PUB.

TERENTII

AFRI

COMOEDIÆ SEX:

Multò quàm anteà castigatiores.

Editio Novissima.

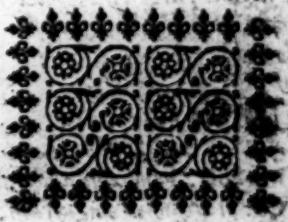

EDINBURGI,
Ex officina Societatis *Stationariorum*, Anno 1663.

ANDRIÆ PERSONÆ.

Simo, *senex.*
Davus, *servus,*
Pamphilus, *adolescens.*
Byrrhia, *servus.*
Glycerium, *Chremetis filia.*
Chremes, *senex.*
Sosia, *libertus.*
Mysis, *ancilla.*
Charinus, *adolescens.*
Lesbia, *obstetrix.*
Crito, *hospes.*
Dromo, *lorarius.*

Atque hi fabulæ sunt interlocutores, reliquarum personarum tantum mentio fit.

Archillis, *Ancilla.*
Niceratus, *adolescens.*
Chrysis.
Pasibula, *eadem quæ Glycerium.*

C. SULPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Sororem falso creditam meretriculæ,
Genere Andriæ, Glycerium vitiat Pamphilus:
Gravidâque factâ, dat fidem uxorem sibi
Fore hanc: nam aliam pater ei desponderat,
Gnatam Chremeti: atque ut amorem comperit,
Simulat futuras nuptias, cupiens suus
Quid haberet animi filius, cognoscere.
Davi suasu, non repugnat Pamphilus.
Sed ex Glycerio natum ut vidit puerulum
Chremes, recusat nuptias, generum abdicat:
Mox filiam Glycerium insperato agnitam,
Dat Pamphilo hanc, aliam Charino conjugem.

ANDRIA

ANDRIA TERENTII.

Acta Ludis Megalensibus. M. Fulvio & M. Glabrione Ædilibus Curulib. Egerunt L. Ambivius Turpio. L. Attilius Prænestinus. Modos fecit Flaccus Claudi. F. Tibiis paribus Dextris, & sinistris, & est tota Græca, edita M. Marcello & C. Sulpitio Coss.

PROLOGUS.

Poëta, cùm primùm animum ad scribendum appulit
Id sibi negotî credidit solum dari,
Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.
Verùm aliter evenire multò intelligit:
Nam in prologis scribundis operam abutitur,
Non qui argumentum narret, sed qui malevoli
Veteris poëtæ maledictis respondeat.
Nunc, quam rem vitio dent quæso hanc animum advortite.
Menander fecit Andriam, & Perinthiam;
Qui utramvis rectè nôrit, ambas noverit:
Non ità dissimili sunt argumento; sed tamen
Dissimili oratione sunt factæ, ac stylo.
Quæ convenêre, in Andriam ex Perinthia
Fatetur transtulisse: atque usum pro suis.
Id isti vituperant factum, atque in eo disputant,
Contaminari non decere fabulas.
Faciunt næ intelligendo, ut nihil intelligant.
Qui cùm hunc accusant, Nævium, Plautum, Ennium
Accusant, quos hic noster autores habet:
Quorum æmulari exoptat negligentiam
Potiùs quàm istorum obscuram diligentiam.
Dehinc ut quiescant, porrò moneo, & desinant
Maledicere, malefacta nè noscant sua.
Fauete adeste æquo animo, & rem cognoscite,
Ut primùm scatis, ecquid spei sit reliquum,

...ac quas faciet de integro Comœdias,
...ctandæ, an exigendæ sint vobis prius.

ACTUS I. SCENA I.

Simo. Sosia.

Si. VOs isthæc intrò auferte: abite. Sosia.
Adesdum: paucis te volo. So. Dictum puta.
Nempè ut curentur rectè hæc. Si. Immò aliud.
So. Quid est.
Quod tibi mea ars efficere hoc possit amplius?
Si. Nihil istac opus est arte ad hanc rem quam paro:
Sed iis, quas semper in te intellexi sitas,
Fide & taciturnitate. So. Expecto quid velis.
Si. Ego postquam te emi à parvulo, ut semper tibi
Apud me justa & clemens fuerit servitus,
Scis; feci, è servo ut esses libertus mihi,
Propterea quod serviebas liberaliter.
Quod habui, summum præmium, persolvi tibi.
So. In memoria habeo. Si. Haud muto factū. So. Gaudeo
Si tibi quid feci, aut facio, quod placeat, Simo; &,
Id gratum fuisse advorsum te, habeo gratiam.
Sed mi hoc molestum est: nam isthæc commemoratio
Quasi exprobratio est immemoris beneficî.
Quin tu uno verbo dic, Quid est, quod me velis?
Si. Irà faciam. Hoc primùm in hæc re prædico tibi,
Quas credis esse has, non sunt veræ nuptiæ,
So. Cur simulas igitur? Si. Rem omnem à principio audies:
Eo pacto & gnati vitam & consilium meum
Cognosces, & quid facere in hac re te velim.
Nam is postquam excessit ex ephebis, Sosia;
Liberius vivendi fuit potestas: nam antea
Qui scire posses, aut ingenium noscere,
Dum ætas, metus, magister, prohibebant? So. Irà est.
Si. Quod plerique omnes faciunt adolescentuli,
Ut animum ad aliquod studium adjungant, aut equos
Alere, aut canes ad venatum, aut ad Philosophos:
Horum ille nihil egregiè præter cætera
Studebat; & tamen omnia hæc mediocriter
Gaudebam. So. Non injuriâ: nam id arbitror
...primè in vita esse utile, ut NE QUID nimis.

Si. Sic vitâ erat: facilè omnes perferre, ac pati,
Cum quibus erat cunque unà iis sese dedere,
Eorum obsequi studiis, adversus neminì,
Nunquàm præponens se aliis: Ità ut facillimè
Sine invidiâ invenias laudem, & amicos pares.
So. Sapienter vitam instituit: namque hoc tempore
OBSEQUIUM amicos, veritas odium parit.
Si. Interea mulier quædam abhinc triennium
Ex Andro commigravit huic viciniæ,
Inopiâ, & cognatorum negligentiâ
Coacta, egregiâ formâ, atque ætate integrâ.
So. Hei! vereor, ne quid Andria apporret mali.
Si. Primùm hæc pudicè vitam, parcè ac duriter
Agebat, lanâ ac telâ victum quæritans.
Sed, postquam amans accessit, precium posllicens,
Unus, & item alter, (ITA ut ingenium est omnium
Hominum, à labore proclive ad libidinem)
Accepit conditionem, dein quæstum occepit.
Qui tum illam amabant, forsè, hâ ut fit, filium
Perduxêre illùc secum, ut unà esset, meum:
Egomet continuò mecum: Certè cupus est,
Habet: Observabam mane illorum servulos
Venientes, aut abeuntes; rogitabam, Heus puer,
Dic sodes, quis heri Chrysidem habuit nam Andriæ
Illi id erat nomen. So. Teneo. Si. Phædro, aut Clinix
Dicebant, aut Niceratum: nam hi tres cum simul
Amabant. Eho! quid Pamphilus? quid? symbolam
Dedit, cœnavit, gaudebam, item alio die.
Quærebam; comperiebam nihil ad Pamphilum
Quicquam attinere; enimverò spectatum satis
Putabam, & magnum exemplum continentiæ.
Nam, qui cum ingenio conflictatur ejusmodi,
Neque commoveatur animus in ea re tamen,
Scias posse habere jam ipsum suæ vitæ modum,
Cum id mihi placebat, tum uno ore omnes omnia
Bona dicere, & laudare fortunas meas,
Qui gnatum haberem tali ingenio præditum.
[illegible] verbis opus est? hac fama impulsus Chremes,
[illegible] venit, unicam gnatam suam
[illegible] filio uxorem ut darer,

Placuit: despondi: hic nuptiis dictus est dies.
So. Quid obstat, cur non veræ fiant? Si. Audies.
Ferè in diebus paucis, quibus hæc acta sunt,
Chrysis vicina hæc moritur. So. ô factum bene!
Beâsti: metui à Chryside. Si. Ibi tum filius
Cum illis, qui amârant Chrysidem, unà aderat frequens:
Curabat unà funus: tristis interim,
Nonnunquam conlacrumabat, Placuit tum id mihi,
Sic cogitabam: hic parvæ consuetudinis
Causa, mortem hujus tam fert familiariter:
Quid, si ipse amâsset? quid mihi hic faciet patri?
Hæc ego putabam esse omnia humani ingeni,
Mansuetique animi officia, quid multis moror?
Egomet quoque ejus causa in funus prodeo,
Nihil suspicans etiam mali. So. Hem, quid est? Si. Scies,
Effectus: imus, interea inter mulieres,
Quæ ibi aderant, fortè unam aspicio adolescentulam:
Formâ. So. Bonâ, fortasse. Si. Et vultu, Sosia,
Adeò modesto, adeò venusto, ut nihil supra.
Quæ tum mihi lamentari præter cæteras
Visa est, & quia erat formâ præter cæteras
Honesta, & liberali; accedo ad pedissequas;
Quæ sit, rogo, sororem esse aiunt Chrysidis,
Percussit illico animum. at at, hoc illud est,
Hinc illæ lacrumæ, hæc illa est misericordia.
So. Quàm timeo, quorsum evadas. Si. Funus interim
Procedit: sequimur: ad sepulcrum venimus:
In ignem posita est, fletur. Interea hæc soror,
Quam dixi, ad flammam accessit imprudentius,
Satis cum periclo. Ibi tum exanimatus Pamphilus
Bene dissimulatum amorem, & celatum indicat:
Accurrit: mediam mulierem complectitur:
Mea Glycerium, inquit, quid agis? cur te is perditum
Tum Illa, ut consuetum facilè amorem cernerem,
Rejecit se in eum flens quàm familiariter.
So. Quid ais? Si. Redeò inde iratus, atque ægrè ferens
Nec satis ad objurgandum causa, diceres,
Quid feci? quid commerui, aut peccavi pater?
Quæ sese voluit in ignem injicere, prohibui,
Servavi: honesta oratio est. So. Rectè putas?

Nam si illum objurges, vitæ qui auxilium tulit,
Quid facias illi, qui dederit damnum, aut malum?
Si. Venit Chremes postridie ad me, clamitans,
Indignum facinus comperisse, Pamphilum
Pro uxore habere hanc peregrinam. Ego illud scilicet
Negare factum, ille instat factum, denique
Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam
Neget daturum. So. Non tu ibi gnatum? Si. Ne hæc quidem,
Satis vehemens causa ad objurgandum. So. Qui, cedo?
Si. Tute ipse his rebus finem præscripsti pater:
Prope adest, cùm alieno more vivendum est mihi;
Sine nunc meo me vivere interea modo.
So. Quis igitur relictus est objurgandi locus?
Si. Si propter amorem uxorem nolit ducere:
Ea primùm ab illo animadvertenda injuria est.
Et nunc id operam do, ut per falsas nuptias,
Vera objurgandi causa sit: si deneget:
Simul, sceleratus Davus si quid consili
Habet, ut consumat nunc, cùm nihil obsint doli:
Quem ego credo manibus, pedibusque obnixè omnia
Facturum, magis id adeò, mihi ut incommodet,
Quàm ut obsequatur gnato. So. Quapropter? Si. Rogas?
Mala mens, malus animus. Quem quidem ego si sensero,
Sed quid opu'st verbis? sin eveniat, quod volo,
In Pamphilo ut nil sit moræ: restat Chremes,
Qui mihi exorandus est, & spero confore.
Nunc tuum est officium; has bene ut assimules nuptias?
Perterrefacias Davum, observes filium,
Quid agat, quid cum illo consilii capter. So. sat est:
Curabo: eamus jam nunc intro. Si. I præ, sequar.
Non dubium est, quin uxorem nolit filius:
Ita Davum modò timere sensi, ubi nuptias
Futuras esse audivit: sed ipse exit foras.

ACTUS I. SCENA II.

Davus. Simo.

D. Mirabar, hoc si sic abiret: & heri semper lenitas,
Verebar, quorsum evaderet.
Qui postquam audierat non datum iri filio uxorem suo,
Nunquam cuiquam nostrum verbum fecit, neque
[illegible] nolit,

nunc faciet, neq;, ut opinor, sine tuo magno malo.
Si voluit, nos sic nec opinantes duci falso gaudio,
Speramus, jam amoto metu, interea oscitantes opprimi;
Ut ne esset spatium cogitandi ad disturbandas nuptias:
Assuge. S. Carnifex, quæ loquitur? D. Herus est, neque prævideram.
S. Dave. D. Hem, quid est? S. Ehodum ad me. D. Quid hic volt? S. Quid ais? D. Qua de re? S. Rogas? Meum gnatum rumor est amare. D. Id populus curat scilicet.
S. Hoccine agis, an non? D. Ego verò isthuc. S. Sed nunc ea me exquirere.
Iniqui patris est, nam, quod antehac fecit, nihil ad me attinet:
Dum tempus ad eam rem tulit, sivi animum ut explerет suum:
Nunc hæc dies aliam vitam adfert, alios mores postulat.
Dehinc postulo, sine æquum est, te oro, Dave, ut redeat jam in viam.
D. Hoc quid sit? S. Omnes qui amant graviter, sibi dari uxorem ferunt.
D. Ita aiunt. S. Tum si quis magistrum cepit ad eam rem improbum.
Ipsum animum ægrotum ad deteriorem partem plerumque applicat:
D. Non hercle intelligo. S. Non? hem. D. Non: Davus sum, non Oedipus.
S. Nempe ergo aperte vis quæ restant, me loqui. D. Sane quidem.
S. Si sensero hodie, quicquam in his te nuptiis
Callidè conari, quò fiant minus,
Aut velle in ea re ostendere, quam sis callidus:
Verberibus cæsum te in pistrinum, Dave, dedam usque ad necem.
Ea lege, atque omine, ut, si te inde exemerim, ego pro te molam.
Quid hoc? intellextin? an nondum etiam ne hoc quidem? D. Immo callidè:
Ita apertè ipsam rem modo locutus: nihil circuitione opus es.

S. Ubi

S Ubi vis, facilius passus sim, quam in hac re, me [illegible]
D. Bona verba quæso. S. Irrides? nihil me [illegible] dico tibi.
Ne temerè facias, neq; tu hoc dicas tibi prædictum: cave.

ACTUS I. SCENA III.

Davus.

D. ENimverò Dave, nihil loci est segnitiæ, neque socordiæ.
Quantum intellexi modò senis sententiam de nuptiis,
Quæ si non astu providētur, me aut herū pessū dabunt.
Nec quid agam, certum est, Pamphilum ne adjutem, an auscultem seni.
Si illum relinquo, ejus vitæ timeo: sin opitulor, hujus minas.
Cui verba dare difficile est, primum jam de amore, hoc comperit.
Me infensus servat, ne quam faciam in nuptiis fallaciam:
Si senserit perii; aut si lubitum fuerit, causam ceperit
Quo jure, quaq; injuria præcipitem [illegible] pistrinū dabit.
Ad hæc mala hoc mihi accedit etiam: hæc Andria,
Sive ista uxor, sive amica est, gravida è Pamphilo est:
Audiréque eorum est operæ pretium audaciam;
Nam inceptio est amentium, haud amantium.
Quicquid peperisset, decreverunt tollere:
Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam:
Civem Atticam esse hanc: fuit olim quidam senex
Mercator: navem is fregit apud Andrum insulam;
Is obiit mortem: ibi tum hanc ejectam Chrysidis
Patrem recepisse, orbam, parvam, fabulæ.
Mihi quidem hercle non fit verisimile.
Atqui ipsis commentum placet.
Sed Mysis ab ea egreditur, at ego hinc me ad forum, ut
Conveniam Pamphilum, ne de hac re pater imprudentem opprimat.

ACTUS I. SCENA IV.

Mysis.

M AUdivi Archillis, jamdudum: quod Lesbiam adduci jubes.
Sane pol illa temulenta est mulier, & temeraria,
Nec satis digna, cui committas primo partu mu[illegible]

men eam adducam. Importunitatē ſpectate aniculæ:
Quia comportrix ejus eſt. Dii date facultatem obſecro
Huic pariundi, atq; illi in aliis potius peccandi locum.
Sed quidnam Pamphilum exanimatum video? vereor
quid fiet.
Opperiar, ut ſciam, num quidnam hæc turba triſtitiæ
adferat.

ACTUS I. SCENA V.

Pamphilus. Myſis.

P. HOccine eſt humanum factum, aut inœptum? hoccine officium patris?
M. Quid illud eſt?
P. Pro Deûm, atque hominum fidem, quid eſt, ſi non hæc contumelia eſt?
Uxorem decrevit dare ſeſe mi hodie, nonne oportuit
Præſciſſe me ante? nonne prius communicatum oportuit?
M. Miſeram me quod verbum audio?
P. Quid Chremes? qui denegârat, Se commiſſurum mihi
Gnatam ſuam uxorem: id mutavit, Quoniam me immutatum videt.
Itane obſtinatē operam dat, ut me à Glycerio miſerum abſtrahat?
Quod ſi fit, pereo funditus.
Adeon' hominem eſſe invenuſtum, aut infelicem quenquam, ut ego ſum?
Pro Deûm, atque hominum fidem, nullon' ego
Chremetis pacto affinitatē effugere potero, quot modis
Contemptus, ſpretus? facta, tranſacta omnia, hem?
Repudiatus repetor, quamobrem? niſi ſi id eſt quod ſuſpicor
Aliquid monſtri alunt: ea quoniam nemini obtrudi poteſt:
Itur ad me. M. Oratio hæc me miſerā exanimavit mero.
P. Nam quid ego dicam de patre? ah!
Tantāmne rem tam negligenter agere? præterieus modò
Mihi apud forum; Uxor tibi ducenda eſt Pamphile hodie; inquit, para:
nom, id mihi viſus eſt dicere, ubi illo, &

Obstupui, censen'ullum me verbum potuisse pr
Aut ullam causam, ineptam saltem, falsam, inqu
obmutui,
Quod si ego rescissem id prius, quid facerem, si quis
nunc me roget;
Aliquid facerem, ut hoc ne facerem, sed nunc quid
primum exsequar?
Tot me impediunt curæ, quæ meum animum diverse
trahunt
Amor, misericordia hujus, nuptiarum solicitatio:
Tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo
usque adhuc.
Quæ meo cunque animó libitum est, facere, ei ne ego
ut advorser? hei mihi!
Incertum est, quid agam. M. Misera timeo, hoc incer-
tum quorsum accidat.
Sed nunc peropu'st, aut hunc cum ipsa, aut me aliquid
de illa adversum hunc loqui.
Dum in dubio est animus paulo momento huc, illuc
impellitur.
P. Quis hic loquitur? Mysis salve. M. ô salve Pamphile.
P. Quid agit? M. Rogas?
Laborat è dolore, atq; ex hoc misera sollicita est, diem
Quia olim in hunc sunt constitutæ nuptiæ, tum autem
hoc timet.
Ne deseras se. P. Hem! egone istuc conari queam?
Ego propter me illam decipi miseram sinam.
Quæ mihi suum animum, atque omnem vitam credidit:
Quam ego animo egregiè charam pro uxore habuerim.
Bene, & pudicé ejus doctum, atque eductum sinam
Coactum egestate ingenium immutarier?
Non faciam. M. Haud vereor, si in te solo sit situm:
Sed vim ut queas ferre. P. Adeon me ignavum putas
Adeon porró ingratum, aut inhumanum, aut ferum,
Ut neque me consuetudo, neque amor, neque pudor,
Commoveat, neque commoneat, ut servem fidem?
M. Unum hoc scio, hanc meritā esse, ut memor esses sui.
P. Memor essem? ô Mysis, Mysis! etiam nunc mihi
Scripta illa dicta sunt in animo, Chrysidis
De Glycerio, jam fermè moriens me vocat:

Acc

...ili, vos ſemotæ, nos ſoli: incipit,
...i Pamphile, hujus formam, atque ætatem vides:
Nec clam te eſt, quam illi nunc utræque res inutiles,
Et ad pudicitiam, & ad tutandam rem ſient.
Quod ego per hanc te dextram oro, & ingenium tuum
Per tuam fidem, perque hujus ſolitudinem,
Te obteſtor ne abs te hanc ſegreges, neu deſeras:
Si te in germani fratris dilexi loco,
Sive hæc te ſolum ſemper fecit maxumi,
Seu tibi morigerà fuit in rebus omnibus,
Te iſti virum do, amicum, tutorem, patrem:
Bona noſtra hæc tibi committo, & tuæ mando fidei,
Hanc mihi in manū dat: mors continuò ipſam occupat
Accepi: acceptam ſervabo. M. Ita ſpero quidem.
P. Sed cur tu abis ab illa? M. Obſtetricem accerſo. P. Propera:
Atque audin, verbum unum cave de nuptiis,
Ne ad morbum hoc etiam. M. Teneo.

ACTUS II. SCENA I.

Charinus, Byrrhia, Pamphilus.

QUid ais Byrrhia?
Daturne illa Pamphilo hodie nuptum? B. Sic eſt, C. Qui ſcis Byrrhia?
B. Apud forum modo de Davo audivi. C. Væ miſero mihi.
Ut animus in ſpe, atque in timore uſque ante hac attentus fuit,
Ita, poſtquam adempta ſpes eſt, laſſus, curâ confectus, ſtupet.
B. Quæſo edepol Charine, quoniam id fieri, quod vis, non poteſt.
Velis id, quod poſſit. C. Nihil aliud, niſi Philumenam volo.
B. Ah, quanto ſatius eſt, te id dare operam,
Qui iſtum amorē ex animo amoveas tuo: quam id loqui
Quo magis libido fruſtra incendatur tua.
C. Facilè omnes, cum valemus, recta conſilia ægrotis damus.
Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. B. Age age, ut lubet. C. Sed Pamphilum
Video, omnia experiri certum eſt, priùs quàm pereo.
B. Quid hic agit? C. Ipſum

C. Ipsum hunc orabo, huic supplicabo: amorem [illegible] narrabo meum.
Credo, impetrabo, ut aliquot saltē nuptiis protrahat dies.
Interea fiet aliquid, spero. B. Id aliquid nihil est.
C. Byrrhia, quid tibi videtur? adeon ad eum? B. Quidni? si nihil impetres,
Ut te arbitretur sibi paratū mœchum, si illam duxerit.
C. Abi hinc, in malā rem cum suspicione istac, scelus.
P. Charinum video. C. ô salve Pamphile!
Ad te advenio, spem, salutem, auxilium, consilium, expetens.
P. Neq; pol consilii locū habeo, neque auxilii copiam.
Sed istuc quidnam est? C. Hodie uxorem ducis? P. aiunt. C. Pamphile,
Si id facis, hodie postremum me vides. P. Quid ita? C. Hei mihi.
Vereor dicere: huic dic quæso Byrrhia. B. Ego dicam. P. Quid est?
B. Sponsam hic tuam amat. P. Næ iste haud mecum sentit; ehodum dic mihi,
Num quidnam amplius tibi cum illa fuit Charine? C. ah Pamphile.
Nihil. P. Quam vellem. C. Nunc te per amicitiam, & per amorem obsecro.
Principio ut ne ducas. P. Dabo equidem operam. C. Sed si id non potes.
Aut tibi nuptiæ hæ sunt cordi. P. Cordi? C. Saltem aliquot dies.
Profer, dum proficiscor aliquò, ne videam. P. Audi nunc jam.
Egō Charine neutiquam officium esse liberi puto,
Cum is nil promereat, postulare id gratiæ apponi sibi.
Nuptias effugere ego istas malo, quàm tu adipiscier;
C. Reddidisti animum. P. Nunc si quid potes, aut tu, aut hic Byrrhia,
Facite, fingite, invenite, efficite, qui detur tibi?
Ego id agam mihi qui ne detur. C. Sat habeo. P. Datum optime
Video: cujus consilio fretus sum. C. At tu hercle haud [illegible] mihi.

Nisi

Nisi ea quæ nihil opus sunt scire, fugin'hinc? B. Egò verò ac lubens.

ACTUS II. SCENA II.

Davus, Charinus, Pamphilus.

DI boni, boni quid porto? sed ubi inveniam Pamphilum.
Ut merum, in quo nunc est, adimam, atque expleam animum gaudio?
C. Lætus est, nescio quid, P. Nihil est, nondum hæc rescivit mala.
D. Quem egò nunc credo, si jam audierit sibi paratas nuptias;
C. Audin'tu illum? D. Toto me oppido exanimatum quærere.
Sed ubi quæram? aut quò nunc primùm intendam? C. Cessas alloqui.
D. Abeo, P. Dave ades, resiste, D. Quis homo est? qui me? ô Pamphile!
Teipsum quæro, euge ô Charine! ambo opportune: vos volo.
P. Dave, perii, D. Quin tu hoc audi. P. Interii. D. Quid timeas scio.
C. Mea quidem hercle in dubio vita est, D. & tu quid scio.
P. Nuptiæ mihi, D. & id scio, P. Hodie, D. Obtundis, tametsi intelligo.
Id paves, ne ducas tu illam: tu autem, ut ducas, C. Rem tenes.
P. Istuc ipsum D. atq; istuc ipsum, nil pericli est, me vide.
P. Obsecro te, quam primùm hoc me libera miserum metu, D. Hem.
Libero, uxorem tibi jam non dat Chremes. P. Qui scis? D. Scio.
Tuus pater modò me prehendit: ait tibi uxorem dare se.
Hodie, item alia multa, quæ nunc non est narrandi locus.
Continuò ad te properans percurro ad forum, ut dicam tibi hæc.
Ubi te non invenio, ibi ascendo in quendam excelsum locum.
Circumspicio: nusquam, forte ibi hujus video Byrrhiam

Rogo,

Rogo, negat vidisse; mihi molestum, quid agam, cogo.
Redeunti interea ex ipsa re mihi incidit suspicio: hem,
Paululum obsoni, ipsus tristis, de improviso nuptiæ.
Non cohærent. P. Quorsum nam istuc? D. Ego me continuò ad Chremem.
Cum illò advenio, solitudo ante ostium: jam id gaudeo.
P. Recte dicis; perge. D. Maneo: interea introire neminem.
Video, exire neminem, matronam nullam in ædibus.
Nil ornati, nil tumulti, accessi, intrò aspexi. P. Scio.
Magnum signum. D. Num videntur convenire hæc nuptiis?
P. Non opinor, Dave. D. Opinor, narras? non recte accipis.
Certa res est, etiam puerum inde abiens conveni Chremis.
Olera, & piscículos minutos ferre obolo in cœnam seni.
C. Liberatus sum Dave hodie tua operâ. D. At nullus quidem.
C. Quid ita: nempe huic prorsus illam non dat. D. ridiculum caput.
Quasi necesse sit, si huic non dat, te illam uxorem ducere.
Nisi vides, nisi senis amicos oras, ambis. C. Bene mones.
Ibo: etsi hercle sæpe jam me spes hæc frustrata est, vale.

ACTUS II. SCENA III.

Pamphilus, Davus.

P. QUid igitur sibi volt pater? cur simulat? D. Ego dicam tibi,
Si id succenseat nunc, quia non der tibi uxorem Cliremes,
Ipsus sibi esse injurius videatur: neque id injuria.
Priùs quàm tuum, ut sese habeat animum, ad nuptias perspexerit.
Sed si tu negâris ducere, ibi culpam in te transferet:
Tum illæ turbæ fient. P. Quid vis, patiar? D. Pater est Pamphile.
Difficile est, tum, hæc sola est mulier, dictum ac factum invenerit.

Aliquo

aliquam causam, quamobrem ejiciat oppido. P. Ejiciat? D. Cito.
P. Cedo igitur, quid faciam Dave? D. Dic te ducturum. P. Hem. D. Quid est?
P. Egone dicam? D. Cur non? P. Nunquam faciam. D. Ne nega.
P. Suadere noli D. Ex ea re quid fiat, vide.
P. Ut ab illa excludar, huc concludar. D. Non ita est.
Nempe hoc sic esse opinor dicturum patrem:
Ducas volo hodie uxorem, tu, ducam, inquies.
Cedo, quid jurgabit tecum? hîc redules omnia,
Quæ nunc sunt certa ei consilia, incerta ut fient,
Sine omni periclo, nam hocce haud dubium est, quin Chremes.
Tibi non det gnatam: nec tu ea causa minueris
Hæc quæ facis, ne is mutet suam sententiam.
Patri dic velle: ut cum velit tibi jure irasci non queat.
Nam quod tu speras, propulsabo facilè, uxorem his moribus.
Dabit nemo, inopem invenîet potius, quam te corrumpi sinat.
Sed si te æquo animo ferre accipiet, negligentè feceris.
Aliam otiosus quæret: interea aliquid acciderit boni.
P. Itan' credis? D. Haud dubium id quidem est. P. Vide quò inducas. D. Quin taces?
P. Dicam, puerum autem ne resciscat, mihi esse ab illa, cautio est.
Nam pollicitus sum suscepturum. D. ô facinus audax! P. Hanc fidem.
Sibi, me obsecravit, quî se sciret non deserturũ, ut darẽ:
D. Curabitur, sed pater adest, cave, te esse tristẽ sentiat.

ACTUS II. SCENA IV.

Simo, Davus, Pamphilus.

S. REviso, quid agant, aut quid captent consilii.
D. Hîc nunc non dubitat, quin te ducturum neges.
Venit meditatus alicunde ex solo loco:
Orationem sperat invenisse se,
Qua differat te: proin' tu face, apud te ut sies.
P. Modò ut possim. D. Crede mihi hoc inquam, Pamphile,

Nunquam hodie tecum commutaturum patrem
Unum esse verbum, si te dices ducere.

ACTUS II. SCENA V.

Byrrhia, Simo, Davus, Pamphilus.

HErus me, relictis rebus, jussit Pamphilum
Hodie observare, ut, quid ageret de nuptiis,
Scirem, id propterea nunc hunc venientem sequor.
Ipsum adeò præsto video cum Davo, hoc agam.
S. Utrumque adesse video. D. Hem serva. S. Pamphile?
D. Quasi de improviso respice ad eum. D. Hem pater.
D. Probe. S. Hodie uxorem ducas, ut dixi, volo.
B. Nunc nostræ parti timeo, hic quid respondeat,
P. Neque illic, neque alibi tibi usquam erit in me mora. B Hem.
D. Obmutuit. B. Quid dixit? S. Facis, ut te decet,
Cum istuc, quod postulo, impetro, cum gratia.
D. Sum verus? B. Herus quantum audio uxore excidit.
S. I jam nunc intrò, ne in mora, cum opus sit sies.
P. Eo. B Nullane in re esse homini cuiquam fidem?
Verum illud verbum est, volgo quod dici solet,
Omnes sibi melius malle esse, quam alteri,
Ego illam vidi virginem: forma bona
Memini videre: quo æquior sum Pamphilo,
Si se illam insomnis, quam illum, amplecti maluit.
Renunciabo, ut pro hoc malo mihi det malum.

ACTUS II. SCENA VI.

Davus, Simo.

D. HIc nunc me credit áliquam sibi fallaciam
Portare, & ea me hîc restitisse grátia.
S. Quid davus narrat? D. æque quicquam nunc quidem.
S. Nihilne? hem. D. Nihil prorsus. S. Atque exspectabam quidem.
D. Præter spem evénit: sentio, hoc male habet virum.
S. Potin'es mihi verum dicere? D. Nihil facilius.
S. Num illi molestæ quippiam hæ sunt nuptiæ,
Hujusce propter consuetudinem hospitæ.
D. Nihil hercle: aut si adeò, bidui est, aut tridui
Hæc sollicitudo: nostin? deinde desinet.
Etenim eam secum rem recta reputabit viâ.
S. Laudo. D. Dum licitum est illi, dumque ætas tulit

Amavit

Amavit: tum id clam. Cavit, ne unquam infamiæ
Ea res sibi esset: ut virum fortem decet.
Nunc uxore opus est, animum ad uxorem appulit,
S. Subrristis visu'st esse aliquantulum mihi.
D. Nihil propter hanc rem: sed est, quod succenseat tibi,
S. Quidnam est? D Puerile est. S. Quid est? D. Nihil.
S. Quin dic, quid est.
D. Ait nimium parcè facere sumptum. S. Mene? D. Te
Vix, inquit drachmis obsonarus est decem;
Num filio videtur uxorem dare?
Quem, inquit, vocabo ad cœnam meorum æqualium
Potissimùm nunc? &, quod dicendum hic fiet,
Tu quoque perpacè nimium. Non laudo. S Tace,
D. Commovi. S. Ego, istæc rectè ut fiant videro,
Quidnam hoc rei est? quidnam hic vult veterator sibi,
Nam si hîc mali est quicquam, hem illic est huic rei caput.

ACTUS III. SCENA I.

Mysis, Simo, Davus, Lesbia, Glycerium.

ITa pol quidem res est, ut dixti, Lesbia:
Fidelem haud fermè mulieri invenias virum.
S. Ab Andria est ancilla hæc, quid narras? D. Ita est.
M. Sed hic Pamphilus. S. Quid dicit? M. Firmavit fidem. S. Hem.
D. Utinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.
M. Nam quod peperisset, jussit tolli. S. ô Jupiter!
Quid ego audio? actum est, siquidem hæc vera prædicat.
L. Bonum ingenium narras adolescentis. M. Optimum.
Sed sequere me intrò, ne in mora illi sis. L. Sequor,
D. Quod remedium nunc huic malo inveniam? S. Quid hoc:
Adeon'est demens? ex peregrina? jam scio: ah
Vix tandem sensi stolidus. D. Quid hic sensisse ait?
S. Hæc primum affertur jam mihi ab hoc fallacia.
Hanc simulant parere, quò Chremetem absterreant,
G. Juno Lucina fer opem, serva me obsecro.
S. Hui tam citò? ridiculum, postquam ante ostium
Me audivit stare, approperat, non sat commodè
Divisa sunt temporibus tibi Dave hæc. D. Mihin'?

S. Num

S. Num immemor es discipuli? D. Ego, quid narres, nescio,
S. Hiccine me si imparatum in veris nuptiis.
Adortus esset, quos mihi ludos redderet?
Nunc hujus periculo fit, ego in portu navigo.

ACTUS III. SCENA II.

Lesbia, Simo, Archillis, Davus.

L. ADhuc Archillis, quæ adsolent, quæque oportet
Signa ad salutem esse, omnia huic esse video,
Nunc primùm fac, istæc ut lavet: post deinde,
Quod jussi ei dare bibere, & quantum imperavi,
Date: mox ego revertar.
Perecastor, scitus puer natus est Pamphilo.
Deos quæso ut sit superstes, quandoquidem ipse est ingenio bono.
Cumque huic veritus est optumæ adolescenti facere injuriam.
S. Vel hoc quis non credat, qui nôrit te, abs te esse ortum? D. Quidnam est id.
S. Non imperabat coram, quid opus facto esset puerperæ.
Sed postquam egressa est, illis, quæ sunt intus, clamat de via.
O Dave, itan'contemnor abs te? aut itane tandem idoneus.
Tibi videor esse, quem tam apertè fallere incipias dolis,
Saltem accuratè, ut metui videar, certe si resciverim:
D. Certe hercle nunc hic se ipsus fallit, haud ego. S. edixin'tibi?
Interminatus sum ne faceres? num veritus? quid retulit?
Credon'tibi hoc, nunc perperisse hanc é Pamphilo?
D. Teneo, quid erret: quid ego agam, habeo. S. Quid taces
D. Quid credas? quasi non tibi renunciata sint hæc sic fore.
S. Mihin' quisquam? D. Eho, an tute intellexti hoc adsimulari? S. Irrideor.
D. Renunciatum est: nam qui isthæc tibi incidit suspicio.
S. Qui? quia te nôram. D. Quasi tu dicas; factum id consilio meo.

S. Certe enim scio. D. Non satis me pernôsti etiam, qualis sim. Simo.
S. Egone te? D. Sed si quid narrare occepi, continuò dari,
Tibi verba censes. S. Falsò. D. Itaque hercle nihil jam mutire audeo.
S. Hoc ego scio unum, neminem peperisse hîc. D. Intellextin'.
Sed nihilo secius mox deferent puerum huc ante ostium.
Id ego jam nunc tibi renuncio here futurum, ut sis sciens
Ne hoc posterius dicas Davi factum consilio, aut dolis.
Prorsus à me opinionem hanc tuam ego esse amotam volo.
S. Unde id scis. D. Audivi, & credo multa concurrunt simul.
Qui conjecturam hanc nunc facio: jam primum hæc se è Pamphilo
Gravidam dixit esse, inventum est falsum, nunc postquam videt,
Nuptias domi apparari, missa est ancilla ilico,
Obstetricem accersitum ad eam, & puerum ut adferret simul.
Hoc nisi fit, puerum ut tu videas, nil moventur nuptiæ.
S. Quid ais? cum intellexeras,
Id consilii capere, cur non dixti extemplo Pamphilo?
D. Quis igitur eum ab illa abstraxit, nisi ego? nam omnes nos quidem
Scimus, quàm miserè hanc amârit: nunc sibi uxorem experit:
Postremò id mihi da negotî, tu tamen idem has nuptias
Perge facere, ita, ut facis. & id spero adjuturos Deos.
S. Immo abi intrô, ibi me opperire, & quod parato opus est, para.
Non impulit me, hæc nunc omnino ut crederem.
Atque haud scio, an quæ dixit, sint vera omnia:
Sed parvi pendo, illud mihi multo maximum est,
Quod mihi pollicitus est ipsus gnarus, nunc Chremem
Conveniam, orabo gnato uxorem: si impetro,
Quid alias malim, quàm hodie has fieri nuptias?
Nam gnatus quod pollicitus est, haud dubium
Si nollit, quin cum merito possim cogere.

Atque adeò in ipso tempore eccum ipsum obviam Chremetem.

ACTUS III. SCENA III.

Simo, Chremes.

S. JUbeo Chremetem. C. Oh, teipsum quærebam. S. Et ego te. C. Optatò advenis,
Aliquot me adiere, ex te auditum qui aiebant, hodie filiam,
Meam nubere tuo gnato: id viso, tune an illi insaniant.
S. Auscultra paucis: & quid ego te velim, & tu quod quæris, scies.
C. Auscultò: loquere quid velis.
S. Per ego te Deos oro & nostram amicitiam Chreme;
Quæ incepta à parvis, cum ætate accrevit simul.
Perque unicam gnatam tuam, & gnatum meum,
Cujus tibi potestas summa servandi datur,
Ut me adjuves in hac re, atque ita uti nuptiæ
Fuerant futuræ, fiant. C. Ah, ne me obsecra,
Quasi hoc te orando à me impetrare oporteat.
Alium esse censes nunc me, atque olim cum dabam,
Si in rem est utrique, ut fiant, accersi jube.
Sed si ex ea re plus mali est, quàm commodi,
Utrique; id oro te, in commune ut consulas:
Quasi illa tua sit, Pamphilique ego sim pater.
Immo ita volo, itaque postulo ut fiat, Chreme:
Neque postulem abs te, nisi ipsa res moneat. C. Quid est?
Iræ sunt inter Glycerium & gnatum. C. Audio.
Iræ magnæ, ut sperem posse avelli. C. Fabulæ,
Profecto sic est. C. Sic hercle, ut dicam tibi.
Amantium iræ, amoris redintegratio est;
Hem, id te oro, ut ante eamus, dum tempus datur,
Dumque ejus lubido occlusa est contumeliis,
Priùs quàm harum scelera, & lachrymæ confictæ dolis,
Reducant animum ægrotum ad misericordiam.
Uxorem demus, spero consuetudine, &
Conjugio liberali devictum, Chreme:
Hinc facile ex illis sese eversurum malis.
Tibi ita videtur? at ego non posse arbitror
Quod [illegible] perpetuò habere, neque me perpeti,
[illegible], nisi periculum feceris?

C. At istuc periculum in filia fieri, grave est,
S. Nempe incommoditas denique huc omnis redit,
Si eveniat, quod dî prohibeant. discessio.
At si corrigatur, quot commoditates, vide:
Principio amico filium restitueris,
Tibi generum firmum, & filiæ invenies virum.
C. Quid istuc? si istuc animum induxti esse utile,
Nolo tibi ullum commodum in me claudier.
S. Meritó te semper maxumi feci Chreme.
C. Sed quid ais. S. Quid. C. Qui scis eos nunc discordare inter se?
S. Ipsus mihi Davos, qui intimus est eorum consiliis dixit:
Et is mihi suadet, nuptias quantum queam, ut maturem:
Num censes faceret, filium nisi sciret eadem hæc velle?
Tute adeò jam ejus audies verba, heus evocate huc Davum,
Sed eccum video ipsum foras exire.

ACTUS III. SCENA IV.

Davus, Simo, Chremes.

D. Ad te ibam. S. Quidnam est?
D. Cur non accersitur? jam adveseraścit. S. Audin' tu illum.
Ego dudum nonnihil veritus sum Dave abs te, ne faceres idem:
Quod volgus servorum solet, dolis ut me deluderes,
Propterea quod amat filius. D. Egon' istuc facerem?
S. Credidi:
Idque adeò metuens vos celavi, quod nunc dicam. D. Quid? S. Scies.
Nam propemodum habeo jam tibi fidem. D. Tandem agnôsti, qui siem.
S. Non fuerant nuptiæ futuræ. D. Quid non? S. Scire ea gratia.
Simulavi, vos ut pertentarem. D. Quid ais? S. Sic res. D. Vide.
Nunquam istuc quivi ego intelligere, vah, consilium callidum.
S. Hoc audi, ut hinc te jussi introire, oportune hic mihi obviam.

D. Hem numnam perimus? S. Narro, quæ tu dudum narrasti mihi.
D. Quidnam audio? S. Gnatam ut det, oro: vixque id exoro. D. Occidi.
S. Hem, quid dixti? D. Optume, inquam, factum. S. nunc per hunc nulla est mora.
C. Domum modo ibo: ut apparentur, dicam, atque huc renuncio.
S. Nunc te oro, Dave, quoniam solus mihi effeciſti has nuptias.
D. Ego verò solus. S. Corrigere mihi gnatum porrò enitere.
D. Faciam hercle sedulò. S. Pores nunc dum animus irritatus est.
D. Quiescas. S. Age igitur: ubi nunc est ipsus? D. mirum ni domi est.
. Ibo ad eum, atque eadem hæc quæ tibi dixi, dicam itidem illi. D. Nullus sum.
uid causæ est, quin hinc in pistrinum recta proficiscar viâ?
ihil est preci loci relictum, jam perturbavi omnia, erum fefelli, in nuptias conjeci herilem filium; eci hodie ut fierent, insperante hoc, atque invito Pamphilo.
em astutias! quòd si quiessem, nihil evenisset mali. ed eccum, ipsum video: occidi:
tinam mihi esset aliquid hîc, quò nunc me præcipitem darem.

ACTUS III. SCENA V.

Pamphilus, Davus.

UBi illic scelus est, qui me perdidit? D. Perii! atque hoc confiteor,
re obtigisse; quandoquidem tam iners, tam nulli consilii
m, servon' fortunas meas me commisisse futili?
gò pretium ob stultitiam fero: sed inultum id nunquam à me auferet.
Posthac incolumen sat scio fore me, nunc si divito hoc malum.
Sed quid ego nunc dicam patri? negabon' velle me modò

Qui ſum pollicitus ducere? quâ fiduciâ id facere audeam?
Nec, quid me nunc faciam, ſcio. D. Nec de me equidem, atque id ago ſedulò.
Dicam aliquid jam inventurum, ut huic malo aliquam producam moram. P. Oh.
D. Viſus ſum. P. Ehodum bone vir, quid ais? viden' me conſiliis tuis
Miſerum impeditum eſſe? D. At jam expediam. P. Expedies? D. Certe Pamphile.
P. Nempe ut modò. D. Immo melius ſpero. P. Oh! tibi ego ut credam furcifer?
Tu rem impeditam, & perditam reſtituas? hem quo fretus ſim,
Qui me hodie ex tranquilliſſima re conjeciſti in nuptias.
An non dixi hoc eſſe futurum? D. Dixti. P. Quid meritus es? D. Crucem.
Sed paululum ſine ad me ut redeam: jam aliquid dispiciam. P. Hei mihi!
Cur non habeo ſpatium, ut de te ſumam ſupplicium ut volo?
Namque hoc tempus, præcavere mihi me, haud te ulciſci ſinit.

ACTUS IV. SCENA I.

Charinus, Pamphilus, Davus.

C. HOccine credibile eſt, aut memorabile?
Tanta vecordia innata cuiquam ut ſiet.
Ut malis gaudeant, atque ex incommodis
Alterius ſua ut comparent commoda? ah!
Idne eſt verum? immo id genus hominum eſt peſſimum
In denegando modò queis pudor eſt paululum,
Poſt ubi jam tempus eſt promiſſa perfici,
Tum coacti neceſſariò ſe aperiunt, & timent;
Et tamen res cogit eos denegare, ibi
Tum impudentiſſima eorum oratio eſt:
Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi? heus,
Proximus ſum egomet mihi, attamen, ubi fides eſt,
Si roges, nihil pudet, hic, ubi opus eſt,
Non verentur, illic ubi nihil opus eſt, ibi verentur.

Sed quid agam? adeamne ad eum, & cum eo injuriam hanc expostulem.
Ingeram mala multa. Atque aliquis dicat, nihil promoveris
Multum molestus certe ei fuero, atque animo morem gessero.
P. Charine, & me, & te imprudens, nisi quid dii respiciunt, perdidi.
C. Itane imprudens? tandem inventa est causa, solvisti fidem.
P. Quid tandem? C. Etiam nunc me seducere istis dictis postulas?
P. Quid istuc est? C. Postquam me amare dixi, complacita est tibi.
Heu me miserum, qui tuum animum ex animo spectavi meo.
P. Falsus es. C. Nonne tibi satis esse hoc visum solidum est gaudium.
Nisi me lactâsses amantem, & falsa spe produceres?
Habeas. P. Habeam? ah nescis quantis in malis versor miser;
Quantasq; hic suis consiliis mihi confecit solicitudines,
Meus carnifex. C. Quid istuc tam mirum est? de te exemplum capit.
P. Haud istuc dicas, si cognôris, vel me, vel amorem meum.
C. Scio, cum patre altercâsti dudum, & is nunc propterea tibi
Succenset, nec te quivit hodie cogere, illam ut duceres?
P. Immo etiam, quo tu minus scis ærumnas meas,
Hæ nuptiæ non apparabantur mihi,
Nec postulabat nunc quisquam uxorem dare.
. Scio: coactus tuâ voluntate es. P. Mane,
ondum scis. C. Scio quidem illam ducturum esse te.
Cur me enecas? hoc audi, nunquam destitit
nstare, ut dicerem, me esse ducturum, patri:
uadere, orare, usque adeò donec perpulit.
. Quis homo istuc? P. Davos. C. Davos? P. Davos omnia.
Quamobrem? P. Nescio nisi mihi Deos satis

Scio fuisse iratos, qui auscultaverim.
C. Factum est hoc Dave? D. Factum est. C. Hem quid
ais scelus?
At tibi dii dignum factis exitium duint.
Eho, dic mihi, si omnes hunc conjectum in nuptias
Inimici vellent, quod nisi hoc, consilium darent?
D. Deceptus sum, at non defatigatus. C. Scio,
D. Hâc non succesſit, aliâ aggrediemur viâ:
Nisi id putas, quia primò processit parùm,
Non posse jam ad salutem converti hoc malum.
P. Immo etiam: nam satis credo, si advigilaveris;
Ex unis geminas mihi conficies nuptias.
D. Ego Pamphile hoc tibi pro servitio debeo,
Conari manibus, pedibus, noctesque & dies;
Capitis periculum adire, dum prosim tibi.
Tuum est, si quid præter spem evenit, mihi ignoscere.
Parùm succesſit, quod ago; at facio sedulò,
Vel melius tu aliud reperi: me missum face.
P. Cupio, restitue, in quem me accepisti locum.
D. Faciam. P. At jam hoc opus est. Hem. st. ma
crepuit à Glycerio ostium.
P. Nihil ad te. D. Quæro. P. Hem; nunccine demum
D. At jam hoc tibi inventum dabo.

ACTUS IV. SCENA II.

Mysis. Pamphilus, Charinus, Davus.

M. JAm, ubi ubi erit, inventum tibi curabo, & m
cum adductum
Tuum Pamphilum: tu modò anime mi, noli te m
cerare.
P. Mysis. M. Quid est? hem Pamphile! optimè mi
te offers. P. Quid est?
M. Orare jussit, si se ames, hera, jam ut ad sese venia
Videre ait te cupere. P. Vah, perii; hoc malum
regrascit.
Siccine me atq; illam operâ mâ nunc miseros sollicit
Nam ideirco accersor, nuptias quòd mi apparari sen
C. Quibus quidem quàm facilè poterat quiesci, s
quiesset.
D. Age, si hic non insanit satis suâ sponte, insaniat
atque adepol,

Ea res est, propter quam nunc misera in mœrore sum.
P. Mysis.
Per omneis tibi adjurò deos; nunquam eam me deserturum;
Non, si capiundos mihi sciam esse inimicos omnes homines.
Hanc mihi expetivi, contigit: conveniunt mores; Valeant
Qui inter nos dissidium volunt: hanc, nisi mors, mihi adimet nemo.
C. Resipisco. P. Non Apollinis magis verum, atque hoc responsum est.
Si poterit fieri, ut ne pater per me stetisse credat,
Quò minùs hæ fierent nuptiæ, volo: sed si id non poterit,
Id faciam, in proclivi quod est, per me stetisse ut credat.
Quis videor? C. Miser æquè, atque ego. Consilium quæro. C. Fortis es.
Scio quid conere. D. Hoc ego tibi profectò effectum reddam.
P. Jam hoc opus est. D. Quin jam habeo. C. Quid est? D. Huic, non tibi, habeo; ne erres.
C. Sat habeo. P. Quid facies, cedo? D. Dies hic mihi ut sit satis vereor,
Ad agendum: ne vacuum esse me nunc ad narrandum credas:
Proinde hinc vos amolimini: nam mihi impedimento estis.
P. Ego hanc visam. D. Quid tu? quò hinc te agis? C. Verum vis dicam? D. immo etiam.
Narrationis incipit mihi initium. C. Quid me fiet?
D. Eho impudens, non satis habes, quod tibi dicetur, jam addo.
Quantum huic promoveo nuptias. C. Dave: attamen,
D. Quid ergo?
C. Ut ducam. D. Ridiculum. C. Hue fac ad me, ut venias, si quid poteris.
D. Quid veniam? Nihil habeo. C. Attamen si quid.
D. Age veniam. C. Si quid.
Domi ero. D. Tu Mysis, dum exeo, parumper me hic opperire.

M. Quapropter? D. Ita facto opus est. M. Matura.
D. Jam inquam hic adero.

ACTUS IV. SCENA III.

Mysis.

M. NIhilne esse proprium cuiquam? Di vostram fidem!
Summum bonum esse heræ putabam hunc Pamphilum
Amicum, amatorem, virum in quovis loco
Paratum: verùm ex eo nunc misera quem capit
Dolorem! facilè hic plus mali est, quàm illic boni.
Sed Davus exit. Mi homo, quid istuc obsecro est?
Quò portas puerum?

ACTUS IV. SCENA IV.

Davus, Mysis.

D. MYsis nunc opus est tuâ
Mihi ad hanc rem expromptâ memoriâ, atque astutiâ.
M. Quidnam incepturus? D. Accipe à me hunc ocyus,
Atque ante nostram januam appone. M. Obsecro,
Humine? D. Ex ara hinc sume verbenas tibi.
Atque eas substerne. M. Quamobrem id tute non facis?
D. Quia, si fortè opus sit ad herum jurandum mihi
Non apposuisse, ut liquidò possim. M. Intelligo.
Nova nunc religio in te istæc incessit, cedo?
D. Move ocyus te, ut, quid agam, porrò intelligas:
Pro Jupiter! M. Quid? D. Sponsæ pater intervenit.
Repudio consilium, quod primùm intenderam.
M. Nescio, quid narres. D. Ego quoque hinc ab dextera
Venire me assimulabo, tu, ut subservias
Orationi, utcunque opus sit, verbis, vide.
M. Ego, quid agas, nihil intelligo: sed si quid est,
Quòd meâ operâ opus sit vobis, aut tu plus vides;
Manebo, ne quid vostrum remorer commodum.

ACTUS IV. SCENA V.

Chremes, Mysis, Davus.

C. REvertor, postquam, quæ opus fuêre ad nuptias,
Gnatæ, paravi, ut jubeam accersi, sed quid hoc?
Puer hercle est, mulier, tun' apposuisti hunc? M. Ubi
Illic est? C. Non mihi respondes? M. Hem, nusquam est!
Me miseræ mihi. Re-

Reliquit me homo, atque abiit. D. Dî voſtram fidem!
Quid turbæ eſt apud forum? quid illic hominū litigant?
Tum annona cara eſt, quid dicam aliud, neſcio.
M. Cur tu, obſecro hîc me ſolam? D. Hem, quæ hæc eſt fabula.
Eho Myſis, puer hic unde eſt? quiſve huc attulit?
M. Satin' ſanus es, qui me id rogites? D. Quē igitur rogē
Qui hîc neminem alium video! C. Miror unde ſit.
D. Dicturan' quod rogo? M. Au! D. Concede ad dexteram
M. Deliras, non tute ipſe? D. Verbum ſi mihi
Unum præterquam quod te rogo, ſaxis, cave.
M. Male dicis. D. Unde eſt; dic clarè. M. A vobis. D. Ha, ha, hæ,
Mirum verò, impudenter mulier ſi facit meretrix!
C. Ab Andria eſt ancilla hæc. quantum intelligo,
D. Adeon' videmur vobis eſſe idonei,
In quibus ſic illudatis? C. Veni in tempore.
D. Propera adeò puerum tollere hinc ab janua,
Mane: cave quoquam ex iſtoc exceſſis loco:
M. Dii te eradicent, ita me miſeram territas:
C. Tibi ego dico, annon? M. Quid vis? D. At etiam rogas.
Cedo, cujum puerum hic appoſuiſti, dic mihi.
M. Tu neſcis? D. Mitte id, quod ſcio: dic quod rogo?
M. Veſtri. D. Cujus? veſtri? M. Pamphili. C. Hem! quid Pamphili?
M. Eho, an non eſt? C. Rectè ego ſemper fugi has nuptias.
D. O facinus animadvertendum! M. Quid clamitas.
D. Quemne ego heri vidi ad vos afferri veſperi?
M. O hominem audacem! D. Verùm, vidi Cantharam Suffarcinatam. D. Diis pol habeo gratias,
Cum in pariundo aliquot affuerunt liberæ
D. Næ illa illum haud novit, cujus cauſa hæc incipit.
Chremes, ſi poſitum puerum ante ædes viderit,
Suam gnatam non dabit: tanto hercle magis dabit.
C. Non hercle faciet. D. Nunc adeò, ut tu ſis ſciens,
Ni puerum tollis, jam ego hunc mediam in viam,
Provolvam, téque ibidem pervolvam in luto.
M. Tu pol homo non es ſobrius. D. Fallacia.
Alia aliam trudit, jam ſuſurrari audio,

Civem Atticam esse hanc. C. Hem. D. Coactus legibus
Eam uxorem ducet. M. Au! obsecro, an non civis est?
C. Jocularium in malum insciens penè incidi.
D. Quis hic loquitur? ô Chreme. Per tempus advenis,
Ausculta. C. Audivi jam omnia! D. Anne tu omnia?
C. Audivi inquā à principio. D. Audistin'obsecro? hem
Scelera! hanc jam oportet in cruciatum hinc abripi.
Hic ille est: non te credas Davum ludere,
M. Me miseram! nihil pol falsi dixi mi senex
C. Novi rem omnem, sed est Simo intus? D. Est.
M. Ne me attingas sceleste, si pol Glycerio non omnia
hæc.
D. Eho inepta, nescis quid sit actum. M. Quid sciam.
D. Hic socer est, alio pacto haud poterat fieri,
Ut sciret hæc; quæ volumus. M. Hem, prædiceres.
D. Paulum interesse censes, ex animo omnia,
Ut fert natura, facias, an de industria?

ACTUS IV. SCENA VI.

Crito, Mysis, Davus.

C. IN hac habitâsse platea dictum est Chrysidem,
Quæ se inhonestè optavit parare hic divitias,
Potiùs, quàm in patria honestè panper vivere.
Ejus morte ea ad me lege redierunt bona.
Sed quos perconcter video, salvete. M. Obsecro,
Quem video; estne hic Crito, sobrinus Chrysidis?
Is est. C. ô Mysis salve. M. Salvos sis Crito.
D. Itan' Chrysis? hem. M. Nos quidem pol miseras
perdidit.
C. Quid vos? quo pacto hic? satisne rectè? N. Nosne? sic
Ut quimus, aiunt; quando, ut volumus, non licet.
Quid Glycerium? jam hic suos parentes repperit,
M. Utinam. C. An nondum etiam? haud auspicato huc
me appuli:
Nam pol, si id sciissem, nunquam huc retulissem pedem:
Semper enim ejus dicta est hæc, atque habita est soror.
Quæ illius fuerant, possidet, nunc me hospitem,
Lites sequi, quàm hic mihi sit facile atque utile,
Aliorum exempla commonent. simul arbitror,
Jam esse aliquem amicum, & defensorem ei. nam fere
Grandiuscula jam profecta est illinc? clamitent;

Ne

Me sycophantam hæreditatem persequi;
Mendicum: tum ipsam despoliare non licet.
M. Optime hóspes, pol Crito antiquum obtines.
C. Duc me ad eam, quando huc veni, ut videam. M. maxumè,
D. Sequar hos: nolo me in tempore hoc videat senex.

ACTUS V. SCENA I.

Chremes, Simo.

C. SAtis jam, satis Simo, spectata erga te amicitia est mea;
Satis pericli cœpi adire: orandi jam finem face.
Dum studeo obsequi tibi, penè illusi vitam filiæ.
S. Immo enim quàm maxumè abs te oro, atque postulo Chreme,
Ut beneficiũ verbis initum dudum, nunc re comprobes.
C. Vide quàm iniquus sis præ studio, dum efficias id quod cupis,
Neq; modum benignitatis, neq; quid me ores, cogitas:
Nam si cogites, remittas jam me onerare injuriis.
S. Quibus? C. Ah! rogitas? perpulisti me, ut homini adolescentulo,
In alio occupato amore, abhorrenti ab re uxoria,
Filiam darem in seditionem, atque incertas nuptias:
Ejus labore, atque ejus dolore, gnato ut medicarer tuo.
Impetrâstj: incepi, dum res tulit: nunc non fert: feras
Illam huic civem esse aiunt: puer est natus: nos missos face.
S. Per ego te Deos oro, ut ne illis animum inducas credere.
Quibus id maxumè utile est, illum esse quàm deterrimum.
Nuptiarum gratia hæc sunt ficta, atque incepta omnia.
Ubi ea causa quamobrem hæc faciunt, erit adempta his, desinent.
C. Eras: cum Davo egomet vidi jurgantem ancillam, S. Scio. C. At:
Vero vultu; cum ibi me adesse, neuter tum præsenserat.
S. Credo, & id facturas, Davus dudum prædixit mihi:
Et nescio quid tibi sum oblitus hodie, ac volui dicere.

ACTUS V. SCENA II.

Davus, Chremes, Samo, Dromo.

D. ANimo jam nunc otioso esse impero. C. Hem Davum tibi.

S. Unde egreditur? D. Meo præsidio, atque hospitis.

S. Quid illud mali est?

D. Ego commodiorem hominem, adventum, tempus non vidi: S. Scelus,

Quemnam hic laudat! D. Omnis res est jam in vado,

S. Cesso alloqui.

D. Herus est: quid agam? S. ô salve bone vir. D. Hem Simo, ò noster Chreme,

Omnia apparata jam sunt intus. C. Curâsti probè.

D. Ubi voles accerse. S. Bene sanè: id enimvero hic nunc abest.

Etiam tu hoc respondes? quid istic tibi negotii est? D. mihin'? S. Ita.

D. Mihine? S. Tibi ego. D. Modò introii. S. Quasi ego, quam dudum, rogem.

D. Cum tuo gnato unà. S. An ne est intus Pamphilus? crucior miser.

Eho! non tu dixti esse inter eos inimicitias carnifex?

D. Sunt. S. Cur igitur hîc est? Ch. Quid illum censes? cum illa litigat.

D. Imm.ò verò indignum, Chreme, jam facinus faxo ex me audias:

Nescio quis senex modo venit: ellum, confidens, catus:

Cum faciem videas, videtur esse quantivis pretii.

Tristis, severitas ineſt in voltu, atque in verbis fides.

S. Quidnam apportas? D. Nil equidem, nisi quod illum audivi dicere.

S. Quid ait tandem? D. Glycerium se scire civem esse Atticam.

S. Hem Dromo. Dromo. D. Quid est. S. Dromo. D. Audi. S. Verbum si addideris. Dromo.

D. Audi obsecro. Dr. Quid vis? S. Sublimem hunc intro rape, quantum potes.

Dr. Quem? S. Davom. D. Quamobrem? S. Quia lubet: rape inquam. D. Quid feci? S. Rape.

D. Si

D. Si quidquam mentitum invenies, occidito. S. Nihil audio.
Ego jam te commotum reddam. D. Tametsi hoc verum est. S. Tu tamen.
Cura asservandum vinctum: atque audin; quadrupedem constringito.
Age nunc: jam ego pol hodie, si vivo, tibi
Ostendam, herum quid sit perieli fallere, &
Illi patrem. C. Ah! ne sævi tantopere. S. Chreme,
Pietatem gnati! nonne te miserer mei.
Tantum laborem capere ob talem filium?
Age Pamphile: exi Pamphile; ecquid te pudet?

ACTUS V. SCENA III.

Pamphilus, Simo, Chremes.

P. Quis me volt? perii, pater est. S. Quid ais omnium? C. Ah!
Rem potiùs ipsam dic, ac mitte malè loqui.
S. Quasi quicquam, in hunc jam gravius dici posset.
Ain' tandem civis Glycerium est? P. Ita prædicant.
S. Ita prædicant? o ingentem confidentiam.
Num cogitat, quid dicat; num facti piget?
Vide, num ejus color pudoris signum usquam indicat?
Adeon', impotenti esse animo, ut præter civium
Morem, atque legem, & sui voluntatem patris,
Tamen hanc habere studeat cum summo probro?
P. Me miserum! S. Modone id demum sensisti Pamphile,
Olim istuc, olim, cùm ita animum induxti tuum,
Quod cuperes, aliquo pacto efficiendum tibi,
Eodem die istuc verbum verè in te accidit.
Sed quid ago, cur me excrucio? cur me macero?
Cur meam senectutem hujus sollicito amentia? an
Pro hujus ego ut peccatis supplicium sufferam?
Immo habeat, valeat, vivat cum illa. P. Mi pater.
S. Quid mi pater? quasi tu hujus indigeas patris?
Domus, uxor, liberi inventi invito patre:
Adducti, qui illam civem hinc dicant: viceris.
P. Pater licetne pauca? S. Quid dices mihi?
C. Attamen Simo audi. S. Ego audiam? quid ego audiam
Chreme? C. Attamen dicat hoc. S. Age, dicat, sino:

P. Ego me amare hanc fateor, si id peccare est, fateor id quoque.
Tibi pater me dedo, quidvis oneris impone: impera.
Vis me uxorem ducere? hanc vis amittere? ut potero feram,
Hoc modò te obsecro, ut ne credas à me allegatum hunc senem.
Sine me expurgem, atque illum huc coram adducam. S. Adducas? P. Sine pater.
C. Æquum postulat: da veniam. P. Sine te hoc exorem. S. Sino.
Quidvis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar, Chreme.
C. Pro peccato magno paululum supplicii satis est patri.

ACTUS V. SCENA IV.

Crito, Chremes, Simo, Pamphilius.

C. Mitte orare, una harum quævis causa me, ut faciam monet.
Vel tu, vel quòd verum est; vel quod ipsi cupio Glycerio,
Ch. Andrium ego Critonem video; & certè is est. Savos sis Crito.
Cri. Quid tu Athenas insolens? Cr. evenit; sed hiccine est Simo.
Ch. Hic est. S. Men', quæris? eho, tu Glycerium hinc civem esse ais?
Cr. Tu negas? S. Irane huc paratus advenis? Cr. Quare? S. Rogas?
Tune impune hæc facies? tune hic homines adolescentulos,
Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis?
Sollicitando, & pollicitando eorum animos lactas, Cr. Sanusne es?
S. Ac meretricios amores nuptiis conglutinas?
P. Pervi, metuo ut subsitet hospes. Ch. Si Simo hunc nôris satis,
Non ita arbitrere, bonus hic est vir. S. Hic vir sit bonus?
Irane attemperatè venit hodie in ipsis nuptiis,
Ut venirent antehac nunquam? est vero huic credendum Chreme?
P. Ni metuam patrem, habeo pro illa re, illum quam probè.
S. Syco-

S. Syeophanta. Cr. Hem. Ch. Sic, Crito, est hic? mitte. Cr, Videat qui fiet.
Si mihi pergit, quæ volt, dicere; ea, quæ non volt, audiet:
Ego istæc moveo, aut curo? non tu tuum malum æquo animo feres?
Nam ego quæ dixi, vera, an falsa audieris, jam sciri potest.
Atticus quidam olim, navi fracta apud Andrum ejectus est.
Et istæc unà parva virgo: tum ille egens fortè applicat
Primum ad Chrysidis patrem se: S. Fabulam inceptat. C. Sine.
Cr. Itâne verò? obturbat. Ch. Perge. Cr. Tum is mihi cognatus fuit;
Qui eum recepit, ibi ego audivi ex illo, sese esse Atticum:
Is ibi mortuus est. Ch. Ejus nomen? Cr. Nomen tam citò tibi?
Phania. C. Hem perii. Cr. Verum hercle opinor fuisse Phaniam.
Hoc certò scio, Rhamnusium se aiebat esse. Ch. ô Jupiter,
Cr. Eadem hæc, Chreme, multi alii in Andro tum audivere. Ch. Utinam id fiet,
Quod spero, eho! dic mihi, quid eam tum, Crito?
Suamne aiebat esse? Cr. Non. Ch. Cujam igitur? Cr. fratris filiam.
Ch. Certè mea est. Cr. Quid ais? S. Quid tu ais? P. a, rige aures Pamphile.
S. Quî credis? Ch. Phania ille frater meus fuit. S. Nôram, & scio.
Ch. Is hinc bellum fugiens, mèq; in Asiam persequens, proficiscitur.
Tum illam hic relinquere est veritus: post illa nunc primum audio,
Quid illo sit factum. P. Vix sum apud me: ita animus commotus est metu,
Spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono.
S. Næ istam multimodis tuam inveniri gaudeo. P. Credo patet.
Ch. At mihi unus scrupulus etiam restat, qui me male habet. P. Dignus es.

Cum tua religione odio, nodum in scirpo quæris. Cr. Quid istuc est ?

Ch. Nomen non convenit. Cr. Fuit hercle aliud huic parvæ. C. Quod Crito ?

Nunquid meministi? C. Id quæro. P. Egone hujus memoriam patiar meæ

Voluptari obstare, cùm ego possim in hac re medicari mihi ?

Non patiar, heus Chreme : quod quæris, Pasibula est, Cr. Ipsa est. C. Ea est.

P. Ex ipsa millies audivi. S. Omneis nos gaudere hoc, Chreme,

Te credo credere. Ch. Ita me dii ament, credo. P. Quid restat pater ?

S. Jamdudum res reduxit me ipsa in gratiam. P. ô lepidum patrem !

De uxore ita, ut possedi, nihil mutat Chremes. Ch. causa optuma est.

Nisi quid pater aliud ait. P. Nempe. S. Scilicet. Ch. Dos, Pamphile est :

Decem talenta. P. Accipio. Ch. Propero ad filiam, eho mecum Crito :

Nam illam me haud nôsse credo. S. Cur non illam huc transferri jubes ?

P. Rectè admones. Davo istuc dedam jam negoti. S. non potest.

P. Qui? S. Quia habet aliud magis ex sese, & majus. P. Quidnam ? S. Vinctus est.

P. Pater, non rectè vinctus est. S. Haud ita jussi. P. jube solvi obsecro.

S. Age fiat. P. At matura. S. Eo intrò. P. ô faustum & felicem diem !

ACTUS V. SCENA V.

Charinus, Pamphilus.

C. PRoviso, quid agat Pamphilus : atque eccum. P. Aliquis forsan me putet

Non putare hoc verum : at mihi nunc sic esse hoc verum lubet.

Ego viram Deorũ propterea sempiternã esse arbitror, Quod voluptates eorum proprix sunt, nam mihi immortalitas,

Parte

Parta est, si nulla huic ægritudo gaudio intercesserit.
Sed quem ego potissimum exoptem nunc mihi, cui hæc narrem, dari?
C. Quid illud gaudi est? P. Davom video, nemo est, quem mallem omnium:
Nam hunc scio mea solidè solum gavisurũ esse gaudia.

ACTUS V. SCENA VI.

Davus, Pamphilus, Charinus.

D. PAmphilus ubi nam hic est? P. Dave. D. Quisquam homo est? P. Egò sum. D. ô Pamphile.
P. Nescis, quid mihi obtigerit. D. Certè, sed quid mihi obtigerit, scio.
P. Et quidem ego. D. More hominum evenit, ego ut quod sim nactus mali,
Prius resciscerem tu, quàm ego, quod tibi evenit boni.
P. Mea Glycerium suos parentes repperit. D. ô factum benè.
C. Hem. P. pater amicus summus nobis. D. Quis? P. Chremes. D. Narras probè.
P. Nec mora ulla est, quin eam uxorem ducam. C. Num ille somniat
Ea, quæ vigilans voluit? P. Tum de puero Dave? D. Ah, desine.
Solus es, quem diligunt dii. C. Salvus sum si hæc vera sunt,
Colloquar. *P.* Quis homo est? Charine, in tempore ipso mihi advenis.
C. Benè factum. *P.* Hem, audistin? C. Omnia, age, me in tuis secundis rebus respice.
Tuus est nunc Chremes, facturum quæ voles, scio esse omnia.
P. Memini: atque adeò longum est, nos illum expectare dum exeat:
Sequere hac me, intus apud Glycerium est. Nunc tu Dave abi domum,
Propera, accerse, hinc qui auferant eam; quid stas? quid cessas? D. Eo.
Ne expectetis, dum exeant huc: intus despondebitur:
Intus transigetur, si quid est, quod restet: Plaudite.

NUNU-

EUNUCHI PERSONÆ.

Phædria, *adoleſcens.*
Parmeno, *ſervus.*
Thais, *meretrix.*
Gnatho, *paraſitus.*
Chærea, *adoleſcens.*
Thraſo, *miles.*
Pythias, *ancilla.*
Chremes, *ſenex.*
Antipho, *adoleſcens.*
Dorias, *ancilla.*
Dorus, *eunuchus.*
Sanga, *ſervus.*
Sophrona, *nutrix.*
Laches, *ſenex.*

Sequentium perſonarum tantum hic mentio fit.

Strato, *militis ſervus.*
Donax, *ſervus.*
Sannio, *ſervus.*
Simalio, *ſervus.*
Syricus, *ſervus.*
Pamphila, *adoleſcentula.*

C. SULPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Sororem falſo dictitatam Thaidis,
Id ipſum ignorans, miles advexit Thraſo,
Ipſique donat. Erat hæc civis Attica.
Eidem Eunuchum, quem emerat, tradi jubet
Thaidis amator Phædria, ac rus ipſe abit,
Thraſoni oratus biduum concederet.
Ephebus frater Phædriæ puellulam
Cum deperiret dono miſſam Thaidi,
Ornatu Eunuchi induitur: ſuadet Parmeno:
Introiit: vitiat virginem: ſed Atticus
Civis repertus frater ejus, collocat
Vitiatam Ephebo. Phædriam exorat Thraſo.

EUNU-

EUNUCHUS TERENTII.

Acta Ludis Megalensibus. L. Posthumio. Albino & L. Cornelio Ædil. Curul. Egere L. Ambivius Turpio. L. Attilius Prænestinus. Tibiis duabus dextris. Græca Menand. Facta secunda. Modos fecit Flaccus. M. Valerio. C. Fannio Coss.

PROLOGUS.

SI quisquam est, qui placere se studeat bonis
Quàm plurimis, & minimè multos lædere:
In his poëta hic nomen profitetur suum.
Tum si quis est, qui dictum in se inclementius
Existimat esse, sic existimet; sciat,
Responsum non dictum esse, quia læsit prior,
Qui benè vertendo, & eas describendo male, ex
Græcis bonis Latinas fecit non bonas:
Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit.
Atque in Thesauro scripsit, causam dicere
Prius unde petitur, aurum quare sit suum,
Quàm illic, qui petit, unde is sit thesaurus sibi.
Aut unde in patrium monumentum pervenerit.
Dehinc ne frustretur ipse se, aut sic cogiter;
Defunctus jam sum, nihil est quod dicat mihi.
Is ne erret, moneo, & desinat lacessere:
Habeò alia multa, quæ nunc condonabitur,
Quæ proferentur post, si perget lædere
Ita, ut facere instituit, nunc quam acturi sumus
Menandri Eunuchum, postquam ædiles emerunt,
Perfecit, sibi ut inspiciundi esset copia.
Magistratus cum ibi adesset, occœpta est agi.
Exclamat, furem, non poëram, fabulam
Dedisse, & nihil dedisse verborum tamen:
Colacem esse Nævi, & Plauti veterem fabulam:

Parabi

Parasiti personam inde ablatam, & militis.
Si id est peccatum, peccatum imprudentiâ est
Poëtæ, non qui furtum facere studuerit.
Id ita esse, vos jam judicare poteritis.
Colax Menandri est: in ea est parasitus Colax,
Et miles glorioſus: eas se non negat
Personas transtulisse in Eunuchum suam
Ex Græca: sed eas fabulas factas priùs
Latinas, scisse sese, id verò pernegat,
Quòd si personis iisdem uti aliis non licet:
Qui magis licet currentes servos scribere,
Bonas matrónas facere, meretrices malas,
Parasitum edacem, glorioſum militem,
Puerum supponi, falli per servum senem,
Amare, odisse, suspicari? Denique
Nullum est jam dictum, quod non dictum sit priùs.
Quare æquum est vos cognoscere, atque ignoscere,
Quæ veteres factitárunt, si faciunt novi.
Date operam, & cum silentio animadvértite,
Ut pernoscatis, quid sibi Eunuchus velit.

ACTUS I. SCENA I.

Phædriæ, Parmeno

Ph. QUid igitur faciam? non eam? ne nunc quidem
Cum accersor ultrò? an potiùs ita me comparem,
Non perpeti meretricum contumélias?
Excluſit, revocat, redeam? non, si me obsecret.
Pa. Siquidem hercle possis, nil priùs, neque fortius:
Verùm si incipies, neque perficies gnáviter:
Atque ubi pati non poteris, cùm nemo experet,
Infectâ pace, ultrò ad eam venies, indicans,
Te amare, & ferre non posse: actum est, ilicet,
Peristi: eludet, ubi te victum senserit.
Ph. Proin' tu dum est tempus, etiam atque etiam cogita,
Pa. Here, quæ res in se neque consilium, neque modum
Habet ullum, eam consilio régere non potes.
In amore hæc omnia insunt vitia, injuriæ,
Suspitiones, inimicitiæ, indúciæ,
Bellum, pax rursum, incerta hæc si tu postules,
Ratione certa facere, nihilo plus agas,

Quàm

Quàm si des operam, ut cum ratione insânias.
Et quod nunc tute tecum iratus cógitas:
Egóne illam? quæ illum? quæ me? quæ non? sine modo,
Mori me malim: sentiet qui vir siem:
Hæc verba, mehercule, una falsa lacrumula,
Quam, óculos terendo miserè, vix vi expresserit,
Restinguet: & te ultrò accusabis, & ei dabis
Ultrò supplicium. Ph. ô Indignum facinus! nunc ego, &
Illam scelestam esse, & me miserum sentio:
Et tædet: & amore ardeo: & prudens, sciens,
Vivus, videnſque pereo: nec quid agam, scio.
Pa. Quid agas? nisi ut te redimas captum quàm queas
Minimo: si nequeas paululo, at quanti queas:
Et ne te afflictes. Ph. Itáne suades? Pa. Si sapias:
Neque præterquam quas ipse amor molestias
Habet, addas; & illas, quas habet, tolle, feras.
Sed ipsa egreditur nostri fundi calamitas:
Nam quod nos cápere oportet, hæc intercipit.

ACTUS I. SCENA II.

Thais, Phædria, Parmeno.

T. MIseram me! véreor ne illud gravius Phædria
Túlerit; néve aliorsum, atque ego feci, ac-
ceperit.
Quod heri intromissus non est. Ph. Totus, Parmeno,
Tremo, horreoque postquam aspexi hanc. Ph. Bono
animo es:
Accede ad ignem hunc, jam calesces plus satis.
T. Quis hic loquitur? hem, tun' hic erat, mi Phædria?
Quid hic stabas? cur non rectâ introibas? P. Ceterum
De exclusione verbum nullum. T. Quid taces?
Ph. Sanè, quia verò hæ mihi parent semper fores;
Aut quia sum apud te primus. T. Missa istæc face,
Ph. Quid missa? ô Thais, Thais, utinam esset mihi
Pars æqua amoris tecum; ac pariter fieret, ut
Aut hoc tibi doleret itidem, ut mihi dolet;
Aut ego istuc abs te factum nihili penderem,
T. Ne cruciá te obsecro anime mi, mi Phædria.
Non pol, quò quenquam plus amem, aut plus diligam,
Eò feci: sed ita erat res: faciundum fuit.
Pa. Credo, ut sit, misera præ amore exclusit hunc foras.

T. Si

T. Siccine ais Parmeno? age, sed huc quâ gratiâ
Te accersi jussi, auscúlta. Ph. Fiat. T. Dic mihi
Hoc primùm, potin'est hic tacere? Pa. Egone? optumè.
Verùm heus tu, lege hac tibi meam astringo fidem:
Quæ vera audivi, taceo, & contineo óptumè:
Sin falsum, aut vanum, aut fictum est, continuò pa-
lam est:
Plenus rimarum sum, hac atque illac perfluo.
Proin tu, taceri si vis, vera dicito.
T. Samia mihi mater fuit: ea habitabat Rhodi.
Pa. Potest taceri hoc. T. Ibi tum matri parvolam
Puellam dono quidam mercator dedit,
Ex Attica hinc abreptam. Ph. Civemne? T. Arbitror:
Certum non scimus: matris nomen & patris
Dicebat ipsa: Patriam, & signa cætera
Neque scibat, neque per ætatem etiam potuerat.
Mercator hoc addebat, è prædonibus,
Unde emerat, se audisse, abreptam è Sunio.
Mater, ubi accepit, cœpit studiosè omnia
Docere, educere ita uti si esset filia.
Sororem plerique esse credebant meam.
Ego cum illo, quo cum uno rem habebam tum, hospite,
Abii huc: qui mihi reliquit hæc, quæ habeo, omnia.
P. Utrumq; hoc falsum est: effluet. T. Quî istuc? Pa. Quia
Neque tu uno eras contenta, neque solus dedit:
Nam hic quoque bonam, magnamque partem ad te
attulit.
T. Ita est: sed sine me pervenire quo volo.
Interea miles? qui me amare occœperat,
In Cariam est profectus, te interea loci
Cognovi, tute scis; post illa quàm intumum
Habeam te; & mea consilia ut tibi credam omnia.
Ph. Neque hoc quidem tacebit Parmeno. P. Oh, dubi-
um ne id est?
T. Hoc agite amabo, mater mea illic mortua est
Nuper, ejus frater aliquantum ad rem est avidior.
Is ubi hanc formâ videt honestâ virginem,
Et fidibus scire, pretium sperans, illico
Producit, vendit, forte fortuna affuit
Hic meus amicus, emit eam dono mihi.

Imprudens harum rerum, ignarúsque omnium:
Is venit: postquam sensit me tecum quoque
Rem habere, fingit causas, ne det, sedulò:
Ait, si fidem habeat, se iri præpositum tibi
Apud me, ac non id metuat, ne, ubi eam acceperim,
Sese relinquam, velle se illam mihi dare;
Verùm id vereri, sed, ego quantum suspicor,
Ad virginem animum adiecit. Ph. Etiamne amplius?
T. Nihil: nam quæsivi nunc ego eam, mi Phædria,
Multæ sunt causæ quamobrem cupiò abducere:
Primùm, quod soror est dicta: præterea, ut suis
Restituam, ac reddam, sola sum: habeo hic neminem,
Neque amicum, neque cognatum, quamobrem Phædria:
Cupio aliquos parare amicos beneficio meo.
Id amabo adjuta me, quò id fiat facilius;
Sine illum priores partes, hosce aliquot dies,
Apud me habere, nihil respondes? Ph. Pessima,
Egon' quicquam cum istis factis tibi respondeam?
Pa. Hei noster, laudo; tandem, perdoluit: vir es:
Ph. At ego nesciebam quorsum tu ires, parvola
Hinc est abrepta: eduxit mater pro sua:
Soror est dicta: cupio abducere, ut reddam suis.
Nempe omnia hæc nunc verba huc redeunt denique:
Ego excludor, ille recipitur: quâ gratiâ?
Nisi si illum plus amas quàm me: & istam nunc times,
Quæ advecta est, ne illum talem præripiat tibi.
T. Egón' id timeo? Ph. Quid te ergo sollicitat? cedo?
Num solus ille dona dat? nunc ubi meam
Benignitatem sensisti in te claudier?
Nonne, ubi mihi dixti, cupere te ex Æthiopia
Ancillulam, relictis rebus omnibus,
Quæsivi? eunuchum portò dixti velle te,
Quia solæ uruntur his reginæ: repperi.
Heri minas viginti pro ambobus dedi:
Tamen contemptus abs te, hæc habui in memoria.
Ob hæc facta abs te spernor. T. Quid istuc, Phædria?
Quanquam illam cupio abducere, atque hæc te arbitror
Id fieri posse maximè: veruntamen,
Potiùs quàm te inimicum habeam, faciam ut jusseris.
Ph. Utinam istuc verbum ex animo ac vere diceres;

Potius

Potius quàm te inimicum habeam, si istuc crederem
Sincerè dici, quidvis possem perpeti.
Pa. Labascit, victus uno verbo, quàm citò!
T. Ego non ex animo misera dico? quam joco
Rem voluisti à me tandem, quin perfeceris?
Ego impetrare nequeo hoc abs te, biduum
Saltem ut concedas solum. Ph. Siquidem biduum:
Verùm ne fiant isti viginti dies.
T. Profectò non plus biduum, aut. Ph. Aut? nihil moror
T. Non fiet: hoc modò sine te exorem. Ph. Scilicet
Faciundum est, quod vis. T. Meritò amo te. Ph. Benè facis
Rus ibo, ibi hoc me macerabo biduum.
Ita facere certum est; mos gerundu'st Thaidi.
Tu Parmeno huc fac illi adducantur. Pa. Maxumè.
Ph. In hoc bíduum Thais vale T. Mi Phædria
Et tu: numquid vis aliud? P. Egóne quid velim?
Cum milite isto præsens, absens ut sies:
Dies, noctesque me ames: me desideres:
Me somnies; me expectes; de me cogites:
Me speres: me te oblectes: mecum tota sis:
Meus fac sis postremò animus, quando ego sum tuus,
T. Me miseram, forsitan hic mihi parvam habeat fidem
Atque ex aliarum ingeniis nunc me judicet,
Ego pol, quæ mihi sum conscia, hoc certò scio,
Neque me finxisse falsi quicquam, neque meo
Cordi esse quenquam cariorem hoc Phædria;
Et quicquid hujus feci, causa virginis
Feci: nam me ejus spero fratrem propemodum
Jam repperisse, adolescentem adeò nobilem: &
Is hodie venturum ad me constituit domum.
Concedam hinc intrò, atque expectabo dum venit.

ACTUS II. SCENA I.

Phædria, Parmeno.

Ph. FAc ita, ut jussi: deducantur isti. Pa. Faciam.
Ph. At diligenter.
Pa. Fiet. At maturè. Pa. Fiet. Ph. Satin, hoc mandatum est tibi?
Pa. Ah, rogitare quasi difficile sit.
Utinam tam aliquid invenire facile possis Phædria
Quàm hoc peribit. Ph. Ego quoque unà pereo, quod mihi est carius.

Ne istuc tam iniquo patiare animo. Pa. Minimè; quin
Effectum dabo, sed nunquid aliud imperas?
Ph. Munus nostrum ornato verbis, quod poteris: &
Istum æmulum, quod poteris, ab ea pellito.
Pa. Memini, tametsi nullus moneat. Ph. Ego rus ibo,
atque ibi manebo.
Pa. Censeo. Ph. Sed heus tu. Pa. Quid vis? Ph. Censen'
posse me obfirmare, &
Perpeti, ne redeam interea? Pa. Tene? non hercle
arbitror.
Nam aut jam revertêre, aut mox noctu te adigent hor-
sum insomnia.
Ph. Opus faciam, ut defatiger usque ingratis ut dor-
miam.
Pa. Vigilabis lassus; hoc plus facies. Ph. Ah! nil di-
cis Parmeno.
Ejiciunda hercle hæc est mollities animi: nimis me in-
dulgeo.
Tandem ego non illâ caream, si sit opus, vel totum tri-
duum? Pa. Hui,
Universum tridum? vide quid agas. Ph. Stat sententia.
Pa. Dii boni, quid hoc morbi est; adeòn' homines im-
mutarier
Ex amore, ut non cognoscas eundem esse? hoc nemo fuit
Minus ineptus, magis severus quisquam; nec magis
continens
Sed quis hic est, qui huc pergit? at at, hic quidem est
parasitus Gnatho
Militis, ducit secum unà virginem huic dono: papæ
Facie honestâ: mirum, ni ego me turpiter hodie hic
dabo,
Cum meo decrepito hoc Eunucho. Hæc superat ipsam
Thaidem.

ACTUS II. SCENA II.

Gnatho, Parmeno.

G. Dii immortales, homini homo quid præstat? stul-
to intelligens.
Quid interest? hoc adeò ex hac re venit in mentem mihi;
Convenî hodie advenienș quendam mei loci hinc, atque
ordinis,

Ho-

Hominem haud impurum, itidem patria quia abligurierat bona.
Video ſentum, ſquálidum, ægrum, pannis, anniſque, obſitum.
Quid iſtuc, inquam ornari eſt? quoniam miſer, quod habui, perdidi;
Hem, quò redactus ſum? omnes noti me atque amici deſerunt
Hic ego illùm contempſi præ me; quid homo, inquam, ignaviſſime?
Itâne parâſti te, ut ſpes nulla reliqua in te ſiet tibi?
Simul conſilium cum re amiſiſti? viden' me ex eodem ortum loco?
Qui color, nitor, veſtitus? quæ habitudo eſt corporis?
Omnia habeo, neque quicquam habeo: nil cum eſt nil deſit tamen.
At ego infelix neque ridiculus eſſe, neque plagas pati
Poſſum, quid tu his rebus credis fieri? tota erras via.
Olim iſti fuit generi quondam quæſtus apud ſeclum prius.
Hoc novum eſt aucupium: ego adeò hanc primus invenì viam.
Eſt genus hominum, qui eſſe primos ſe omnium rerum volunt;
Nec ſunt: hos conſector; hiſce ego non paro me ut rideant;
Sed his ultrò arrideo, & eorum ingenia admiror; ſimul
Quicquid dicunt, laudo: id rurſum ſi negant, laudo id quoque:
Negat quis, nego; ait, aio: poſtremò imperavi egomet mihi,
Omnia aſſentari. Is quæſtus nunc eſt multò uberrimus
Pa. Scitum hercle hominem: hic homines prorſum ex ſtultis inſanos facit.
G. Dum hæc loquimur, interea loci ad macellum ubi advenimus,
Concurrunt læti mi obviàm cupedinarii omnes,
Cetarii, lanii, coqui, fartores, piſcatores, aucupes.
Quibus & re ſalvâ & perdita profueram, & prorſum ſæpe:

Sibi

Salutant, ad cœnam vocant: adventum gratulantur.
Ille ubi miser, famelicus, videt me esse in tantum honorem,
Et tam facilè victum quærere: ibi homo cœpit: me obsecrare,
Ut sibi liceret discere id de me. Sectari jussi:
Si pote, tanquã Philosophorũ habent disciplinæ ex ipsis
Vocabula, parasiti itidem ut Gnathonici vocentur.
Pa. Viden' otium, & cibus quid faciat alienus? G. Sed ego cesso
Ad Thaidem hanc deducere, & rogitare ad cœnam ut veniat.
Sed Parmenonem ante ostium Thaidis tristem video,
Rivalis servum. Salva res est: nimirum hic homines frigent.
Nebulonem hunc certum est ludere. Pa. Hice hoc munere arbitrantur
Suam Thaidem esse. G. Plurimã salute Parmenonem
Summum suum impertit Gnatho. Quid agitur? Pa. statur. G. Video:
Num quidnam hic, quod nolis, vides? Pa. Te. G. Credo at numquid aliud?
Pa. Quidum? G. Quia Tristis es. Pa. Nihil equidem. G. Ne sis, sed quid videtur:
Hoc tibi mancipium? Pa. Non malum hercle. G. Uro hominem. Pa. Ut fallsus animi est?
G. Quàm hoc munus gratum Thaidi arbitrare esse? Pa. Hoc nunc dices,
Ejectos hinc nos. Omnium rerum heus vicissitudo est.
G. Sex ego te totos Parmeno hos menses quietum reddam;
Ne sursum, deorsum cursites, neve usque ad lucem vigiles.
Ecquid beo te? Pa. Men'? papæ. G. Sic soleo amicos. Pa. Laudo.
G. Desineo te fortasse: tu profecturus aliò fueras.
Pa. Nusquam. G. Tum tu igitur paulum da mihi operæ. Fac ut admittar
Ad illam. P. Age modò, nunc tibi patent fores: hæ, quas istam ducis,

G. Num

G. Num quem evocari hinc vis foras. P. Sine biduum hoc prætereat.
Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis fortunatus,
Næ tu istas saxo calcibus sæpè insultabis frustrà.
G. Etiam nunc hîc stas Parmeno? cho numnam tu hic relictus custos.
Ne quis fortè internuncius, clam à milite ad istam curritet.
Pa. Facete dictum mira verò, militi quæ placeant.
Sed video herilem filium minorem huc advenire.
Miror, quid ex Piræeo abierit: nam ibi custos publicè est nunc.
Non temerè est: & properans venit: nescio quid circumspectat.

ACTUS II. SCENA III.

Charea, Parmeno.

C. OCcidi.
Neque virgo est usquam, neque ego, qui illam è conspectu amisi meo,
Ubi quæram? ubi investigem; quem percuncter? quam insistiam viam?
Incertus sum; una hæc spes est, ubi ubi est, diu celari non potest.
O faciem pulchram: deleo omnes dehinc ex animo mulieres.
Tædet harum quotidianarum formarum. P. Ecce autem alterum.
De amore nescio quid loquitur. ô infortunatum senem.
Hic verò est, qui si amare cœperit; ludum, jocumque
Dices fuisse illum álterum, præut hujus rabies quæ dabit
Ch. Ut illum Dii, Deæque senium perdant, qui me hodie remoratus est:
Neque adeò, qui restiterim, tum autem, qui illum non flocci fecerim.
Sed eccum Parmenonem, salve. Pa. Quid tu es tristis, quidve alacris?
Unde is? C. Egone? hercle nescio, neque unde eam neque quorsum eam.
Ita prorsum oblitus sum mei.
Pa. Qui quæso? C. Amo. Pa. Ehem. C. Parmeno ostendes, qui vir sies.

Scis te ſæpè mihi pollicitum eſſe: Chærea, aliquid inveni
Modò quod ames: in ea re utilitatem ego faciam ut noſcas meam.
Cum in cellulam ad te patris penum omnem congerebam clanculum.
Pa. Age inepte. Ch. Hoc hercle factum eſt, fac ſis nunc promiſſa appareant.
Sive adeò digna res eſt, ubi tu nervos intendas tuos.
Haud ſimilis virgo eſt virginum noſtrarum; quas matres ſtudent
Demiſſis humeris eſſe, vincto pectore, ut graciles fient:
Si qua eſt habitior paulò, pugilem eſſe aiunt: deducunt cibum:
Tamerſi bona eſt natura, reddunt curaturâ junceas:
Itaque ergo amantur. Pa. Quid tua iſtæc? C. Nova figura oris. Pa. Papæ.
Ch. Color verus, corpus ſolidum, & ſucci plenum, Pa. Anni? C. Sedecim.
Pa. Flos ipſe. C. Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precariò
Fac tradas: meâ nil refert. dum potiar modò.
Pa. Quid? virgo cuia eſt? C. Neſcio hercle. Pa. Unde eſt? tantundem. Pa. Ubi habitat?
C. Ne id quidem. Pa. Ubi vidiſti? C. In via. Pa. Qua ratione amiſiſti?
C. Id equidem adveniens mecum ſtomachabar modo:
Neque quenquam eſſe ego hominem arbitror, cui magis bonæ.
Felicitates omnes advorſæ ſient.
Pa. Quid hoc eſt ſceleris? C. Perii. P. Quid factum eſt? C. Rogas.
Patris cognatum, atque æqualem Archidemidem
Noſtin? P. Quid ni? C. Is, dum ſequor hanc, fit mihi obviàm.
Pa. Incommodè hercle? C. Immo enimverò infeliciter:
Nam incommoda alia ſunt dicenda Parmeno:
Hoc, liquet mihi dejerare, his menſibus
Sex ſeptem, prorſum non vidiſſe, proxumis,
Ita nunc, cum minimè vellem, minimeque opus fuit.

Eho! nonne hoc monſtri ſimile eſt? quid ais? P. Maxumè.
C. Continuò accurrit ad me, quàm longè quidem,
Incurvus, tremulus, labiis demiſſis, gemens:
Heus, heus, tibi dico Chærea, inquit, reſtiti.
Scin' quid ego te volebam? dic, cras eſt mihi
Judicium, quid tum? ut diligenter nuncies
Patri: advocatus mane mihi eſſe ut meminerit.
Dum hæc loquitur, abiit hora, rogo numquid velit.
Rectè, inquit, abeo; cum hinc reſpicio ad virginem,
Illa ſeſe interea commodùm huc advorterat
In noſtram hanc plateam. Pa. Mirum, ni hanc dicit modò
Huic quæ data eſt dono. C. Huc cum advenio, nulla erat.
Pa. Comites ſecuti ſcilicet ſunt virginem?
C. Verùm: paraſitus cum ancilla. P. Ipſa eſt, ſcilicet.
Deſine, jam conclamatum eſt. C. Alias res agis,
Pa. Iſtuc ago equidem. C. Noſtin' quæ ſit? dic mihi: au
Vidiſtin? Pa. Vidi, novi: ſcio, quò abducta ſit.
C. O Parmeno mi, noſtin? P. Novi. C. Et ſcis, ubi fiet
Pa. Huc deducta eſt ad Thaidem: ei dono data eſt.
Ch. Quis is eſt tam potens, cum tanto munere hoc?
Pa. Miles Thraſo,
Phædriæ rivalis. Ch. Duras fratris partes prædicas.
Pa. Immo enim, ſi ſcias quod donum huic dono eon
tra comparet,
Tum magis id dicas. C. Quodnam quæſo hercle. P
Eunuchum. Ch. Illùmne obſecro,
Inhoneſtum hominem, quem mercatus eſt heri, ſenem
mulierem?
Pa. Iſtunc ipſum. C. Homo quatietur certè cum do
foras.
Sed iſtam Thaidem non ſcivi nobis vicinam. Pa. Ha
diu eſt.
C. Perii, nunquamne etiam me illam vidiſſe? ehodu
dic mihi,
Eſtne ut fertur, forma? Pa. Sane. C. At nihil ad
ſtram hanc. Pa. Alia res eſt.
Ch. Obſecro te hercle Parmeno, fac ut potiar. Pa.
ciam ſedulò, ac

Dabo operam, adjuvabo, nunquid me aliud vis. C. Quò nunc is? Pa. Domum,
Ut mancipia hæc, ita uti jussit frater, deducam ad Thaidem.
Ch. O fortunatum istum eunuchum, qui quidem in hanc detur domum.
Pa. Quid ita? C. Rogitas? summa formâ semper conservam domi
Videbit, colloquetur, aderit unà in unis ædibus,
Cibum nonnunquam capiet cum ea, interdùm propter dormiet.
Pa. Quid si nunc tute fortunatus fias. C. Qua re Parmeno?
Responde. Pa. Capias tu illius vestem. C. Vestem? quid tum postea?
Pa. Pro illo te deducam. C. Audio. Pa. Te esse illum dicam. C. Intelligo.
Pa. Tu illis fruare commodis, quibus tu illum dicebas modò.
Cibum unà capias, adsis, tangas, ludas, propter dormias:
Quandoquidem illarum neque quisquam te novit, neque scit qui sies.
Præterea forma, & ætas ipsa est, facilè ut te pro eunucho probes.
C. Dixisti pulchrè: nunquam vidi melius consilium dari.
Age eamus intrò: nunc jam orna me, abduc, duc, quantum potes:
Pa. Quid agis? jocabar equidem. C. Garris. Pa. Perii quid ego egi miser?
Quò trudis; perculeris jam tu me, tibi equidem dico, mane.
Ch. Eamus. Pa. Pergin'? C. Certum est. Pa. Vide ne nimium calidum hoc fit modò.
C. Non est profecto: sine. Pa. At enim isthæc in me cudetur faba. Ch. Ah.
P. Flagitium facimus. C. An id flagitium est, si in domum meretriciam
Deducar, & illis crucibus, quæ nos, nostramque adolescentiam

Eho! nonne hoc monstri simile est? quid ais? P.
Maxumè.
C. Continuò accurrit ad me, quàm longè quidem,
Incurvus, tremulus, labiis demissis, gemens:
Heus, heus, tibi dico Chærea, inquit, restiti.
Scin' quid ego te volebam? dic, cras est mihi
Judicium, quid tum? ut diligenter nuncies
Patri: advocatus mane mihi esse ut meminerit.
Dum hæc loquitur, abiit hora, rogo numquid velit.
Rectè, inquit, abeo; cum hinc respicio ad virginem,
Illa sese interea commodùm huc advorterat
In nostram hanc plateam. Pa. Mirum, ni hanc dicit
modò
Huic quæ data est dono. C. Huc cum advenio, nulla erat
Pa. Comites secuti scilicet sunt virginem?
C. Verùm: parasitus cum ancilla. P. Ipsa est, scilicet.
Desine, jam conclamatum est. C. Alias res agis,
Pa. Istuc ago equidem. C. Nostin' quæ sit? dic mihi: au
Vidistin? Pa. Vidi, novi: scio, quò abducta sit.
C. O Parmeno mi, nostin? P. Novi. C. Et scis, ubi sie
Pa. Huc deducta est ad Thaidem: ei dono data est.
Ch. Quis is est tam potens, cum tanto munere hoc?
Pa. Miles Thraso,
Phædriæ rivalis. Ch. Duras fratris partes prædicas.
Pa. Immo enim, si scias quod donum huic dono eon
tra comparet,
Tum magis id dicas. C. Quodnam quæso hercle. P
Eunuchum. Ch. Illùmne obsecro,
Inhonestum hominem, quem mercatus est heri, senex
mulierem?
Pa. Istunc ipsum. C. Homo quatietur certè cum do
foras.
Sed istam Thaidem non scivi nobis vicinam. Pa. Ha
diu est.
C. Perii, nunquamne etiam me illam vidisse? chodum
dic mihi,
Estne ut fertur, forma? Pa. Sane. C. At nihil ad
stram hanc. Pa. Alia res est.
Ch. Obsecro te hercle Parmeno, fac ut potiar. Pa.
ciam sedulò, ac

Dabo operam, adjuvabo, nunquid me aliud vis. C. Quò nunc is? Pa. Domum,
Ut mancipia hæc, ita uti jussit frater, deducam ad Thaidem.
Ch. O fortunatum istum eunuchum, qui quidem in hanc detur domum.
Pa. Quid ita? C. Rogitas? summa formâ semper conservam domi
Videbit, colloquetur, aderit unà in unis ædibus,
Cibum nonnunquam capiet cum ea, interdum propter dormiet.
Pa. Quid si nunc tute fortunatus fias. C. Qua re Parmeno?
Responde. Pa. Capias tu illius vestem. C. Vestem? quid tum postea?
Pa. Pro illo te deducam. C. Audio. Pa. Te esse illum dicam. C. Intelligo.
Pa. Tu illis fruare commodis, quibus tu illum dicebas modò.
Cibum unà capias, adsis, tangas, ludas, propter dormias?
Quandoquidem illarum neque quisquam te novit, neque scit qui sies.
Præterea forma, & ætas ipsa est, facilè ut te pro eunucho probes.
C. Dixisti pulchrè: nunquam vidi melius consilium dari.
Age eamus intrò: nunc jam orna me, abduc, duc, quantum potes:
Pa. Quid agis? jocabar equidem. C. Garris. Pa. Perii quid ego egi miser?
Quò trudis; perculeris jam tu me, tibi equidem dico, mane.
Ch. Eamus. Pa. Pergin'? C. Certum est. Pa. Vide ne nimium calidum hoc fit modò.
C. Non est profecto: sine. Pa. At enim isthæc in me cudetur faba. Ch. Ah.
P. Flagitium facimus. C. An id flagitium est, si in domum meretriciam
Deducar, & illis crucibus, quæ nos, nostramque adolescentiam

Habent deſpicatam, & quæ nos ſemper omnibus cruciant modis,
Nunc referam gratiam, atque eas itidem fallam ut ab illis fallimur?
An potius hæc pati? æquum eſt fieri, ut à me ludatur dolis.
Quod qui reſcierint, culpent? illud meritò factum omnes putent.
Pa. Quid iſthuc? ſi certum eſt facere, facias. Verùm ne poſt conferas
Culpam in me. C. Non faciam. Pa. Jubèſne? C. Jubeo, cogo, atque impero.
Pa. Nunquam defugiam auctoritatem: ſequere. C. Dii vortant benè

ACTUS III. SCENA I.

Thraſo, Gnatho, Parmeno.

T. MAgnas verò agere gratias Thais mihi?
G. Ingenteis. T. Ain' tu, læta eſt? G. Non tam ipſo quidem
Dono, quàm abs te datum eſſe: id verò ſeriò
Triumphat. P. Huc proviſo, ut ubi tempus fiet,
Deducam. Sed eccum militem. T. Eſt iſtuc datum
Profectò mihi, ut ſint grata, quæ facio, omnia,
G. Advorti hercle animum. T. Vel rex ſemper maxumas
Mihi agebat: quicquid feceram, aliis non item.
G. Labore alieno magno partam gloriam
Verbis ſæpe in ſe tranſmovet, qui habet ſalem
Quod in te eſt. T. Habes, G. Rex te ergo in oculis. T. Scilicet.
G. Geſtire. T. Verò, credere omnem exercitum:
Conſilia. C. Mirum. T. Tum ſicubi eum ſatietas
Hominum, aut negotî ſi quando odium ceperat,
Requieſcere ubi volebat, quaſi: nòſtin'? G. Scio.
Quaſi ubi illam expueret miſeriam ex animo. T. Tenes
Tum me convivam ſolum abducebat ſibi. G. Hui.
Regem elegantem narras. T. Immò ſic homo
Eſt perpaucorum hominum. G. Immò nullorum arbitror,
Si tecum vivit. T. Invidêre omnes mihi,
Mordére clanculum, ego non flocci pendére.

Illi invidere miserè: verum unus tamen
Impensè, elephantis quem Indicis præfecerat.
Is ubi molestus magis est, quæso, inquam, Strato
Eóne es ferox, quia habes imperium in belluas?
G. Pulchrè mehercle dictum, & sapienter, papæ.
Jugulâras hominem, quid ille? T. Mutus illico,
G. Quid ni esset? P. Dii vostram fidem, hominem perditum.
Miserumque, & illum sacrilegum. T. Quid? illud Gnatho.
Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio,
Numquid tibi dixi? G. Nunquam: sed narra obsecro.
Plus millies jam audivi. T. Una in convivio
Erat hic, quem dico, Rhodius adolescentulus.
Fortè habui scortum: cœpit ad id alludere,
Et me irridere. Quid agis: inquam, homo impudens?
Lepus tute es, & pulpamentum quæris: G. Ha, ha, hæ.
T. Quid est. G. Facetè, lepidè, lautè, nihil suprà.
Tuum obsecrone hoc dictum erat? vetus credidi.
T. Audieras? G. Sæpe; & fertur in primis. T. Meum est.
G. Dolet dictum imprudenti adolescenti, & libero.
P. At te Dii perdant. G. Quid ille quæso? T. Perditus,
Risu omnes, qui aderant, emoriri: denique
Metuebant omnes jam me. G. Non injuria.
T. Sed heus tu. purgon'ego me de isthac Thaidi.
Quod eam me amare suspicata est? G. Nihil minùs:
Immo magis auge suspicionem. T. Cur? G. Rogas?
Scin'? si quando illa mentionem Phrædiæ
Facit, aut si laudat, te ut malè urat. T. Sentio:
G. Id ut ne fiat, hæc res sola est remedio.
Ubi nominabit Phædriam: tu Pamphilam
Continuò: si quando illa dicet, Phædriam
Intromittamus commessatum: tu, Pamphilam
Cantatum provocemus, si laudabit hæc
Illius formam: tu hujus contra; denique
Tu par pari referto, quod eam mordeat.
T. Siquidem me amaret, tum isthuc prodesset, Gnatho.
G. Quando illud, quod tu das, expectat, atque amat;
Jamdudum amat te; jamdudum illi facile fit,
Quod doleat metuet semper, quem ipsa nunc capit
Fructum, ne quando iratus tu aliò conferas.

T. Bene dixti: at mihi iſtuc non in mentem venerat,
G. Ridiculum: non enim cogitâras: cæterum,
Idem hoc tute meliùs quantò inveniſſes, Thraſo?

ACTUS III. SCENA II.

Thais, Thraſo, Parmeno, Gnatho, Pythias.

Tha. AUdire vocem viſa ſum modò militis:
Atque eccum: ſalve mi Thraſo. Thr. O Thais mea.
Meum ſuavium, quid agitur? ecquid nos amas
De fidicina iſthac? Par. Quàm venuſtè! quod dedit
Principium adveniens? Th. Plurimùm merito tuo.
G. Eamus ergo ad cœnam: quid ſtas? Par. Hem alterum,
Ex homine hunc natum dicas. Th. Ubi vis, non moror.
Par. Adibo, atque aſſimulabo, quaſi nunc exeam
Ituran' Thais, quopiam es? Th Ehem Parmeno,
Bene feciſti: hodie itura. Par. Quo? Th. Ecquid hunc vides?
Pa. Video, & me tædet, ubi vis, dona adſunt tibi
A. Phædria. Th. Quid ſtamus, cur non imus hinc?
P. Quæſo hercle ut liceat; pace quod fiat tua,
Dare huic quæ volumus, convenire & colloqui.
Thr. Perpulchra credo dona, haud noſtris ſimilia,
Pa. Res indicabit, heus jubete iſtos foras
Exire, quos juſſi, ocyûs: procede tu huc.
Ex Æthiopia eſt uſque hæc. Th. Hîc ſunt tres minæ.
G. Vix. Pa. Ubi tu es Dore? accede huc: hem eunuchum tibi.
Quàm liberali facie, quàm ætate integra?
Tha. Ita me di ament honeſtus eſt. Pa. Quid tu ais Gnatho?
Num quid habes, quod contemnas? quid tu autem Thraſo?
Tacent: ſatis laudant, fac periculum in literis,
Fac in palæſtra, in muſicis: quæ liberum
Scire æquom eſt adoleſcentem, ſolertem dabo.
Thr. Ego illum eunuchum; ſi ſit opus, vel ſobrius.
Pa. Atque hæc qui miſit, non ſibi ſoli poſtulat
Te vivere, & ſuâ cauſâ excludi cæteros:
Neque pugnas narrat, neque cicatrices ſuas
Oſtentat: neque tibi obſtat, quod quidam facit.

Verùm

Verùm, ubi moleſtum non erit, ubi tu voles,
Ubi tempus tibi erit, ſat habet, ſi tum recipitur.
Thr. Apparet ſervum hunc eſſe domini pauperis,
Miſerique. G. Nam hercle nemo poſſet, ſat ſcio,
Qui haberet, quî pararet alium, hunc perperi.
Pa. Tace tu: quem ego eſſe infra infimos omnes puto
Homines: nam, qui huic animum aſſentari induxeris,
E flamma te petere cibum poſſe arbitror.
Thr. Jâmne imus? Th. Hos prius introducam, & quæ volo,
Simul imperabo: poſtea continuò exeo.
Thr. Ego hinc abeo: tu iſtam opperire. Pa. Haud convenit
Una ire cum amica imperatorem in via,
Thr. Quid tibi ego multa dicam? domini ſimilis es.
G. Ha, ha, hæ. Thr. Quid rides? G. Iſtuc: quod dixti modo.
Et illud de Rhodio dictum in mentem venit.
Sed Thais exit. Thr. Abi, præcurre, ut ſint domi
Parata omnia. Gn. Fiat. Thr. Diligenter, Pythias.
Fac cures, ſi Chremes huc forte advenerit,
Ut ores, primùm ut maneat: ſi id non commodum eſt,
Ut redeat: ſi id non poterit, ad me adducito.
Py. Ita faciam. Th. Quid: quid aliud volui dicere?
Hem curate iſtam diligenter virginem.
Domi adſitis, facite. T. Eamus. Th. Vos me ſequimini.

ACTUS III. SCENA III.

Chremes, Pythias.

C. PRofectò quantò magis magiſque cógito,
Nimirum dabit hæc Thais mihi magnum malum:
Ita me video ab ea aſtutè labefactarier.
Jam tum, cum primùm juſſit me ad ſe accerſier.
(Roget quis, quid tibi cum illa? ne nôram quidem.
Ubi veni, cauſàm, ut ibi manerem repperit.
Ait rem divinam feciſſe, & rem ſeriam
Velle agere mecum; jam tum erat ſuſpicio,
Dolo malo hæc fieri omnia: ipſa accumbere
Mecum: mihi ſeſe dare, ſermonem quærere,
Ubi friget, huc evaſit, quàm pridem pater
Mihi & mater mortui eſſent: dico, jam diu.

Rus Sunii ecquod habeam, & quàm longè à mari :
Credo, ei placere hoc : sperat se à me avellere.
Postremò, ecqua inde parva perisset soror :
Ecquis cum ea unà ; quid habuisset, cúm perit.
Ecquis eam posset noscere ; hæc cur quærîret ?
Nisi illa forte, quæ olim periit parvola
Soror, hanc se intendit esse, ut est audacia.
Verùm ea si vivit. annos nata est sedecim.
Non major : Thais, ego quàm sum, majuscula est.
Misit porro orare, ut venirem seriò
Aut dicat quid volt ; aut molesta ne fiet.
Non hercle veniam tertio: heus heus. Py. Hic quis est.
Ch. Ego sum Chremes. Py. O capitulum lepidissimum:
Ch. Dico ego mihi insidias fieri ? Py. Thais maxumo
Te orabat opere ; ut cras redires. Ch. Rus eo.
Py. Fac amabo. Ch. Non possum inquam. Py. At apud nos hic mane,
Dum redeat ipsa. C Nihil minus. Py. Cur mi Chremes?
Ch. Malam rem ! abis hinc ? Py. Si istuc ita certum est tibi,
Amabò, ut illuc transeas, ubi illa est. C. Eo,
P. Abi Dorias, cito hunc deduce ad militem.

ACTUS III. SCENA IV.

Antipho.

A. HEri aliquot adolescentuli coimus in Peiræo,
In hunc diem ut de symbolis essemus. Chæream ei rei.
Præfecimus. dati annuli : locus, tempus constitutum est.
Præteriit tempus : quo in loco dictum est, parati nihil est
Homo ipse nusquam est : neque scio quid dicam, aut quid conjectem :
Nunc mihi hoc negotî cæteri dedêre, ut illum quæram :
Idque adeò visam, si est domi : quisnam hinc à Thaide exit ?
Is est, an non est ? ipsus est, quid hoc hominis ? qui est hic ornatus ?
Quid illud mali est ? neque satis mirari, neque conjicere.
Nisi quicquid est, procul hinc libet priùs, quid sit, scisci tari.

ACTUS

ACTUS III. SCENA V.

Chærea, Antipho.

Ch. NUmquis hic est? nemo est, numquis hinc me
sequitur? nemo homo est.
Jàmne erumpere hoc licet mihi gaúdium? pro Jupiter,
Nunc est profectò; interficî cum perpeti me possum:
Ne hoc gaudium contaminet vita ægritudine aliquâ.
Sed nemmemne curiosum intervenire nunc mihi,
Qui me sequatur, quoque eam rogitando obtundat, enecet:
Quid gestiam, aut quid lætus sim: quò pergam, unde emergam, ubi siem
Vestitum hunc nactus, quid mihi quæram, sanus sim, anne insaniam?
A. Adibo, atque ab eo gratiam hanc quam video velle, inibo.
Chærea, quid est quod sic gestis? quidve sibi hic vestitus quærit?
Quid est, quod lætus sis? quid tibi vis? satisne sanus? quid me
Aspectas? quid taces? Ch. O festus dies hominis! amice
Salve: nemo omnium est, quem ego magis nunc cuperem videre quam te.
A. Narra istuc quæso quid fiet. Ch. Immò ego te obsecro hercle, ut audias.
Nostin' hanc, quam amat frater? A. Novi, nempe opinor Thaidem.
Ch. Istam ipsam. A. Sic commemineram. Ch. Quædam hodie est ei dono data
Virgo, quid ego ejus tibi nunc faciem prædicem, aut laudem Antipho,
Cúm ipsum me nôris, quàm elegans formarum spectator siem?
In hac commotus sum. A. Ain'tû? Ch. Primam dices, scio, si videris.
Quid multa verba? amare cœpi. forte fortunâ domi
Quidam erat eunuchus, quem mercatus fuerat frater Thaidi,
Neque is deductus etiam tum ad eam, summonuit me Parmeno

Ibi ſervus, quod ego arripui: A. Quid id eſt? C. Taci-
tus citius audies.
Ut veſtum cum illo mutem, & pro illo jubeam me illuc
ducier.
A. Pro Eunuchon'? C. Sic eſt. A. Quid tandem ex ea
re ut caperes commodi?
C. Rogas? viderem, audirem, eſſem unâ, quâ cum cu-
piebam Antipho.
Num parva cauſa, aut parva ratio eſt; traditus ſum
mulieri.
Illa illicò ubi me accepit, læta verò ad ſe abducit domum
Commendat virginem. A. Cui; tibine. C. Mihi, An
ſatis tutò tamen.
C. Edicit, ne vir quiſquam ad eam adeat, & mihi ne ab-
ſcedam, imperat.
In interiore parte ut maneam ſolus cum ſola, annuo.
Terram intuens modeſtè. A. Miſer. C. Ego, inquit, ad
cœnam hinc eo.
Abducit ſecum ancillas; paucæ, quæ circum illam eſſent
manent.
Novitiæ puellæ continuò hæc adornant, ut lavet.
Adhortor, properent: dum apparatur, virgo in con-
clavi ſedet,
Suſpectans tabulam quandam pictam, ubi inerat pictura
hæc; Jovem
Quo pacto Danaæ miſiſſe ajunt quondam in gremium
imbrem aureum.
Egomet quoque id ſpectare cœpi: & quia conſimilem
luſerat
Jam olim ille ludum, impendio magis animus gaudebat
mihi,
Deum ſeſe in hominem convertiſſe, atque per alienas te-
gulas
Veniſſe clanculum per impluvium, fucum factum mu-
lieri.
At quem Deum! qui templa cœli ſumma ſonitu con-
cutit.
Ego homuncio hoc non facerem? ego illud verò ita feci,
ac lubens.
Dum hæc mecum reputo, accerſitur lavatum interea
virgo.

It,

It, lavit, redit; deinde illam in lectum illæ collocarunt.
Sto expectans, si quid mihi imperent, venit una,
heus tu, inquit, Dore,
Cape hoc flabellum, & ventulum huic sic facito, dum
lavamur;
Ubi nos laverimus, si voles lavato, accipio tristis.
A. Tum equidem istuc os tuum impudens videre nimi-
um vellem,
Status quis esset, flabellum tenere te asinum tantum.
C. Vix elocuta est hoc, foras simul omnes proruunt se;
Abeunt lavatum, perstrepunt, ita ut fit, domini ubi
absunt.
Interea somnus virginem opprimit, ego limis aspecto
Sic per flabellum clanculum, & simul alia circumspecto
Satin' explorata sint, video esse, pessulum ostio obdo.
A. Quid tum! Ch. Quid tum fatue. A. Fateor. C.
Egon' occasionem
Mihi ostentatam, tam brevem, tam optatam, tam in-
speratam,
Amitterem? tum pol ego is essem verè, qui assimulabar.
A. Sanè hercle ut dicis, sed interim de symbolis quid
actum est;
C. Paratum est. A. Frugies, ubi? domin'? C. Immo
apud libertum Discum.
A. Perlonge est: sed tanto ocyùs properemus: muta
vestem.
C. Ubi mutem? perii: nam domo exulo nunc, metuo
fratrem,
Ne intus sit: porrò autem, pater ne rure redierit jam.
A. Eamus ad me: ibi proximum est ubi, mutes. C. Rectè
dicis,
Eamus: & de istac simul, quo pacto porro possim
Potiri, consilium volo capere unâ tecum. A. Fiat.

ACTUS IV. SCENA I.

Dorias.

ITa me Dii benè ament, quantum ego illum vidi, non
nihil timeo.
Misera, ne quam ille hodie insanus turbam faciat, aut
vim Thaîdi,
Nam postquam iste advenit Chremes, adolescens frater
virginis,
Militem

Militem rogat, ut eum admitti jubeat, ille continùò irasci, neque
Negare audere. Thais porro instare, ut hominem invitet: id
Faciebat retinendi illius causa: quia illa quæ cupiebat
De sorore ejus indicare, ad eam rem tempus non erat.
Invitat tristis, mansit ibi, illa cum illo sermonem occipit.
Miles verò sibi putare adductum ante oculos æmulum,
Voluit facere contrá huic ægrè: heus, inquit, puer! huc pamphilam
Accerse, ut delectet hic nos; illa exclamat, Minimè gentium.
Tun' in convivium illam? miles tendere inde ad jurgium.
Interea aurum sibi clam mulier demit, dat mihi ut auferam;
Hoc est signi: ubi primùm poterit, sese illinc subducet, scio.

ACTUS IV. SCENA II.

Phædria.

DUm rus eo, cœpi egomet mecum inter vias,
Ità ut fit, ubi quid in animo est molestiæ;
Aliam rem ex alia cogitare, & ea omnia in
Pejorem partem: quid opus est verbis? dum hæc puto,
Præterii imprudens villam, longè jam abieram:
Cùm sensi, redeo rursum, malè verò me habens.
Ubi ad ipsum veni divorticulum, constiti:
Occœpi mecum cogitare, hem! biduum hîc
Manendum est soli sine illa? quid tum postea?
Nihil est: quid? nihil! si non tangendi copia est,
Eho! ne videndi quidem erit? si illud non licet,
Saltem hoc licebit: certe extremâ lineâ
Amare, haud nihil est: villam prætereo sciens.
Sed quid hoc, quod timida subito egreditur Pythias?

ACTUS IIII. SCENA III.

Pythias, Dorias, Phædria.

Py. UBi ego illum scelerosum misera, atque impium inveniam? aut ubi
Quæram? hoccine tam audax facinus facere esse ausum?
Ph. Perii: hoc quid sit vereor.

Py. Quin

Py. Quin etiam insuper scelus, postquam ludificatus
est virginem,
Vestem omnem miseræ discidit; tum ipsam capillo
conscidit.
Ph. Hem. Py. Qui nunc si detur mihi;
Ut ego unguibus facile illi in oculos involvem venefico.
Ph. Profectò nescio quid absente nobis turbatum est
domi.
Adibo quid istuc? quid festinas? aut quem quæris Py-
thias,
Py. Hem Phædria, egon' quem quæram? abi hinc quo
dignus es cum donis tuis
Tam lepidis. Ph. Quid istuc est rei?
Py. Rogas me? eunuchum quem dedisti nobis, quas
turbas dedit?
Vitiavit virginem, quam heræ dederat dono miles. Ph.
Quid ais?
Py. Perii. Ph. Temulenta es. Py. Utinam sic sient, qui
mihi malè volunt!
D. Au, obsecro mea Pythias, quod istucnam monstri
fuit?
Ph. Insanis? qui istuc facere eunuchus potuit? Py. Ego
illum nescio
Qui fuerit: hoc, quod fecit, res ipsa indicat.
Virgo ipsa lacrumat: neque cum rogites quid sit, au-
det dicere.
Ille autem, bonus vir nusquam apparet; etiam hoc mi-
sera suspicor,
Aliquid domo abeuntem abstulisse. Ph. Nequeo mirari
satis.
Quò abire ignavos ille possit longiùs, nisi si domum
Forte ad nos rediit. Py. Vise amabo, num sit. Ph. Jam
faxo scies.
Do. Perii, obsecro tam infandum facinus, mea tu, ne
audivi quidem.
Py. At pol ego amatores audieram mulierum esse eos
maxumos,
Sed nihil potesse: verum miseræ non in mentem venerat.
Nam illum aliquò conclùssem, neque illi commisissem.
virginem.

ACTUS

ACTVS IV. SCENA IV.

Phædria, Doras, Pythias. Dorias.

Ph. EXi foras, sceleste: at etiam restitas? Fugitivè, prodi, malè conciliate. Do. Obsecro,
Ph. Oh.
Illud vide, os ut sibi distorsit carnufex.
Quid huc reditio est? quid vestis mutatio est?
Quid narras? paululum si cessassem Pythia,
Domi non offendissem, ita jam adornabat fugam.
Py. Habesne hominem, amabo? Ph. Quid ni? Py. O factum benè.
Do. Istuc pol verò benè. Py. Ubi est? Ph. Rogitas? non vides?
Py. Videam obsecro, quem? Ph. Hunc scilicet. Py. Quis hic est homo?
Ph. Qui ad vos deductus hodie est. Py. Hunc oculis suis,
Nostrarum nunquam quisquam vidit, Phædria.
Ph. Non vidit! Py. An tu hunc credidisti esse obsecro
Ad nos deductum? Ph. Namque alium habui neminem.
Py. Au.
Ne comparandus hic quidem ad illum est, ille erat,
Honestâ facie & liberali. Ph. Ita visus est
Dudum, quia varia veste exornatus fuit.
Nunc tibi videtur fœdus, quia illam non habet.
Py. Tace obsecro, quasi verò paulum interfiet.
Ad nos deductus hodie est adolescentulus;
Quem tu verò videre velles Phædria.
Hic est vetus, vietus, veternosus, senex,
Colore mustellino. Ph. Hem, quæ hæc est fabula?
Eò redigis me, ut, quid egerim, egomet nesciam.
Eho tu, emin' ego te? Do. Emisti. P. Jube mihi denuo
Respondeat. Ph. Roga. Py. Venistin' hodie ad nos? negat.
At ille alter venit annos natus sedecim:
Quem secum adduxit Parmeno. Ph. Agedum, hoc mihi expedi?
Primum istam quam habes, unde habes, vestem? taces?
Monstrum hominis! non dicturus? Do. Venit Chærea.
Ph. Fraterne? Do. Ita. Ph. Quando? Do. Hodie. Ph. Quamdudum? Do. Modo.
Ph. Qui cum? Do. Cum Parmenone. Ph. Norasne eum prius?
Do.

Do Non, nec quis eſſet unquam audieram dicier,
P. Unde igitur, fratrem meum eſſe ſciebas? Do. Parmeno
Dicebat eum eſſe: is dedit hanc mihi veſtem. Ph. Occidi.
Do. Meam ipſe induit: poſt unà ambo abierunt foras.
Py. Jam ſatis credis ſobriam eſſe me, & nil menitã tibi?
Jam ſatis certum eſt virginem vitiatam eſſe? Ph. Age nunc bellua:
Credis huic quod dicat? Py. Quid iſti credam? res ipſa indicat.
Ph. Concede iſtuc paululum: audin'? etiam nunc paululum, ſat eſt.
Dicdum hoc rurſum, Chærean' tuam veſtem detraxit tibi?
Do. Factum. Ph. Et ea eſt indutus? D. Factum. Ph. Et pro te huc deductus eſt? Do. Ita.
Ph. Juppiter magne, ô ſceleſtum, atque audacem hominem? P. Væ mihi.
Etiam nunc non credis, indignis nos eſſe irriſas modis,
Ph. Mirum, ni tu credis quod iſte dicat, quid agam, neſcio.
Heus tu (negato rurſum) poſſumne ego hodie ex te exculpere
Verum? vidiſtin' fratrem Chæream? Do. Non. Ph. Non poteſt ſine.
Malo fateri video, ſequere me hac: modo ait, modo negat.
Ora me. Do. Obſecro te vero Phædria. Ph. Ito intro,
Do. Hoi, hei.
P. Alio pacto honeſtè quo modo hinc nunc abeam, neſcio;
Actum eſt ſiquidem, tu me hîc etiam nebulo ludificabere?
Py. Parmenonis tam ſcio eſſe hanc technam, quam me vivere,
Do. Sic eſt. Py. Inveniam pol hodie, parem ubi referam gratiam.
Sed nunc quid faciendum cenſes Dorias? Do. De iſtac rogas
Virgine? Py. Ita utrum taceamne, an prædicem? Do. tu pol ſi ſapis.

Quod

Quod scis nescis, neque de eunucho, neque de vitio virginis.
Hac re, & te omni turbâ evolves, & illi gratum feceris.
Id modò dic, abîsse Dorum. Py. Ita faciam. Do. Sed videon' Chremem?
Thais jam aderit. Py. Quid ita? Do. Quia, cum inde abeo jam tum inceperat
Turba inter eos. Py. Tu aufer aurum hoc: ego scibo ex hoc, quid fiet.

ACTUS IV. SCENA V.

Chremes, Pythias.

ATat, data hercle verba mihi sunt: vicit vinum quod bibi.
At dum accubabam, quam videbar mihi esse pulchrè sobrius
Postquam surrexi, neque pes, neque mens suum satis officium facit.
Py. Chreme. C. Quis est? ehem Pythia, vah! quanto nunc formosior
Videre mihi, quàm dudum? Py. Certé quidem tu pol multo hilarior.
Ch. Verbum hercle verum, hoc est. Sine Cerere & Libero friget Venus.
Sed Thais múltò ante venit? Py. Anne abiit jam à milite?
Ch. Jamdudum ætatem, lites sunt inter eos factæ maxumæ
Py. Nil dixit tum, ut sequerere sese? D. Nihil, nisi abiens mihi innuit.
Py. Eho, nonne id sat erat? D. At nesciebam id dicere illam, nisi quia
Correxit miles, quod intellexi minus: nam me extrusit foras.
Sed eccàm ipsam video: miror, ubi ego huic antevorterim.

ACTUS IV. SCENA VI.

Thais, Chremes, Pythias.

CRedo, equidem illum jam affuturum esse, illam ut eripiat, sine
Veniat: atque, si illam digito attigerit uno, oculi illico
Effodientur

Effodientur, usq; adeò ego illius ferre possum ineptias,
Et magnifica verba, verba dum sint, verum enim si ad rem
Conferentur, vapulabit.
C. Thais, ego jam dudum hic adsum. T. ô mi Chreme, te ipsum expectabam.
Scin, tu turbam hanc propter te esse factam, & adeò ad te attinere hanc
Omnem rem; C. Ad me? quî; quasi istuc. T. Quia dum tibi sororem studeo
Reddere, & restituere, hæc atque hujusmodi sum multa passa,
C. Ubi ea est? T. Domi apud me. C. Ehem. T. Quid est?
Educta ita, uti teque illaque dignum est. C. Quid ais? T. Id quod res est.
Hanc tibi dono do, neque repeto pro illa abs te quicquam pretii.
C. Et habetur, & refertur à me Thais tibi, ita uti merita es.
Gratia. T. At enim cave, ne prius, quam hanc à me accipias, ammittas
Chreme: nam hæc ea est, quam miles à me vi nunc venit ereptum.
Abi tu, cistellam, Pythias, domo effer cum monumentis.
C. Viden' tu illum Thais? P. Ubi sita est; T. In rivo, odiosa cessas?
Ch. Militem secum ad te quantas copias adducere!
At at. T. Num formidolosus obsecro es mi homo? C. Apagesis,
Ego formidolosus? nemo est hominum, qui vivat, minùs.
Th. Atque ita opus est. C. Au, metuo qualem tu me esse hominem existumes.
T. Immo hoc cogitato: qui cum res tibi est, peregrinus est?
Minùs potens quàm tu, minus notus, amicorum hic habens minus.
Ch. Scio istuc: Sed tu, quod cavere possis, stultum admittere est.
Malo ego nos prospicere, quam hunc ulcisci acceptâ injuriâ.

Abi

Tu abi, atque oſtium obſera intus, dum ego hinc tranſ-
curro ad forum :
Volo ego adeſſe hîc advocatos nobis in turba hac. T.
Mane.
Ch. Melius eſt. Th. Mane. Ch. Omitte: Jam adero. T.
Nil opus eſt iſtis Chreme :
Hoc modo dic, ſororem illam tuam eſſe, & te parvam
virginem
Amiſiſſe, nunc cognôſſe: ſigna oſtende. P. Adſunt. T.
cape.
Si vim faciet, in jus ducito hominem: intellextin ? C.
Probe.
Th. Fac, animo hæc præſenti dicas. C. Faciam. T. At-
tolle pallium.
Perii: huic ipſi opus eſt patrono, quē defenſorem paro.

ACTUS IV. SCENA VII.

Thraſo, Gnatho, Sanga, Chremes, Thaïs.

Thra. HAnccine ego ut contumeliam tam inſignem
in me accipiam Gnatho ?
Mori me ſatius eſt. Simalio, Donax, Syriſce, ſequimini.
Primum ædes expugnabo. G. Rectè Thr. Virginem
eripiam. G. Probè.
Thr. Male multabo ipſam. G. Pulchre. Thr. In medi-
um huc agmen cùm vecti, Donax,
Tu Simalio in ſiniſtrum cornu, tu Syriſce in dexte-
rum.
Cedo alios : ubi centurio eſt Sanga, & manipulus fu-
rum ? S. Eccum ! adeſt.
Thra. Quid, ignave; peniculon' pugnare, qúi iſtum
huc portes, cogitas ?
S. Egòne ? imperatoris virtutem noveram, & vim mi-
litum
Sine ſanguine hoc fieri non poſſe : qui abſtergerem
vulnera.
Thr. Ubi alii ? S. Qui, malum, alii ? ſolus Sannio ſer-
vat domum.
Thr. Tu hoſce inſtrue : hic ego ero poſt principia : in
de omnibus ſignum dabo.
G. Illuc eſt ſapere : ut hoſce inſtruxit, ipſus ſibi cavit
loco.

Thr. Iden

Thr. Idem hoc jam Pyrrhus factitavit. C. Viden' tu Thais, quam hic rem agit?
Nimirum consilium illud rectum est, de occludendis ædibus.
Th. Sane, quod tibi nunc vir videatur esse, hic nebulo magnus est:
Ne metuas. Thr. Quid videtur? G. Fundam tibi nunc nimis vellem dari;
Ut tu illos Procul hinc ex occulto cæderes: facerent fugam.
Thr. Sed eccam Thaidem ipsam video. G. Quam mox irruimus? Thr. Mane.
Omnia prius experiri verbis, quàm armis, sapientem decet.
Qui scis, an, quæ jubeam, sine vi faciat? G. Dii vostram fidem.
Quanti est sapere! nunquam accedo, quin abs te abeam doctior.
Thr. Thais primum hoc mihi responde: cum tibi do istam virginem.
Dixtin' hos mihi dies soli dare te? T. Quid tum postea? Thr. Rogitas:
Quæ mihi ante oculos amatorem coram aduxti tuum
Quid cum illo agas? & cum eo clam te subduxisti mihi.
Th. Libuit. Thr. Pamphilam ergo huc redde, nisi si mavis eripi,
C. Tibi illam reddat? aut tu eam tangas? omnium. G. Ah, quid ais? tace,
Ch. Quid tu tibi vis; Thr. Ego non tangam meam? Ch. Tuam autem furcifer?
G. Cave sis: nescis, cui maledicas nunc viro. Ch. Non tu hinc abis?
Scin' tu ut tibi res sese habeat? si quicquam hodie hic turbæ cœperis,
Faciam ut hujus loci, dieique, meique semper memineris
G. Miseret tui me, qui hunc tantum hominem facias inimicum tibi.
Ch. Diminuam ego caput tuum hodie, nisi abis. G. ain' verò canis?

Siccine

Siccine agis? Thr. Quis tu homo es? quid tibi vis? quid cum illa rei tibi est?
Ch. Scibis, principio eam esse dico liberam. Thr. Hem. C. Civem Atticam. Thr. Hui.
Ch. Meam sororem. Thr. Os durum. Ch. Miles, nunc adeò edicò tibi,
Ne vim facias ullam in illam. Thais, ego eo ad Sophronam
Nutricem, ut eam adducam, & signa ostendam hæc. Thr. tun' me prohibeas
Meam ne tangam? Ch. Prohibeo inquam. G. Audin tu? hic furti se alligat:
Ch. Satin' hoc est tibi? Thr. Hoc idem tu ais Thais? Th. Quære, qui respondeat:
Thr. Quid nunc agimus? G. Quin redeamus: jam hæc tibi aderit supplicans,
Ultro. Thr. Credin? Gn. Immò certè: novi ingenium mulierum,
Nolunt, ubi velis: ubi nolis, cupiunt ultro. Thr. Bene putas.
Gn. Jam dimitto exercitum? Thr. Ubi vis. Gn. Sanga, ita uti fortes decet
Milites, domique, foreque fac vicissim ut memineris.
San. Jamdudum animus est in patinis. G. Frugi es. Thr. Vos me hac sequimini.

ACTUS V. SCENA I.

Thais, Pythias.

Th. PErgin' scelesta mecum perplexè loqui? Scio, nescio: abiit: audivi, ego non adfui.
Non tu istuc mihi dictura aperte es: quicquid est?
Virgo conscissa veste lacrumans obticet:
Eunuchus abiit: quamobrem? quid factum est? taces?
Py. Quid tibi ego dicam misera? illum eunuchum negant,
Fuisse. Th. Quis fuit igitur? Py. Iste Chærea.
Th. Qui Chærea? Py. Iste ephebus frater Phædriæ.
Th. Quid ais venefica? Py. Atqui certò comperi.
Th. Quid is, obsecro, ad nos, aut quamobrem adductu'st? Py. Nescio,
Nisi amâsse credo Pamphilam. Th. Hem misera occidi,

Infelix

Infelix, si quidem tu istæc vera prædicas.
Num id lacrumat virgo? Py. Id opinor. T. Quid ais sacrilega?
Isthuccine interminata sum hinc abiens tibi?
Py. Quid facerem? ita ut tu justi, soli credita est:
Th. Scelesta. Ovem lupo commisisti, dispudet:
Sic mihi data esse verba, quid illic hominis est?
Py. Hera mea tace, tace obsecro, salvæ sumus? hominem
Habemus ipsum. Th. Ubi is est? Py. Hem ad sinistram, non vides?
En! T. Video. Py. Comprehendi jube, quantum potest.
Th. Quid illi facies, stulta? Py. Quid faciam, rogas?
Vide amabò, si non, cùm adspicias, os impudens
Videtur. T. Non est. Py. Tum, quæ ejus confidentia est.

ACTUS V. SCENA II.

Cherea, Thais, Pythias.

Ch. APud Antiphonem uterque, mater, & pater,
Quasi dedita opera, domi erant, ut nullo modo,
Introire possem, quin viderent me, interim
Dum ante ostium sto, notus mihi quidam obviam
Venit: ubi vidi, ego me in pedes quantum queo,
In angiportum quoddam desertum, inde item
In aliud, inde in aliud, ita miserrimus
Fui fugitando, ne quis me cognosceret.
Sed estne hæc Thais, quam video? ipsa est: hæreo.
Ah. Quid faciam? quid mea autem? quid faciet mihi?
Th. Adeamus, bone vir Dore, salve: dici mihi,
Aufugistin'? C. Hera, factum. Th. Satin' id tibi placet?
Ch. Non. Th. Credin' te impunè habiturum? Ch. unam hanc noxiam
Mitte: si aliam admisero unquam ullam, occidito.
Th. Num meam sævitiam veritus es? Ch. Non. Th. Quid igitur?
Ch. Hanc metui, ne me criminaretur tibi.
Th. Quid feceras? Ch. Paululum quiddam. Py. Eho, paululum impudens?
An paululum esse hoc tibi videtur virginem
Vitiare civem? Ch. Conservam esse credidi.
Py. Conservam? vix me contineo quin involvem in

Capil-

Capillum, monſtrum! etiam ultrò deriſum advenit.
Th. Abi hinc inſana. Py. Quid ita verò? debeam,
Credo iſti quicquam furcifero, ſi id fecerim,
Præſertim cùm ſe ſervom fateatur tuum.
Th. Miſſa hæc faciamus, non te dignum Chærea
Feciſti: nam ſi ego digna hac contumeliâ
Sum maxumè, at tu indignus qui faceres tamen.
Neque ædepol, quid nunc conſilî capiam, ſcio,
De virgine iſtac: ita conturbâſti mihi
Rationes omnes, ut eam non poſſim ſuis.
Ita ut æquom fuerat atque ſtudui, tradere: ut
Solidum parerem hoc mihi beneficium Chærea,
Ch. At nunc dehinc ſpero æternam inter nos gratiam
Fore, Thais; ſæpè ex hujuſmodi re quapiam, &
Malo ex principio magna familiaritas
Conflata eſt, quid, ſi hoc quiſpiam voluit Deus?
T. Equidem pol in eam partem accipioque & volo,
Ch. Immò ita quæſo, unum hoc ſcito, contumeliæ
Non me feciſſe cauſa, ſed amoris. Th. Scio,
Et pol propterea magis nunc ignoſco tibi.
Non adeò inhumano ingenio ſum Chærea,
Neque tam imperita, ut, quid amor valeat, neſciam.
Ch. Te quoque jam Thais, ita me Dii bene ament, amo.
P. Tum pol tibi ab iſtoc hera cavendum intelligo.
Ch. Non auſim. Py. Nihil tibi quicquam credo. Th.
Deſinas.
Ch. Ego me tuæ commendo, & committo fidei.
Nunc ego te in hac re mihi oro ut adjutrix ſies:
Te mihi patronam cupio, Thais: te obſecro,
Emoriar; ſi non hanc uxorem duxero:
Th. Tamen, ſi pater. Ch, Ah, quid? voler, certò ſcio,
Civis modo hæc ſit. Th. Paululum opperirier
Si vis, jam frater ipſe hic aderit virginis;
Nutricem accerſitum iit, quæ illam aluit parvolam:
In cognoſcendo tute ipſe aderis hic, Chærea.
Ch. Ego verò maneo. Th. Viſne interea, dum is venit
Domi operiamur potius, quàm hîc ante oſtium?
Ch. Immo percupio. P. Quam tu rem actura obſecro eſt
T. Nam quid ita? P. Rogitas? hunc tu in ædes cogitas
Recipere poſthac? T. Cur non? P. Crede hoc meæ
fidei,
Dabit

Dabit hic pugnam aliquam denuò. T. Au, tace obsecro.
Py. Parùm perspexisse ejus videre audaciam.
Ch. Non faciam, Pythias. P. Non pol credo, Chærea,
Nisi si commissum non erit. C. Quin Pythias
Tu me servato. P. Neque pol servandum tibi
Quicquam dare ausim, neque te servare, apage te.
Th, Optimè adest ipse frater. C. Perii hercle: obsecro,
Abeamus intrò Thais: nolo, ut me in via
Cum hac veste videat. Th. Quamobrem tandem; an
quia pudet?
Ch. Id ipsum. Py. Id ipsum? virgo verò? Th. I præ,
sequar,
Tu istic mane, ut Chremem introducas Pythias.

ACTUS V. SCENA III.

Pythias, Chremes, Sophrona.

Py. QUid? quid venire in mentem nunc possit mihi,
Quidnam? quî referam illi sacrilego gratiam,
Qui hunc suppositit nobis? C. Move vero ocyus
Te nutrix. S. Moveo. C. Video, sed nil promoves,
Py. Jamne ostendisti signa nutrici? C. Omnia.
Py. Amabo, quid ait? cognoscitne? C. Ac memoriter?
Py. Bene ædepol narras: nam illi faveo virgini.
Ite intrò: jamdudum hera vos expectat domi,
Virum bonum eccum Parmenonem incedere
Video: vide, ut otiosus sit, si diis placet.
Spero me habere, quî hunc meo excruciem modo,
Ibo intrò, de cognitione ut certum sciam:
Post exibo, atque hunc perterrebo sacrilegum.

ACTUS V. SCENA IV.

Parmeno, Pythias.

Pa. REviso, quidnam Chærea hîc rerum gerat.
Quod si astu rem tractavit, dii vostram fidem,
Quantam, & quam veram laudem capiet Parmeno.
Nam ut omittam, quòd ei amorem difficillimum, &
Carissimum ab meretrice avarâ, virginem
Quam amabat, eam confeci sine molestiâ,
Sine sumptu, dispendio: tum hoc alterum.
Id verò est, quod ego mihi puto palmarium,
Me repperisse, quomodo adolescentulus
Meretricum Ingenia & mores posset noscere;

Maturè

Maturè ut cùm cognôrit, perpetuò oderit.
Quæ dum foris sunt, nihil videtur mundius,
Nec magis compositum quicquam, nec magis elegans
Quæ, cum amatore suo cúm cœnant, liguriunt.
Harum videre ingluviem, sordes, inopiam,
Quàm inhonestæ solæ sint domi, atq; avidæ cibi,
Quo pacto ex jure hesterno panem atrum vorent.
Nosse omnia hæc, salus est adolescentulis.
Py. Ego pol te pro istis dictis & factis, scelus,
Ulciscar, ut ne impunè in nos illuseris.

ACTUS V. SCENA V.

Pythias, Parmeno.

Py. PRò fidem Deûm, facinus fœdum: ô infelicem adolescentulum!
O sceleſtum Parmenonem, qui istum huc adduxit! Pa. Quid est?
Py. Miseret me: Itaque ut ne viderem, misera huc effugi foras.
Quæ futura exempla dicunt in eum indigna? Pa. ô Jupiter,
Quæ illæc turba est? numnam egò perii? adibo. Quid istuc Pythias?
Quid ais? in quem exempla fient? Py. Rogitas audacissume?
Perdidîsti istum, quem adduxti pro eunucho, adolescentulum.
Dum studes dare verba nobis. Pa. Quid ita? aut quid factum est, cedo?
Py. Dicam: virginem istam, Thaidi hodie quæ dono data est,
Scin' eam hinc civem esse: & ejus fratrem apprimè nobilem?
Pa. Nescio. P. Atque sic inventa est: eam iste vitiavit miser:
Ille ubi id rescivit factum frater violentissimus,
Pa. Quidnam fecit? Py. Colligavit primum eum miseris modis.
Pa. Colligavit? hem. Py. Atque equidem orante, ut ne id faceret, Thaide.
Pa. Quid ais? Py. Nunc minitatur porrò sese id quod mœchis solet:

Quod

Quòd ego nunquam vidi fieri, neque velim. Pa. Qua audaciâ
Tantum facinus audet? Py. Quid ita tantum? Pa. An non hoc maximùm eſt?
Quis homo pro mœcho unquam vidit in domo meretricia.
Deprehendi quenquam? Py. Neſcio. Pa. At ne hoc neſciatis, Pythias,
Dico, edico vobis, noſtrum eſſe illum herilem filium. Py. Hem,
Obſecro, anis eſt P. Ne quam in illum Thais vim fieri ſinat
Atque adeò autem, cur non egomet intrò eo? Py. Vide Parmeno,
Quid agas, ne neque illi proſis, & tu pereas: nam hoc putant,
Quicquid factum eſt, ex te eſſe ortum. Pa. Quid igitur faciam miſer?
Quidve incipiam? ecce autem video rure redeuntem ſenem.
Dicam huic, an non? dicam hercle: etſi mihi magnum malum,
Scio paratum, ſed neceſſe eſt, huic ut ſubveniat. Py. Sapis,
Ego abeo intrò: tu iſti narrato ordine, ut factum ſiet.

ACTUS V. SCENA VI.

Laches, Parmeno.

EX meo propinquo rure hoc capio commodi.
Neque agri, neque urbis odium me unquam percipit.
Ubi ſatias cœpit fieri, commuto locum,
Sed eſtne ille noſter Parmeno? & Certe ipſus eſt.
Quem præſtolare Parmeno hic ante oſtium?
P. Quis homo eſt? ehem! ſalvum te advenire here gaudeo.
La. Quem præſtolare? Pa. Perii: lingua hæret metu. La Hem.
Quid eſt? quid trepidas? ſatiſne ſalvæ? dic mihi.
Pa. Here, primum te arbitrari id, quod res eſt, velim?
Quicquid hujus factum eſt, culpâ non factum eſt meâ.
La. Quid? Pa. Recte ſanè interrogâſti: oportuit

Rem prænarrâſſe me, emit quendam Phædria
Eunuchum, quem dono huic daret. La. Cui? Pa. Thaidi.
La. Emit? perii hercle, quanti? Pa. Viginti minis.
La. Actum eſt. Pa. Tum quandam fidicinam amat hic Chærea.
La. Hem, quid? amat? an ſcit jam ille quid meretrix ſiet?
An in aſtu venit? aliud ex alio malum.
Pa. Here, ne me ſpectes: me impulſore hæc non facit.
La. Omitte de te dicere, ego te furciſer,
Si vivo: Sed iſtuc, quicquid eſt, primum expedi,
Pa. Is pro illo eunucho ad Thaidem hanc deductus eſt.
La. Pro eunuchon'? Par. Sic eſt, hunc pro mœcho poſtea
Comprehendêre intus, & conſtrinxêre. La. Occidi.
Pa. Audaciam meretricum ſpecta. La. Nunquid eſt
Aliud mali, damnive, quod non dixeris,
Reliquum? Par. Tantum eſt. La. Ceſſon' huc intro irrumpere?
Par. Non dubium eſt, quin mihi magnum ex hac re ſit malum:
Niſi, quia neceſſe fuit hoc facere, id gaudeo,
Propter me hiſce aliquid eſſe eventurum mali:
Nam jam diu aliquam cauſam quærebat ſenex:
Quamobrem inſigne aliquid faceret, is nunc repperit.

ACTUS V. SCENA VII.

Pythias Parmeno.

Py. NUnquam ædepol quicquam jam diu, quod magis vellem evenire,
Mihi evenit: quàm quòd modo ſenex intro ad nos venit errans.
Mihi ſolæ ridiculo fuit, quæ, quid timeret, ſciebam.
Pa. Quid hoc autem eſt? Py. Nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem:
Sed ubi obſecro eſt? Pa. Men' quærit hæc? Py. Atque eccum video: adibo.
Par. Quid eſt inepta? quid tibi vis? quid rides? pergin'? Py. Perii.
Defeſſa jam ſum miſera te ridendo. Pa. Quid ita? Py. Rogitas?

Nunquam

Nunquam ædepol hominem ſtultiorem vidi, nec videbo, ah,
Non poſſum ſatis narrare, quos ludos præbueris intus.
At etiam primò callidum, & diſertum credidi hominem.
Quid? illicone credere ea, quæ dixi, oportuit te?
An pœnitebat flagitii, te auctore quod feciſſet
Adoleſcens: ni miſerum inſuper etiam patri indicares;
Nam quid illi credes animi tum fuiſſe, ubi veſtem vidit
Illam eſſe eum indutum pater? quid? jam ſcis te periiſſe?
Pa. Ehem, quid dixti peſſuma? an mentita es? etiam rides?
Itan' lepidum tibi viſum eſt ſcelus, nos irridere? Py. nimium.
Par. Siquidem iſtuc impunè habueris. Py. Verùm?
Par. Reddam hercle. Py. Credo:
Sed in diem iſtuc parmeno eſt fortaſſe, quod minitare:
Tu jam pendebis, qui ſtultum adoleſcentulum nobilitas
Flagitiis, & eundem indicas; uterque in te exempla edent.
Pa. Nullus ſum. Py. Hic pro illo munere tibi honos eſt habitus, abeo:
Pa. Egomet meo indicio miſer, quaſi ſorex hodiè perii.

ACTUS V. SCENA VIII.

Gnatho, Thraſo.

G. QUid nunc? qua ſpe, aut quo conſilio huc imus? quid inceptas Thraſo?
Th. Egone? ut Thaidi me dedam, & faciam quod jubeat. G. Quid eſt?
Th. Quî minus huic, quam Hercules ſervivit Omphalæ!
G. Exemplum placet.
Utinam tibi commitigari videam ſandalio caput.
Sed quid? fores crepuere ab ea. Th. Quid autem hoc eſt mali?
Hunc ego nunquam videram: & jam quidnam properans hinc proſilit?

ACTUS V. SCENA IX.

Chærea, Parmeno, Phædria, Gnatho, Thraſo.

Ch. O Populares, ecquis me vivit hodie fortunatior
Nemo hercle quiſquam : nam in me planè Dii
poteſtatem ſuam.
Omnem oſtendêre, cui tam ſubitò tot congruerint commoda.
Pa. Quid hic lætus eſt ? Ch. O Parmeno mî, O mearum
voluptatum omnium.
Inventor, inceptor, perfector, ſcin' me in quibus ſim
gaudiis.
Scis Pamphilam meam inventam civem ? Pa. Audivi.
C. Scis ſponſam mihi.
Pa. Bene ita me Dii ament, factum. G. Audin'tu illum
quid ait ? C. Tum autem Phædriæ
Meo fratri, gaudeo amorem eſſe omnem in tranquillo :
una eſt domus :
Thais patri ſe commendavit, in clientelam & fidem
Nobis dedit ſe. Pa. Fratris igitur Thais tota eſt. C.
Scilicet.
Pa. Jam hoc aliud eſt, quod gaudeamus : miles pellitur foras.
Ch. Tum tu, frater ubi ubi eſt, fac quamprimum hæc audiat. Pa. Viſam domum.
T. Nunquid Gnatho dubitas, quin ego nunc perpetuò
perierim ? G. Sine
Dubio opinor. Ch. Quid commemorem primùm, aut
quem laudem maximè ?
Illum qui mihi dedit conſilium, ut facerem ? an me qui
id auſus ſim
Incipere ? an fortunam collaudem, quæ gubernatrix
fuit :
Quæ tot res, tantas, tam oportunè in unum concluſit
diem ? an
Mei patris feſtivitatem & felicitatem ? O Juppiter
Serva obſecro hæc nobis bona. Ph. Dii veſtram fidem,
incredibilia
Parmeno modo quæ narravit, ſed ubi eſt frater ? C.
Præſto eſt. Ph. Gaudeo.

C. Satis

C. Saris credo : nihil est Thaide hac, frater, tuâ dignius.
Quod ametur. ita nostræ est omni fautrix familiæ.
Ph. Hui, mihi
Illam laudas? T. Perii, quantò minus spei est, tanto magis amo.
Obsecro Gnatho in te spes est. G. Quid vis faciam? T. Perfice hoc
Precibus, pretio, ut hæream in parte aliqua tandem apud Thaidem.
G. Difficilè est. T. Si quid collibuit, novi te, hoc si effeceris,
Quodvis donum, præmium à me optato, id optatum feres,
G. Itane? T. Sic erit. G. Si efficio hoc, postulo ut mihi tua domus
Te præsente, absente pateat, invocato ut sit locus
Semper. Th. Do fidem ita futurum. G. Accingar. Ph. Quem hic ego audio?
O Thraso. T. Salvete. P. Tu Fortasse, quæ facta hic sient,
Nescis. T. Scio. P. Cur te ergo in his ego conspicor regionibus?
T. Vobis fretus. Ph. Scis quam fretus? miles, edico tibi.
Si in platea hac te offendero post unquam, quod dicas mihi:
Alium quærebam, iter hac habui: periisti. G. Eia haud sic decet.
Ph. Dictum est. G. Non cognosco vostrum tam superbum. Ph. Sic erit.
G. Priùs audite paucis: quod cùm dixero, si placuerit,
Facitote. Ph. Audiamus. G. Tu concede paululum istuc Thraso.
Principio, ego vos ambos credere hoc mihi vehementer velim,
Me, hujus quicquid facio, id facere maximè causâ meâ:
Verùm idem si vobis prodest, vos non facere insciti est
Ph. Quid id est. G. Militem ego rivalem recipiendum censeo. Ph. Hem,

Recipiendum? G. Cogita modò: tu hercle cum illa, Phædria,
Et libenter vivis, etenim benè libenter victitas;
Et quod des paululum, & necesse est multum accipere Thaidem,
Ut tuo amori suppeditare possit sine sumptu tuo: ad
Omnia hæc magis opportunus, nec magis ex usu tuo
Nemo est, principio & habet quod det, & dat nemo largius:
Fatuus est, insulsus, tardus, stertit noctesque & dies:
Neque istum metuas ne amet mulier: facilè pellas ubi velis:
Ph. Quid agimus? G. Præterea hoc etiam, quod ego vel primum puto,
Accipit hominem nemo meliùs prorsus, neque prolixius
Ph. Mirum, ni illoc homine quoquo pacto opus est. Ch. Idem ego arbitror.
G. Rectè facitis, unum etiam hoc vos oro, ut me in vostrum gregem
Recipiatis: satis diu hoc jam saxum volvo. P. Recipimus.
Ch. Ac lubenter. G. At ego pro isthoc, Phædria, & tu Chærea.
Hunc comedendum, & deinde bibendum vobis propino. Ch. Placet.
Ph. Dignus est. G. Thraso, ubi vis, accede. T. Obsecro te, quid agimus?
G. Quid? isti te ignorabant, postquam eis mores ostendi tuos,
Et collaudavi secundum facta, & virtutes tuas,
Impetravi. T. Bene feci sti. Gratiam habeo maximam.
Nunquam etiam fui usquam, quin me omnes amarent plurimum:
G. Dixin' ego vobis in hoc esse Atticam eloquentiam?
Ph. Nil præter promissum est, ite hac. Vos valete, & plaudite.

HEAU-

HEAUTONTIMORUMENI PERSONÆ.

Chremes, *senex.*
Clitipho, *adolescens.*
Syrus, *servus.*
Bacchis, *meretrix.*
Sostrata, *matrona:*
Phrygia, *ancilla.*
Menedemus, *senex.*
Clinia, *adolescens.*
Dromo, *servus.*
Antiphila.
Nutrix.

Sequentium hic tantum mentio fit.

Archonides, *senex:*
Phanocrates, *senex.*

C. SULPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

IN militiam proficiscì gnatum Cliniam,
Amantem Antiphilam, compulit durus pater:
Animique sese angebat, facti pœnitens.
Mox ut reversus est, clam patrem divortitur
Ad Clitiphonem, is amabat scortum Bacchidem;
Cum accerseret cupitam Antiphilam Clinia:
Ut ejus Bacchis venit amica, ac servolæ
Habitum gerens Antiphila: factum id, quò patrem
Suum celaret Clitipho: hic technis Syri
Decem minas meretriculæ aufert à sene.
Antiphila Clitiphonis reperitur soror,
Hanc Clinia, aliam Clitipho uxorem accipit.

HEAUTONTIMORUMENOS TERENTII.

Acta Ludis Megalensibus. L. Cornelio Lentulo, & L. Valerio Flacco Ædil. Curul. Egit Ambivius Turpio. Modos fecit Faccus Claudi. Græca est Menandru. Acta primum tibiis imparibus, deinde duabus dextris: acta etiam tertio Ti. Sempronio. M. Juventio Coss.

PROLOGUS.

NE cui sit vostrum mirum, cur parteis seni,
Poëta dederit, quæ sunt adolescentium:
Id primùm dicam: deinde, quod veni éloquar,
Ex integra Græca, integram comœdiam
Hodie sum acturus Heautontimorumenon:
Duplex quæ ex argumento facta est simplici.
Novam esse ostendi, & quæ esset: nunc, qui scripserit,
Et cuja Græca sit, ni partem maxumam
Existimarem scire vostrum, id dicerem
Nunc, quamobrem has parteis didicerim, paucis dabo.
Oratorem voluit esse me, non prologum:
Vostrum judicium fecit: me actorem dedit,
Sed hic actor tantum poterit à facundia,
Quantùm ille potuit cogitare commodè,
Qui orationem hanc scripsit, quam dicturus sum:
Nam quòd rumores distulerunt malevoli,
Multas contaminâsse græcas, dum facit
Paucas latinas: esse id factum hic non negat
Neque se id pigere, & deinde facturum autumat.
Habet bonorum exemplum: quo exemplo sibi
Licere id facere, quod illi fecerunt, putat.
Tum quod malevolus vetus poëta dictitat:

Repentè

Repentè ad ſtudium hunc ſe applicâſſe muſicum,
Amicûm ingenio fretum: haud naturâ ſuâ:
Arbitrium veſtrum, veſtra exiſtimatio
Valebit. Quamobrem omnes vos oratos volo;
Ne plus iniquum poſſit, quàm æquûm oratio.
Facite, æqui ſitis; date creſcendi copiam
Novarum, qui ſpectandi faciunt copiam
Sine vitiis: ne ille pro ſe dictum exiſtumet,
Qui nuper fecit, ſervo currenti in via
Deceſſe pópulum: cur inſano ſerviat?
De illius peccâtis plura dicet, cum dabit
Alias novas, niſi finem maledictis facit.
Adeſte æquo animo, date poteſtatem mihi,
Statariam agere ut liceat per ſilentium,
Ne ſemper ſervos currens, iratus ſenex,
Edax paraſitus, ſycophanta autem impudens,
Avarus leno, aſſiduè agendi ſint mihi:
Clamore ſummo, cum labore maxumo.
Meâ cauſâ, cauſam hanc juſtam eſſe animum inducite;
Ut aliqua pars laboris minuatur mihi:
Nam nunc novas qui ſcribunt, nihil parcunt ſeni:
Si qua laborioſa eſt, ad me curritur:
Sin levis eſt, ad alium defertur gregem.
In hac eſt pura oratio. Experimini,
In utramque partem ingenium quid poſſit meum.
Si nunquam avarè pretium ſtatui arti meæ,
Et eum eſſe quæſtum in animum induxi maxumum,
Quàm maxumè ſervire veſtris commodis:
Exemplum ſtatuite in me ut adoleſcentuli
Vobis placere ſtudeant pótius, quàm ſibi.

ACTUS I. SCENA I.

Jambici trimetri acalecticI.

Chremes, Menedemus.

Ch. QUanquàm hæc inter nos nupera notitia ádmodum eſt,
Inde adeò quòd agrum in próxumo hîc mercatus es
Nec rei ferè ſane amplius quicquam fuit:
Tamen vel virtus tua me, vel vicinitas
(Quod ego in propinqua parte amicitiæ puto)
Facit, ut te audacter móneam, & familiáriter,

Quòd mihi videre præter ætatem tuam
Facere, & præter quàm res te adhortatur tua.
Nam pro Deûm atque hóminum fidem, quid vis tibi? aut
Quid quæris? annos ſexaginta natus es,
Aut plus eo, ut conjicio agrum in his regionibus
Meliorem, neque pretii majoris, nemo habet:
Servos complureis: proinde quaſi nemo ſiet,
Ita tute attentè illorum officia fungere.
Nunquam tam mane egrédior, neque tam veſperè
Domum revertor, quin te in fundo cónſpicer
Fodere, aut arare, aut aliquid ferre: denique
Nullum remittis tempus, neque te réſpicis:
Hæc non voluptati tibi eſſe, ſatis certò ſcio.
At enim (dices) me, hic quantum operis fiat: pœnitet.
Quod in opere faciundo operæ conſumis tuæ:
Si ſumas in illis exercendis, plus agas.
Me. Chreme. Tantum eſt ab re tua otii tibi,
Aliena ut cures, eaque nihil quæ ad te attinent.
Ch. Homo ſum, humani à me nihil alienum puto.
Vel me monere hoc, vel percontari puta.
Rectum eſt; ego ut faciam: non eſt; te ut deterream.
Me. Mihi fic eſt uſus, tibi ut opus eſt facto, face.
Ch. An cuiquam eſt uſus homini, ſe ut cruciet? M. Mihi eſt.
Ch. Si quid laboris eſt, nollem. Sed quid iſtuc mali eſt?
Quæſo quid de te tantum meruiſti? Me. Eheu.
Ch. Ne lacruma atque iſtuc, quicquid eſt, fac me ut ſciam:
Ne retice: ne verere, crede (inquam) mihi:
Aut conſolando, aut conſilio, aut re juvero
Me ſcire hoc vis? C. Hac equidem cauſa, qua dixi tibi.
Me. Dicetur. C. At iſtos raſtros interea tamen
Depone, ne labora. Me. Minimè. C. Quam rem agis?
Me. Sine me, vacuum tempus ne quod duim mihi
Laboris. C. Non ſinam inquam. M. Ah, non æquom facis
C. Hui, tam graveis hos quæſo? M. Sic meritum eſt meum.
C. Nunc loquere. M. Filium unicum adoleſcentulum

Habeo

Habeo, ah quid dixi habere me, imò habui Chreme,
Nunc habeam, nec ne, incertum est. C. Quid ita istuc?
M. Scies.
Est è Corintho, hic advena anus pauperula,
Ejus filiam ille amare cœpit perditè,
Propè jam ut pro uxore haberet: hæc clam me omnia;
Ubi rem rescivi, cœpi non humanitus,
Neque ut animum decuit ægrotum adolescentuli,
Tractare, sed vi & viâ pervulgatâ patrum.
Quotidie accusabam: hem, tibine hæc diutiùs
Licere speras facere, me vivo patre;
Amicam ut habeas prope jam in uxoris loco?
Erras, si id credis, & me ignoras Clinia.
Ego te meum esse dici tantisper volo,
Dum, quod te dignum est, facies: sed si id non facis,
Ego, quod me in te sit facere dignum, invenero.
Nulla adeò ex re istuc fit, nisi ex nimio otio,
Ego istuc ætatis non amori operam dabam,
Sed in Asiam hinc abii propter pauperiem, atque
Simul rem & gloriam armis belli repperi.
Postremò adeò res rediit: adolescentulus
Sæpè eadem, & graviter audiendo victus est:
Putavit me & ætate, & benevolentia
Plus scire, & providere quàm se ipsum sibi:
In Asiam ad regem militatum abiit Chreme.
C. Quid ais? M. Clam me est profectus, mensis treis abest.
Ch. Ambo accusandi: etsi illud inceptum tamen
Animi est pudentis signum, & non instrenui.
Me. Ubi comperi ex iis qui ei fuêre conscii,
Domum revertor mœstus atque animo fere
Perturbato, atque incerto præ ægritudine:
Assido, accurrunt servi: soccos detrahunt;
Video alios festinare; lectos sternere,
Cœnam apparare: pro se quisque sedulò
Faciebat, quò illam mihi lenirent miseriam.
Ubi video hæc, cœpi cogitare: hem tot mea
Solius solliciti sunt causâ, ut me unum expleant.
Ancillæ tot me vestiant? sumptus domi
Tantos ego solus faciam? sed gnatum unicum,
Quem pariter uti his decuit, aut etiam amplius,

Quod

Quod illa ætas magis ad hæc utenda idónea est?
Ego eum hinc ejeci miserum injustitiâ meâ.
Malo quidem me dignum quovis députem,
Si id faciam, nam usque dum ille vitam illam colet
Inopem, carens patriâ ob meas injurias:
Interea usque illi de me supplicium dabo,
Laborans, quærens, parcens, illi serviens:
Ita facio prorsus, nihil relinquo in ædibus,
Nec vas, nec vestimentum, conrasi omnia:
Ancillas, servos (nisi eos, qui opere rustico
Faciundo, facilè sumptum exercerent suum)
Omneis produxi, ac vendidi: inscripsi illico
Ædes mercede: quasi talenta ad quindecim
Coëgi: agrum hunc mercatus sum: hic me exerceo:
Decrevi tantisper me minus injuriæ,
Chreme, meo gnato facere, dum fiam miser;
Nec fas esse ullâ me voluptate hic frui,
Nisi ubi ille huc salvus redierit meus particeps.
Ch. Ingenio te esse in liberos leni puto, &
Illum obsequentem, si quis rectè aut commodè
Tractaret, verùm neque tu illum satis noveras,
Nec te ille: hoc ibi fit, ubi non verè vivitur,
Tu illum, nunquam ostendisti, quanti penderes,
Nec tibi ille est credere ausus, quæ est æquum patri:
Quod si esset factum, hæc nunquam evenissent tibi.
Me. Ita res est, fateor: peccatum à me maxumum est.
Ch. Medeme, at porro rectè spero: & illum tibi
Salvom affuturum esse hic confido propediem.
Me. Utinam dii ita faxint. Ch. Facient, nunc si commodum est:
Dionysia hic sunt, hodie apud me sis volo.
Me. Non possum. Ch. Cur non? quæso tandem aliquantulum
Tibi parce: idem absens facere te hoc volt filius.
Me. Non convenit, qui illum ad laborem impulerim,
Nunc meipsum fugere. Ch. Siccine est sententia?
Me. Sic. Ch. Bene vale. Me. Et tu. Ch. Lacrumas excussit mihi.
Miseretque me ejus: sed ut diei tempus est;
Monere oportet me hunc vicinum Phaniam,

Ad

Ad cœnam ut veniat: ibo, viſam ſi domi eſt,
Nihil opus fuit monitore, jamdudum domi
Præſto apud me eſſe aiunt, égomet convivas moror,
Ibo adeò hinc intrò, ſed quid crepuêrunt fores?
Hinc à me quiſnam egreditur? huc conceſſero.

ACTUS I. SCENA II.

Octonarii jambici trohaicique inter ſe mixti.

Clitipho, Chremes.

Cl. NIhil adhuc eſt, quod vereare, Clinia: haudquaquam etiam ceſſant:
Et illam ſimul cum núncio tibi hîc ego affutúram
Hódie ſcio: proin tu ſollicitudinem iſtam falſam,
Quæ te excruciat, omittas. Ch. Qui cum lóquitur filius?
Cli. Pater adeſt, quem vólui: adibo. Pater opportune ádvenis.
Ch. Quid id eſt? Cli. Hunc Menedemum noſtin' noſtrum vicínum? Ch. Probè.
Cli. Huic filium ſcis eſſe? Ch. Audivi eſſe in Aſia. Cli. non eſt pater:
Apud nos eſt. Ch. Quid ais? Cli. Advenientem è navi egredientem illico adduxi
Ad cœnam, nam mihi magna cum eo jam inde uſque à pueritia,
Semper fuit familiaritas. Ch. Voluptatem magnam nuncias.
Quam vellem Menedemum invitatum, ut nobiſcum hodie eſſet amplius:
Ut hanc lætitiam nec opinanti primus ei objicerem dōmi.
Atque etiam nunc tempus eſt. Cli. Cave faxis: non eſt opus pater:
Ch. Quapropter? Cli. Quia enim incertum eſt etiam, quid ſe faciat: modo venit:
Timet omnia, patris iram, & animum amicæ ſe erga ut ſit ſuæ.
Eam miſerè amat, propter eam, hæc turba, atque abitio evenit. Ch. Scio.
Cli. Nunc ſervolum ad eam in urbem miſit, & ego noſtrum una Syrum.
Ch. Quid narrat? Cli. Quid ille? ſe miſerum eſſe. Ch. Miſerum? quem minus credere eſt? Quid

Quid reliqui est, quin habeat, quæ quidem in homine dicuntur bona?
Parenteis, patriam insolumem, amicos, genus, cognatos, divitias.
Atque hæc perinde sunt, ut illius animus, qui ea possidet:
Qui uti scit, ei bona: illi qui non utitur rectè, mala.
Cli. Immo ille senex fuit importunus semper: & nunc nihil magis
Vereor, quàm ne quid in illum iratus plus satis faxit pater.
Chr. Illène? sed reprimam me, nam in metu esse hunc, illi est utile.
Cli. Quid tute tecum? Ch. Dicam: ut ut erat, mansum tamen oportuit.
Fortasse aliquanto iniquior erat præter ejus lubidinem:
Pateretur: nam quem ferret, si parentem non ferret suum.
Hunccine erat æquom ex illius more, an illum ex hujus vivere? &
Quod illum insimulat durum, id non est: nam parentum injuriæ
Unjusmodi sunt fermè (paulò qui est homo tolerabilis)
Scortari crebrò nolunt: nolunt crebrò convivarier,
Præbent exiguè sumptum: & ea sunt tamen ad virtutem omnia.
Verùm ubi animus semel se cupiditate devinxit mala,
Necesse est, Clitipho, consilia consequi consimilia; hoc
Scitum est, periculum ex aliis facere, tibi quod ex usu fiet,
Cli. Ita credo. Ch. Ego ibo hinc intrò, ut videam nobis quid cœnæ fiet.
Tu, ut tempus est diei, vide sis, ne quò hinc abeas longius.
Cli. Quàm iniqui sunt patres in omneis adolescenteis judices:
Qui æquom esse censent, nos jam à pueris illico nasci senes.
Neque illarum affines esse rerum, quas fert adolescentia:
Ex sua libidine moderantur, nunc quæ est, non quæ olim fuit.
Mihi si unquam filius erit, næ ille facili me utetur patre:

Nam

Nam & cognoſcendi, & ignoſcendi, dabitur peccati locus;
Non ut meus, qui mihi per alium oſtendit ſuam ſententiam.
Perii: is mihi, ubi adbibit plus paulò, ſua quæ narrat facinora!
Nunc ait: periculum ex aliis facito, tibi quod ex uſu ſiet.
Aſtutus, næ ille haud ſcit, quam mihi nunc ſurdo narrat fabulam.
Magis nunc me amicæ dicta ſtimulant: da mihi, atque affer mihi:
Cui quid reſpondeam, nihil habeo: neque me quiſquam eſt miſerior.
Nam hic Clinia, etſi is quoque ſuarum rerum ſatagit; attamen.
Habet benè, ac pudicè eductam, ignaram artis meretriciæ,
Mea eſt potens, procax, magnifica, ſumptuoſa, nobilis.
Tum quod dem ei, rectè eſt: nam nihil eſſe mihi, religio eſt dicere.
Hoc ego mali non pridem inveni: neque étiam dum ſcit pater.

ACTUS II. SCENA I.

Ejuſdem merri.

Clinia, Clitipho.

Clin. SI mihi ſecundæ res de amore meo eſſent, jamdudum ſcio
Veniſſent: ſed véreor, ne múlier me abſente hic corrupta ſit.
Concurrunt multæ opiniones, quæ mihi ánimum exaugeant.
Occáſio, locus, ætas, mater, cujus ſub imperio eſt, malæ:
Cui nihil jam præter prétium dulce eſt. Clit. Clinia.
Clin. Hei miſero mihi.
Clit. Etiam caves, ne videat fortè hinc te à patre aliquis exiens?
Clin. Faciam: ſed neſcio quid profectò mihi ánimus præſagit mali.
Clit. Pergin' iſtuc prius dijudicare quàm ſcis, quid veri ſiet?

Clin. Si nihil mali esset, jam hic adessent. Clit. Jam aderunt. Clin. Quando istuc erit?
Clit. Non cógitas hinc longius abesse? & nôsti mores mulierum:
Dum moliuntur, dum comuntur, annus est. Clin. ô Clitipho
Timeo. Clit. Respíra: eccum Dromonem cum Syro: unà adsunt tibi.

ACTUS II. SCENA II.

Octonarij trochaici & jambici quibus immixti jambici senarij.

Syrus, Dromo, Clinia, Clitipho.

Sy. AIn'tu? Dr. Sic est. Sy. Verùm interea dum sermones cædimus,
Illæ sunt relictæ. Clit. Mulier tibi adest, audin' Clinia?
Clin. Ego verò audio nunc demum, & video, & váleo, Clitipho.
Clit. Minimè mirum, adeò impeditæ sunt: ancillarum gregem
Ducunt secum. Clin. Perii, unde illi sunt ancillæ? Clit. Men' rogas.
Sy. Non oportuit relictas: portant quid rerum. Clit. hei mihi.
Sy. Aurum, vestem: & vesperascit, non novêrunt viam.
Factum à nobis stultè est, abidū tu Dromo illis obviàm
Properè: quid stas? Clin. Væ misero mihi, quanta de spe decidi?
Clit. Quid istuc? quæ res te sollicitat autem? Clin. Rogitas quid fiet?
Viden' tu ancillas, aurum, vestem? quam ego cum una ancillula
Hic reliqui, unde ea esse censes? Clit. Vah, nunc demum intelligo.
Sy. Dii boni, quid turbæ est? ædes nostræ vix capient, scio.
Quid comedent? quid ebibent? quid sene erit nostro miserius?
Sed video, eccos, quos volebam. Clin. ô Jupiter! ubinam est fides?
Dum ego propter te errans patriâ careo demens, tu interea loci

Conlo-

Conlocupletâsti te, Antiphila; & me in his deseruisti malis:
Propter quam in summa infamia sum, & meo patri minus obsequens:
Cujus nunc pudet me, & miseret, qui harum mores cantabat mihi,
Monuisse frustra: neque potuisse eum unquam ab hac me expellere.
Quod nunc faciam tamen: cum gratum mihi esse potuit, nolui.
Nemo est miserior me. Sy. Hic de nostris verbis errat, videlicet,
Quæ hic sumus locúti. Clinia áliter tuum amorem, atque est, accipis:
Nam & vita est éadem, & animus te egra idem ac fuit,
Quantùm ex ipsa re conjecturam cepimus.
Clin. Quid est obsecro? nam mihi nunc nihil rerum omnium est,
Quod malim, quàm me hoc falsò suspicarier.
Sy. Hoc primum, ut ne quid hujus ignores: anus
Quæ est dicta mater esse ei antehac, non fuit:
Ea obiit mortem: hoc ipsa in itinere alteræ
Dum narrat, fortè audivi. Clit. Quænam est áltera?
Sy. Mane, hoc quod cœpi, primum enarrem Clitipho:
Post istuc veniam. Clit. Propera. Sy. Jam primum omnium
Ubi ventum ad ædes est, Dromo pultat fores:
Anus quædam prodit: hæc ubi aperuit ostium,
Continuò hic se conjecit intrò, ego consequor:
Anus foribus obdit pessulum, ad lanam redit.
Hinc sciri potuit aut nusquam alibi, Clinia,
Quo studio vitam suam te absente exegerit:
Ubi de improviso est interventum mulieri:
(Nam ea res dedit tum existimandi copiam
Quotidianæ vitæ consuetudinem,
Quæ, cujusque ingenium ut sit, declarat maximè)
Texentem telam studiosè ipsam offendimus,
Mediocriter vestitam veste lugubri;
Ejus anuis causa opinor, quæ erat mortua,
Sine auro tum ornatam, ita uti quæ ornantur sibi,

Nullæ

Nulla, mala, re esse expolitam muliebri:
Capillus passus, prolixus, circum caput
Rejectus negligenter, pax. Clin. Syre mi, obsecro,
Ne me in lætitiam frustrà conjicias. Sy. Anus.
Subtegmen nebat: præterea una ancillula
Erat; ea texebat unà, pannis obsita,
Neglecta, immunda illuvie. Clit. Si hæc sunt Clinia
Vera; ita uti credo, quis te est fortunatior?
Scin' tu hanc, quam dicit sordidatam & sordidam?
Magnum hoc quoque signum est dominam esse extra noxiam;
Cum ejus tam negliguntur internuncii:
Nam disciplina est iisdem, munerarier
Ancillas primùm, ad dominas qui affectant viam.
Clin. Perge, obsecro te, & cave ne falsam gratiam
Studeas inire, quid ait, ubi me nominas?
Sy. Ubi dicimus, rediisse te, & rogare, uti
Veniret ad te; mulier telam deserit
Continuò, & lacrumis opplet os totum sibi, ut
Facilè scires desiderio id fieri tuo.
Clin. Præ gaudio (ita me Dii ament) ubi sim nescio,
Ita timui. Clit. At ego nihil esse sciebam Clinia.
Agedum vicissim Syre, dic quæ illa est altera?
S. Adducimus tuam Bacchidem. Cl. Hem, quid Bacchidem?
Eho, sceleste, quò illam adducis? quò illam ego? ad nos scilicet.
Clit. Ad patremne? S. Ad eum ipsum. Clit. ô hominis impudentem audaciam? Sy. Heus.
Tu, non fit sine periculo facinus magnum & memorabile.
Clit. Hoc vide: in mea vita tu tibi laudem is quæsitum, scelus:
Ubi si paululum modò quid te fugerit, ego perierim,
Quid illo facias? Sy. At enim. Clit. Quid enim? Sy. Si sinas dicam. Clin. Sine.
Clit. Sino. Sy. Ita res est hæc nunc, quasi cum. Clit. quas, malum, ambages mihi
Narrare occipit? Clin. Syre, verum hic dicit: mitte, ad rem redi.

Sy.

Sy. Enimverò reticere nequeo: multis modis injurius
Clitipho es: neque ferri potis es. Clin. Audiendum hercle est: tace.
Sy. Vis amare: vis potiri: vis, quod des illi, effici.
Tuum esse in potiundo periculum non vis: haud stultè sapis.
Siquidem id sapere est, velle te id, quod non potest contingere.
Aut hæc cum illis sunt habenda, aut illa cum his amittenda sunt.
Harum duarum conditionum nunc utram malis, vide,
Etsi consilium, quod cœpi, rectum esse & tutum scio:
Nam tua apud patrem amica tecum sine metu ut sit, copia est:
Tum illi argentum, quod pollicitus es, eadem hac inveniam via:
Quod ut efficerem, orando surdas jam aureis reddideras mihi.
Quid aliud tibi vis? Clit. Siquidem hoc fit. Sy. Siquidem experiundo scies.
Clit. Age, age, cedo istuc tuum consilium, quid id est? Sy. Assimulabimus
Tuam amicam, hujus esse amicam. Clit. Pulchre, cedo, quid hic faciet suâ?
An ea quoque dicetur hujus, si hæc una dedecori est parum.
Sy. Immo ad tuam matrem deducetur. Clit. Quid eo? Sy. Longum est Clitipho,
Si tibi narrem, quamobrem faciam: vera causa est. Clit. Fabulæ:
Nihil satis firmi video, quamobrem accipere hunc mihi expediat metum,
Sy. Mane habeo aliud, si istuc metuis, quod ambo confiteamini
Sine periculo esse. Clit. Hujusmodi, obsecro, aliquid repperi. Sy. Maxumè:
Ibo obviam hinc: dicã, ut revortantur domum. Clit. Hem!
Quid dixti? Sy. Ademptum tibi jam faxo omnem metum,
In aurem utramvis otiosè ut dormias.
Clit. Quid ago nunc? Clin. Tùne? quod boni est. Clit. Syre, dic modò. Verum,

Verum. Sy. Age modo. hodie ferò, ac nequicquam voles.
Clin. Datur modò: fruere dum licet: nam neſcias,
Ejus ſit poteſtas poſthac, an nunquam tibi.
Clit. Syre inquam. S. Perge porro: tamen iſtuc ago.
Clit. Verum hercle iſtuc eſt, Syre, Syre inquam, heus heus: Syre.
Sy. Concalui: quid vis? Clit. Redi, redi. S. Adſum, dic quid eſt?
Jam hoc quoque negabis tibi placere. Clit. Immo Syre,
Ex me, & meum amorem, & famam permitto tibi,
Tu es judex: ne quid accuſandus ſis, vide.
Sy. Ridiculum eſt, te iſtuc me admonere Clitipho:
Quaſi iſtîc minor mea res agatur, quàm tua.
Hic, ſi quid nobis fortè advorſi evenerit,
Tibi erunt parata verba, huic homini verbera.
Quapropter neutiquam hæc res neglectui eſt mihi,
Sed iſtunc exora ut ſuam eſſe aſſimulet. Cl. Scilicet
Facturum me eſſe, in eum jam res rediit locum
Ut ſit neceſſe. Clit. Meritò te amo Clinia.
Clin. Verum illa ne quid titubet. Sy. Perdocta eſt probe.
Clit. At hoc demiror, quî tam facilè potueris,
Perſuadere illi, quæ ſolet quoſque ſpernere.
Sy. In tempore ad eam veni, quod rerum omnium eſt
Primum: nam miſerum quendam offendi ibi militem
Ejus noctem orantem: hæc arte tractabat virum,
Ut illius animum cupidum inopia incenderet,
Eademque ut apud te eſſet ob hoc quàm gratiſſima.
Sed heus tu: vide ſis, ne quid imprudens ruas.
Patrem noviſti, ad has res quam ſit perſpicax:
Ego te autem novi, quàm eſſe ſoleas impotens.
Inverſa verba, everſas cervices tuas,
Gemitus, ſcreatus, tuſſeis, riſus, abſtine.
Clit. Laudabis. S. Vide ſis. Chr. Tutemet mirabere.
Sy. Sed quàm citò ſunt conſecutæ mulieres?
Clit. Ubi ſunt? cur retines? S. Jam nunc hæc non eſt tua,
Clit. Scio, apud patrem: at nunc interim. S. Nihilo magis,
Clit. Sine. Sy. Non ſinam inquam. Clit. Quæſo pauliſper. Sy. Veto. Clit. Sal-

Clit. Saltem ſalutare. Sy. Abeas, ſi ſapis. Clit. Eo: quid Iſtic? S. Manebit. Clit. O felicem hominem! S. Ambula.

ACTUS II. SCENA III.

Mixti generis ut ſuperior.

Bachis, Antiphila, Clinia, Syrus.

B. ÆDepol te Antiphila mea laudo, & fortunatam judico.
Id cum ſtuduiſti, iſti formæ mores ut conſimiles forent.
Minimèque (ita me Dii ament) miror ſi te ſibi quiſque éxpetit.
Nam mihi, quale ingénium haberes, fuit indicio orátio,
Et cum egomet nunc mecum in animo vitam tuam conſidero;
Omniumque adeo voſtrarum volgus quæ ab ſeſe ſegregant,
Et vos eſſe iſtiuſmodi, & nos non eſſe, haud mirábile eſt.
Nam vobis éxpedit eſſe bonas, nos, quibus cum res eſt, non ſinunt:
Quippe formâ impulſi noſtrâ nôs amatores colunt:
Hæc ubi immutata eſt, illi ſuum animum alio conferunt.
Niſi proſpectum eſt interea aliquid nobis, deſertæ vivimus.
Vobis cum uno ſimul ubi ætatem agere decretum eſt viro,
Cujus mos maximè eſt conſimilis voſtrum, hi ſe ad vos applicant:
Hoc beneficio utrique ab utriſque verò devincimini:
Ut nunquam ulla amori voſtro incidere poſſit calamitas.
An. Neſcio alias, me ſcio quidem ſemper feciſſe ſedulo,
Ut ex illius commodo meum compararem commodum.
Clin. Vah,
Ergo, mea Antiphila, tu nunc ſola reducem me in patriam facis.
Nam dum abs te abſum, omnes mihi labores fuêre, quos cepi leves,
Præterquam tui carendum quòd erat. S. Credo. Clin. Syre, vix ſuffero.
Hoccine me miſerum non licere meo modò ingenio frui?

Sy. Immo

Sy. Immo, ut patrem tuum vidi esse habitum, diu etiam duras dabit.
Ba. Quisnam hic adolescens est, qui intuitur nos? An. Ah, retine me, obsecro.
B. Amabo, quid tibi est? A. Disperii. B. Perii misera; quid stupes
Antiphila? An. Videon' Cliniam, an non? B. Quem vides? Cli. Salve anime mi.
A. O mi expectate Clinia, salve. Clin. Ut vales?
An. Salvum venisse gaudeo. Clin. Teneone te
Antiphila, maxumè animo exoptata meo?
Sy. Ite intrò, nam vos jamdudum exspectat senex.

ACTUS III. SCENA I.

Jambici senarii integri.

Chremes, Menedemus.

LUcescit: hoc jam cesso pultare óstium
Vicini? primùm ex me ut sciat, sibi filium
Rediisse, etsi adolescentem hoc nolle intelligo,
Verùm, cum videam miserum hunc tam excruciarier
Ejus abitu, celem tam insperatum gaudium?
Cum illi nihil pericli ex indicio fiet?
Haud faciam, nam, quod pótero, adjutabo senem,
Ita ut filium meum amico, atque æquali suo
Video inservire, & socium esse in negotiis:
Nos quoque senes est æquom senibus obsequi.
Me. Aut ego profecto ingenio egregiè ad miseriam
Natus sum, aut illud falsum est, quod vulgò áudio
Dici, Diem adimere ægritudinem hominibus.
Nam mihi quidem quotidie augescit magis
De filio ægritúdo, & quantò diútius
Abest, magis cúpio tanto, & magis desidero.
Ch. Sed ipsum egressum foras video: adibo, alloquar.
Menedeme salve: nuncium apporto tibi,
Cujus maxumè te fieri participem cupis.
Me, Num quidnam de gnato meo audisti Chreme?
Ch. Valet, atque vivit. M. Ubinam est, quæso? Ch. Apud me domi.
M. Meus gnatus? C. Sic est. M. Venit? C. Certe. M. Clinia
Meus venit? C. Dixi. M. Eamus, duc me ad eum obsecro. Ch. Non

Ch. Non volt te scire se rediisse etiam: & tuum
Conspectum fugitat ob peccatum: tum hoc timet,
Ne tua duritia illa antiqua etiam adaucta sit.
M. Non tu ei dixisti, ut essem? C. Non. M. Quam-
obrem Chreme.
C. Quia pessumè istuc in te, atque in illum, consulis:
Si te tam leni, & victo esse animo ostenderis,
M. Non possum: satis jam, satis pater durus fui. C.
Ah,
Vehemens in utramque partem, Menedeme, es nimis,
Aut largitate nimiâ, aut parsimoniâ.
In eandem fraudem ex hac re, atque ex illa incides.
Primùm, olim potiùs, quam paterere filium
Commeare ad mulierculam, quæ paululo
Tum erat contenta, cuique erant grata omnia,
Proterruisti hinc: ea coacta ingratiis
Post illa cœpit victum vulgò quærere.
Nunc, cùm fine magno intertrimento non potest
Haberi, quidvis dare cupis, nam, ut tu scias,
Quàm ea nunc instructa pulchrè ad perniciem fiet,
Primùm, jam ancillas secum adduxit plus decem,
Oneratas veste, atque auro: satrapes si fiet
Amator, nunquam sufferre ejus sumptus queat,
Nedum tu possis. M. Estne ea intus? Ch. Sit rogas?
Sensi: nam ei unam cœnam, atque ejus comitibus,
Dedi: quòd si iterum mihi sit danda, actum fiet:
Nam, ut alia omittam, pitissando modò mihi
Quid vini absumpsit? sic, hoc, dicens, asperum
Pater est: hoc aliud senius, sodes, vide.
Relevi dolia omnia, omnes serias:
Omnes sollicitos habui: atque hæc una nox:
Quid te futurum censes, quem assiduè exedent?
Sic me Dii amabunt, ut tuarum miseritum est,
Menedeme fortunarum. M. Faciat, quod lubet:
Sumat, consumat, perdat, decretum est pati:
Dum illum modò habeam mecum. Ch. Si certum est
tibi
Sic facere, illud permagni referre arbitror,
Ut nescientem sentiat te id sibi dare.
M. Quid faciam? C. Quid vis potiùs, quàm quod co-
gitas:

Per

Per alium quemvis ut des : falli te ſinas
Technis per ſervolum : etſi ſubſenſi id quoque,
Illos ibi eſſe, & id agere inter ſe clanculum.
Syrus cum illo veſtro conſuſurrat : conferunt
Conſilia adoleſcentes, & tibi perdere
Talentum hoc pacto ſatius eſt, quàm illo minam.
Non nunc pecuniâ agitur, ſed illud quo modo
Minimo periculo id demus adoleſcentulo.
Nam ſi ſemel tuum animum is intellexerit,
Priùs proditurum te tuam vitam, & priùs
Pecuniam omnem, quàm abs te amittas filium : hui!
Quantam feneſtram ad nequitiam patefeceris?
Tibi autem porrò ut non ſit ſuave vivere.
Nam DETERIORES omnes ſumus licentiâ,
Quodcunque inciderit in mentem, volet : neque id
Putabit, pravumne, an rectum, quòd petet, fiet.
Tu, rem perire, & ipſum non poteris pati.
Dare denegâris : ibit ad illud illicò,
Quo maximè apud te ſe valere ſentiet;
Abiturum ſe abs te eſſe illico minabitur.
M. Vidêre verum, atque ita uti res eſt, dicere.
C. Somnum herclè ego hac nocte oculis non vidi meis
Dum id quæro, tibi qui filium reſtituerem.
M. Cedo dextram: porrò te oro idem ut facias, Chreme.
C. Paratus ſum. M. Scin' quid nunc facere te volo?
C. Dic. M. Quod ſenſiſti illos me incipere fallere,
Id ut maturent facere : cupio illi dare,
Quod vult : cupio ipſum jam videre. C. Opera
dabo.
Syrus eſt præhendendus, atque adhortandus mihi.
A me neſcio quis exit : concede hinc domum,
Ne nos inter nos congruere illi ſentiant.
Paulum negotî mihi obſtat. Simus & Crito
Vicini noſtri hîc ambigunt de finibus :
Me cêpere arbitrum : ibo, ac dicam, ut dixeram,
Operam daturum me, hodie non poſſe iis dare.
Continuò hîc adero M. Ita quæſo, dii voſtram fidem
Itan' comparatam eſſe hominum naturam omnium,
Aliena melius ut videant, & judicent,
Quàm ſua? an eò fit, quia in re noſtra aut gaudio

Sum

Sumus præpediti nimio, aut ægritudine?
Hic mihi nunc quantò plus sapit, quàm egomet mihi?
Ch. Dissolvi me, otiosus operam ut tibi darem.

ACTUS III. SCENA II.

Ejusdem generis.

Syrus, Chremes.

S. HAc illac circumcursa: inveniendum est tamen
Argentum, intendenda in senem est fallácia.
Ch. Num me fefellit, hosce id struere? videlicet,
Est Cliniæ ille servus tardiúsculus:
Idcirco huic nostro trádita est provincia.
S. Quis hic loquitur? perii, nummam hæc audiit. C. Syre. S. Hem!
C. Quid tu istic? S. Rectè: equidem te demiror, Chreme,
Tam manè, qui heri tantum biberis. C. Nihil nimis.
S. Nihil, narras? visa vero est, quod dici solet,
Aquilæ senectus. C. Eja. S. Mulier commoda, &
Facéta hæc est meretrix. Ch. Sane idem visa est mihi.
S. Et quidem hercle formâ luculentâ. C. Sic satis.
S. Ita non ut olim, sed uti nunc, sanè bona:
Minimeque miror, Clinia hanc si deperit:
Sed habet patrem quendam avidum, miserum, atque aridum,
Vicinum huno nostin'? at, quasi is non divitiis
Abundet, gnatus ejus profugit inopiâ.
Scin'esse factum, ut dico. Ch. Quid? ego nescíam?
Hominem pistrino dignum. S. Quem? C. Istum servolum
Dico adolescentis. S. Syre, tibi timui malè.
C. Qui passus est id fieri. S. Quid faceret? Ch. Rogas?
Aliquid reperiret, fingeret fallacias:
Unde esset adolescenti, amicæ quod daret,
Atque hunc difficilem invitum servaret senem.
S. Garris. Ch. Hæc facta ab illo oportebant, Syre.
S. Eho quæso laudas, qui heros fallunt? C. In loco
Ego vero laudo. S. Rectè sane. Ch. Quippe, quia
Magnarum sæpe id remedium ægritudinum est:
Jam huic manfisset unicus gnatus domi.
S. Jocone, an serio illæc dicat, nescio;
Nisi mihi quidem addit animum quò lubeat magis.

C. At nunc quid expectat, Syre? an, dum hinc denuo
Abeat, cùm tolerare hujus sumptus non queat?
Nonne ad senem aliquam fabricam fingit? S. stolidus est.
C. At te adjutare oportet, adolescentuli
Causa. S. Equidem facilè facere possum, si jubes:
Etenim, quo pacto id fieri soleat, calleo.
Ch. Tanto hercle melior. S. Non est mentiri meum.
Ch. Fac ergo. S. At heus tu, facito dum eadem hæc me
mineris.
Si quid hujus simile forte aliquando evenerit,
Ut sunt humana, tuus ut faciat filius.
C. Non usus veniet, spero. Sy. Spero hercle ego quoque.
Neque eò nunc dico, quòd quicquam illum senserim:
Sed si quid, ne quid: quæ sit ejus ætas, vides.
Et næ ego te (si usus veniat) magnifice, Chreme,
Tractare possim. Ch. De istoc, cum usus venerit;
Videbimus quid opus siet: nunc istuc age.
S. Nunquam commodius unquam herum audivi loqui,
Nec cum malefacerem, crederem mihi impuniùs
Licere, quisnam à nobis egreditur foras?

ACTUS III. SCENA III.

Iambici & trohaici octonarij catalectici, & acatalectici
senarius unus, quaternarij duo.

Chremes, Clitipho, Syrus.

QUid istuc, quæso? qui istic mos est Clitipho? in
ne fieri
Oportet? Cl. Quid ego feci? Ch. Vidin' ego te mo
manum in sinum huic
Meretrici inserere? Sy. Acta hæc res est, perii. Cl. Men
Ch. Hisce oculis, ne nega.
Facis adeò indignè injuriam illi, qui non abstine
manum:
Nam istæc quidem contumelia est:
Hominem amicum recipere ad te, atque ejus amica
lubagitare:
Vel heri in vino quàm immodestus Fuisti! Sy. Factum
Ch. Quàm molestus!
Ut equidem, ita me Dii ament, metui quid futurum
denique esset, novi ego

Amic

Amantium animos: advortunt graviter, quæ non censeas.
Cl. At mihi fides apud hunc est, nihil me istius facturum, pater.
Ch. Esto, at certe concedas aliquo ab eorum ore aliquantisper.
Multa fert libido: ea prohibet facere tua præsentia.
Ego de me facio conjecturam, nemo est meorum amicorum hodie,
Apud quem expromere omnia mea occulta, Clitipho, audeam.
Apud alium prohibet dignitas: apud alium ipsius facti pudet,
Ne ineptus, ne protervus videar, quod illum facere credito.
Sed nostrum est intelligere, utcunque, atque ubicunque opus sit, obsequi.
Sy. Quid istic narrat? Cl. Perii. Sy. Clitipho, hæc ego præcipio tibi:
Hominis es frugi, & temperantis functus officium. Cl. Tace
Sodes. Sy. Rectè sanè. Cl. Syre, pudet me. Sy. Credo neque id injuriâ:
Quin mihi molestum est. Cl. Pergin'; hercle? Sy. Verùm: dico quod videtur.
Cl. Nonne accedam ad illos? Ch. Eho quæso, una accedundi via est?
Sy. Actum est: hîc se priùs indicarit, quàm ego argentum effero. Chreme,
Vin'tu homini stulto mihi auscultare? Ch. Quid faciam? Sy. Jube hunc,
Abire hinc aliquò. Cl. Quò ego hinc abeam? Sy. Quò? quò lubet, da illis locum:
Abi deambulatum. Cl. Deambulatum, quò? Sy. Vah, quasi desit locus:
Abi sanè istàc, istorsum, quò vis. Ch. Rectè dicit, censeo.
Cl. Dii te eradicent Syre, qui me istinc extrudas. Sy. At tu pol tibi
Istas posthac comprimito manus,

Censen' vero? quid illum porrò credis facturum Chreme,
Nisi eum, (quantum Dii dant tibi opis) servas, castigas, mones?
Ch. Ego istuc curabo. S. Atque nunc, here, hic tibi adservandus est.
Ch. Fiet. S. Si sapias: nam mihi jam minus minusque obtemperat.
C. Quid tu, ecquid de illo, quod dudum tecum egi, egisti Syre? aut
Repperisti tibi quod placeat, an nondum etiam? S. De fallacia
Dicis? est, inveni nuper quandam. Ch. Frugi es: cedo, quid id est?
S. Dicam: verum, ut aliud ex alio incidit. C. Quidnam Syre.
S. Pessuma hæc est meretrix. Ch. Ita videtur, S. Immo si scias.
Hoc vide, quod inceptet facinus, Fuit quædam anus Corinthia,
Hic: huic drachmarum argenti hæc mille dederat mutuum,
Ch. Quid tum? Sy. Ea mortua est: reliquit filiam adolescentulam:
Ea relicta huic arraboni est pro illo argento. Ch. Intelligo,
Sy. Hanc secum huc adduxit, eaque est nunc ad uxorem tuam.
Ch. Quid tum. Sy. Cliniam orat, sibi uti id nunc det, illam illi tamen
Post daturam, mille nummûm poscit. Ch. Et poscit quidem? Sy. Hui.
Dubiumne id est? Ch. Ego sic putavi, quid nunc facere cogitas?
Sy. Egòne? ad Menedemum ibo: dicam, hanc esse captam ex Caria.
Ditem, & nobilem; si redimat, magnum inesse in ea lucrum.
Ch. Erras. Sy. Quid ita? Ch. Pro Menedemo nunc tibi ego respondeo;

Non

Non emo, quid ais? S. Optata loquere. Ch. Atqui non
est opus.
S. Non opus est? Ch. Non hercle vero. S. Quid istuc?
miror. Ch. Jam scies.
Mane mane; quid est, quod tam à nobis graviter crepuere fores?

ACTUS IV. SCENA I.

Octonarij jambici & trochaici.

Sostrata, Chremes, Nutrix, Syrus.

So. NIsi me animus fallit, hic profecto est annulus,
quem ego suspicor,
Is, qui cum exposita est gnata. C. Quid volt sibi, Syre,
hæc oratio?
So. Quid est? isne tibi videtur? N. Dixi equidem, ubi
ostendisti, illicò,
Eum esse. So. At ut satis modo contemplata sis, mea
nutrix. N. satis.
So. Abi nunc jam intro: atque, illa si jam laverit, mihi
nuncia.
Hic ego virum interea opperibor. Sy. Te volt: videas,
quid velit.
Nescio quid tristis est: non temere est: metuo, quid-
sit. C. Quid fiet?
Næ ista hercle magno jam conatu magnas nugas dixerit
So. Ehem mi vir. C. Ehem mea uxor. So. Te ipsum
quæro. C. Loquere, quid velis.
So. primum te hoc oro, ne quid credas me advorsum
edictum tuum
Facere esse ausam. C. Vis tibi istuc me, & si incredibile
est, credere?
Credo. Sy. Nescio quid peccati portet hæc purgatio.
So. Meministin' me esse gravidam, & mihi te maxumo-
opere interminatum,
Si puellam parerem, nolle tolli? C. Scio quid fe-
ceris.
Sustullisti. So. Sic est factum. Sy. Domina? Ergo he-
rus damno auctus est.
So. Minime: sed erat hic Corinthia anus haud impura:
ei dedi

Exponendam. Ch. O Jupiter; tantam esse in animo inscitiam!
So. Perii, quid ego feci? Ch. At rogitas? So. Si peccavi mi Chreme,
Inscius feci. Ch. Id quidem ego, etsi tu neges, certò scio;
Te inscientem, atque imprudentem dicere, ac facere omnia:
Tot peccata in hac re ostendis, nam jam primum, si meum
Imperium exequi voluisses, interemptam oportuit,
Non simulare mortem verbis; re ipsâ spem vitæ dare.
At id omitto: misericordia, animus maternus: sino.
Quam bene vero abs te prospectum est: quid voluisti? cogita:
Nempe anui illi prodita abs te filia est planissimè,
Per te, vel uti quæstum faceret, vel uti væniret palam.
Credo, id cogitâsti: quidvis? satius'est, dum vivat modò
Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum atque æqnom sciunt,
Melius, pejus, prosit, obsit, nil vident, nisi quod lubet!
So. Mi Chreme, peccavi fateor: vincor: nunc hoc te obsecro.
Quanto tuus est animus natu grandior, ignoscentior,
Ut meæ stultitiæ justitia tua sit aliquid præsidî.
Ch. Scilicet equidem istuc factum ignoscam; verùm Sostrata,
Malè docet te mea facilitas multa, sed istuc quicquid est.
Quâ hoc occeptum est causâ? loquere. So. Ut stultæ & miseræ omnes sumus
Religiosæ; cum exponendam do illi, de digito annulum,
Detraho, & eum dico ut unà cum puella exponeret;
Si moreretur, ne expers partis esset de nostris bonis.
Ch. Istuc rectè: conservâsti te atque illam. So. Hic is est annulus.
Ch. Unde habes? So. Quam Bacchis secum adduxit adolescentulam. Sy. Hem!
Ch. Quid ea narrat? So. Ea lavatum dum it, servandum mihi dedit
Annulum, non advcrti primo; sed postquam aspexi,

Cog-

Cognovi; ad te exilui. Ch. Quid nunc ſuſpicâre, aut invenis
De illa? So. Neſcio; niſi ut ex ipſa quæras, unde hunc habuerit;
Si potis eſt reperiri. Sy. Interii: plus ſpei video, quam volo:
Noſtra eſt, ita ſi eſt. Ch. Vivitne illa, cui tu dederas? So. Neſcio.
Ch. Quid renunciavit olim, feciſſe? So. Id quod juſſeram:
Ch. Nomen mulieris cedo quod ſit, ut quæratur. So. Philtere.
Sy. Ipſa eſt, mirum ni illa ſalva eſt, & ego perii. Ch. Soſtrata,
Sequere me intro hac. So. Ut præter ſpem evenit! quàm timui malè,
Ne nunc animo ita eſſes duro, ut olim in tollenda, Chreme!
Ch. Non licet hominem eſſe ſæpè ita uti volt, ſi res non ſinit.
Nunc ita tempus eſt mihi, ut cupiam filiam; olim nihil minus.

ACTUS IV. SCENA II.

Ejuſdem generis.

Syrus.

NIſi me animus fallit, haud multum à me aberit infortunium:
Ita hercle in anguſtum oppido nunc meæ coguntur copiæ:
Niſi aliquid video, ne eſſe amicam hanc gnati reſciſcat ſenex.
Nam quod ſperem de argento, aut poſſe poſtulem me fallere;
Nihil eſt: triumpho, ſi licet me latere tecto abſcedere.
Crucior, bolum tantum mihi ereptum tam ſubitò è faucibus.
Quid agam? aut quid comminiſcar? ratiò de integro ineunda'ſt mihi.
Nihil tam difficile, quin quærendo inveſtigari poſſiet.

Quid? si hoc sic incipiam nunc? nihil est, quid, si sic? tantundem egero.
At sic opinor: non potest: immò optimè: eugè optumam habeo.
Retraham hercle, opinor, ad me idem illud fugitivum argentum tamen.

ACTUS IV. SCENA III.

Jambici octonarij catalectici, unus senarius acatalecticus, reliqui trochaici octonarij.

Clinia, Syrus.

Cl. NUlla mihi res posthac potest jam intervenire tanta?
Quæ mihi ægritudinem afferat: tanta hæc lætitia orta est.
Dedo patri me nunc jam, ut frugalior sim, quàm volt.
Sy. Nihil me fefellit: cognita est, quantum audio hujus verba.
Istuc tibi ex sententiâ tua obtigisse lætor.
Cl. O mi Syre, audistin' obsecro? Sy. Quid ni? qui usque unà affuerim.
Cl. Cui æquè audisti commodiùs quicquam evenisse? Sy. Nulli.
Cl. Atque ita me Dii ament, ut ego nunc non tam meâpte causâ
Lætor, quàm illius: quam ego scio esse honore quovis dignam:
Sy. Ira credo: sed nunc Clinia, age, da te mihi vicissim:
Nam amici quoque res est videnda in tuto ut collocetur.
Ne quid de amica nunc senex. Cl. O Jupiter! S. Quiesce.
Cl. Antiphila mea nubet mihi. Sy. Siccine me interloquêre?
C. Quid faciam, Syre mi? gaudeo: fer me. Sy. Fero hercle verò.
Cl. Deorum vitam adepti sumus. Sy. Frustra operam, opinor, sumo.
Cl. Loquere? audio. Sy. At jam hoc non ages. C. Agam. Sy. Videndum est, inquam,
Amici quoque res, Clinia, tui in tuto ut collocetur:

Nam

Nam si nunc à nobis abis, & Bacchidem hîc relinquis,
Senex resciscet illico, esse amicam hanc Clitiphonis:
Si abduxeris, celabitur itidem, ut celata adhuc est.
Cl. At enim istoc nihil est magis, Syre, meis nuptiis advorsum.
Nam quo ore appellabo patrem? tenes, quid dicam?
Sy. Quidni?
Cl. Quid dicam? quam causam afferam? Sy. Quin nolo mentiare.
Apertè, ita ut res sese habet, narrato: Cl. Quid agis?
Sy. Jubeo.
Illam te amare, & velle uxorem: hanc esse Clitiphonis.
Cl. Bonam atque justam rem oppido imperas, & factu facilem.
Et scilicet jam me hoc voles patrem exorare, ut celet
Senem vostrum. Sy. Immo ut recta via rem narret ordine omnem. Cl. Hem.
Satin' sanus es, aut sobrius? tu quidem illum planè prodis?
Nam quî ille poterit esse in tuto, dic mihi?
Sy. Huic equidem consilio palmam do: hîc me magnifice effero,
Qui vim tantam in me, & potestatem habeam tantæ astutiæ,
Vera dicendo, ut eos ambos fallam; ut, cum narret senex
Vester nostro, istam esse amicam gnati, non credat tamen.
Cl. At enim spem istoc pacto rursum nuptiarum omnem eripis:
Nam dum amicam hanc meam esse credet, non committet filiam.
Tu fortasse, quid me fiat, parvi curas, dum illi consulas
S. Quid (malum) me ætatem censes velle id assimulari?
Unus est dies, dum argentum eripio, pax, nihil amplius.
Cl. Tantum sat habes? quid tum quæso, si hoc pater resciverit?
Sy. Quid si redeo ad illos, qui ajunt, Quid si nunc cœlum ruat?

Cl. Metuo quid egam. Sy. Metuis? quasi non ea p
testas sit tua,
Quo velis in tempore ut te exolvas, rem facias palam
Cl. Age, age, traducatur Bacchis. Sy. Optume ip
exit foras.

ACTUS IV. SCENA IV.

Jambici octonarii catalectici.

Bacchis, Clinia, Syrus, Dromo, Phrygia:

Bacc. SAtis pol proterve me Syri promissa huc i
duxerunt:
Decem minas quas mihi dare pollicitus est, quòd si
nunc me:
Deceperit; sæpè obsecrans me, ut veniam, frustra v
niet:
Aut, cùm venturam dixero, & constituero: cum is cer
Renunciarit: Clitipho cum spe pendebit animi:
Decipiam, ac non veniam: Syrus mihi tergo pœn
pendet.
Cl. Satis scitè promittit tibi. Sy. Atqui tu hanc joc
ri credis?
Faciet, nisi caveo. Bacc. Dormiunt: ego pol ist
commovebo.
Mea Phrygia audistin? homo iste modo quam villa
demonstravit
Charini? Ph. Audivi. Bacc. Proxumam esse huic fu
do ad dextram? Ph. Memini.
Bacc. Curriculo percurre: apud eum miles Dionys
agitat.
Sy. Quid hæc inceptat? Bacc. Dic me hic oppidò es
invitam, atque asservari:
Verum aliquo pacto verba me his daturam esse, & ve
turam.
Sy. Perii hercle: Bacchis, mane, mane: quo mitt
istam quæso:
Jube, maneat. Bacc. Abi. Sy. Quin paratum est arge
tum, Bacc. Quin ego maneo.
Sy. Atqui jam dabitur. Bacc. Ut lubet, num ego insto
Sy. At scin' quid sodes?
Bacc. Quid? Sy. Transeundum nunc tibi est ad Mene
demum, & tua pompa

Eò

Eò traducenda est. Bacc. Quam rem agis, scelus? Sy. Egòne? argentum cudo,
Quod tibi dem. Bacc. Dignam me putas, quam illudas? Sy. Non est temerè.
Bacc. Etiàmne tecum hic res mihi est? Sy. Minimè: tuum tibi reddo.
Bacc. Eatur. Sy. Sequere hac, heus Dromo. Dr. Quis me volt? Sy. Syrus. Dr. Quid est rei?
Sy. Ancillas omnes Bacchidis traduce huc ad vos properè.
Dr. Quamobrem? Sy. Ne quæras, & ferant, quæ secum huc attulerunt.
Sperabit sumptum sibi senex esse harum abitu levatum.
Næ ille haud scit, hoc paulum lucri quantum ei damni apportet.
Tu nescis id quod scis, Dromo, si sapies. Dr. Mutum dices.

ACTUS IV. SCENA V.

Jambici Senarij.

Chremes, Syrus.

Ch. ITa me Dii amabunt, ut nunc Menedémi vicem
Miseret me, tantum devenisse ad eum mali.
Illancine mulierem álere cum illa familia?
Etsi scio, hosce aliquot dies non sentiet:
Ita magno desiderio fuit ei filius.
Verùm ubi vidébit tantos sibi sumptus domi
Quotidianos fieri, nec fieri modum:
Optabit rursum, ut ábeat ab se filius:
Syrum optumè, eccum. Sy. Cesso hunc adoriri? Ch. Syre. Sy. Hem.
Ch. Quid est? Sy. Te mihi ipsum jamdudum optabam dari.
Ch. Videre egisse jam, nescio quid, cum sene.
Sy. De illo, quod dudum? dictum, ac factum reddidi.
Ch. Bonan'fide? S. Bona hercle. C. Non possum pati.
Quin tibi caput demulceam. Accede huc Syre:
Faciam boni tibi aliquid pro ista re, ac lubens.
Sy. At si scias, quàm scite in mentem venerit.
Ch. Vah gloriare evenisse ex sententiâ?
Sy. Non hercle verò, verum dico. Ch. Dic quid est?

Sy. Tu

Sy. Tui Clitiphonis esse amicam hanc Bacchidem,
Menedemo dixit Clinia, & eâ gratiâ
Secum adduxisse, ne tu id persentisceres.
Ch. Probè. Sy. Dic sodes. Ch. Nimium inquam. Sy. Immo sic scias.
Sed porro ausculta quòd supereſt fallaciæ.
Sese ipse dicet, tuam vidisse filiam:
Ejus sibi complacitam formam, postquam aspexerit:
Hanc se cupere uxorem. Ch. Modò quæ inventa est?
Sy. Eam:
Et quidem jubebit posci. Ch. Quamobrem istuc, Syre?
Nam prorsus nihil intelligo. Sy. Vah, tardus es.
Ch. Fortasse. Sy. Argentum dabitur ei ad nuptias,
Aurum, atque vestem; qui, tenesne? Ch. Comparet?
Sy. Idipsum. Ch. At illi ego nec do, nec despondeo.
Sy. Non? quamobrem? Ch. Quamobrem me rogas? homini fugitivo? Sy. Ut lubet.
Non ego in perpetuum dicebam illam illi ut dares,
Verùm ut simulares. Ch. Non mea est simulatio:
Ita tu istæc tua misceto, ne me admisceas.
Egon' cui daturus non sim, ut ei despondeam?
Sy. Credebam. Ch. Minimè. Sy. Scitè poterat fieri:
Et ego hoc, quia dudum tu tantópere jusseras,
Eo cœpi. Ch. Credo. Sy. Cæterum equidem istuc; Chreme,
Æqui bonique facio. Chr. Atqui cum maximè
Volo te dare operam, ut fiat, verum alia viâ.
Sy. Fiat: quæratur aliud, sed illud quod tibi
Dixi de argento, quod ista debet Bacchidi,
Id nunc reddendum est illi, neque tu scilicet
Eò nunc confugies: quid meâ? num mihi datum est?
Num jussi? num illa oppignerare filiam
Meam me invito potuit? verum illud, Chreme,
Dicunt: jus summum sæpe summa malitia est.
Ch. Haud faciam. Sy. Immo aliis si licet, tibi non licet:
Omnes in laura te & bene aucta parte putant.
C. Quin egomet jam ad eam deferam. Sy. Immo filium
Jube potius. Ch. Quamobrem? quia enim in hunc suspicio est

Transiata

Translata amoris. Ch. Quid tum? Sy. Quia videbitur
Magis verisimile id esse, cum hic illi dabit:
Et simul conficiam facilius ego, quod volo
Ipse adeo adest: abi: effer argentum. Ch. Effero.

ACTUS IV. SCENA VI.

Jambici senarii.

Clitipho, Syrus.

Cl. NUlla est tam facilis res, quin difficilis fiet,
Quam invitus facias. Vel me hæc deambulatio
Quàm non laboriosa, ad languorem dedit:
Nec quicquam magis nunc metuo, quàm ne denuò
Miser aliquò extrudar hinc, ne accedam ad Bacchidem:
Ut te quidem omnes Dii. Deæque, quantum est, Syre,
Cum tuo istoc invento, cumque incepto, perduint?
Hujusmodi mihi res semper commiscere,
Ubi me excarnifices. Sy. I tu hinc quò dignus es;
Quàm pene tua me perdidit protervitas.
Cli. Vellem hercle factum: ita meritus. Sy. Meritus? quomodo?
Nàme istuc ex te priùs audisse gaudeo,
Quam argentum haberes, quod daturus jam fui.
Cli. Quid igitur dicam tibi vis? abiisti: mihi
Amicam adduxti, quam non liceat tangere.
Sy. Jam non sum iratus, sed scin'ubi nunc sit tibi
Tua Bacchis? Cli. Apud nos. Sy. Non. Cli. Ubi igitur?
Sy. Apud Cliniam.
Cli. Perii. Sy. Bono animo es: jam argentum ad eam deferes,
Quod ei es pollicitus. Cl. Garris, unde id? S. A tuo patre,
Cli. Ludis fortasse me. Sy. Ipsa re experibere.
Cli. Næ ego fortunatus homo sum, deamo te, Syre.
Sy. Sed pater egreditur, cave quicquam admiratus sis,
Quâ causâ id fiat: obsecundato in loco,
Quod imperabit, facito: loquitor paucula.

ACTUS IV. SCENA VII.

Ejusdem generis.

Chremes, Clitipho, Syrus.

Ch. UBi Clitipho nunc est? Sy. Eccum me, inque,
Cli. Eccum hic tibi.

Ch. Quid

Ch. Quid rei esset, dixti huic? Sy. Dixi pleraq
omnia.
Ch. Cape hoc argentum, ac defer. Sy. Hei, quid fi
lapis?
Quin accipis? Cl. Cedo sanè. Sy. Sequere hac me ocyù
Tu hîc nos, dum eximus, interea opperibere.
Nam nihil est illic, quod moremur diutiùs.
Ch. Minas quidem jam decem habet à me filia
Quas pro alimentis esse nunc duco datas.
Hasce ornamentis consequentur alteræ.
Porro hæc talenta dotis apposcent duo.
Quàm multa injusta, ac prava fiunt moribus?
Mihi nunc relictis rebus, inveniendus est
Aliquis, labore inventa mea cui dem bona.

ACTUS IV. SCENA VIII.

Ejusdem generis.

Menedemus, Chremes.

Men. MUltò omnium nunc me fortunatissimum
Factum puto esse, gnate, cum te intelligo
Resipisse. Ch. Ut errat. Men. Te ipsum quærebam,
Chreme:
Serva quod in te est, filium, & me, & familiam.
Ch. Cedo, quid vis faciam? M. Inveniisti hodie filiam.
Ch. Quid tum? Men. Hanc sibi uxorem dari volt Clinia.
C. Quæso, quid hominis es? M. Quid. C. Jamne oblitus es,
Inter nos quid sit dictum de fallacia,
Ut eâ viâ abs te argentum auferretur? Men. Scio.
C. Ea res nunc agitur ipsa. M. Quid narras, Chreme?
C. Erravi: sic res acta est. M. Quantâ spe decidi!
C. Immo hæc quidem, quæ est apud te, Clitiphonis est
Amica. Me. Ita aiunt. Ch. Et tu credis? Me. Omnia.
C. Et illum aiunt velle uxorem, ut, cum desponderim,
Des qui aurum, ac vestem, atque alia, quæ opus sunt,
comparet.
M. Id est profectò: id amicæ dabitur. Ch. Scilicet
Daturum. Me. Ah, frustra igitur sum gavisus miser,
Quidvis tamen jam malo, quàm hunc amittere.
Quid nunc renunciem abs te responsum, Chreme,
Ne sentiat me sensisse, atque ægrè ferat?

C. Ægrè?

Ægrè? nimium illi, Menedeme, indulges. M. Sine:
Inceptum est, perfice hoc mihi perpetuò, Chreme.
Ch. Dic conveniſſe, egiſſe te de nuptiis.
M. Dicam, quid deinde? Ch. Me facturum eſſe omnia;
Generum placere: poſtremò etiam, ſi voles,
Deſponſam quoque eſſe, dicito. M. Hem iſtuc volueram,
Ch. Tantò ocyùs te ut poſcat, & tu id, quod cupis,
Quàm ocyſſimè ut des. M. Cupio. C. Næ tu propediem,
Ut iſtam rem video, iſtius obſaturabere.
Sed hæc ut ut ſunt, cautim, & paulatim dabis,
Si ſapies. M. Faciam. C. Abi intrò: vide, quid poſtulent.
Ego domi ero, ſi quid me voles. Men. Sanè volo:
Nam te ſcientem faciam, quicquid egero:

ACTUS V. SCENA I.

Trochaici octonarii & jambici ſenarii.

Menedemus, Chremes.

Men. EGo me non tam aſtutum, neque ita perſpicacem eſſe id ſcio.
Sed hic adjutor meus, & monitor, & præmonſtrator, Chremes,
Hoc mihi præſtat, in me quidvis harum rerum convenit,
Quæ ſunt dicta in ſtultum, caudex, ſtipes, aſinus, plumbeus:
In illum nil poteſt: nam exuperat ejus ſtultitia omnia hæc.
Ch. Ohe, jam deſine deos uxor gratulando obtundere,
Tuam eſſe inventam gnatam, niſi illos tuo ex ingenio judicas,
Ut nil credas intelligere, niſi idem dictum eſt centies.
Sed interim quid jamdudum illic gnatus ceſſat cum Syro?
Men. Quos ais homines, Chreme, ceſſare? Ch. Ehem, Menedeme, advenis?
Dic mihi. Cliniæ, quæ dixi, nunciaſtin'? M. Omnia.
Ch. Quid ait? Men. Gaudere adeò occepit, quaſi qui cupiunt nuptias.
Ch. Ha, ha, hæ. Men. Quid riſiſti? Ch. Servi venêre in mentem Syri

Cal-

Callidítates. Men. Itane? Ch. Voltus quoque hominum fingit ſcelus.
Men. Gnatus quod ſe aſſimulat lætum, id dicis? Ch. Id.
Men. Idem iſtuc mihi
Venit in mentem. Ch. Veterator. Men. Magis, ſi magis nôris, putes
Ita rem eſſe. Ch. Ain' tu? Men. Quin tu auſculta. Ch. Mane: priùs hoc ſcire expeto,
Quid perdideris: nam ubi deſponſam nunciâſti filio,
Continuò injeciſſe verba tibi Dromonem, ſcilicet
Sponſæ veſtem, aurum, atque ancillas opus eſſe, argentum ut dares.
Men. Non. Ch. Quid non? Men. Non inquam. Ch. Neque ipſe gnatus? Men. Nil prorſum, Chreme.
Magis unum etiam inſtare, ut hodie conficerentur nuptiæ.
Ch. Mira narras, quid Syrus meus? ne is quidem quicquam? Men. Nihil.
Ch. Quamobrem? Men. Neſcio equidem: ſed te miror qui alia tam planè ſcias.
Sed tuum ille quoque Syrus idem mirè finxit filium,
Ut ne paululum quidem ſuboleat, amicam eſſe hanc Cliniæ.
Ch. Quid ais? Me. Mitto jam oſculari, atque amplexari: id nil puto.
Ch. Quid eſt, quod ampliùs ſimuletur? Me. Vah! Ch. Quid eſt? Me. Audi modo:
Eſt mihi ultimis conclave in ædibus quoddam retrò:
Huc eſt intrò latus lectus, veſtimentis ſtratus eſt.
Ch. Quid, poſtquam hoc eſt factum? Me. Dictum factum, huc abiit Clitipho.
Ch. Solus? Me. Solus. Ch. Timeo. Me. Bacchis conſecuta eſt illico.
Ch. Sola? Me. Sola. Ch. Perii. Me. Ubi abiêre intrò, operuêre oſtium. Ch. Hem!
Clinia hæc fieri videbat? M. Quid ni? una mecum ſimul
Ch. Filii eſt amica Bacchis Menedeme: occidi.
Me. Quamobrem? Ch. Decem dierum vix mihi eſt familia.

Me. Quid?

Me. Quid? istuc times, quòd operam amico ille dat suo?
Ch. Immo quod amicæ. Men. Si dat. Ch. An dubium id tibi est?
Quenquamne animo tam comi esse, aut leni putas?
Qui se videnti amicam patiatur suam? Men. Ha, ha, hæ,
Quid ni? quo verba facilius dentur mihi.
Ch. Derides? meritò mihi nunc ego succenseo
Quòd res dedêre, ubi possem persentiscere,
Ni essem lapis? quæ vidi? væ misero mihi!
At næ illud haud inultum, si vivo, ferent:
Nam jam. Me. Non tu te cohibes? non te respicis?
Non tibi ego exempli satis sum? Ch. Præ iracundia
Menedeme non sum apud me. Me. Tênè istuc loqui?
Nonne id flagitium est, te aliis consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse te auxiliarier?
Ch. Quid faciam? Me. Id, quod me feciſſe aiebas parum:
Fac, te esse patrem sentiat; fac, ut audeat
Tibi credere omnia: abs te petere, & poscere,
Ne quam aliam quærat copiam, ac te deserat.
Ch. Immo abeat potius, malo, quovis gentium,
Quam hic per flagitium ad inopiam redigat patrem,
Nam si illi pergo suppeditare sumptibus
Menedeme, mihi illæc verè ad rastros res redit.
M. Quot incommoda tibi in hac re capies, nisi caves,
Difficilem ostendes te esse, & ignoscès tamen
Post, & id ingratum. Ch. Ah, nescis quam doleam,
M. Ut lubet.
Quid hoc, quod volo, ut illa nubat nostro? nisi quid est,
Quod malis. Ch. Immo & gener & affines placent.
M. Quid dotis dicam te dixisse filio?
Quid obticuisti? Ch. Dotis? M. Ita dico. Ch. Ah,
M. Chreme,
Ne quid vereare, si est minus: nil dos nos movet.
Ch. Duo talenta pro re nostra ego esse decrevi satis:
Sed ita dicto opus est, si me vis salvom esse, & rem, & filium,
Me mea omnia bona doti dixisse illi. M. Quam rem agis:

Ch. Id

Ch. Id mirari te simulato, & illum rogitato simul,
Quá nobrem id faciam. M. Quin ego verò, quamobrem
id facias, nescio.
Ch. Egone? ut ejus animum, qui nunc luxuriâ, & la
civiâ
Diffluit, retundam, redigam, ut, quò se vortat, nesciat.
M. Quid agis? Ch. Mitte: ac sine me in hac re gerere
mihi morem. M. Sino.
Itane vis? Ch. Ita. M. Fiat. Ch. At jam, ut uxorem
accersat. paret.
Hic ita, ut liberos est equum, dictis confutabitur.
Sed Syrum? Me. Quid eum? Ch. Egone? si vivo, adeo
exornatum dabo,
Adeo depexum, ut dum vivat, meminerit semper mei
Qui sibi me pro ridiculo, ac delectamento putat.
Non (ita me Dii ament) auderet hæc facere vidua
mulieri, Quæ in me fecit.

ACTUS V. SCENA II.

Trochaici & jambici octonarij.

Clitipho, Menedemus, Chremes, Syrus.

Cl. ITane tandem quæso, est, Menedeme, ut pater
Tam in brevi spatio omnem de me ejecerit ani
mum patris?
Quodnam ob facinus: quid ego tantum sceleris admi
miser?
Volgò id faciunt. M. Scio, tibi esse hoc gravius multo
ac durius,
Cui fit: Verùm ego haud minùs ægre pátior id, qui
nescio,
Nec rationem capio, nisi quòd tibi benè ex anim
volo.
Cl. Hic patrem astare aiebas? M. Eccum. Ch. Qui
me incusas, Clitipho?
Quicquid ego hujus feci, tibi prospexi, & stultitiæ tuæ
Ubi te vidi esse animo omisso, & suavia in præsentia
Quæ essent, prima habere, neque consulere in longi
dinem:
Cepi rationem, ut neque tu egeres, neque ut hæc pos
perdere.

Ubi cui decuit primò, tibi non licuit per te mihi dare,
Abii ad proxumos, tibi qui erant, eis cómmisi, & credidi
Ibi tuæ stultitiæ semper erit præsidium, Clitiphō,
Victus, vestitus, quo in tectum te receptes. Cl. Hei mihi.
Ch. Satius est, quàm tei ipso hærede hæc possidere Bacchidem.
Sy. Disperii: sceleſtus quantas turbas concivi insciens?
Cl. Emori cupio. Ch. priùs quæso disce, quid sit vivere,
Ubi scies, si displicebit vita, tum istoc utitor.
Sy. Here, Here licerne? Ch. Loquere. Sy. At tutò. Ch. Loquere. Sy. Quæ ista est pravitas
Quæve est amentia, quod peccavi ego, id obesse huic Ch. Ilicet.
Ne te admisce: nemo accusat Syre te: nec tu aram tibi,
Neque precatorem parâris. Sy. Quid agis? Ch. Nil fuccenseo
Nec tibi, nec huic, nec vos est æquom, quod facio mihi.
Sy. Abiit, vah, rogasse vellem. Cl. Quid? Sy. Unde mihi peterem cibum.
Ita nos abalienavit. Tibi jam esse ad sororem intelligo.
Cl. Adeon'rem rediisse, ut periculum etiam fame mihi sit Syre?
Sy. Modo liceat vivere spes est. Cl, Quæ? Sy. Nos esurituros satis.
C. Irrides in re tanta, neque me quicquam consilio adjuvas.
Sy. Immo & ibi nunc sum, & usque dudum id egi, dum loquitur pater:
Et, quantum ego intelligere possum. Cl. Quid. Sy. Non aberit longius.
Cl. Quid id ergo? Sy. Sic est, non esse horum te arbitror. Cl. Quid istuc Syre?
Satin' sanus es? Sy. Ego dicam, quod mihi in mentem: tu dijudica.
Dum istis fuisti solus, dum nulla alia delectatio,
Quæ proprior esset te, indulgebant, tibi dabant: nunc filia

Post-

Postquam est inventa vera, inventa est causa, qua te ex-
pellerent.
Cl. Est verisimile. Sy. An tu ob peccatum hoc esse il-
lum itatum putas?
Cl. Non arbitror. Sy. Nunc aliud specta. Matre
omnes filiis
In peccato adjutrices; auxilio in paterna injuria
Solent esse: id non fit. Cl. Verum dicis, quid ergo nunc
faciam Syre?
Sy. Suspicionem quære ex illis istam: rem profer pa-
lam;
Si non est verum, ad misericordiam ambos adduces ci-
tò: aut
Scibis cujus sis. Cl. Recte suades: faciam. Sy. Sat rectè
hoc mihi in
Mentem venit: namque adolescens, quàm minima in
spe situs erit,
Tam facillimè patris pacem in leges conficiet suas.
Etiam haud scio, anne uxorem ducat, ac Syro nil
gratiæ:
Quid autem hoc? senex exit foras, ego fugio: ob hoc
quod factum est.
Miror non jussisse illicò me arripi, ad Menedemum
hinc pergam, eum
Precatorem mihi paro: seni nostro fidei nihil habeo.

ACTUS V. SCENA III.

Iambici octonarii, & trochaici, iambicus quater-
narius unus.

Sostrata, Chremes.

PRofecto, nisi caves tu homo, aliquid gnato consi-
cies mali:
Idque adeo miror, quî tam ineptum quicquam potuerit
tibi
Venire in mentem mi vir. Ch. Oh, pergin' mulier esse?
ullamne ego.
Rem unquam volui, quin tu in ea re mihi advorsatrix
fueris, Sostrata? at
Si rogitem jam, quid est quod peccem, aut quam ob
rem hoc faciam, nescias:
In qua re nunc tam confidenter restas stulta? So. Ego
nescio. Ch. Immo

Ch. Immo scis potius, quam quidem redeat ad integrum eadem oratio.
So. Oh; iniquus es, qui me tacere de re tanta postules:
Ch. Non postulo: jam loquere, nihilo minus ego hoc faciam tamen.
So. Facies? Ch. Verum So. Non vides quantum mali ex ea re excites?
Subditum se suspicatur. Ch. subditum! ain'tu? So, certe sic erit.
Mi vir. Ch. Confitere. So. Ah! obsecro te, istuc nostris inimicis fiet:
Egon' confitear meum non esse filium, qui sit meus?
Ch. Quid metuis? ne non, cum velis, convincas esse illum tuum?
So. Quod filia est inventa? Ch. Non, sed, quod magis credendum fiet.
Quod est consimilis moribus,
Facilè convinces ex te natum: nam tui similis est probè:
Nam illi nihil vitii est relictum, quin id itidem sit tibi:
Tum præterea talem, nisi tu, nulla pareret filium
Sed ipse egreditur, quàm severus! rem cum videas, censeas.

ACTUS V. SCENA IV.

Trochaici octonarij.

Clitipho, Sostrata, Chremes.

Cl. SI unquam ullum fuit tempus mater cum ego voluptati tibi
Fuerim, dictus filius tuus tuâ voluntate, obsecro
Ejus ut memineris, atque inopis nunc te misereat mei:
Quod peto, & volo, parentes meos ut commonstres mihi.
So. Obsecro mi gnate, ne isthuc in animum inducas tuum.
Alienum esse te. Cl. Sum. S. Miseram me! hoccine quæsisti obsecro?
Ita mihi atque huic sis superstes, ut ex me, atque hoc natus es:

Et

Et cave post hac, si me amas, unquam isthuc verbum e
te audiam. Ch. At
Ego, si me metuis, mores cave in te esse istos sentiam
Cl. Quos? Ch. Si scire vis, ego dicam: gerro, ine
fraus, helluo.
Ganeo, Damnosus, crede, & nostrum te esse credito.
Cl. Non sunt hæc jam parentis dicta. Ch. Non si ex c
pite sis meo
Natus, item (ut ajunt) Minervam esse ex Jove, eâ ca
sâ magis
Patiar, Clitipho, flagitiis tuis me infamem fieri.
S. Dî isthæc prohibeant. Ch. Nescio Deos: ego, quo
potero, enitar sedulò,
Quæris id quod habes, parentes: quod abest, non qu
ris, patri
Quo modo obsequâre, & ut serves quod labore inv
nerit.
Non mihi per fallacias adducere ante oculos? pude
Dicere, hac præsente, verbum turpe: at te id nul
modo
Facere puduit. Cl. Eheu! quàm ego nunc totus disp
ceo mihi!
Quàm pudet! neque, quod principium incipiam
placandum, scio.

ACTUS V. SCENA V.

Jambici & Trochaici octonarii misti.

Menedemus, Chremes, Clitipho, Syra.

M. ENimverò Chremes nimis graviter cruciat ad
lescentulum,
Nimisque inhumanè: exeo ergo, ut pacem concilie
optumè
Ipsos video. Ch. Ehem, Menedeme, cur non accersi jub
Filiam, & quod dotis dixi, firmas? S. Mi vir, te obse
Ne facias. Cl. Pater obsecro ut mî ignoscas. M. Da
niam, Chreme:
Sine te exorem. Ch. Egone mea bona ut dem Bacchi
dono sciens?
Non faciam. M. At id nos non sinemus. Cl. Si me
vum vis pater,

Ignosc

gnoſce. S. Age, Chreme mi. M. Age quæſo, ne tam obſirma te, Chreme.
Ch. Quid iſthuc? video non licere, ut cœperam, hoc pertendere,
M. Facis ut te decet. C. Eâ lege hoc adeò faciam, ſi facit,
Quod ego hunc æquum cenſeo. Cl. Pater, omnia faciam: impera,
Ch. Uxorem ut ducas. Cl. Pater. Ch. Nihil audio. M. ad me recipio.
Faciet. Ch. Nil etiam audio ipſum. Cl. Perii. S. An dubitas, Clitipho?
Ch. Immo utrum vult. M. Faciet omnia. S. Hæc, dum incipias, gravia ſunt,
Dúmque ignores: ubi cognôris, facilia. Cl. Faciam pater.
S. Gnate mi, ego pol tibi dabo illam lepidam, quam tu facile ames,
Filiam Phanocratæ noſtri. Cl. Rufamne illam virginem,
Cæſiam, ſparſo ore, adunco naſo? non poſſum pater.
Ch. Eia ut elegans eſt! credas animum ibi eſſe. S. Aliam dabo.
Cl. Quid iſthuc? quandoquidem ducenda eſt, egomet habeo propemodum,
Quam volo. S. Nunc te laudo gnate. Cl. Archonidis hujus filiam;
S. Perplacet. Cl. Pater: hoc nunc reſtat. Ch. Quid? Cl. Syro ignoſcas volo,
Quæ meâ cauſâ fecit. Ch. Fiat. Vos valete, & plaudite.

ADEL-

ADELPHI TERENTII.

FABULÆ INTERLOCUTORES.

Mitio, *Senex.*
Demea, *senex.*
Sannio, *Leno.*
Æschinus, *Adolescens.*
Syrus, *servus.*
Ctesipho, *Adolescens.*
Sostrata, *Matrona.*
Canthara, *Nutrix.*
Geta, *servus.*
Hegio, *senex.*
Dromo, *servus.*
Pamphila, *Puerpera.*

Sequentium tantum hic mentio fit.

Babylo, vel forte Babyla.
Storax, vel Styrax.

C. SULPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

Duos cùm haberet Demea adolescentulos,
Dat Mitioni fratri adoptandum Æschinum,
Sed Ctesiphonem retinet, hunc Citharistriæ
Leporè captum, sub duro ac tristi patre
Frater celabat Æschinus: famam quoque
Amoris in se transferebat: denique
Fidicinam lenoni eripuit: vitiaverat
Idem Æschinus civem Atticam pauperculam:
Fidemque dederat, hanc sibi uxorem fore.
Demea jurgare, & graviter ferre: mox tamen,
Ut veritas patefacta est: ducit Æschinus
Vitiatam: potitur Ctesipho Citharistriam,
Exorato suo patre duro Demea.

AIDE

ADELPHI TERENTII.

Acta ludis Funebribus. L. Æmilii Pauli. Q. Fabio maximo. P. Cornelio Africano. Æd. Cur. Egere L. Attilius Præneſtinus, Minutius, Protimus. Modos fecit Flaccus Claudii. tibiis Sarranis, Facta è Græca Menandru. L. Anicio. M. Cornelio Coſſ.

PROLOGUS.

POſtquam poëta ſenſit ſcripturam ſuam
Ab iniquis obſervari, & adverſarios
Rapere in pejorem partem, quam acturi ſumus:
Indicio de ſe ipſe erit, vos eritis judices,
Laudine an vitio duci id factum oporteat.
SYNAPOTHNESCONTES Diphili comœdia eſt
Eam COMMORIENTES Plautus fecit fabulam.
In Græca adoleſcens eſt, qui lenoni eripit
Meretricem, in prima fabula cum Plautus locum
Reliquit integrum: eum hic locum ſumpſit ſibi
In Adelphos, verbum de verbo expreſſum extulit.
Eam nos acturi ſumus novam: pernoſcite,
Furtumne factum exiſtimetis an locum
Reprehenſum, qui præteritus negligentia eſt.
Nam quod iſti dicunt malevoli; homines nobiles
Eum adjutare, aſſidueque unà ſcribere,
Quod illi maledictum vehemens exiſtimant,
Eam laudem hic ducit maximam, cum illis placet,
Qui vobis univerſis & populo placent;
Quorum opera in bello, in otio, in negotio,
Suo quiſque tempore uſus eſt ſine ſuperbia.
Dehinc ne expectetis argumentum fabulæ;
Senes qui primi venient hi partem aperient,
In agendo partem oſtendent. Facite, æquanimitas
Veſtra poëtæ ad ſcribendum augeat induſtriam.

ACTUS I. SCENA I.

Jamhici senarij.

Mitio.

STorax, non rediit hac nocte à cœna Æschinus?
Neque servulorum quisquam, qui advorsum ierant
Profectò hoc verè dicunt, si abs is uspiam,
Aut ubi si cesses, evenire ea satius est,
Quæ in te uxor dicit, & quæ in animo cogitat
Irata, quàm illa, quæ parentes propitii.
Uxor, si cesses; aut te amare cogitat,
Aut tete amari, aut potare, aut animo obsequi:
Et tibi bene esse soli, cùm sibi sit malè.
Ego, quia non rediit filius, quæ cogito!
Quibus nunc sollicitor rebus, ne aut ille alserit,
Aut uspiam ceciderit, aut perfregerit
Aliquid. Vah! Quemquamne hominem in animò in
tuere, aut
Parare, quod sit charius, quàm ipse est, sibi!
Atqui ex me hic non natus est, sed ex fratre; is adeò
Dissimili studio est, jam inde ab adolescentia.
Ego hanc clementem viram urbanam, atque otium
Secutus sum: & quod fortunatum isti putant,
Uxorem nunquam habui: ille contra hæc omnia,
Ruri agere vitam, semper parcè, ac duriter
Se habere: uxorem duxit: nati filii
Duo: indè ego hunc majorem adoptavi mihi:
Eduxi à parvulo, habui, amavi pro meo,
In eo me oblecto: solum id est charum mihi.
Ille ut item contrà me habeat, facio sedulò;
Do, prætermitto, non necesse habeo omnia
Pro meo jure agere: postremò, alii clanculum
Patres quæ faciunt, quæ fert adolescentia,
Ea nè me celet, consuefeci filium:
Nam qui mentiri, aut fallere, insuerit patrem, aut
Audebit; tantò magis audebit cæteros,
PUDORE & liberalitate liberos
Retinere, satius esse credo quam metu.
Hæc fratri mecum non conveniunt, neque placent.
Venit ad me sæpe clamans, quid agis, Mitio?
Cur perdis adolescentem nobis? cur amat?

Cur potat? cur tu his rebus sumptus suggeris?
Vestitu nimio indulges: nimium ineptus es:
Nimium ipse durus est, præter æquumque, & bonum.
Et errat longe, mea quidem sententia,
Qui imperium credat gravius esse, aut stabilius,
Vi quod fit; quam illud quod amicitia adjungitur.
Mea sic est ratio, & sic animum induco meum.
Malo coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cavet:
Si sperat fore clam, rursum ad ingenium redit.
Quem beneficio adjungas, ille ex animo facit,
Studet par referre: præsens, absensque idem erit.
Hoc patrium est, potius consuefacere filium,
Suâ sponte recte facere, quàm alieno metu.
Hoc pater, ac dominus interest: hoc qui nequit,
Fateatur nescire imperare liberis,
Sed estne hic ipsus, de quo agebam? & certè is est.
Nescio quid tristem video, credo jam, ut solet,
Jurgabit, salvom te advenire Demea,
Gaudeamus.

ACTUS I. SCENA II.

Jambici Senarij.

Demea, Mitio.

D. HEm opportunè: teipsum quærito.
M. Quid tristis es? D. Rogitas me? ubi nobis Æschinus
Siet; quid tristis ego sim? M. Dixin' hoc fore?
Quid is fecit? D. Quid ille fecerit? quem neque pudet
Quicquam; neque meminit quenquam, neq; legem putat
Tenere se ullam, nam illa, quæ ante hac facta sunt,
Omitto; modò quid designavit! M. Quidnam id est?
D. Fores effregit, atque in ædes irruit
Alienas: ipsum dominum, atque omnem familiam
Multavit usque ad mortem: eripuit mulierem
Quam amabat: clamant omnes indignissimè
Factum esse, hoc advenienti quot mihi, Mitio
Dixêre? in ore est omni populo, denique,
Si conferendum exemplum est, non fratrem videt
Operam dare, rurì esse parcum ac sobrium?
Nullum hujus simile factum: hæc cum illi Mitio

Dico, tibi dico; tu illum corrumpi sinis.
M. Homine imperito nunquam quicquam injustius;
Qui, nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat:
D. Quorsum isthuc? M. Quia tu Demea hæc malè dicas.
Non est flagitium, mihi crede, adolescentulum
Scortari, neque potare, non est, neque fores
Effringere. Hæc si neque ego, neque tu fecimus,
Non sivit egestas facere nos: tu nunc tibi
Id laudi ducis, quod tum feciſti inopiâ.
Injurium est, nam si esset unde id fieret,
Faceremus: & tu illum tuum, si esses homo,
Sineres nunc facere, dum per ætatem licet,
Potius quàm, ubi te exspectatum ejecisset foras,
Alieniore ætate post faceret tamen.
D. Pro Juppiter! tu homo adiges me ad insaniam,
Non est flagitium facere hæc adolescentulum? M. A
Auscultа, ne me obtundas de hac re sæpius,
Tuum filium dedisti adoptandum mihi:
Is meus est factus: si quid peccat Demea,
Mihi peccat: ego illi maximam partem feram.
Obsonat, potat, olet unguenta? de meo;
Amat? dabitur à me argentum, ubi erit commodum
Ibi non erit, fortasse exludetur foras.
Fores effregit? restituentur. discidit
Vestem? resarcietur. Est Diis gratia,
Et unde hæc fiant, & adhuc non molesta sunt.
Postremò, aut desine, aut cedo quemvis arbitrum:
Te plura in hac re peccare ostendam. D. Hei mihi!
Pater esse disce ab aliis qui verè sciunt,
M. Natura tu illi pater es, consiliis ego.
D. Tun' consulis quicquam? M. Ah! si pergis, abier
D. Siccine agis? M. An ego toties de eadem re audia
D. Curæ est mihi. M. Et mihi curæ est: verùm Dem
Curemus æquam uterque partem, tu alterum,
Ego item alterum: nam ambos curare, propemodu
Reposcere illum est, quem dedisti. D. Ah Mitio!
M. Mihi sic videtur. D. Quid istuc? tibi si istuc plac
Profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet,
Jam si verbum unum posthac. M. Rursum Demea,

Irascer

rascere? D. An non credis? repeton' quem dedi?
Ægrè est: alienus non sum si obsto: hem desino.
Unum vis curem: curo: & est diis gratia,
Cum ita ut volo, est: iste tuus ipse sentiet
Postèriùs: nolo in illum gravius dicere.
M. Nec nihil, neque omnia hæc sunt, quæ dicit: tamen
Nonnihil molesta hæc sunt mihi: sed ostendere,
Me ægrè pati, illi nolui: nam ita est homo:
Cùm placo, adversor sedulò, & deterreo;
Tamen humanè vix patitur, verum si augeam,
Aut etiam adjutor sim ejus iracundiæ,
Insaniam profecto cum illo. etsi Æschinus
Nonnullam in hac re nobis facit injuriam,
Quam hic nonramavit meretricem? aut cui non dedit
Aliquid! postremò nuper (credo jam omnium
Tædebat) dixit velle uxorem ducere.
Sperabam jam deferviſſe adolescentiam:
Gaudebam, ecce autem de integro: nisi quicquid est,
Volo scire, atque hominem convenire, si apud forum est.

ACTUS II. SCENA I.

Trochaici & jambici octonarii, & unus quaternarius.

Sannio, Æschinus.

S. OBsecro, populares, ferte misero, atque innocenti auxilium:
Subvenite inopi. Æ. Otiose, nunc jam illico hic consiste:
Quid respectas? nihil pericli est, nunquam, dum ego adero, hic te
Tanget. S. Ego istam invitis omnibus.
Æ. Quanquam est sceleſtus, non committet hodie unquam iterum ut vapulet.
S. Æschine, audi, ne te dicas fuisse ignarum meorum morum;
Leno ego sum. Æ. Scio. S. At ita, ut usquam fuit fide quisquam optuma.
Tu quod te posterius purges, nolle hanc injuriam mihi
Factum esse; hujus non faciam: crede hoc, ego meum jus persequar:
Neq; tu verbis solves unquam, quod re mihi malefeceris.
Novi ego vostra hæc: nollem factum: jusjurandum dabitur, te esse

Indignum injuriâ hâc, indignis cum egomet sim acceptus modis.

Æ. Abi præstrenue, ac fores aperi. S. Cæterum hoc nihil facis.

Æ. I intro nunc jam tu. S. At enim non sinam. Æ. Accede illuc, Parmenò;

Nimium abiisti istoc, hic propter hunc affiste: hem, sic volo.

Cave nunc jam oculos à meis oculis quoquam dimoveas tuos:

Ne mora sit, si innuero: quin pugnus continùò in mala hæreat.

S Istuc volo ergo ipsum experiri. Æ. Hem, serva: omitte mulierem.

S. O facinus indignum! Æ. Gemmabit; nisi caves. S. Hei misero mihi!

Æ. Non innueram: verum in istam partem potius peccato tamen:

I nunc jam. S. Quid hoc rei est? regnumne, Æschine, hic tu

Possides? Æ. Si possideres, ornatus esses ex tuis virtutibus.

S. Quid tibi rei mecum est? Æ. Nihil. S. Quid? nostin' qui sim? Æ. Non desidero.

S. Tetigin' tui quicquam? Æ. Si attigisses, ferres infortunium.

S. Quî tibi magis licet meam habere, pro qua ego argentum dedi?

Responde. Æ. Ante ædes non feciste erit melius hic convitium.

Nam si molestus pergis esse, jam intro abripiere, atque ibi

Usque ad necem operiere loris. S. Loris, libet? Æ. Sic erit.

S. O hominem impurum! hiccine libertatem aiunt æquam esse omnibus?

Æ. Si satis jam debacchatus es, leno, audi si vis nunc jam.

S. Egon' debacchatus sum in te, an tu in me Æ. Mitte ista, atque ad rem redi.

Quam rem? quo redeam? Æ. Jamne me dicere vis id
quod ad te attinet?
S. Cupio, modo æqui aliquid. Æ. Vah! leno iniqua me
non volt loqui.
S. Leno sum, fateor, pernicies communis adolescentium,
Perjurus, pestis: tamen tibi à me nulla est orta injuria.
Æ. Nam hercle etiam id restat. S. Illuc quæso redi, quò
cœpisti, Æschine.
Æ. Minis viginti tu illam emisti, quæ res tibi vortat
malè.
Argenti tantum tibi dabitur. S. Quid? si ego illam nolo
vendere?
Coges me? Æ. Minime. S. Namque id metui. Æ. Ne-
que vendundam censeo,
Quæ libera est: nam ego illam liberali assero causâ
manu.
Nunc vide: utrum vis, agentum accipere, an causam
meditari tuam.
Delibera hoc, dum ego redeo, leno. S. Prò supreme
Jupiter!
Minime miror, qui insanire occipiunt ex injuria:
Domo me eripuit, verberauit: me invito abduxit
meam:
Homini misero plus quingentos colaphos infregit
mihi,
Ob malefacta hæc tantidem emptam postulat sibi tra-
dier.
Verum enim, quando benè promeruit, fiat: suum jus
postulat.
Age jam cupio, modo si argentum reddat; sed ego
hoc hariolor:
Ubi me dixero dare tanti, tostes faciet illico
Vendidisse me: de argento somnium: mox, cras redi.
Id quoque possum ferre, si modo reddat: quanquam
injurium est:
Verum cogito id, quod res est: quando eum quæstum
occeperis,
Accipiunda, & mussitanda injuria adolescentium est,
Sed nemo dabit: frustra egomet mecum has rationes
deputo.

ACTUS II. SCENA II.

Jambici Octonarij.

Syrus, Sannio.

Sy. TAce, egomet conveniam jam ipsum, cupidè accipiat faxo: atque etiam
Benè dicat secum esse actum, quid isthuc, Sannio est, quod te audio,
Nescio quid, concertasse cum hero? Sa. Nunquam vidi iniquiùs
Certationem comparatam quam hæc hodie inter nos fuit.
Ego vapulando, ille verberando usque ambo defessi sumus.
Sy. Tua culpa. Sa. Quid agerem? Sy. Adolescenti morem gestum oportuit.
Sa. Quî potui melius, qui hodie usque os præbui. Sa. Age scis quid loquar?
Pecuniam in loco negligere, maxumum interdum est lucrum. Sa. Hui!
Sy. Metuisti, si nunc de tuo jure concessisses paululum,
Atque adolescenti esses morigeratus, hominum homo stultissime,
Ne non tibi istuc fœneraret? Sa. Ego spem pretio non emo.
Sy. Nunquam rem facies, abi, nescis inescare homines, Sannio.
Sa. Credo istuc melius esse: verum ego nunquam adeò astutus fui.
Quin, quicquid possem, mallem auferre potius in præsentia.
Sy. Age, novi tuum animum: quasi quicquam tibi sint viginti minæ,
Dum huic obsequare: præterea autem te ajunt proficisci Cyprum. Sa. Hem!
Sy. Coemisse hinc, quæ illuc veheres multa, navem conductam: hoc scio,
Animus tibi pendet, ubi illinc spero redieris, tamen hoc ages.
Sa. Nusquam pedem: perii hercle: hac illi spe hoc inceperunt. Sy. Timet?

Injeci

Injeci ſcrupulum homini. Sa. O ſcelera: illud vide,
Ut in ipſo articulo oppreſſit, emptæ mulieres
Complures, & item hinc alia, quæ porto Cyprum,
Niſi eò ad mercatum venio, damnum maximum eſt.
Nunc ſi hoc omitto, actum agam, ubi illinc rediero.
Nihil eſt, refrixerit res, nunc demum venis?
Cur paſſus? ubi eras? ut ſit ſatius perdere,
Quam aut hîc nunc manere tam diu, aut tum perſequi?
Sy. Jamne enumeraſti, quod ad te rediturum putes?
S. Hoccine illo dignum eſt? hoccine incipere Æſchinum?
Per oppreſſionem, ut hanc mihi eripere poſtulet?
Sy. Labaſcit, unum hoc habeo: vide ſi ſatis placet.
Potius, quam venias in periculum Sannio,
Serveſne, an perdas totum, dividuum face:
Minas decem corradet alicunde. Sa. Hei mihi,
Etiam de ſorte nunc venio in dubium miſer.
Pudet mihi? omnes dentes labefecit mihi,
Præterea colaphis tuber eſt totum caput.
Etiam inſuper defraudet? nuſquam abeo. Sy. Ut lubet.
Nunquid vis, quin abeam? Sa. Immo hercle hoc quæſo Syre.
Utut hæc ſunt acta, potius quam lites ſequar,
Meum mihi reddat, ſaltem quanti empta eſt, Syre
Scio; te non uſum ante hac amicitia mea.
Memorem me dices eſſe, & gratum. Sy. Sæculo
Faciam; ſed Cteſiphonem video, lætus eſt
De amica. Sa. Quid, quod te oro? Sy. Pauliſper mane.

ACTUS II. SCENA III.

Jambici Senarij.

Cteſipho, Syrus.

C. ABs quivis homine cum eſt opus, beneficium accipere gaudeas.
Verum enimverò id demum juvat, ſi quem æquom eſt benefacere, is facit.
O frater, frater, quid ego nunc te laudem? ſatis certo ſcio:
Nunquam ita magnifice quicquam dicam, id virtus quin ſuperet tua.
Itaque unam hanc rem me habere præter alios præcipuam arbitror,

Fratrem hominī nemini esse primarum artium magi principem.
Sy. O Ctesipho. C. O Syre, Æschinus ubi est? S. Ellum, te expectat domi. C. Heus.
S. Quid est? C. Quid sit? illius opera Syre nunc vivo festivum caput,
Qui omnia sibi postputarit esse præ meo commodo:
Maledicta, famam, meum amorem, & peccatum in se transtulit,
Nihil potè supra: sed quidnam foris crepuit? S. Mane mane ipse exit foras.

ACTUS II. SCENA IV.

Ejusdem generis.

Æschinus, Sannio, Ctesipho, Syrus.

Æ. UBi iste est sacrilegus? S. Men' quærit? num quidnam effert? occidi:
Nil video. Æ. Heus, opportune, te ipsum quærito: qui fit, Ctesipho?
In tuto est omnis res, omitte vero tristitiam tuam.
C. Ego illam facile vero omitto, qui quidem te habeam fratrem. O mi Æschine,
O mi germane, ah, vereor coram in os te laudare amplius,
Ne id assentandi magis, quàm quod habeam gratum, facere existumes.
Æ. Age ineptè, quasi nunc non norimus nos inter nos, Ctesipho:
Sed hoc mihi dolet, nos pene sero scisse, & pene in eum locum
Rediisse, ut si omnes cuperent, nihil tibi possent auxiliarier.
C. Pudebat. Æ. Ah! stultitia est istæc, non pudor, tam ob parvolam
Rem pene ex patria, turpe dictu, Deos quæso ut istæc prohibeant:
C. Peccavi, Æ, quid ait tandem nobis Sannio? Sy. Jam mittis est.
V. Ego ad forum ibo, ut hunc absolvam: tu intro ad illam, Ctesipho.
Sa. Syre, insta. Sy. eamus: namque hic properat in Cyprum. Sa. Ne tam quidem.

Quamvis etiam maneo otiosus hic. Sy. Reddetur, ne time.
Sa. At ut omne reddat. Sy. Omne redder, tace modo: ac sequere hac. Sa. sequor.
C. Heus, heus, Syre. Sy. Hem quid est? C. Obsecro hercle te hominem istum impurissimum
Quam primum absolvito te, ne, si magis irritatus fiet,
Aliquâ ad patrem hoc permanet, atque ego tunc perpetuò perierim.
S. Non fiet, bono animo esto, tu cum illa te intus oblecta interim:
Et lectulos jube sterni nobis, & parari cætera.
Ego jam, transacta re, convortam me domum cum obsonio.
C. Ita quæso: quando hoc bene successit, hilarem hunc sumamus diem.

ACTUS III. SCENA I.

Jambici & trochaici octonarij.

Sostrata, Canthara.

OBsecro te, mea nutrix, quid nunc fiet? C. Quid fiet rogas?
Recte ædepol spero. S. Modo dolores, mea ti, occipiunt primulum.
C. Jam nunc times, quasi nunquam affueris, nunquam tute pepereris?
S. Miseram me, neminem habeo, solæ sumus: Gera autem hic non adest.
Nec quem ad obstetricem mittam, nec qui accersat Æschinum.
C. Pol is quidem jam hic aderit: nam nunquam unum inter mittit diem.
Quin semper veniat. C. Solus mearum miseriarum est remedium.
C. E re nata melius fieri haud potuit, quam factum est hera:
Oblatum quando vitium est, quod ad illum attinet potissimùm,
Talem, tali genere, atque animo, natum ex tanta familia.
S. Ita pol est, ut dicis: salvus nobis, Deos quæso, ut fiet.

ACTUS

ACTUS III. SCENA II.

Ejusdem generis inserto quaternario.

Geta, Sostrata, Canthara.

G. NUnc illud est, quod, si omnes omnia sua consilia conferant,
Atque huic malo salutem quærant, auxilii nihil afferant,
Quod mihique, heræque, filiæque herili est. væ misero mihi!
Tot res repente circumvallant, unde emergi non potest.
Vis, egestas, injustitia, solitudo, infamia,
Hoccine sec'lum? ô scelera, ô genera sacrilega! ô hominem impium!
S. Me miseram; quidnam est quod sic video timidum & properantem Getam?
G. Quem neque fides, neque jusjurandum, neque ulla misericordia
Repressit, neque reflexit, neque quod partus instabat prope,
Cui miseræ indigne per vim vitium obtulerat. S. Non intelligo.
Satis, quæ loquatur. C. Propius obsecro accedamus, Sostrata. G. Ah.
Me miserum, vix sum compos animi, ita ardeo iracundia.
Nihil est, quod malim, quam illam totam familiam dari mihi obviam,
Ut iram hanc in eos evomam omnem, dum ægritudo hæc est recens;
Satis mihi id habeam supplicii, dum illos ulciscar modo.
Seni animam primum exstinguerem ipsi, qui illud produxit scelus.
Tum autem Syrum impulsorem, vah, quibus illum lacerarem modis!
Sublimem medium arriperem, & capite primum in terram statuerem;
Ut cerebro dispergat viam.
Adolescenti ipsi oculos eriperem, post hæc præcipitem darem.
Cæteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & prosterrerem.

Sed

Sed cesso heram hoc malo impertire propere? S. Revocemus: Geta. G. Hem.
Quisquis es, sine me. S. Ego sum Sostrata. G. Ubi ea est? te ipsam quærito.
Te expecto: oppido oportunè te obtulisti mihi obviam
Hera. S. Quid est? quid tripidas? G. Hei mihi. S. Quid festinas mi Geta?
Animum recipe. G. Prorsus. S. Quid istuc prorsus ergo est? G. Periimus,
Actum est. S. Eloquere obsecro, quid fiet. G. Jam. S. Quid jam, Geta?
A. Æschinus. S. Quid ergo is? G. Alienus est à nostra familia. H. Hem,
Perii, quare? G. Amare occepit aliam. S. Væ miseræ mihi.
G. Neque id occulte fert: à lenone ipsus eripuit palam.
Satin' hoc certum est? G. Certum, hisce oculis egomet vidi Sostrata. S. Ah.
Me miseram, quid credas jam? aut cui credas; nostrumne Æschinum,
Nostram vitam omnium, in quo nostræ spes, opesque omnes sitæ erant.
Qui sine hac jurabat se unum, nunquam victurum diem:
Qui se in sui gremio positurum puerum dicebat: patris
Ita obsecraturum, ut liceret sibi hanc uxorem ducere.
G. Hera, lacrumas mitte, ac potius, quod ad hanc rem opus porro est, consule.
Patiamurne, an narremus cuipiam? C. Au, au, mi homo, sanus ne es?
An hoc proferendum tibi usquam esse videtur? G. Mihi quidem non placet.
Jam primum, illum alieno animo à nobis esse res ipsa indicat:
Nunc si hoc palam proferemus, ille inficias ibit sat scio;
Tua fama, & gnatæ vita in dubium veniet, tum si maxumè
Fateatur, cum ameraliam, non est utile hanc illi dari.
Quapropter quoquo pacto celato est opus. S. Ah minime gentium:

Non

Non faciam. G. Quid ages? S. Proferam. G. Hem, mea Sostrata, vide quam rem agas.
S. Pejore res loco esse non potest, quam in quo nunc sita est.
Primum indotata est: tum præterea, quæ secunda ei dos erat,
Periit: pro virgine dari nuptum non potest. Hoc reliquum est,
Si inficias ibit, testis mecum est annulus, quem amiserat.
Postremo, quando ego conscia mihi sum, à me culpam hanc procul esse, neque
Pretium, neque rem ullam interceſſiſſe, illâ aut me indignam, experiar, Geta.
G. Quid istuc? accedo, ut melius dicas. S. Tu, quantum potes abi,
Atq; Hegioni cognato hujus, rem enarrato omnē ordine:
Nam is nostro Simulo fuit summus, & nos coluit maxumē.
G. Nam hercle alius nemo respicit nos. Propera tu mea Canthara,
Curre, obstetricem accerse, ut cum opus sit, ne in mora nobis siet.

ACTUS III. SCENA III.

Jambici Senarij.

Demea.

DIsperii, Ctesiphonem audivi filium,
Una affuisse in raptione eum Æschino.
Id misero restat mihi mali, si illum potest,
Qui alicui rei est, etiam eum ad nequitiam abducere:
Ubi ego illum quæram? credo abductum in ganeum
Aliquò: persuasit ille impurus, sat scio.
Sed eccum Syrum ire video; hinc scibo jam, ubi siet.
Atque hercle hic de grege illo est, si me senserit
Eum quæritare, nunquam dicet carnufex.
Non ostendam me id velle.

ACTUS III. SCENA IV.

Ejusdem generis.

Syrus, Demea.

OMnem rem modo seni,
Quo pacto se haberet, enarramus ordine:

Nil

Nihil quicquam vidi lætius. D. Pro Juppiter,
Hominis stultitiam! Sy. Collaudavit filium:
Mihi, qui id dedissem consilium: egit gratias.
D. Disrumpor. Sy. Argentum annumeravit illico:
Dedit præterea in sumptum dimidium minæ:
Id distributum sane est ex sententia. D. Hem,
Huic mandes, si quid recte curatum velis.
Sy. Hem Demea, haud aspexeram te: quid agitur?
D. Quid agatur? vostram nequeo mirari satis
Rationem. Sy. Est hercle inepta, ne dicam dolo, atque
Absusda: pisces ceteros purga, Dromo:
Congrum istum maxumum in aqua finito ludere.
Paulisper: ubi ego rediero, exossabitur:
Priùs no lo. D. Hæccine flagitia? Sy. Mihi quidem non placent:
Et clamo sæpe, salsamenta hæc, Strephanio,
Fac macerentur pulchre. D. Dii vostram fidem;
Utrum studiono id sibi habet, an laudi putat
Fore, si perdiderit gnatum? væ misero mihi:
Videre videor jam diem illum, cùm hinc egens
Profugiet aliquò militatum. Sy. O Demea,
Istuc est sapere, non, quod ante pedes modò est,
Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt,
Prospicere: D. Quid? isthæc jam penes vos psaltria est?
Sy. Ellam intus. D. Eho, an domi est habiturus? Sy. Credo, ut est
Dementia. D. Hæccine fieri? Sy. Inepta lenitas
Patris, & facilitas prava. D. Fratris me quidem
Pudet, pigetque. Sy. Nimium inter vos Demea, ac
Non, quia ades præsens, dico hoc; permimium interest.
Tu, quantus, quantus, nihil nisi sapientia es:
Ille furilis, somnium, sineres verò tu illum tuum
Facere hæc? D. Sinerem illum? an non sex totis mensibus
Prius olfecissem, quam ille quicquam cœperit?
Sy. Vigilantiam tuam tu mihi narras? D. Sic fiet
Modo, ut nunc est. Sy. Ut quisque suum volt esse, ita est:
D. Quid eum? vidistin' dodie? Sy. Tuum, ne filium?
D. Abigam hunc rus. Sy. Jamdudum aliquid ruri agere arbitror.

D. Sarin'

D. Satin' scis ibi eum esse? Sy. Oh, qui egomet produxi.
D. Optumè est.
Metui, ne hæreret hic. Sy. Atque iratum admodum.
D. Quid autem? Sy. Adortus jurgio fratrem apud forum
De Psaltria isthac. D. Ain' vero? Sy. Vah, nil reticuit:
Nam ut numerabatur forte argentum, intervenit
Homo de improviso, cœpit clamare. Æschine,
Hæccine flagitia facere te? hæc te admittere
Indigna genere nostro? D. Oh! lacrumo gaudio.
Sy. Non tu hoc argentum perdis, sed vitam tuam.
D. Salvos sit: spèro, est similis majorum suùm. Sy. Hui
D. Syre, præceptorum plenus istorum ille. Sy. Phy!
Domi habuit, unde disceret. D. Fit sedulo.
Nil prætermitto: consuefacio: denique
Inspicere, tanquam in speculum, in vitas omnium
Jubeo, atque ex aliis sumere exemplum sibi.
Hoc facito. Sy. Rectè sanè. D. Hoc fugito. Sy. Callide.
D. Hoc laudi est. Sy. Istæc res est. D. Hoc vitio datur.
Sy. Probissume. D. Porrò autem. Sy. Non hercle otiosum est
Nunc mihi auscultandi: pisces ex sententia
Nactus sum, hi mihi ne corrumpantur, cautio est:
Nam id nobis tam flagitium est, quam illa, Demea,
Non facere, vobis, quæ modo dixti: & quod queo
Conservis ad eundem isthunc præcipio modum.
Hoc falsum est, hoc adustum est, hoc lautum parum
Illud rectè: iterum sic mementote: sedulò
Moneo, quæ possum pro mea sapientia:
Postremo, tanquam in speculum in patinas, Demea,
Inspicere jubeo, & moneo quid facto usus sit.
Inepta hæc esse, nos quæ facimus, sentio:
Verùm quid facias? ut homo est, ita morem geras.
Num quid vis? D. Mentem vobis meliorem dari,
Sy. Tu rus hinc abis? D. Recta. Sy. Nam quid tu hic agis
Ubi si quid bene præcipias, nemo obtemperat?
D. Ego verò hinc abeo, quando is quamobrem huc veneram,
Rus abiit: illum curo unum, ille ad me attinet:
Quando ita volt frater, de istoc ipse viderit:
Sed quis illic est, procul quem video? estne hic Hegio

Tribulis

ribulis noſter? ſi ſatis cerno, hercle is eſt. Vah,
omo amicus nobis jam inde à puero, dii boni!
æ illiuſmodi jam nobis magna civium
enuria eſt, antiqua homo virtute, ac fide.
aud cito mali quid ortum ex hoc ſit publice.
uam gaudeo, ubi eriam hujus generis reliquias
eſtare Video! vah! vivere etiam nunc jubet.
pperiar hominem, hic, ut ſalutem, & colloquar.

ACTUS III. SCENA V.

Ejuſdem generis.

Hegio, Geta, Demea, Pamphila.

)Ro dii immortales! facinus indignum: Geta,
Quid narras? G. Sic eſt factum. H. Ex illan' familia
am illiberale facinus eſſe ortum? O Æſchine,
ol haud paternum iſthuc dediſti. D. videlicet
e Pſaltria hac audivit: id illi nunc dolet
lieno: pater is nihili pendit: hei mihi!
tinam hic propè adeſſet alicubi, atque audiret hæc!
. Ni facient quæ illos æquom eſt, haud ſic auferent.
In te ſpes omnis, Hegio, nobis ſita eſt:
e ſolum habemus, tu es patronus, tu parens:
le tibi moriens nos commendavit ſenex.
i deſeris tu, perimus. H. Cave dixeris.
ec faciam, neque me ſatis piè poſſe arbitror.
D. Adibo: ſalvere Hegionem plurimùm
ubeo. H. Oh! te quærebam ipſum: ſalve Demea.
). Quid autem? H. Major filius tuus Æſchinus,
uem fratri adoptandum dediſti, neque boni,
Neque liberalis functus officium eſt viri.
D. Quid iſtuc? H. Noſtrum amicum noras Simulum,
atque,
Æqualem? D. Quidni. H. Filiam ejus virginem
Vitiavit. D. Hem! H. Mane, nondum audiſti, Demea,
Quod eſt graviſſimum. D. An quidnam eſt etiam amplius?
H. Vero amplius! nam hoc quidem ferendum aliquo modo eſt:
Perſuaſit nox, amor, vinum, adoleſcentia:
Humanum eſt: ubi ſcit factum, ad matrem virginis
Venit ipſius ultro, lacrumans, orans, obſecrans,

Fidem

Fidem dans, jurans se illam ductum domum,
Ignotum est, tacitum est, creditum est: virgo ex eo
Compressu gravida facta est: mensis hic decimus est:
Ille bonus vir nobis psaltriam, si diis placet,
Paravit, quicum vivat, illam deserat.
D. Pro certon'tu isthæc dicis? H. Mater virginis
In medio est, ipsa virgo, res ipsa, hic Geta.
Præterea, ut captus est servorum, non malus,
Neque iners, alit illas, solus omnem familiam
Sustentat: hunc abduce, vinci: quære rem.
G. Immo hercle extorque, nisi ira factum est Demea:
Postremo non negabit, coram ipsum cedo.
D. Pudet: nec quid agam, neque quid huic respondeam
Scio. Pam. Miseram me! differor doloribus.
Juno Lucina, fer opem, serva me obsecro. H. Hem!
Numnam illa quæso parturit? G. Certe Hegio. H. Hei
Illæc fidem nunc vostram implorat, Demea.
Quod vos jus cogit, id voluntate impetret:
Hæc primum ut fiant, deos quæso, ut vobis decet:
Sin aliter animus vester est, ego, Demea,
Summâ vi defendam hanc, atque illum mortuum.
Cognatus mihi erat: unà à pueris parvoli
Sumus educti. unà semper militiæ, & domi
Fuimus, paupertatem unà pertulimus gravem:
Quapropter nitar, faciam, experiar, denique
Animam relinquam potius, quam illas deseram:
Quid mihi respondes? D. Fratrem conveniam, Hegio
Is quod mihi de hac re dederit consilium, id sequar.
H. Sed Demea, hoc tu facito cum animo cogites,
Quàm vos facillimè agitis, quàm estis maximè
Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tam maximè vos æquo animo æqua nôscere
Oportet, si vos vultis perhiberi probos.
D. Redito: fient, quæ fieri æquom est, omnia.
H. Decet te facere, Geta, duc me intrò ad Sostratam.
D. Non me indicente hæc fiunt: utinam hoc sit modo
Defunctum: verum nimia illæc licentia
Profecto evadet in aliquod magnum malum.
Ibo, ac requiram fratrem, ut in eum hæc evomam.

ACTUS

ACTUS III. SCENA VI.

Jambici senarij.

Hegio.

Bono animo fac sis Sostrata, & istam, quod potes,
Hac consolere: ego Mitionem, si apud forum est,
onveniam, atque, ut res gesta est, narrabo ordine:
i est, ut facturus officium siet suum,
aciat: sin aliter de hac re ejus sententia est,
espondeat mihi, ut, quid agam, quamprimum sciam.

ACTUS IV. SCENA I.

Jambici octonarij & quaternarius.

Ctesipho, Syrus.

A In' Patrem hinc abiisse rus? Sy. Jamdudum. C. Dic sodes. Sy. Apud
illam est, nunc eum maxume operis aliquid facere credo. C. Utinam quidem!
uod cum salute ejus fiat, ita se defatigârit velim,
triduo hoc perpetuo prorsus è lecto nequeat surgere.
. Ita fiat, & isthoc si quid potis est, rectius. C. Ita; nam hunc diem
isse nimis perpetuum, ut cœpi, cupio in lætitia degere
illud rus nullâ aliâ causâ, tam male odi, nisi quia
rope est, quod si abesset longius,
rius nox oppressisset illic, quam huc revorti posset iterum.
unc ubi me illic non videbit, jam huc reccurret, sat scio:
ogabit me, ubi fuerim: quem ego hodie toto non vidi die.
uid dicam? Sy. Nihilne in mente est? C. Nunquam quicquam. Sy. Tanto nequior.
liens, amicus, hospes nemo est vobis? C. Sunt: quid postea?
y. Hisce opera ut data sit. C. Quæ non data sit: non potest fieri. Sy. Potest.
. Interdiu: sed si hic pernocto, causæ quid dicam, Syre?
y. Vah! quam vellem etiam noctu amicis operam meam esset dari!
ia tu otiosus es, ego illius sensum pulchre calleo

Cum

Cum fervet maxume, tam placidum, quàm ovem, red
do. C. Quomodo?
Sy. Laudarier te audit libenter: facio te apud illu
deum:
Virtutes narro. C. Meas? S. Tuas, homini illico la
crumæ cadunt,
Quasi puero, gaudio, hem tibi autem. C. Quidnam es
Sy. Lupus in fabula.
C. Paterne est? S. Ipsus. C. Syre, Quid agimus? S
Fuge modò intro: ego videro.
C. Si quid rogabit, nusquam tu me: audistin'? S. Pe
tin' ut desinas?

ACTUS IV. SCENA II.

Trochaici octonarij catalectio.

Demea, Ctesipho, Syrus.

NÆ ego homo sum infelix, primum fratrem nu
quam invenio gentium.
Præterea autem, dum illum quæro, à villa mercen
rium
Vidi: is filium negat esse ruri: nec, quid agam, sci
C. Syre. S. Quid ais? C. Men' quærit? S. Verum.
Perii. S. Quin tu animo bono es.
D. Quid hoc, malum, infelicitatis? nequeo satis dece
nere:
Nisi me credo huic esse natum rei, ferendis miseriis.
Primus sentio mala nostra, primus rescisco omnia,
Primus porrò obnuncio: ægrè solus, si quid sit, fer
S. Rideo hunc: primum ait se scire: is solus nes
omnia.
D. Nunc redeo si forte frater redierit, viso. C. Syre,
Obsecro, vide ne ille huc prorsus se irruat. S. Er
races?
Ego cavebo. C. Nunquam hercle ego hodie isthuc co
mittam tibi.
Nam me jam in cellam aliquam cum illa concludam
id tutissimum est.
S. Agè, tamen ego hunc amovebo. D. Sed eccum scl
ratum Syrum.
S. Non hercle hic quidem durare quisquam, qui sic
potest.

Sc

Scire equidem volo quot mihi sint domini, quæ hæc
est miseria? D. Quid
Ille gannit? quid volt? quid ais, bone vir? hem est
frater domi?
S. Quid, (malum) bone vir, mihi narras? equidem
perii. D. Quid tibi est?
S. Rogitas? Ctesipho me pugnis miserum, & istam
psaltriam
Usque occidit. D. Hem, quid narras? S. Hem, vide ut
discidit labrum.
D. Quam ob rem? Sy. Me impulsore hanc emptam esse
ait. D. Non tu eum rus hinc modo
Produxe aiebas? S. Factum: verum post venit insa-
niens;
Nil pepercit: non puduisse verberare hominem senem:
Quem ego modò puerum tantillum in manibus gestavi
meis?
D. Laudo, Ctesipho: parrissas, abi, virum te judico.
S. Laudas? næ ille continebit posthac, si sapiat, manus.
D. Fortiter. S. Perquam: quia miseram mulierem, &
me servolum,
Qui referire non audebam, vicit: hui, perfortiter.
D. Non potuit melius. idem sensit quod ego, te esse
huic rei caput.
Sed estne frater intus? S. Non est. D. Ubi illum quæram
cogito.
S. Scio ubi sit, verùm hodie nunquam monstrabo. D.
Hem, quid ais? S. Ita.
D. Diminuetur tibi quidem jam cerebrum. S. At no-
men nescio
Illius hominis, sed locum novi ubi sit. D. Dic ergo locũ.
Nostin' porticum apud macellum hanc deorsum. D.
quidni noverim?
S. Præterito hac recta platea sursum. Ubi eò veneris,
Clivos deorsum vorsum est: hac te præcipitato: postea
Est ad hanc manum sacellum: ibi angiportum propter
est.
D. Quonam? S. Illic, ubi etiam caprificus magna est,
nostin'? D. Novi. S. Hac pergito.
D. Id quidem angiportum non est pervium. S. Verum
hercle, vah.

Ceusen'

Cenſen'hominem me eſſe? erravi; in porticum r
ſum redi
Sane hac multo propius ibis, & minor eſt erratio.
Scin' Cratini hujus ditis ædes? D. ſcio. S. Ubi eas p
terieris;
Ad ſiniſtram hac recta platea, ubi ad Dianæ veneris,
Ito ad dextram: prius quam ad portam venias, ap
ipſum lacum
Eſt piſtrilla, & ex advorſum eſt fabrica: ibi eſt. D. Q
ibi facit?
S. Lectulos in ſole iligneis pedibus faciundos dedit.
Ubi potetis vos. D. Bene ſane, ſed ceſſo ad eum perge
S. I ſanè, ego te exercebo hodie, ut dignus es, filicern
Æſchinus odioſe ceſſat, prandium corrumpitur:
Cteſipho autem in amore eſt totus. Ego jam proſpic
mihi:
Nam jam adibo, atque unumquodque, quod quidem e
belliſſimum,
Carpam, &, cyathos ſorbillans, paulatim hunc pro
cam diem.

ACTUS IV. SCENA III.

Jambici octonarii.

Mitio, Hegio.

EGo in hac re nihil reperio, quamobrem lauder r
topere, Hegio.
Meum officium facio: quod peccatum à nobis or
eſt, corrigo:
Niſi ſi me in illo credidiſti eſſe hominum numero, q
ita putant
Sibi fieri injuriam, ultro, ſi quam fecere ipſi expoſtula
Et ultro accuſant, id quia non eſt à me factum agis gr
tias?
H. Ah, minime: nunquam te aliter, atque es, in a
mum induxi meum.
Sed quæſo, ut una mecum ad matrem virginis e
Mitio;
Atque iſthæc eadem, quæ mihi dixti, tute dicas mulier
Suſpicionem hanc propter fratrem ejus eſſe, & illa
pſaltriam.
M. Si ita æquom cenſes, aut ſi ita opus eſt facto; eamu
H. Bene facis:

Na

Nam & illi animum jam relevabis, quæ dolore ac miseria.
Tabescit, & tuo officio fueris functus: sed si aliter putas.
Egomet narrabo quæ mihi dixti. M. Immo ego ibo. H.
Bene facis.
Omnes quibus res sunt minus secundæ, magis sunt (nescio quo modo)
Suspicioſi, ad contumeliam omnia accipiunt magis:
Propter suam impotentiam, se semper credunt negligi.
Quapropter te ipsum purgare ipsis coram, placabilius est.
M. Et recte, & verum dicis. H. Sequere me ergo hac intro. M. Maxumè.

ACTUS IV. SCENA IV.

Trochaici jambici octonarij, trochaicus unus, quaternarius abundans syllaba.

Æschinus.

Discrucior animi, hoccine de improviſo mali mihi objici
Tantum, ut neque quid de me faciam, neque quid agam certum fiet?
Membra metu debilia sunt: animus timore obstupuit, pectore
Consistere nihil consilii quicquam potest. Vah. Quo modo
Me ex hac turba expediam? tanta nunc suspicio de me incidit.
Neque ea immerito, Sostrata credit, mihi me emisse hanc psaltriam,
Id anus indicium mihi fecit:
Nam ut hinc forte ea ad obstetricem missa erat, ubi eam vidi, illico
Accedo, rogito, Pamphila quid agat? jamne partus adfiet?
Eone obstetricem accersat. Illa exclamat, abi, abi iam Æschine.
Satis diu verba dedisti, satis adhuc tua nos frustrata est fides:
Hem, quid isthuc obsecro inquam est? valeas, habeas illam quæ placet.

Sensi

Sensi illico id illas suspicari: sed me repressi tamen
Ne quid de fratre garrulæ illi dicerem, ac fieret palam
Nunc quid faciam? Dicamne fratris esse hanc? quo
minime est opus
Usquam efferri: age, mitto, fieri potis est, uti ne q
exeat.
Ipsum id metuo uti credant: tot concurrunt verisimil
Egomet rapui: ipse egomet solvi argentum: ad
abducta est Domum.
Hæc adeò meâ culpâ fateor fieri: non me hanc rem
tri, ut ut
Erat gesta, indicâsse: exorâssem ut eam ducerem
mum.
Cessatum usque adhuc est; nunc porrò, Æschine,
pergiscere:
Nunc hoc primum est: ad illas ibo, ut pergam me:
cedam ad fores,
Perii: horresco semper, ubi pultare hasce occipio
miser.
Heus, heus: Æschinus ego sum: aperite aliquis
tum ostium.
Prodit nescio quis: concedam huc.

ACTUS IV. SCENA V.

Trochaici octonarij jambici senarij & octonarij.

Mitio, Æschinus.

M. ITa, uti dixi, Sostrata,
Facite: ego Æschinum conveniam, ut, quo mo
acta hæc sint, sciat.
Sed quis ostium hoc pultavit? Æ. Pater hercle est:
rii. M. Æschine:
Æ. Quid huic hic negoti est? M. Tune has pepulisti
res? tacet:
Cur hunc aliquantisper non ludo? melius est:
Quandoquidem hoc nunquam mihi ipse voluit credere
Nil mihi respondes? Æ. Non equidem istas, quòd sci
M. Ità: nam mirabar, quin hic negoti esset tibi.
Erubuit: salva res est. Æ. Dic sodes pater,
Tibi vero quid istic est rei? M. Nihil mihi quidem.
Amicus quidam me à foro abduxit modò
Huc advocatum sibi. Æ. Quid? M. Ego dicam tibi.

Habi

Habitant hic quædam mulieres pauperculæ:
Opinor eas non nôsse te, & certo scio:
Neque enim diu huc commigrarunt. Æ. Quid tum postea?
M. Virgo est cum matre. Æ. perge. M. hæc virgo orba est patre.
Hic meus amicus illi genere est proxumus:
Huic leges cogunt nubere hanc. Æ. perii, M. quid est?
Æ. Nil, recte: perge. M. Is venit, ut secum avehat:
Nam habitat Mileti. Æ. Hem, virginem ut secum avehat?
M. Sic est. Æ. Miletum usque obsecro? M. Ita. Æ. Animo malè est.
Quid ipsæ? quid aiunt? M. Quid illas censes? nihil enim,
Commenta mater est, esse ex alio viro
Nescio quo, puerum natum, neque eum nominat:
Priorem esse illum, non oportere huic dari.
Æ. Eho, nonne hæc justa tibi videntur postea?
M. Non. Æ. Obsecro non? an illam hinc abducet, pater,
M. Quidni illam abducat. Æ. Factum à vobis duriter
Immisericorditerque, atque etiam, si est, pater,
Dicendum magis apertè, illiberaliter.
M. Quamobrem? Æ. Rogas me? quid illi tandem creditis
Fore animi misero, qui cum illa consuevit prius,
Qui infelix, haud scio, an illam misere nunc amat)
Cum hanc sibi videbit præsens præsenti eripi,
Abduci ab oculis? facinus indignum, pater.
M. Qua ratione isthuc? quis despondit? quis dedit?
Cui, quando nupsit? auctor his rebus quis est?
Cur duxit alienam? Æ. An sedere oportuit
Domi virginem tam grandem, dum cognatus hinc,
Illinc veniret, expectantem? hæc, mi pater,
Te dicere æquom fuit, & id defendere.
M. Ridicule, advorsumne illum causam dicerem,
Cui veneram advocatus? sed quid ista, Æschine,
Nostra? aut quid nobis cum illis? abeamus. Quid est?
Quid lacrumas? Æ. Pater obsecro, ausculta. M. Æschine, audivi omnia,
Et scio: nam amo te, quò magis, quæ agis, curæ sunt mihi,
Ita velim me promerentem ames diu vivas, mi pater,

Ut me hoc delictum admisisse in me, id mihi vehemen-
ter dolet,
Et me tui pudet. M. Credo hercle: nam ingenium no-
tuum
Liberale: sed veredr ne indiligens nimium sies.
In qua civitate tandem te arbitrare vivere.
Virginem vitiasti, quam te jus non fuerat tangere,
Jam id peccatum primum magnum, at humanum t-
men:
Fecere alii sæpe, item boni: at postquam id evenit, ced-
Nunquid circumspexti? aut nunquid tute prospex-
tibi,
Quid fieret? quâ fieret? si te ipsum mihi puduit dicer-
Qua resciscerem: hæc dum dubitas, menses abier-
decem.
Prodidisti te, & illam miseram, & gnatum, quod quid-
in te fuit:
Quid? credebas dormienti hæc tibi; confecturos Deo-
Et sine tua opera illam in cubiculum iri deductum d-
mum?
Nolim cæterarum rerum te socordem eodem modo.
Bono animo es, duces uxorem hanc. Æ. Hem. M. B-
no animo es, inquam. Æ. Pater,
Obsecro num ludis tu nunc me? M. Ego te? quam-
rem? Æ. Nescio:
Nisi, quia tam misere hoc esse cupio verum, eò vere-
magis.
M. Abi domum, ac Deos comprecare, ut uxorem acc-
sas, abi.
Æ. Quid? jamne uxorem? M. Jam. Æ. Jam? M. J-
quantum potes. Æ. Dii me, pater,
Omnes oderint, ni magis te quàm oculos nunc a-
meos.
M. Quid? quam illam? Æ. Æquè. M. Perbenigne.
Æ. Quid? ille ubi est Milesius?
M. Abiit, perlit, navem ascendit: sed cur cessas? A-
Abi pater,
Tu potius Deos comprecare: nam tibi eos certo scio
Quò vir melior multo es, quam ego sum, obtempera-
ros magis.

M. E-

M. Ego eo intro, ut quæ opus sunt, parentur: tu fac,
ut dixi, si sapis.
Æ. Quid hoc negoti? hoc est patrem esse, aut hoc est
filium esse?
Si frater, aut sodalis esset, quî magis morem gereret?
Hic non amandus? hiccine non gestandus in sinu est?
hem,
Itaque adeo magnam mihi injecit sua commoditate cu-
ram,
Ne fortè imprudens faciam, quod nolit, sciens cavebo.
Sed cesso ire intrò, ne mora meis nuptiis egomet siem.

ACTUS IV. SCENA VI.

Jambici Senarii.

Demea.

DEfessus sum ambulando, ut, Syre, te cum tua
Monstratione magnus perdat Juppiter.
Perreptavi usque omne oppidum, ad portam, ad lacum,
Quò non? neque fabrica illic ulla erat, neque fratrem
homo
Vidisse ajebat quisquam: nunc verò domi
Certum obsidere est, usque donec redierit.

ACTUS IV. SCENA VII.

Ejusdem generis.

Mitio, Demea.

IBo, illis dicam nullam esse in nobis moram.
D. Sed eccum ipsum: te jamdudum quæro, Mitio!
M. Quidnam? D. Fero alia flagitia ad te ingentia
Boni illius adolescentis. M. Ecce autem. D. Nova,
Capitalia. M. Ohe, jam. D. Ah! Nescis qui vir sies?
M. Scio.
D. Ah stulte, tu de psaltria me somnias
Agere? hoc peccatum in virginem est civem. M. Scio.
D. Eho! scis, & patere? M. Quid ni patiar? D. Dic
mihi,
Non clamas? non insanis? M. Non, malim quidem.
D. Puer natus est. M. dii bene vortant. D. Virgo nihil
habet.
M. Audivi. D. Et ducenda indotata est. M. Scilicet.
D. Quid nunc futurum est? M. Id enim, quod res ip-
sa fert,

Illinc huc transferetur virgo. D. O Juppiter,
Isthoccine pacto oportet? M. Quid faciam amplius?
D. Quid facias, rogitas? si non re ipsâ tibi dolet,
Simulare certe est hominis. M. Quin jam virginem
Despondi: res composita est: fiunt nuptiæ.
Dempsi metum omnem: hæc magis sunt hominis. D. Cæterum
Placet tibi factum, Mitio? M. Non, si queam
Mutare, nunc cum non queo, æquo animo fero.
Ita vita est hominum, quasi, cùm ludas tesseris:
Si illud, quod maxume opus est jactu, non cadit:
Illud, quod cecidit forte, id arte ut corrigas.
D. Corrector, nempe tua arte viginti minæ
Pro psaltria periere: quæ, quantum potest,
Aliquò abicienda est, si non pretio, at gratiis.
M. Neque est, neque illam sane studeo vendere.
D. Quid igitur facies? M. Domi erit. D. Prô Divûm fidem:
Meretrix, & materfamilias erit unà in domo?
M. Cur non? D. Sanumne te credis esse? M. Equidem arbitror.
D. Ita me Dii ament, ut video ego tuam iracundiam:
Facturum credo, ut habeas quicum cantites.
M. Cur non? D. Et nova nupta eadem hæc discet? M. Scilicet.
D. Tu inter eas restim ductans saltabis. M. Probe:
Et tu nobiscum unà, si opus sit. D. Hei mihi!
Non te hæc pudent? M. jam vero omitte, Demea,
Tuam istanc iracundiam, atque ita, uti decet,
Hilarem, ac lubentem fac te in gnati nuptiis.
Ego hos conveniam: post huc redeo. D. O Juppiter?
Hanccine vitam! hoscine mores! hanc dementiam!
Uxor sine dote veniet: intus psaltria est:
Domus sumptuosa: adolescens luxu perditus:
Senex delirans: ipsa, si cupiat, Salus
Servare prorsus non potest hanc familiam.

ACTUS

ACTUS V. SCENA I.

Ejuſdem generis.

Syrus, Demea.

S. ÆDepol, Syriſce, te curaſti molliter;
Lauteque munus adminiſtraſti tuum:
Abi: ſed poſtquam intus ſum omnium rerum ſatur,
Prodeambulare huc lubitum eſt. D. Illud ſis vide
Exemplum diſciplinæ. S Ecce autem hic adeſt ſenex
Noſter: quid fit? quid tu es triſtis? D. Ohe ſcelus!
S. Eho! jam tu verba fundis hîc, ſapientia?
D. Tun'? ſi meus eſſes. S. Dis quidem eſſes, Demea,
Ac tuam rem conſtabiliſſes. D. Exemplum omnibus,
Curarem, ut eſſes. S. Quamobrem? quid feci? D. Rogas?
In ipſa turba, atque in peccato maxumo,
Quod vix ſedatum ſatis eſt; potâſti, ſcelus,
Quaſi re bene geſtâ. S. Sane nollem hunc exitum.

ACTUS V. SCENA II.

Jambici Senarij.

Dromo, Syrus, Demea.

HEus Syre, rogat te Cteſipho, ut redeas. S. Abi.
D. Quid Cteſiphonem hic narrat? S. Nihil. D. Eho carnufex!
Eſt Cteſipho intus? S. Non eſt. D. Cur hic nominat?
S. Eſt alius quidam paraſitaſter parvolus,
Noſtin'? D. Jam ſcibo. S. Quid agis? quo abis? D. Mitte me.
S. Noli inquam. D. Non manum abſtines maſtigia?
An tibi jam mavis cerebrum diſpergam hic? S. Abiit.
Ædepol commeſſatorem haud ſane commodum,
Præſertim Cteſiphoni, quid ego nunc agam?
Niſi, dum hæ fileſcunt turbæ, interea in angulum
Aliquo abeam, atque edormiſcam hoc villi, ſic agam.

ACTUS V. SCENA III.

Ejuſdem generis.

Mitio, Demea:

PArata à nobis ſunt, ita ut dixi, Soſtrata,
Ubi vis, quiſnam à me pepulit tam graviter fores?
D. Hei mihi, quid faciam? quid agam? quid clamem? aut querar?

O cœlum, O terra, O maria Neptuni! M. Hem tibi,
Resciuit omnem rem: id nunc clamat: scilicet,
Paratæ lites: succurendum est. D. Eccum adest
Cummunis corruptela nostrûm liberûm.
M. Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.
D. Repressi, redii, mitto maledicta omnia:
Rem ipsam putemus; dictum inter nos hoc fuit,
Ex te adeo est ortum, ne tu curares meum,
Neve ego tuum. respondè? M. Factum est, non nego.
D. Cur nunc apud te potat? cur recipis meum?
Cur emis amicam, Mitio? nam qui minus
Mihi idem jus æquom est esse, quod mecum est tibi?
Quando ego tuum non curo, ne cura meum?
M. Non æquom dicis, non: nam vetus verbum hoc quidem est,
Communia esse amicorum inter se omnia.
D. Facetè: nunc demum isthæc nata oratio est.
M. Ausculta paucis, nisi molestum est, Demea.
Principio, si id te mordet, sumptum filii
Quem faciunt, quæso facito hæc tecum cogites,
Tu illos duos olim pro re tollebas tua,
Quod satis putabas tua bona ambobus fore,
Et me tum uxorem credidisti scilicet
Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine:
Conserva, quære, parce, fac quamplurimum
Illis relinquas: gloriam tu istam obtine:
Mea, quæ præter spem evenere, utantur sine.
De summa nihil decedet: quod hinc accesserit,
Id de lucro putato esse. omnia hæc si voles
In animo vere cogitare, Demea,
Et mihi, & tibi, & illis dempseris molestiam.
D. Mitto rem, consuetudinem ipsorum. M. Mane:
Scio: isthuc ibam, multa in homine, Demea,
Signa insunt, ex quibus conjectura facile fit,
Duo cum idem faciunt, sæpe, ut possis dicere,
Hoc licet impune facere huic, illi non licet:
Non quod dissimilis res sit, sed quod, is qui facit:
Quæ ego esse in illis video, ut confidam fore, ita
Ut volumus; video eos sapere, intelligere, in loco
Vereri, inter se amare: scire est liberum

Ingeni um

Ingenium atque animum: quovis illos tu die
Reducas, ar enim metuas ne ab re sint tamen:
Omissiores paulo, O noster Demea
Ad omnia alia ætate sapimus rectius:
Solum unum hoc vitium affert senectus hominibus?
Attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est,
Quod illos sat ætas acuet. D. Ne nimium modo
Bonæ tuæ istæ nos rationes, Mitio,
Et tuus iste animus æquus subvortat. M. Tace,
Non fiet, mitte jam isthæc: da te hodie mihi.
Exporge frontem. D. Scilicet ita tempus fert,
Faciundum est: cæterum rus cras cum filio
Cum primo lucu. M. Immo de nocte censeo:
Hodie modo hilarum fac te. D. Et istam psaltriam
Una illuc mecum hinc abstraham. M. Pugnaveris:
Eo pacto prorsum illic alligaris filium.
Modo facito, ut illam serves. D. Ego isthuc videro:
Atque illi favillæ plena, fumi, ac pollinis
Coquendo sit faxo, & molendo: præter hæc,
Meridie ipso: faciam, ut stipulam colligat:
Tam excoctam reddam, atque atram, quam carbo est.
M. Placet,
Nunc mihi videre sapere atque equidem filium,
Tum etiam, si nolit, cogas, ut cum illa una cubet.
D. Derides? fortunatus, qui isthoc animo sies.
Ego sentio. M. Ah pergis ne? D. Jam jam desino.
M. I ergo intro, & cui rei opus est, ei rei hunc sumamus idem.

ACTUS V. SCENA IV.

Trochaici octonarij catalectici.

Demea.

NUnquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, usus semper aliquid apportet novi,
Aliquid moneat, ut illa quæ te scire credas, nescias,
Et quæ tibi, putaris prima: in experiundo repudies!
Quod mi nunc evenit: nam ego vitam duram, quam vixi usque adhuc,
Prope jam excurso spatio, mitto: id quamobrem? re ipsa repperi,

Facilitate

Facilitate nihil homini esse melius, neque clementia.
Id esse verum, ex me atque ex fratre cuivis facile est noscere:
Vitam ille suam semper egit in otio, in conviviis,
Clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus:
Sibi vixit: sibi sumptum fecit: omnes benè dicunt, amant.
Ego ille agrestis, sævus, tristis, parcus, truculentus tenax,
Duxi uxorem: quam ibi miseriam vidi? nati filii,
Alia cura: porro autem, illis dum studeò ut quamplurimum
Facerem, contrivi in quærendo vitam, atque ætatem meam:
Nunc exacta ætate hoc fructi pro labore ab iis fero,
Odium: ille alter sine labore patria potitur commoda;
Illum amant, me fugitant, illi credunt consilia omnia:
Illum diligunt, apud illum sunt ambo, ego desertus sum.
Illum, ut vivat, optant, meam autem mortem expectant scilicet;
Ita eos, meo labore eductos maxumo, hic fecit suos
Paulo sumptu; miseriam omnem ego capio, hic potitur gaudia.
Age, age, nunc jam experiamur contra, ecquid ego possim.
Blande dicere, aut benigne facere, quando eò provocat,
Ego quoque à meis me amari, & magni pendi postulo.
Si id fit dando atque obsequendo, non posteriores feram,
Deerit, id mea minime refert, qui sum natu maxumus.

ACTUS V. SCENA V.

Jambici Senarii.

Syrus, Demea.

S. HEus Demea, rogat frater, ne abeas longius,
D. Quis homo? ô Syre noster, salve: quid fit? quid agitur?
S. Rectè. D. Optume est, jam nunc hæc tria primum addidi
Præter naturam: ô noster; quid fit? quid agitur?

Servom

Servum haud illiberalem præbes te, & tibi
Lubens bene faxim. S. Gratiam habeo. D. Atqui, Syre
Hoc verum est, & ipsa re experiere propediem.

ACTUS V. SCENA VI.

Ejusdem generis.

Geta, Demea.

G. HEra, ego huc ad hos provisam, quam mox virginem
Accersant: sed eccum Demeam, salvos sies.—
D. Oh, qui vocare? G. Geta. D. Geta, hominem maxumi
Pretii esse hodie, te judicavi, animo meo:
Nam is mihi est profecto servus spectatus satis,
Cui dominus curæ est, ita ut tibi sensi, Geta:
Et tibi ob eam rem, si quid usus venerit,
Lubens bene faxim, meditor esse affabilis,
Et bene procedit. G. Bonus es, cum hæc existimas.
D. Paulatim plebem primulum facio meam.

ACTUS V. SCENA VII.

Ejusdem generis.

Æschinus, Demea, Syrus, Geta.

Æ. OCcidunt me, quidem, dum nimis sanctas nuptias
Student facere, in apparando consumunt diem.
D. Quid agitur, Æschine? Æ. Hem pater mi, tu hic eras?
D. Tuus hercle vero & animo, & natura pater,
Qui te amat plus quam hosce oculos: sed cur non domum
Uxorem accersis? Æ. Cupio; verum hoc mihi mora est,
Tibicina; & hymenæum qui cantent. D. Eho,
Vin'tu huic seni auscultare? Æ. Quid? D. Missa hæc face
Hymenæum, turbam, lampadas, tibicinas;
Atque hanc in horto maceriam jube dirui,
Quantum potest, hac transfer; unam fac domum;
Transduce & matrem, & familiam omnem ad nos. Æ. Placet,
Pater lepidissime. D. Euge, jam lepidus vocor.
Fratri ædes fient perviæ; turbam domum

Adducet, ſumptum admittet; multa, quid mea;
Ego lepidus ineo gratiam. Jube nunc jam
Dinumeret illi Babylo viginti minas.
Syre, ceſſas ire, ac facere? S. Quid ergo? D. Dirue.
Tu illas, abi & traduce. G. Dii tibi, Demea,
Bene faxint, cum te video noſtræ familiæ
Tam ex animo factum velle. D. Dignos arbitror;
Tu quid ais? Æ. Sic opinor. D. Multo rectius eſt,
Quam illam puerperam nunc duci huc perviam
Ægrotam. Æ. Nihil enim vidi melius, mi pater.
D. Sic ſoleo, ſed eccum, Mitio egreditur foras.

ACTUS V. SCENA VIII.

Jambici ſenarij & octonarij.

Mitio, Demea, Æſchinus.

M. JUbet frater? ubi is eſt? tune jubes hoc Demea?
D. Ego vero jubeo, & in hac re, & aliis omnibus,
Quam maxumè unam facere nos hanc familiam;
Colere, adjuvare, adjungere. Æ. Ita quæſo pater.
M. Haud aliter cenſeo. D. Immo hercle ita nobis decet.
Primum hujus uxoris eſt mater. M. Quid poſtea?
D. Proba, & modeſta. M. Ita ajunt. D. Natu grandior.
M. Scio. D. Parere jam diu hæc per annos non poteſt;
Nec, qui eam reſpiciat, quiſquam eſt; ſola eſt. M. Quam hic rem agit?
D. Hanc te æquom eſt ducere; & te operam, ut fiat dare.
M. Me ducere autem? D. Te? M. Me? D. Te inquam, ineptis. D. Si tu ſis homo,
Hic faciat. Æ. Mi pater. M. Quid? tu autem huic, aſine, auſcultas? D. Nihil agis.
Fieri aliter non poteſt. M. deliras. Æ. Sine te exorem, mi pater.
M. Inſanis? aufer te, D. Age, da veniam filio. M. Sătin' ſanus es?
Ego novus maritus anno demum quinto & ſexageſimo
Fiam! Atque anum decrepitam ducam! Id ne eſtis auctores mihi?

Æ. Fac;

Æ. Fac; promisi ego illis. M. Promisti autem? de te largitor puer.
D. Age, quid, si quid te majus oret? M. Quasi non hoc sit maximum.
D. Da veniam. Æ. Ne gravare. D. Fac, promitte. M. non omittis? Æ. Non,
Nisi te exorem. M. Vis hæc quidem est. D. Age prolixe Mitio.
M. Etsi hoc mihi pravum, ineptum, absurdum, atque alienum à vita mea
Videtur: si vos tantopere istuc voltis, fiat. Æ. bene facis,
Merito te amo. D. Verum, quid ego dicam; hoc constat, quod volo.
Quid nunc, quod restat? Hegio his est cognatus proximus,
Affinis nobis, pauper; bene nos aliquid facere illi decet.
M. Quid facere? D. Agelli est hic sub urbe paululum, quod locitas foras:
Huic demus, qui fruatur. M. Paululum id autem? Si multum sit, tamen
Faciundum est: pro patre huic est, bonus est, noster est, rectè datur.
Postremò non meum illud verbum facio, quod tu, Mitio,
Benè & sapienter dixti dudum: vitium commune omnium est,
Quod nimium ad rem in senecta attenti sumus, hanc maculam nos decet
Effugere, dictum est vere, & re ipsa fieri oportet, Mitio.
M. Quid istuc est? dabitur: quandoquidem hic volt, Æschine. Æ. Mi pater.
D. Nunc tu mihi es germanus pariter corpore & animo. M. Gaudeo.
D. Suo sibi hunc gladio jugulo.

ACTUS V. SCENA IX.
Trochaici octonarij.

Syrus, Demea, Mitio, Æschinus.

S. FActum est, quod justi, Demea.
D. Frugi homo es, ego ædepol hodie mea quidem sententia
Judico, Syrum fieri esse æquom liberum. M. Isthunc liberum?
Quodnam ob factum? D. Multa. S. O noster Demea, ædepol vir bonus es:
Ego istos vobis usque à pueris curavi ambos sedulo.
Docui, monui: bene præcepi semper, quæ potui omnia.
D. Res apparet, & quidem hæc porro, obsonare, cum fidem
Scortum adducere, apparare de die convivium:
Non mediocris hominis hæc sunt officia. S. O lepidum caput.
D. Postremò hodie in psaltria isthac emenda hic adjutor fuit,
Hic curavit: prodesse æquom est: alii meliores erunt:
Deniqne hic volt fieri. M. Vin' tu hoc fieri? Æ. Cupio. M. Si quidem
Tu vis, Syre eho accede huc ad me, liber esto. S. Bene facis.
Omnibus gratiam habeo & seorsim tibi præterea Demea.
D. Gaudeo. Æ. Et ego. S. Credo, utinam hoc perpetuum fiat gaudium, ut
Phrygiam uxorem meam una mecum videam liberam,
D. Optumam
Mulierem quidem. S. Et quidem nepoti tuo, hujus filio,
Hodie primam mammam dedit hæc. D. Hercle verò serio,
Siquidem prima dedit, haud dubium quin emitti æquom fiet,
M. Ob eam rem? D. Ob eam: postremo à me argentum, quanti est, sumito.

S. Dii tibi, Demea, omnes semper omnia optata adferant.
M. Syre, processisti hodie pulchre. D. Siquidem porro, Mitio
Tu tuum officium facies, atque huic aliquid paululum præ manu
Dederis, unde utatur, reddet tibi citò. M. Isthoc vilius.
Æ. Frugi homo est. S. Reddam hercle, da modo. Æ. Age pater. M. Post consulam
D. Faciet. S. O vir optime. Æ. O pater mi festivissimè.
M. Quid isthuc? quæ res tam repentè mores mutavit tuos
Quod proluvium: quæ istæc subita est largitas? D. Dicam tibi.
Ut id ostenderem, quod te isti facilem & festivum putant,
Id non fieri ex vera vita, neque adeo ex æquo & bono:
Sed ex assentando, indulgendo, & largiendo, Mitio.
Nunc adeo si ob eam rem vobis mea vita invisa, Æschine, est
Quia non justa, injusta, prorsus omnia omnino obsequor:
Missa facio: effundite, emite, facite, quod vobis lubet.
Sed si id voltis, potius: quæ vos propter adolescentiam
Minus videtis, magis impense cupitis, consulitis parum:
Hæc reprehendere, & corrigere me, & obsecundare in loco:
Ecce me, qui id faciam vobis. Æ. Tibi, pater permittimus;
Plus scis, quid opus facto est. Sed de fratre quid fiet? D. Sino:
Habeat in isthac finem faciat. Æ. Isthuc rectè. Plaudite.

PHORMI-

PHORMIONIS PERSONÆ.

Phormio, *Parasitus.*
Demipho, *senex.*
Antipho, *Adolescens.*
Geta, *servus.*
Dorio, *Leno.*
Chremes, *senex.*
Phædria, *Adolescens.*
Davus, *servus.*
Sophrona, *Nutrix.*
Nausistrata, *Matrona.*
Hegio, Cratinus, Crito. } *Advocati.*

Sequentium hic tantum mentio fit.

Dorcium, *Ancilla,*
Phanium, *Adolescentula.*

C. SULPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

CHremetis frater aberat peregre Demipho,
Relicto Athenis Antiphone filio.
Chremes clam habebat Lemni uxorem, & filiam:
Athenis aliam conjugem, & amantem unice
Gnatum fidicinam. mater è Lemno advenit
Athenas: moritur: virgo sola (aberat Chremes)
Furtim procurat, ibi eam visam Antipho
Cum amaret, opera parasiti uxorem accipit.
Pater, & Chremes reversi fremere: dein minas;
Triginta dant parasito, ut illam conjugem
Haberet ipse, argento hoc emitur fidicina.
Uxorem retinet Antipho à patruo agnitam.

PHOR-

PHORMIO TERENTII.

Acta ludis Romanis, L. Postumio Albino & L. Cornelio Merula, Ædil. Curul. Egere L. Ambivus Turpio, L. Attilius Prænestinus. modos fecit Flaccus Claudii. Tibiis imparib. tota Græca Apollodoru Epidicazomenos. facta IIII. C. Fannio, M. Valerio Coss.

PROLOGUS.

POstquam Poëta vetus poëtam non potest
Retrahere a studio, & transdere hominem in otium.
Maledictis deterrere, ne scribat, parat.
Qui ita dictitat, quas antehac fecit fabulas,
Tenui esse oratione, & scriptura levi.
Quia nusquam scripsit insanum adolescentulum
Cervam videre, fugere & sectari canes;
Et eam plorare, orare, ut subveniat sibi.
Quod si intelligeret, cum stetit olim nova,
Actoris opera magis stetisse, quam sua:
Minus multo audacter; quam nunc lædit, læderet:
Et magis placerent, quas fecisset fabulas.
Nunc si quis est qui hoc dicat, aut sic cogitet,
Vetus si poëta non lacessisset prior:
Nullum invenire prologum potuisset novus,
Quem diceret, nisi haberet, cui malediceret:
Is sibi responsum hoc habeat: in medio omnibus
Palmam esse positam, qui artem tractant musicam.
Ille ad famem hunc ab studio studuit rejicere:
Hic respondere voluit, non lacessere.
Benedictis si certasset, audisset bene:
Quod ab ipso allatum est, sibi esse id relatum putet,
De illo jam finem faciam dicendi mihi:
Peccandi cum ipse de se finem non facit.

Nunc,

Nunc, quid velim, animum attendite, apporto novam
Epidicazomenon quam vocant comœdiam
Græci, Latini Phormionem nominant,
Quia primas partes qui ager, is erit Phormio
Parasitus, per quem res agetur maxumè.
Voluntas vostra si ad pœtam accesserit,
Date operam: adeste æquo animo, per silentium,
Ne simili utamur fortuna, atque usi sumus,
Cum per tumultum noster grex motus loco est.
Quem actoris virtus nobis restituit locum,
Bonitasque vostra adjutans, atque æquanimitas.

ACTUS I. SCENA I.

Jambici senarij.

Davus.

AMicus summus meus, & popularis Geta
Heri ad me venit: erat ei de ratiuncula
Jampridem apud me reliquum pauxillulum
Nummorum: id ut conficerem, confeci, affero.
Nam herilem filium ejus duxisse audio
Uxorem: ei credo munus hoc conraditur.
Quam inique comparatum est, ii qui minus habent,
Ut semper aliquid addant divitioribus,
Quod ille ubiciatim vix de demenso suo,
Suum defraudans genium, comparsit miser.
Id illa universum abripiet, haud existumans
Quanto labore partum, porro autem Geta
Ferietur alio munere ubi hera pepererit:
Porrò alio autem, ubi erit puero natalis dies,
Ubi initiabunt: omne hoc mater auferet:
Puer causa erit mittundi, sed videon' Getam?

ACTUS I. SCENA II.

Ejusdem generis.

Geta, Davus.

G. SI quis me quæret rursus. D. Præsto est, desine. G. oh,
At ego obviam conabar tibi Dave. D. Accipe, Hem,
Lectum est, conveniet numerus, quantum debui.
G. Amo te, & non neglexisse habeo gratiam.
D. Præsertim ut nunc sunt mores: adeo res redit:
Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.
Sed quid tu es tristis? G. Egone? nescis, quo in metu, &

Quanto

uanto in periclo simus. D. Quid isthuc est? G. Scies.
odo ut tacere possis. D. Abi sis insciens:
ujus tu fidem in pecunia perspexeris,
erere ei verba credere: ubi quid mihi lucri est
e fallere? G. Ergo ausculta. D. Hanc operam tibi dico:
. Senis nostri, Dave, fratrem majorem Chremem
oslin'? D. Quid ni? G. Quid? ejus gnatum, Phædriam?
. Tanquam te. G. Evenit senibus ambobus simul
er, illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam
d hospitem antiquum? is senem per epistolas
ellexit, modò non montes auri pollicens.
. Cui tanta erat res, & supererat? G. Desinas:
ic est ingenium. D. Oh, regem me esse oportuit.
. Abeuntes ambo hinc tum senes me filiis
elinquunt quasi magistrum. D. ô Geta, provinciam
episti duram. G. Mihi usu venit hoc scio:
lemini, relinqui me, Deo irato meo.
œpi advorsari primo: quid verbis opu'st?
eni fidelis dum sum, scapulas perdidi.
. Venere in mentem isthæc mihi: nam quæ inscitia est
dvorsum stimulum calces? G. Cœpi his omnia
acere, obsequi quæ vellent. D. Scisti uti foro.
. Noster mali nil quicquam primo: hic Phædria
ontinuo quandam nactus est puellulam,
itharistriam: hanc amare cœpit perdite.
a serviebat lenoni impurissimo.
eque, quod daretur quicquam, id curârant patres.
estabat aliud nihil, nisi oculos pascere,
ectari, in ludum ducere, & reducere:
os otiosi operam dabamus Phædriæ.
n quo hæc discebat ludo, ex advorsum ei loco
onstrina erat quædam: hîc solebamus fere
lerumque eam opperiri, dum inde iret domum.
nterea dum sedemus illic, intervenit
dolescens quidam lacrumans: nos mirarier:
ogamus, quid sit: nunquam æquè (inquit) ac modo
aupertas mihi onus visum est & miserum & grave.
odò quandam vidi virginem hic viciniæ
iseram, suam matrem lamentari mortuam,
a sita erat ex advorso: neque illi benevolens,

Neque

Neque notus, neque cognatus, extra unam aniculam,
Quisquam aderat, qui adjutaret funus, miseritum est.
Virgo ipsa facie egregia. Quid verbis opus est?
Commôrat omnes nos: ibi continuò Antipho,
Voltisne eamus visere? alius, censeo,
Eamus, duc nos sodes: imus, venimus,
Videmus; virgo pulchra: &, quo magis diceres,
Nihil aderat adjumenti ad pulchritudinem:
Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida:
Lacrumæ, vestitus turpis, ut ni vis boni
In ipsa inesset forma, hæc formam extinguerent,
Ille, qui illam amabat fidicinam: tantummodo,
Satis, inquit, scita est: noster verò. D. Jam scio,
Amare cœpit. G. Scin' quam? quò evadat, vide,
Póstridie ad anum recta pergit: obsecrat,
Ut sibi ejus faciat copiam: illa enim se negat,
Neque eum æquum ait facere: illam civem esse Atticæ
Bonam, bonis prognatam, si uxorem velit,
Lege id licere facere, sin aliter, negat.
Noster, quod ageret, nescire: & illam ducere
Cupiebat, & metuebat absentem patrem.
D. Non, si rediisset, ei pater veniam daret?
G. Ille ne indotatam virginem, atque ignobilem
Daret illi? nunquam faceret. D. Quid fit denique?
G. Quid fiat? est parasitus quidam Phormio,
Homo confidens. qui (illum Dii omnes perduint)
D. Quid is fecit? G. Hoc consilium, quod dicam, dedit.
Lex est, ut orbæ, qui sunt genere proxumi.
Iis nubant & illos ducere eadem hæc lex jubet.
Ego te cognatum dicam, & tibi scribam dicam:
Paternum amicum me assimulabo virginis:
Ad judices veniemus: qui fuerit pater,
Quæ mater, qui cognata tibi sit, omnia hæc
Confingam: quod erit mihi bonum, atque commodum,
Cum tu horum nihil refelles, vincam scilicet,
Pater aderit: mihi paratæ lites; quid mea?
Illa quidem nostra erit. D. Jocularem audaciam.
G. Persuasum est homini: factum est: ventum est, vincimur;
Duxit. D. Quid narras. G. Hoc quid audis. D. ô Geta,

id te futurum est? G. Nescio hercle: unum hoc scio
od sors ferat, feremus æquo animo. D. Placet:
m istuc viri est officium. G. In me omnis spes mihi
est:
. Laudo. G. Ad precatorem abeam credo, qui mihi
c oret; nunc amitte quæso hunc; cæterum
osthac si quicquam, nihil precor, tantum modo
on addat: ubi ego hinc abiero, vel occidito.
. Quid ille pædagogus, qui citharistriam?
id rei gerit? G. Sic renuiter. D. Non multum habet,
uod det fortasse. G. Immo nihil, nisi spem meram.
. Pater ejus rediit, an non? G. Nondum. D. Quid? senem
uoad exspectatis vostrum? G. Non certum scio:
ed epistolam ab eo allatam esse audivi modo, &
d portitores esse delatam; hanc petam.
. Nunquid Geta, aliud me vis? G. Ut bene sit tibi.
uer, heus; nemon'huc prodit? cape, da hoc Dorcio.

ACTUS I. SCENA III.

Trochaici & Jambici octonarij & unus quaternarius.

Antipho, Phædria.

A Deon' rem rediisse, ut, qui mihi consultum esse
optumè velit,
Phædria, patrem ut extimescam, ubi in mentem ejus
adventi venit?
Quod ni fuissem incognitans, ita eum expectarem, ut par
fuit.
Quid isthuc est? A. Rogitas? qui tam audacis facinoris mihi conscius
Sis? quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem
incidisset.
Neu me cupidum eò impulisset, quod mihi principium
est mali.
Non potitus essem: fuisset tum mihi illos ægre aliquot
dies.
At non quotidiana cura hæc angeret animum. P. Audio.
A. Dum exspecto, quàm mox veniat, qui adimat hanc
mihi consuetudinem.
P. Aliis, quia desit quod amant, ægrè est, tibi quia
supereſt, dolet,
Amore abundas. Antipho.

Nam

Nam tua quidem hercle, certe vita hæc experenda, o
tandaque est.
Ita me Dii bene ament: ut mihi liceat tam diu, qu
amo, frui.
Jam depaciſci mortem cupio, tu conjicito cætera:
Quid ego ex hac inopia nunc capiam, & quid tu ex i
copia.
Ut ne addam, quod ſine ſumptu ingenuam, liberale
nactus es:
Quod habes, ita ut voluiſti, uxorem, ſine mala fam
palam.
Beatus, ni unum hoc deſit, animus qui modeſte iſti
ferat.
Et ſi tibi res ſit cum eo lenone, quocum mihi eſt, t
ſentias.
Ita plerique ingenio ſumus omnes: noſtri noſmet p
nitet.
A. At tu mihi contra nunc videre fortunatus, Phædr
Cui de integro eſt poteſtas etiam conſulendi, qu
velis,
Retinere, amare, amittere, ego in eum incidi infeli
locum,
Ut neque mihi ejus ſit amittendi, nec retinendi copia
Sed hoc quid eſt? videon' ego Getam currentem h
advenire?
Is eſt ipſus, timeo miſer, quam nunc mihi hic rem nu
ciet.

ACTUS I. SCENA IV.

Octonarij trochaici Jambicique ſenarij Jambici, & unus quaternarius cum ſenario hypercatalecto

Geta, Antipho, Phædria.

NUllus es, Geta, niſi aliquod jam tibi conſilium ce
lere repereris?
Ita ſubitò nunc imparatum tanta te impendent mala.
Quæ neque uti devitem ſcio, neque quo modo me inde
extraham:
Nam non poteſt celari noſtra diutius jam audacia.
Quæ ſi non aſtu providenter, me aut herum peſſum
dabunt.

A. Quid

. Quidnam ille commotus venit? G. Tum, temporis punctum mihi
d hanc rem est: herus adest. A. Quid isthuc est mali?
. Quod cum audierit, quod ejus remedium inveniam iracundiæ?
oquarne? incendam: taceam? instigem? purgem me? laterem lavem.
heu me miserum: cum mihi paveo, tum Antipho me excruciat animi:
jus me miseret: ei nunc timeo: is nunc me retinet: nam absque eo
sset, rectè ego mihi vidissem, & senis essem ultus iracundiam:
liquid convasâssem, atque hinc me conjicerem protinus in pedes.
. Quam hic fugam, aut furtum parat?
. Sed ubi Antiphonem reperiam? aut qua quærere instistam viam?
. Te nominat. A. Nescio quod magnum hoc nuncio expecto malum.
. Ah! sanus ne es?
. Domum ire pergam: ibi plurimùm est. P. Revocemus hominem. A. Sta illico. G. Hem!
atis pro imperio, quisquis es. A. Geta. G. Ipse est quem volui obviam.
. Cedo quid portas, obsecro? atque id si potes, verbo expedi.
. Faciam. A. Eloquere. G. Modo apud portum.
. Meumne? G. Intellexti, A. Occidi. G. Hem.
. Quid agam? P. Quid ais? G. Hujus patrem vidisse me, patruum tuum.
. Nam quod ego huic nunc subitò exitio remedium inveniam miser?
Quod si eò meæ fortunæ redeunt, Phanium, absi te ut distrahar?
Nulla est mihi vita expetenda. G. Ergo isthæc cum ita sint Antipho,
anto magis te advigilare æquom est. Fortes fortuna adjuvat.
Non sum apud me. G. Atqui opus est nunc cum maxumè, ut, sis, Antipho: Nam

Nam si senserit te timidum pater esse, arbitrabitur
Commeruisse culpam. P. Hoc verum est. A Non
sum immutarier.
G. Quid faceres, si aliud quid gravius tibi nunc fa
dum foret.
A. Cum hoc non possum, illud minus possem. G.
nihil est Phædria: ilicet.
Quid conterimus operam frustra? quin abeo. P.
quidem ego. A. Obsecro?
Quid si assimulabo? satin' est? C. Garris. A. Vol
contemplamini, hem.
Satin' sic est? G. Non. A. Quid si sic? G. Propc
dum. A. Quid si sic? G. Sat est.
Hem, isthuc serva, & verbum verbo, par pari ut res
deas.
Ne te iratus suis sævis dictis protelet. A Scio.
G. Vi coactum te esse, invitum, lege, judicio: tene
Sed, quis hic est senex, quem video in ultima pla
A. Ipsus est.
Non possum adesse. G. Ah quid agis? quo abis A
pho? mane,
Mane inquam. A. Egomet me novi, & peccatum me
Vobis commendo Phanium, & vitam meam.
P. Geta, quid nunc fiet? G. Tu jam lites audies:
Ego plectar pendens, nisi quid me fefellerit.
Sed, quod modò hic nos Antiphonem monuimus,
Id nosmet ipsos facere oportet, Phædria.
P. Aufer mihi, oportet: quin tu, quod faciam, impe
G. Meministin' olim ut fuerit vostra oratio,
In re incipiunda ad defendendam noxiam?
Justam illam causam, facilem, vincibilem, optuma
P. Memini. G. Hem nunc ipsa est opus, aut si quid pos
Meliore, & callidiore. P. Fiet sedulo.
G. Nunc, prior adito tu: ego in insidiis hic ero
Succenturiatus, si quid deficies. P. Age.

ACTUS I. SCENA V.

Jambici octonarij Senarij.

Demipho, Geta, Phædria.

D. ITane tandem uxorem duxit Antipho injussu m
Nec meum imperium: age mitto imperium:
simulsatem meam

Reperiri? saltem non pudere? O facinus audax! O Geta
Monitor! G. Vix tandem. D. Quid mihi dicent? aut quam causam reperient?
Demiror. G. Atqui repperi jam: aliud cura. D. An hoc dicent mihi?
Invitus feci: lex coegit, audio, & fateor. G. places.
D. Verum scientem, tacitum, causam tradere adversariis,
Etiamne id lex coëgit? P. Illud durum. G. Ego expediam: sine.
D. Incertum est quid agam, quia præter spem, atque incredibile hoc mihi obtigit.
Ita sum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituere.
Quamobrem omnes, cum secundæ res sunt maxume, tum maxumè
Meditari secum oportet, quo pacto adversam ærumnam ferant:
Pericla, damna, exilia, peregrè rediens semper cogitet,
Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiæ:
Communia esse hæc, fieri posse: ut ne quid animo sit novum:
Quicquid præter spem eveniat, omne id deputare esse in lucro.
G. O Phædria, incredibile est, quanto herum anteeo sapientia.
Meditata mihi sunt omnia mea incommoda: herus si redierit,
Molendum usque in pistrino? vapulandum: habendæ compedes:
Opus ruri faciendum, horum nihil quicquam accidet animo novum.
Quicquid præter spem eveniet, omne id deputabo esse in lucro.
Sed quid cessas hominem adire, & blande in principio alloqui?
D. Phædriam mei fratris video filium ire mihi obviam.
P. Mi patrue salve. D. Salve: sed ubi est Antipho?

P. Salvom

P. Salvom advenire. D. Credo: hoc responde mihi
P. Valet; hic est: sed satin omnia ex sententia?
D. Vellem quidem. P. Quid isthuc? D. Rogitas, P
dria?
Bonas me absente hîc confeciſtis nuptias.
P. Eho, an id succenses nunc illi? G. ô artificem p
bum!
D. Egone illi non succenseam? ipsum gestio
Dari mi in conspectum nunc, sua culpa ut sciat
Lenem patrem illum factum me esse accerumum:
P. Atqui nil fecit, patrue, quod succenseas.
D. Eece autem similia omnia: omnes congruunt:
Unum cognôris, omnes nôris. P. Haud ita est.
D. Hic in noxa est, ille ad defendendam causam adest
Cum ille est, hic præsto est: tradunt operas mutuas.
G. Probè eorum facta imprudens depinxit senex.
D. Nam, ni hæc ita essent, cum illo haud stares P
dria.
P. Si est, patrue, culpam ut Antipho in se admiserit
Ex qua re minus rei foret, aut famæ temperans:
Non causam dico, quin, quod meritus est, ferat.
Sed si quis fortè malitiâ fretus suâ.
Insidias nostræ fecit adolescentiæ,
Ac vicit: nostrane ea culpa est, an judicum,
Qui sæpè propter invidiam adimunt diviti;
Aut propter misericordiam addunt pauperi?
G. Ni nossem causam, crederem vera hunc loqui.
D. An quisquam judex est, qui possit noscere
Tua justa, ubi tute verbum non respondeas,
Ita ut ille fecit? P. Functus adolescentuli est
Officium liberalis: postquam ad judices
Ventum est, non potuit cogitata proloqui,
Ita eum tum timidum ibi obstupefecit pudor.
G. Laudo hunc. Sed cesso adire quamprimum senem?
Here salve: salvom te advenisse gaudeo. D. Oh,
Bone custos salve, columen vero familiæ,
Cui commendavi filium hinc abiens meum.
G. Jamdudum te omnes nos accusare audio
Immerito: & horum me omnium immeritissime:
Nam quid me in hac re facere voluisti tibi?

Servo

rvom hominem causam orare leges non sinunt:
eque testimonii dictio est. D. Mitto omnia: adde
thuc, imprudens timuit adolescens: sino:
u servus: verum si cognata est maxumè,
on fuit necesse habere: sed id quod lex jubet,
otem daretis: quæreret alium virum,
ua ratione inopem potius ducebat domum?
. Non ratio, verum argentum, deerat. D. Sumeret
licunde. G. Alicunde? nihil est dictu facilius.
. Postremò, si nullo alio pacto, fœnore.
. Hui dixti pulchre: siquidem quisquam crederet
e vivo. D. Non, non sic futurum est: non potest.
gone illam cum illo ut patiar nuptam unum diem?
ihil suave meritum est. hominem commonstrarier
ihi istum volo, aut ubi habitet, demonstrarier.
. Nempe Phormionem. D. Istum patronum muli-
eris.
. Jam faxo, hic aderit. D. Antipho ubi nunc est?
P. Foris.
. Abi Phædria: eum require, atque adduce huc. P. Eo
ecta via equidem illuc. G. Nempe ad Pamphilam.
. At ego deos penates hinc salutatum domum
ivortar, inde ibo ad forum, atque aliquot mihi
micos advocabo, ad hanc rem qui adsient:
t ne imparatus sim, cum adveniat Phormio.

ACTUS II. SCENA I.

Trochaici octonarii catalectici.

Phormio, Geta.

. ITane patris ais conspectum veritum hinc abiisse?
G. Admodum.
. Phanium relictam solam? G. Sic. P. Et iratum
senem.
. Oppidò. P. Ad te summa solum, Phormio, rerum
redit:
ute hoc intristi, tibi omne est exedundum: accin-
gere.
. Obsecro te. P. Si rogitabit. G. In te spes est. P.
Eccere,
uid si reddet? G. Tu impulisti. P. Sic opinor. G.
Subveni.

P. Cedo ſenem : jam inſtructa ſunt mihi in corde c
ſilia omnia.
G. Quid ages ? P. Quid vis ? niſi ut maneat Phani
atque ex crimine hoc
Antiphonem eripiam, atque in me omnem iram de
vem ſenis.
G. O vir fortis atque amicus ? verum hoc ſæ
Phormio,
Vereor, ne iſthæc fortitudo in nervum erumpat deniq
P. Ah.
Non ita eſt : factum eſt periculum jam pridem v
eſt via.
Quot me cenſes homines jam deverberaſſe uſque
necem?
Hoſpites, tum cives ? quo magis novi, tanto ſæpius.
Cedo dum, en unquam injuriarum audiſti mihi ſcr
tam dicam ?
G. Qui iſthuc ? P. Quia non rete accipitri tendit
neque milvio.
Qui malè faciunt nobis : illis, qui nil faciunt, tendi
Quia enim in illis fructus eſt, in illis opera luditur :
Aliis aliunde eſt periclum unde aliquid abradi poteſt
Mihi ſciunt nihil eſſe: dices, ducent damnatum dom
Alere nolunt hominem edacem ; & ſapiunt mea ſe
tentia,
Pro maleficio ſi beneficium ſummum nolunt reddere,
G. Non poteſt ſatis pro merito ab illo tibi refer
gratia.
P. Immo enim nemo ſatis pro merito gratiam re
refert.
Tene aſymbolum venire, unctum, atque lautum,
balneis :
Otioſum ab animo : cùm ille & cura & ſumptu abi
mitur,
Dum tibi ſit, quod placeat : illi ringitur, tu rideas :
Prior bibas, prior decumbas : cœna dubia apponitur.
G. Quid iſthuc verbi eſt. P. Ubi tu dubites, quid ſi
mas potiſſimum.
Hæc, cum rationem ineas, quàm ſint ſuavia, & qu
cara ſint :

Ea, qui præbet, non tu hunc habeas planè præsentem Deum?
G. Senex adest: vide quid agas: prima coitio est acerrima.
Si eam sustinueris, post illa jam: ut lubet, ludas licet.

ACTUS II. SCENA III.

Jambici Senarij.

Demipho, Geta, Phormio.

EN, unquam cuiquam contumelioſius
Audiſtis factam injuriam, quam hæc eſt mihi:
Adeſte quæſo. G. Iratus eſt. P. Quin tu hoc age?
Jam ego' hunc agitabo. prò Deûm immortalium!
Negat Phanium eſſe hanc ſibi cognatam Demiphò?
Hanc Demipho negat eſſe cognatam? G. Negat.
P. Neque ejus patrem ſe ſcire, qui fuerit! G. Negat.
D. Ipſum eſſe opinor, de quo agebam, ſequimini.
P. Nec Stilphonem ipſum ſcire, qui fuerit! G. Negat.
P. Quia egens relicta eſt miſera, ignoratur parens:
Negligitur ipſa: vide, avaritia quid facit.
G. Si herum inſimulabis avaritiæ, male audies.
D. O audaciam! etiam me ultrò accuſatum advenit.
P. Nam jam adoleſcenti nihil eſt, quod ſuccenſeam,
Si illum minùs nôrat: quippe homo jam grandior,
Pauper, cui in opera vita erat, ruri ferè
Se continebat, ibi agrum de noſtro patre
Colendum habebat: ſæpe interea mihi ſenex
Narrabat, ſe hunc negligere cognatum ſuum:
At quem virum? quem ego viderim in vita optumum.
G. Videas te, atque illum, ut narras. P. Abi in malam crucem,
Nam ni ita eûm exiſtumaſſem nunquam tam graveis
Ob hanc inimicitias caperem in voſtram familiam,
Quam is aſpernatur nunc tam illiberaliter.
G. Pergin' hero abſenti male loqui impuriſſime!
P. Dignum autem hoc illo eſt. G. Ain' tandem, carcer? D. Geta.
G. Bonorum extortor, legum contortor. D. Geta.
P. Reſponde. G. Quis homo eſt? Ehem! D. Tace. G. Abſenti tibi
Te indignas, ſeque dignas contumelias,

Nunquam ceſſavit dicere hodie. D. Eho! deſine.
Adoleſcens, primum abs te hoc bona venia expeto,
Si tibi placere potis eſt, mihi ut reſpondeas:
Quem amicum tuum ais fuiſſe iſtum, explana mihi.
Et qui cognatum me ſibi eſſe diceret?
P. Proinde expiſcare, quaſi non noſſes. D. Noſſem? P.
D. Ego me nego: tu, qui ais, redige in memoriam.
P. Eho! tu ſobrinum tuum non nôras? D. Enicas,
Dic nomen. P. Nomen? maxumè. D. Quid nunc tace
P. Perii hercle, nomen perdidi. D. Hem, quid ais?
Geta,
Si meminiſti id quod olim dictum eſt, ſubjice, hem.
Non dico: quaſi non nôris, tentatum advenis.
D. Egon' autem tento? G. Stilpho. P. Atque ad
quid mea?
Stilpho eſt. D. Quem dixti? P. Stilphonem inqu
noveras?
D. Neque ego illum nôram, neque mihi cognatus fuit
Quiſquam iſthoc nomine. P. Itane? non te hor
pudet:
At ſi talentûm rem reliquiſſet decem.
D. Dii tibi malè faciant. P. Primus eſſes memoriter
Progeniem voſtram, uſque ab avo atque atavo profer
D. Ira ut dicis, egò tum ſi adveniſſem, quî mihi
Cognata ea eſſet, dicerem: itidem tu face:
Cedo, quî eſt cognata? G. Heus noſter, rectè: he
tu cave.
P. Dilucide: expedivi quibus me oportuit
Judicibus: tum, ſi Id falſum fuerat, filius
Cur non refellit? D. Filium narras mihi?
Cujus de ſtultitia dici, ut dignum eſt, non poteſt.
P. At tu, qui ſapiens es, magiſtratus adi.
Judicium de eadem cauſa iterum ut reddant tibi:
Quandoquidem ſolus regnas, & ſoli licet
Hic de eadem cauſa bis judicium adipiſcier.
D. Etſi facta mihi injuria eſt, verum tamen
Potius quam lites ſecter, aut quàm te audiam:
Itidem ut cognata ſi ſit, id quod lex jubet
Dotem dare, abduce hanc, minas quinque accipe.
P. Ha, ha, hæ, homo ſuavis! D. Quid eſt? num in
quom poſtulo?

A

nne hoc quidem adipiſcar ego, quod jus publicum eſt.
. Itane tandem quæſo, civem ut meretricem ubi abuſus fis,
Mercedem dare lex jubet ei, atque amittere! an,
Ut ne quid turpe civis in ſe admitteret
ropter egeſtatem, proximo juſſa eſt dari,
Ut cum uno ætatem degeret: quod tu vetas?
D. Ita proxumo quidem: at nos unde? aut quamobrem? P. Eho
Actum, ajunt, ne agas. D. Non agam? immo haud deſinam,
Donec, perfecero hoc. P. Ineptis. D. Sine modo.
P. Poſtremo tecum nihil rei nobis Demipho eſt:
Tuus eſt damnatus gnatus, non tu, nam tua
Præterierat jam ad ducendam ætas. D. Omnia hæc,
Illum putato, quæ ego nunc dico, dicere.
Aut quidem cum uxore hac, ipſum prohibeo domo.
G. Iratus eſt. P. Tute idem melius feceris.
D. Itane es paratus facere me advorſum omnia,
Infelix? P. Meruit hic nos, tametſi ſedulo
Diſſimulat. G. Bene habent tibi principia. P. Quinquod eſt
Ferundem, feras? tuis factis dignum feceris,
Ut amici inter nos ſimus. D. Egon' tuam experiam
Amicitiam? aut te viſum, aut auditum velim?
P. Si concordabis cum illa, habebis, quæ tuam
Senectutem oblectet: reſpice ætatem tuam.
D. Te oblectet, tibi habe. P. Minue vero iram. D. Hoc age:
Satis jam verborum eſt: niſi tu properes mulierem
Abducere, ego illam ejiciam: dixi, Phormio.
P. Si tu illam attigeris ſecus, quam dignum eſt liberam,
Dicam inpingam tibi grandem: dixi, Demipho.
Si quid opus fuerit, heus, domo me. G. Intelligo.

ACTUS II. SCENA III.

Ejuſdem generis.

Demipho, Geta, Hegio Cratinus, Crito.

D. QUantâ me curâ & ſollicitudine afficit
Gnatus! qui me, & ſe hiſce impedivit nuptiis?

Neque mihi in conſpectum prodit, ut ſaltem ſciam,
Quid de hac re dicat, quidve ſit ſententiæ.
Abi tu, viſe, redierine jam, an nondum domum.
G. Eo. D. Videtis quo in loco res hæc ſiet:
Quid ago? dic Hegio. H. Ego? Cratinum cenſeo,
Si tibi videtur. D. Dic, Cratine. Cra. Mene vis?
D. Te, Cra. ego, quæ in rem tuam ſint, ea velim facias mihi
Sic hoc videtur, quod te abſente hîc filius
Egit, reſtitui in integrum æquom eſt & bonum:
Et id impetrabis, dixi. D. Dic nunc Hegio.
H. Ego ſedulò hunc dixiſſe credo: verum ita eſt,
Quot homines, tot ſententiæ: ſuus cuique mos.
Mihi non videtur, quod ſit factum legibus,
Reſcinde poſſe: & turpe inceptu eſt. D. Dic Crito.
Cri. Ego amplius deliberandum cenſeo:
Res magna eſt. H. Nunquid nos vis? D. Feciſtis probe;
Incertior ſum multo, quàm dudum. G. Negant
Jediiſſe. D. Frater eſt exſpectandus mihi, is
Quod mihi dederit de hac re conſilium, id exequar.
Percunctatum ibo ad portum, quoad ſe recipiat.
G At ego Antiphonem quæram ut, quæ acta hic ſunt, ſciat.
Sed eccum ipſum video in tempore hûc ſe recipere.

ACTUS III. SCENA I.

Jambici catalectici & acatalectici octonarij in fine trochaici.

Antipho, Geta.

A. ENimverò, Antipho, multi'modis cum iſthoc animo vituperandus es;
Itane hinc abiiſſe, & vitam tutandam aliis dediſſe tuam?
Alios tuam rem credidiſti magis, quam tete, animadverſuros?
Nam, ut ut erant alia, illi certe conſuleres, quæ nunc tuæ eſt domi;
Ne quid propter tuam fidem decepta pateretur mali;
Cujus nunc miſeræ ſpes opeſque ſunt in te uno omnes ſitæ.

G. Equi-

G. Equidem, here, nos jamdudum hic te absentem incusamus, qui abieris.
A. Te ipsum quærebam. G. Sed eâ causâ nihilo magis defecimus.
A. Lôquere obsecro, quonam in loco sunt res & fortunæ meæ?
Nunquid patri suboles? G. Nil etiam. A. Ecquid spei porro est? G. Nescio. A. Ah!
G. Nisi Phædria haud cessavit pro te eniti. A. Nihil fecit novi.
G. Tum Phormio itidem in hac re, ut in aliis, strenuum hominem præbuit.
A. Quid is fecit? G. Confutavit verbis admodum iratum patrem.
A. Heu Phormio! G. Ego, quod potui porro. A. Mi Geta, omnes vos amo.
G. Sic sese habent principia, ut dico: adhuc tranquilla res est:
Mansurusque patruum pater est, dum huc adveniat.
A. Quid eum? G. Aiebat,
De ejus consilio velle sese facere, quod ad hanc rem attinet.
A. Quantus metus est mihi, venire huc salvom nunc patruum, Geta:
Nam, ut audio per unam ejus, aut vivam, aut moriar, sententiam.
G. Phædria tibi adest. A. Ubinam? G. Eccum à sua palæstra exit foras.

ACTUS III. SCENA II.

Trochaici octonarij & jambici uno addito senario.

Phædria, Dorio, Antipho, Geta.

P. DOrio, audi obsecro. D. Non Audio. P. Parumper. D. Quin omitte me.
P. Audi quod dicam. D. At enim tædet jam audire eadem millies.
P. At nunc dicam, quod lubenter, audias. D. Loquere, audio.
P. Nequeo te exorare, ut maneas triduum hoc? quò nunc abis?
D. Mirabar, si tu mihi quicquam afferres novi.

A. Hei! metuo lenonem, ne quid ſuo ſuat capiti. Idem ego metuo.

P. Non mihi credis? D. Ariolare. P. Sin fidem do. Fabulæ.

P. Fœneratum iſthuc beneficium tibi pulchrè dices. Logi.

P. Crede mihi, gaudebis facto: verum hercle hoc D. Somnium.

P. Experire, non eſt longum. D. Cantilenam eande canis.

P. Tu mihi cognatus, tu amicus, tu parens, tu. D. Garis modo.

P. Adeone ingenio te eſſe duro, atque inexorabili,
Ut neque miſericordia, neque precibus molliri queas?

D. Adeon'te eſſe incogitantem atque imprudentem Phædria,
Ut phaleratis dictis ducas me, & meam ductes gratis?

A. Miſeritum eſt. P. Hei veris vincor. G. Quam ſimilis uterque eſt ſui?

P. Neque alia, Antipho, cum occupatus eſſes ſollicitudine,
Tum hoc eſſe mihi objectum malum? A. Ah, quid iſthuc autem eſt, Phædria?

P. O fortunatiſſime Antipho! A. Egone? P. Cui, quod amas, domi eſt.
Nec cum hujuſmodi unquam uſus venit, ut conflictares malo.

A. Mihin'domi eſt? immo, id quod ajunt, Auribus teneo lupum.
Nam neque ut amittam à me, invenio: Neque uti retineam, ſcio.

D. Ipſum iſthuc mihi in hoc eſt. A. Eja, ne parum leno ſies.
Num quid hic confecit? P. Hiccine? quod homo inhumaniſſimus.
Pamphilam meam vendidit. G. Quid? vendidit? A. Ain', vendidit?

P. Vendidit. D. Quàm indignum facinus, ancillam ære emptam ſuo.

P. Nequeo exorare, ut me maneat, & cum illo ut mutet fidem.

Triduum hoc: dum id, quod est promissum, ab amicis
argentum aufero,
Si non tum dedero: unam præterea horam ne oppertus
sies.
D. Obtundis. A. Haud longum est id, quod orat, Do-
rio, exoret, fine.
Idem hoc tibi, quod bene promeritus fueris, conduplicaverit.
D. Verba isthæc sunt. A. Pamphiliamne hac urbe privari sines?
Tum præterea horum amorem distrahi poterin' pati?
D. Neque ego, neque tu. G. Dii tibi omnes id, quod est
dignum duint.
D. Ego te complures advorsum ingenium meum menses tuli,
Pollicitantem, flentem, & nil ferentem: nunc contra
omnia hæc;
Repperi, qui det, neque lacrumet, da locum, melioribus.
A. Certè hercle, ego si satis commemini; tibi quidem
est olim dies,
Quam ad dares huic, præstituta. P. Factum. D. Num
ego isthuc nego?
A. Jamne ea præteriit? D. Non, verum ei hæc antecessit. A. Non pudet
Vanitatis? D. Minimè, dum ob rem. G. Sterquilinium! P. Dorio,
Itane tandm facere oportet. D. Sic sum: si placeo,
utere.
A. Siccine hunc decipis? D. Immo enimvero, Antipho,
hic me decipit:
Nam hic me hujusmodi esse sciebat, ego hunc esse aliter
credidi:
Iste me fefellit: ego isti nihilo sum aliter, ac fui.
Sed ut ut hæc sunt, tamen hoc faciam: cras mane argentum mihi
Miles se dare dixit: si mihi prior tu attuleris, Phædria,
Mea lege utar; ut potior sit, qui prior ad dandum erit.
Vale.

ACTUS III. SCENA III.

Trochaici octonarij & unus jambicus quaternarius.

Phædria, Antipho, Geta.

P. QUid faciam? unde ego nunc tam ſubitò huic argentum inveniam miſer,
Cui minus nihilo eſt? quod ſi hic potuiſſet nunc exorarier
Triduum hoc, promiſſum fuerat. A. Itane hunc patiemur, Geta,
Fieri miſerum, qui me dudum, ut dixti, adjuverit comiter?
Quin, cum opus eſt, beneficium, rurſum ei experiamur reddere?
G. Scio equidem hoc eſſe æquom. A. Age ergo, ſolus ſervare hunc potes.
G. Quid faciam? A. Invenias argentum. G. Cupio, ſed id unde, edoce.
A. Pater adeſt hic. G. Scio: ſed quid tum? A. Ah, dictum ſapienti ſat eſt.
G. Itane? A. Ita? G. Sanè hercle pulchrè ſuades: etiam tu hinc abis?
Non triumpho, ex nuptiis tuis ſi nil nanciſcor mali;
Ni etiam nunc me hujus cauſa quærere in malo jubeas crucem.
A. Verum hic dicit. P. Quid? ego vobis, Geta, alienus ſum? G. Haud puto:
Sed parumne eſt, quod omnibus nunc nobis ſuccenſet ſenex,
Ni inſtigemus etiam, ut nullus locus relinquatur preci?
P. Alius ab oculis meis illam in ignotum abducet locum?
Hem! dum igitur licet, dumque adſum, loquimini mecum, Antipho,
Contemplamini me. A. Quamobrem? aut quidnam facturus? cedo.
P. Quoquo hinc aſportabitur terrarum, certum eſt, perſequi,
Aut perire. G. Dii benè vortant, quod agas: pedetentim tamen.
A. Vide, ſi quid opis potes adferre huic. G. Si quid? A. Quære, obſecro,

Ne

Ne quid plus minusve faxit, quod nos post pigeat, Geta.
G. Quæro: salvos est, ut opinor: verum enim metuo malum.
A. Noli metuere: unà tecum bona, malaque tolerabimus.
D. Quantum argenti opus est tibi? loquere. P. Solæ triginta minæ.
G. Triginta? hui, percara est, Phædria. P. Isthæc vero vilis est.
G. Age, age, inventas reddam. P. ô lepidum caput. G. Aufer te hinc. P. Jam opus est.
G. Jam feres: sed opus est mihi Phormionem adjutorem ad hanc rem dari.
A. Præsto est: audacissime oneris quidvis impone, & feret:
Solus est homo amico amicus. G. Eamus ergo ad eum ocyus.
P. Abi vero: dic, præsto ut sit domi.
A. Nunquid est, quod mea opera vobis opus sit? G. Nihil, verum abi domum, &
Illam miseram, quam ego nunc intus scio esse exanimatam metu,
Consolare: cessas? A. Nihil est, æquè quod faciam lubens.
P. Qua via isthuc facies? G. Dicam in itinere: modo te hinc amove.

ACTUS IV. SCENA I.

Jambici senarij.

Demipho, Chremes.

D. QUid? qua profectus causa hinc es Lemnum Chremes?
Adduxtin' tecum filiam? C. Non. D. Quid ita non?
C. Postquam videt me ejus mater hic esse diutius,
Simul autem non manebat ætas virginis
Meam negligentiam: ipsam cum omni familia
Ad me profectam esse aiebant. D. Quid illic tam din,
Quæso, igitur commorabare, ubi id audiveras?
C. Pol me detinuit morbus. D. Unde? aut qui? C. Rogas.
Senectus ipsa est morbus, sed venisse eas
Salvas, audivi ex nauta, qui illas vexerat.
D. Quid gnaro obtigerit me absente, audistin' Chreme?
C. Quod quidem me factum consilii incertum facit:

Nam

Nam hanc conditionem, si cui tulero extraneo,
Quo pacto, aut unde mihi sit, dicendum ordine est.
Te mihi fidelem esse æquè, atque egomet sum mihi,
Sciebam, ille, si me alienus affinem volet,
Tacebit, dum intercedet familiaritas:
Sin spreverit me: plus, quam opus est scito, sciet.
Vereorque ne uxor aliquâ hoc resciscat mea,
Quod si sit, ut me excutiam, atque egrediar domo,
Id restat: nam ego meorum solus sum meus.
D. Scio ita esse, & isthæc mihi res sollicitudini est:
Neque defatiscar unquam adeo experirier,
Donec tibi id quod pollicitus sum, effecero.

ACTUS IV. SCENA II.

Ejusdem generis.

Geta.

EGo hominem callidiorem vidi neminem,
Quam Phormionem, venio ad hominem, ut dicerem
Argento opus esse, & id quo pacto fieret:
Vix dum dimidium dixeram, intellexerat,
Gaudebat: me laudabat: quærebat senem:
Diis gratias agebat, tempus sibi dari,
Ubi Phædriæ se ostenderet nihilo minus
Amicum esse, quàm Antiphoni, hominem ad forum.
Jussi opperiri: eo me esse adducturum senem.
Sed eccum ipsum, quis est ulterior? at at Phædriæ
Pater venit: sed quid pertimui autem bellua?
An quia quos fallam, pro uno duo sunt mihi dati?
Commodius esse opinor duplici spe utier.
Peram hinc, unde à primo instituì: is si dat, sat est:
Si ab hoc nil fiat, tum hunc adoriar hospitem.

ACTUS IV. SCENA III.

Jambicæ dimensionis.

Antipho, Geta, Chremes, Demipho.

EXpecto, quàm mox recipiat sese huc Geta,
Sed patruum cum patre video astantem: hei mihi
Quam timeo, adventus hujus quo impellat patrem.
G. Adibo hosce, ô noster Chremes. C. Salve, Geta.
G. Venire salvom volupe est. C. Credo? G. Quid agitur?
C. Multa advenienti, ut fit, nova hic compluria.
G. Ita de Antiphone audistin' quæ facta? C. Omnia.

G. Tun'

G. Tun' dixeras huic? facinus indignum, Chreme,
Sic circumiri. D. Id cum hoc agebam commodum.
G. Nam hercle ego quoque id quidem mecum agitans sedulò
Inveni, opinor, remedium huic rei. D. Quid Geta:
Quod remedium? G. Ut abii abs te, fit forte obviam
Mihi Phormio. C. Qui Phormio? G. Is qui istam.
C. Scio.
G. Visum est mihi, ut ejus tentarem sententiam:
Prendo hominem solum: cur non inquam Phormio
Vides, inter vos sic hæc potius cum bona,
Ut componantur gratia, quam cum mala?
Herus liberalis est, & fugitans litium;
Nam cæteri quidem hercle amici omnes modõ
Uno ore auctores fuere, ut præcipitem hanc daret.
A. Quid hic cœpturat? aut quo evadet hodie? G. An legibus
Daturum pœnas dices, si illam ejecerit?
Jam id exploratum est: eja, sudabis satis.
Si cum illo inceptas homine: eâ loquentiâ est.
Verum pone esse victum eum: at tandem tamen
Non capitis ejus res agitur, sed pecuniæ.
Postquam hominem his verbis sentio mollirier:
Soli sumus nunc, hic, inquam: eho dic quid velis dari
Tibi in manum, ut herus his desistat litibus,
Hæc hinc facessat, tu molestus ne sies?
A. Satin' illi Dii sunt propitii? G. Nam sat scio,
Si tu aliquam partem æqui, bonique dixeris,
Ut ille est bonus vir, tria non commutabitis
Verba hodie inter vos. D. Quis te isthæc jussit loqui?
C. Immo non potuit melius pervenirier
Eò, quo nos volumus. A. Occidi. C. Perge eloqui.
G. At primo homo insaniebat. C. Cedo, quid postulat?
G. Quid! nimium: quantum libuit. C. Dic. G. Si quis daret,
Talentum magnum. C. Immo malum hercle: ut nil pudet!
G. Quod dixi adeò ei: quæso, quid si filiam
Suam unicam locaret? parvi rettulit
Non suscepisse, inventa est, quæ dotem perat.
Ut ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias;

Hæc

Hæc denique ejus fuit postrema oratio:
Ego, inquit, jam, jam à principio amici filiam,
Ita ut æquum fuerat, volui uxorem ducere:
Nam mihi veniebat in mentem ejus incommodum,
In servitutem pauperem ad ditem dari:
Sed mihi opus erat, ut apertè, tibi nunc fabuler,
Aliquantulum quæ afferret, quî dissolverem
Quæ debeo: & etiam nunc, si volt Demipho
Dare, quantum ab hac accipio, quæ sponsa est mihi
Nullam mihi malim, quam isthanc uxorem dari.
A. Utrum stultitia facere ego hunc, an malitia
Dicam, scientem, an imprudentem, incertus sum.
D. Quid si animam debet? G. Ager oppositu'est pignori
Ob decem minas, inquit. D. Age, age, jam ducat: dabo.
C. Ædiculæ irem sunt ob decem alias. D. Hoi, hui,
Nimium est. C. Ne clama, petito hasce à me decem:
G. Uxori emunda ancillula est, tum autem pluscula
Supellectile opus est, opus sumptu ad nuptias:
His rebus pone sanè, inquit, decem minas.
D. Sexcentas proinde potius scribito jam mihi dicas:
Nihil do: impuratus me ille ut etiam irrideat.
C. Quæso, ego dabo, quiesce: tu modo filius
Fac ut illam ducat, nos quam volumus. A. Hei mihi,
Geta, occidisti me tuis fallaciis.
C. Mea causa ejicitur: me hoc æquom est amittere.
G. Quantum, potes, me certiorem, inquit, face.
Si illam dant, hanc ut omittam, ne incertus siem:
Nam illi mihi dotem jam constituerunt dare.
C. Jam accipiat: illis repudium renunciet,
Hanc ducat. D. Quæ quidem illi res vortat male.
C. Opportunè adeo nunc mecum argentum attuli.
Fructum, quem Lemni uxoris reddunt prædia:
Id sumam: uxori, tibi opus esse, dixero.

ACTUS IV. SCENA IV.

Ejusdem generis.

Antipho, Geta.

A. GEta. G. Hem. A. Quid egisti? G. Emunxi argento senes.
A. Satin'est id? G. Nescio hercle: tantum jussus sum
A. Eho,

A. Eho, verbero, aliud mihi respondes, ac rogo?
G. Quid ergo narras? A. Quid ego narrem? opera tua
Ad restim mihi quidem res rediit planissume:
Ut te quidem omnes Dii, Deæque, superi, inferi,
Malis exemplis perdant. Hem, si quid velis.
Huic mandes, quod quidem recte curatum velis,
Qui te ad scopulum è tranquillo inferat.
Quid minus utile fuit, quam hoc ulcus tangere,
Aut nominare uxorem? injecta est spes patri,
Posse illam extrudi. Cedo, nunc porro Phormio,
Dotem si accipiet, uxor ducenda est domum,
Quid fiet? G. Non enim ducet. A. Novi: cæterum,
Cum argentum repetent, nostra causa scilicet
In nervom potius ibit. G. Nihil est, Antipho,
Quin male narrando possit depravarier.
Tu id quod boni est, excerpis: dicis, quod mali est:
Audi nunc contra jam: si argentum acceperit;
Ducenda est uxor, ut ais: concedo tibi:
Spatium quidem tandem apparandi nuptias
Vocandi, sacrificandi dabitur paululum;
Interea amici, quod polliciti sunt, dabunt:
Id ille istis reddet. A. Quam ob rem? aut quid dicet?
G. Rogas.
Quot res post illa monstra evenerunt mihi,
Introiit in ædes ater alienus canis.
Anguis per impluvium decidit de tegulis:
Gallina cecinit, interdixit hariolus,
Aruspex vetuit ante brumam aliquid novi
Negoti incipere: quæ causa est justissima.
Hæc fient. A. Ut modo fiant, G. Fient, me vide:
Pater exit, abi, dic, esse argentum Phædriæ.

ACTUS IV. SCENA V.

Jambici octonarij.

Demipho, Geta, Chremes.

QUietus esto, inquam, ego curabo, ne quid verborum duint.
Hoc temere nunquam amittam ego à me, quin mihi testes adhibeam,
Cui dem: &, quamobrem dem, commemorabo. G. Ut cautus est, ubi nil opu'st.

C. Arqui

C. Atqui ita opus est facto, ac matura, dum lubido eadem hæc manet.
Nam si altera illa magis instabit, forsitan nos rejiciat.
G. Rem ipsam putâsti. D. Duc me ad eum ergo. G. Non moror. C. Ubi hoc egeris,
Transito ad uxorem meam, ut conveniat hanc priusquam hinc abeat.
Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne succenseat.
Et magis esse illum idoneum, qui ipsi sit familiarior,
Nos nostro officio nihil egressos esse, quantum is voluerit,
Datum esse dotis. D. Quid tuâ, malum, id refert? G. magni, Demipho.
D. Non sat tuum officium te feciſſe, si non id fama approbat?
C. Volo ipsius quoque voluntate hoc fieri, ne se ejectam prædicet.
D. Idem ego isthuc facere possum. C. Mulier mulieri magis congruet.
D. Rogabo. C. Ubi nunc illas ego reperire possim, cogito.

ACTUS V. SCENA I.

Octonarii Jambici, catalectici, & jambicus quaternarius unus, mistis aliquot trochaicis Octonariis.

Sophrona, Chremes.

QUid agam? quem amicum inveniam mihi miseræ? aut cui consilia
Hæc referam? aut unde nunc mihi auxilium petam nam vereor,
Hera ne, ob meum suasum indigne injuria afficiatur.
Ita patrem adolescentis facta hæc tolerare audio violenter.
C. Nam, quæ hæc est anus exanimata, à fratre quæ egressa est meo?
S. Quod ut facerem, me egestas impulit, cum scirem infirmas,
Hasce esse nuptias: ut id consulerem, interea vita
Ne in luto foret. C. Certe ædipol, nisi me animus fallit,
Aut parum oculi prospiciunt, meæ nutricem gnatæ video. S. Neque

S. Neque ille inveſtigarur. C. Quid agam? S. Qui eſt
ejus pater. C. Adeon',
An maneo, dum ea, quæ loquitur, magis cognoſco? S.
quod ſi eum nunc
Reperire poſſim, nihil eſt quod verear. C. Ea ipſa eſt,
colloquar.
S. Quis hic loquitur. C. Sòphrona. S. Et meum no-
men nominat? C. Reſpice ad me.
S. Dii obſecro vos, eſtne hic Stilpho? C. Non. S. Negas?
C. Concede hinc paululum à foribus iſtorſum ſodes, So-
phrona.
Ne me iſthoc poſthac nomine appellaſſis. S. Quid? non
is obſecro es,
Quem ſemper te eſſe dictitaſti? C. 'ſt. S. Quid has
metuis fores?
C. Concluſam hîc habeo uxorem ſævam: verum iſt-
hoc de nomine,
Eò perperam olim dixi, ne vos forte imprudentes foris
Effutiretis, atque id porrò aliqua uxor mea reſciſceret.
S. Hem iſthoc pol nos te hic invenire miſeræ nunquam
potuimus.
C. Eho, dic, mihi, quid tibi rei eſt cum familia hac unde
exis, aut ubi
Illæ ſunt? S. Miſeram me. C. Hem, quid eſt? vivuntne?
S. Vivit gnata.
Matrem ipſam ex ægritudine miſeram mors conſecu-
ta eſt.
C. Male factum. S. Ego autem, quæ eſſem anus deſerta,
egens, ignota,
Ut potui nuptum virginem locavi huic adoleſcenti,
Harum qui eſt dominus ædium. C. Antiphonine? S.
Hem, iſti ipſi. C. Quid?
Duaſne is uxores habet. S. Au obſecro, unam ille qui-
dem hanc ſolam.
C. Quid illa altera, quæ dicitur cognata? S. Hæc ergo
eſt. C. Quid ais?
S. Compoſitò eſt factum, quo modo hanc amans habe-
re poſſet
Sine dote. C. Dii, voſtram fidem! quam ſæpe fortè
temere

Eveniunt,

Eveniunt, quæ non audeas optare! offendi adveniens:
Quicum volebam, atque ut volebam, collocatam filiam.
Quod nos ambo opere maxumo dabamus operam, ut
fieret
Sine noſtra cura maxuma, ſua cura, hæc ſola fecit,
S. Nunc quid facto ſit opus, vide: pater adoleſcentis
venit:
Eumque animo iniquo hoc oppidò ferre aiunt. C. Nihil
pericli eſt.
Sed per Deos, atque homines meam eſſe hanc, cave
reſciſcat quiſquam.
S. Nemo ex me ſcibit. C. Sequere me: cætera intus
audies.

ACTUS V. SCENA II.

Jambici octonarij catalectici.

Demipho, Geta.

NOſtrapte culpa facimus, ut malos expediat eſſe,
Dum nimium dici nos bonos ſtudemus & benignos.
Ita fugias, ne præter caſam, quod ajunt, nonne id ſatis
erat,
Accipere ab illo injuriam? etiam argentum eſt ultro
objectum ei,
Ut ſit quî vivat, dum aliquid aliud flagitii conficiat.
G. Planiſſume. D. Iis nunc præmium eſt, qui recta
prava faciunt.
G. Veriſſime. D. Ut ſtultiſſime quidem illi rem geſſerimus.
G. Modo ut hoc conſilio poſſet diſcedi, ut iſtam ducat.
D. Etiamne id dubium eſt. G. Haud ſcio hercle, ut
homo eſt, an mutet animum.
D. Hem, mutet autem? G. Neſcio: verum, ſi forte, dico.
D. Ita faciam, ut frater cenſuit, uxorem huc ejus
adducam,
Cum iſta ut loquatur: abi tu Geta: prænuncia hanc
venturam.
G. Argentum inventum eſt Phædriæ: de jurgio ſi
letur,
Proviſum eſt, ne in præſentia hæc hinc abeat: quid
nunc porrò

Quid

Quid fiet? in eõdem luto hæsitas: vorsuram solves,
Geta, præsens quod fuerat malum, in diem abiit: plagæ crescunt,
Nisi prospicis: nunc hinc domum ibo, ac Phanium edocebo,
Ne quid vereatur Phormionem, aut ejus orationem.

ACTUS V. SCENA III.

Jambici octonarij & catalectici.

Demipho, Nausistrata, Chremes.

AGedum, ut soles, Nausistrata, fac, illa ut placetur nobis:
Ut sua voluntate id, quod est faciendum, faciat. N. Faciam.
D. Pariter nunc opera me adjuves, ac dudum re opitulata es.
N. Factum volo, at pol queo minus viri culpa, quàm me dignum est.
D. Quid autem? N. Quia pol mei patris bene parta indiligenter
Curatur: nam ex his prædiis talenta argenti bina
Capiebat statim: hem, vir viro quid præstat! D. Bina quæso?
N. Ac rebus vilioribus multo, tamen talenta bina. D. Hui.
N. Quid hæc videntur? D. Scilicet. N. Virum me natam vellem:
Ego ostenderem. D. Certo scio. N. Quo pacto? D. Parce, sodes
Ut possis cum illa, ne te adolescens mulier defatiget.
N. Faciam, ut jubes: sed meum virum abs te exire video. C. Hem Demipho,
Jam illi datum est argentum? D. Curavi illico. C. Nollem datum.
Hei, video uxorem: pene plus, quam sat erat. D. Cur nolles, Chreme?
C. Jam rectè. D. Quid tu? ecquid locutus cum ista es: quamobrem hanc ducimus?
C. Transegi. D. Quid ait tandem? C. Abduci non potest. D. Qui non potest?

C. Quia

C. Quia uterque utrique est cordi. D. Quid istuc nostra? C. Magni: præter hæc,
Cognatam comperi esse nobis. D. Quid? deliras? C. sic erit:
Non temere dico: redi mecum in memoriam. D. Satin' sanus es?
N. Au, absecro, cave ne in cognatam pecces. D. Non est. C. Ne nega.
Patris nomen aliud dictum est: hoc tu errâsti. D. Non nôrat patrem?
C. Nôrat. D. Cur aliud dixit. C. Nunquamne hodie concedes mihi, neque
Intelliges? D. Si tu nil narres. C. Pergis? N. Miror, quid hoc fiet,
D. Equidem hercle nescio. C. Vin' scire? at ita me servet Jupiter,
Ut propior illi, quam ego sum, ac tu, homo nemo est. D. Dii, vostram fidem!
Eamus ad ipsam una omnes nos: aut scire, aut nescire hoc volo. C. Ah.
D. Quid est? C. Itane parvam mihi fidem esse apud te? D. Vin' me hoc credere?
Vin' satis quæsitum mihi istuc esse? age fiat, quid illa filia
Amici nostri: quid futurum est? C. Rectè. D. Hanc igitur mittimus?
C. Quid ni? D. Illa maneat? C. Sic. D. Ire igitur tibi licet, Nausistrata.
N. Sic pol commodius esse in omnes arbitror, quàm ut cœperas,
Manere hanc: nam perliberalis visa est, cum vidi, mihi.
C. Quid istuc negotii est? Jamne operuit ostium? D. Jam. C. O Jupiter.
Dii nos respiciunt: gnatam inveni nuptam cum tuo filio. D. Hem.
Quo pacto id potuit? C. Non satis tutus est ad narrandum hic locus.
D. At tu intrò abi. C. Heus, ne filii quidem nostri hoc resciscant, volo.

ACTUS

Jambici octonarij catalectici.

Antipho.

Lætus sum, ut ut meæ res sese habent, fratri obtigisse quod volt.
Quàm scitum est, ejusmodi parare in animo cupiditates,
Quas, cum res advorsæ sient, paulo mederi possis.
Hic simul argentum repperit, cura sese expedivit:
Ego nullo possum remedio me evolvere ex his turbis:
Quin, si hoc celetur, in metu; sin patefiat, in probro sim,
Neque me domum nunc reciperem, ni mihi esset spes ostenta
Hujusce habendæ. Sed ubinam Getam invenire possum, ut
Rogem,, quod tempus conveniendi patris me capere jubeat?

ACTUS V. SCENA V.

Jambici octonarij acatalectici.

Phormio, Antipho.

Argentum accepi, tradidi lenoni: abduxi mulierem:
Curavi, propriâ eâ Phædria ut potiretur, nam emissa est manu.
Nunc una mihi res etiam restat, quæ est conficiunda, otium
A senibus ad potandum ut habeam: nam aliquot hos sumam dies.
A. Sed Phormio est: quid ais? P. Quid? A. Quidnam nunc facturus Phædria?
Quo pacto satietatem amoris ait se velle sumere?
P. Vicissim partes tuas acturus est. A. Quas? P. Ut fugitet patrem:
Te suas rogavit rursum ut ageres: causam ut pro se diceres:
Nam potaturus est apud me, ego me ire senibus Sunium
Dicam ad mercatum, ancillulam emptum, dudum quam dixit Geta,
Ne cum hic non videant me, conficere credant argentum suum.
Sed ostium concrepuit abs te. A. Vide, quis egrediat.
P. Geta est.

ACTUS V. SCENA VI.

Trochaici octonarii catalectici & jambici senarii.

Geta, Antipho, Phormio.

O Fortuna! ô fors fortuna! quantis commodis
Quam subitò hero meo Antiphoni ope vestra hu
oneraſtis diem!
A. Quidnam hic ſibi volt? G. Noſque amicos ejus e
oneraſtis metu!
Sed ego nunc mihi ceſſo, qui non humerum hunc one
pallio,
Atque hominem propero invenire, ut hæc, quæ con
gerint: ſciat!
A. Num tu intelligis, quid hic narret? P. Num tu? A
Nil. P. Tantundem ego.
G. Ad leonem hinc ire pergam: ibi nunc ſunt. A. He
Gera! G. Hem tibi!
Num mirum, aut novum eſt, revocari, curſum cum i
ſtitueris? A. Geta.
G. Pergin'hercle nunquam tu tuo odio vinces me. A.
Non manes?
G. Vapulabis, curialis vernula eſt, qui me vocat.
A. Id tibi quidem jam fiet, niſi reſiſtis, verbero.
G. Familiariorem oportet eſſe hunc, qui minitatu
malum.
Sed is ne eſt, quem quæro, an non? ipſus eſt. P. Congre
dere acturum. A. Quid eſt?
G. O Omnium, quantum eſt, qui vivant, hominum
homo honoratiſſime:
Nam ſine controverſia à Diis ſolus diligere, Antipho.
A. Ita velim: ſed quî iſthuc credam ita eſſe, mihi dic
velim.
G. Satin eſt, ſi te deliburum gaudio reddo? A. Enicas.
P. Quin tu hinc pollicitationes aufer, & quod fer
cedo. G. Oh!
Tu quoque hîc aderas, Phormio? P. Aderam: ſed ceſſas.
G. Accipe, hem.
Ut modo argentum dedimus tibi apud forum, rectà
domum

Sumus

Sumus profecti : interea mittit herus me ad uxorem tuam.
A. Quamobrem ? G. Omitto proloqui : nam nihil ad hanc rem eſt, Antipho.
Ubi in gynæceum ire occipio, puer ad me accurit Myda.
Ponè apprehendit pallio, reſupinat : reſpicio : rogo
Quamobrem retineat me, ait eſſe vetitum intro ad heram accedere.
Sophrona modo fratrem huc, inquit, ſenis introduxit Chremem,
Eumque nunc eſſe intus cum illis, hoc ubi ego audivi, ad fores
Suſpenſo gradu placidè ire perrexi : acceſſi : adſtiti :
Animam compreſſi : aurem admovi : ita animum cœpi attendere,
Hoc modo ſermonem captans. A. Euge Geta. H. Hic pulcherrimum
Facinus audivi: itaque penè hercle exclamavi gaudio.
P. Quod ? G. Quodnam arbitrare ? A. Neſcio. G. Atqui mirificiſſimum :
Patruus tuus eſt pater inventus Phanio uxori tuæ. A. Hem !
Quid ais ? G. Cum ejus conſuevit olim matre in Lemno clanculum.
P. Somnium : ut in hæc ignoraret ſuum patrem ? G. Aliquid credito
Phormio eſſe cauſæ ; ſed me cenſen' potuiſſe omnia
Intelligere extra oſtium, intus quæ inter ſeſe ipſi egerint ?
P. Atque hercle ego quoque illam audivi fabulam. G. Immo etiam dabo,
Quò magis credas ; patruus interea inde hîc egreditur foras :
Haud multò poſt cum patre idem recipit ſe intrò denuo.
Ait uterque, tibi poteſtatem ejus habendæ ſe dare.
Denique ego ſum miſſus, te ut requirerem, atque adducerem.
A. Hem ! quin ergo rape me, quid ceſſas ! G. Fecere.
A. ô mi Phormio. Vale.

Vale. P. Vale, Antipho: bene, ita me Dii ament, ſtum: & gaudeo
Tantam fortunam de improviſo eſſe his datam:
Summa eludendi occaſio eſt mihi nunc ſenes,
Et Phædriæ curam adimere argentariam,
Ne cuiquam ſuorum æqualium ſupplex ſiet:
Nam idem hoc argentum ita ut datum eſt ingratis,
His datum erit: hoc qui cogam, re ipſa reperi.
Nunc geſtus mihi, vultuſque eſt capiundus novus.
Sed hinc concedam in angiportum hunc proxumum:
Inde hiſce oſtendam me, ubi erunt egreſſi foras:
Quò me aſſimulâram ire ad mercatum, non eo.

ACTUS V. SCENA VII.

Ejuſdem generis.

Demipho, Phormio, Chremes.

DIis magnas merito gratias habeo, atque ago,
Quando evenêre hæc nobis, frater, proſperè.
Quantum poteſt, nunc conveniendus Phormio eſt,
Priuſquam dilapidet noſtras triginta minas,
Ut auferamus. P. Demiphontem, ſi domi eſt,
Viſam: ut quod. D. At nos ad te ibamus, Phormio.
P. De eadem hac fortaſſe cauſa? D. Ita hercle. P. Credi
Quid ad me ibatis? ridiculum: an verebamini,
Ne non id facerem, quod recepiſſem ſemel?
Heus, quanta, quanta hæc mea pauperras eſt, tamen
Adhuc curavi unum hoc quidem, ut mihi eſſet fides,
C. Eſtne ea ita, ut dixi, liberalis? D. Oppidò.
P. Itaque ad vos venio nunciatum, Demipho,
Paratum me eſſe: ubi voltis, uxorem date.
Nam omnes poſthabui mihi res, ita uti par fuit.
Poſtquam, tantopere id vos velle, animadvorteram.
D. At hic dehortatus eſt me, ne illam tibi darem:
Nam, qui erit rumor populi, inquit, ſi id feceris!
Olim, cum honeſte potuit, tum non eſt data:
Nunc viduam extrudi turpe eſt: ferme, eadem omnia
Quæ tute dudum coram me incuſaveras.
P. Satin' ſuperbè illuditis me. D. Quî? P. Rogas?
Quia ne alteram quidem illam potero ducere;
Nam quo redibo ore ad eam quam contempſerim?
C. Tum autem Antiphonem video ab ſeſe amittere

Invitum

vitum eam, inque. D. Tum autem video filium
vitum sane, mulierem ab se amittere.
ed transi sodes ad forum, atque illud mihi
rgentum jube rursum rescribi, Phormio.
. Quod? næ ego perscripsi porrò illis, quibus debui,
. Quid igitur fiet? P. Si vis mihi uxorem dare,
uam despondisti, ducam: sin est, ut velis
anere illam apud te, dos hic maneat, Demipho:
am non est æquom, me propter vos decipi,
um ego vestri honoris causa repudium alteri
emiserim, quæ tantundem doris dabat.
. I hinc in malam rem cum isthac magnificentia,
ugitive: etiam nunc credis te ignorarier,
ut tua facta adeo? P. Irritor. D. Tune hanc duceres,
tibi daretur. P. Fac periculum. D. Ut filius
um illa habitet apud te, hoc vestrum consilium fuit.
. Quæso, quid narras? D. Quin tu mihi argentum cedo.
. Immo vero tu uxorem cedo. D. In ius ambula.
. In ius? enimvero si porro esse odiosi pergitis.
. Quid facies? P. Egone? vos me indotatis modo
atrocinari fortasse arbitramini:
tiam dotatis soleo. Quid id nostra? P. Nihil.
ic quandam nôram, cujus vir uxorem. C. Hem. D.
Quid est?
. Lemni habuit aliam. C. Nullus sum. P. Ex Qua filiam
nscepit, & eam clam educat. C. Sepultus sum.
. Hæc adeo ego illi jam narrabo. C. Obsecro,
e facias. P. Oh! tun'is eras? D. Ut ludos facit!
. Missum te facimus. P. Fabulæ. C. Quid vis tibi?
rgentum quod habes, condonamus te? P. Audio.
uid vos, malum, ergo me sic ludificamini
nepti, vostrâ puerili sententiâ?
Nolo, volo: volo, nolo rursum: cedo, cape.
uod dictum, indictum est: quod modo erat rctum
irritum est.
. Quo pacto, aut unde hæc hic rescivit? D. Nescio,
Nisi, me dixisse id nemini, certo scio.
. Monstri, ita me Dii ament, simile. P. Injeci scrupulum. D. Hem:
Hiccine ut à nobis hoc tantum argenti auferat.

Tam apertè irridens? emori hercle satius est:
Animo virili præsentique ut sis, para.
Vides tuum peccatum esse elatum foras:
Neque jam id celare posse te uxorem tuam?
Nunc quod ipsa ex aliis auditura sit, Chreme,
Id nosmet indicare, placabilius est.
Tum hunc impuratum poterimus nostro modo
Ulcisci. P. At at, nisi mihi prospicio, hæreo:
Hi gladiatorio animo, ad me affectant viam.
C. At vereor, ut placari possit. D. Bono animo es:
Ego redigam vos in gratiam, hoc fretus, Chreme:
Cum è medio excessit, unde hæc suscepta est tibi.
P. Itane agitis mecum? satis astute aggredimini:
Non hercle ex re istius, me instigasti, Demipho.
Ain tu, ubi peregrè, tibi quod lubitum fuit, feceris,
Neque hujus sis veritus fœminæ primariæ,
Novo modo ei quin faceres contumelias,
Venias nunc precibus lautum peccatum tuum?
Hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo,
Ut ne restinguas lacrumis, si extillaveris.
D. Malum, quod isti Dii, Deæque omnes duint.
Tantane affectum quenquam esse hominem audaciâ?
Nonne hoc publicitus scelus hinc deportarier
In solas terras? C. In id redactus sum loci,
Ut quid agam cum illo nesciam prorsus. D. Ego scio.
In ius eamus. P. In ius? huc, si quid lubet.
D. Assequere, ac retine: dum hinc ego servos evoco.
C. Etenim solus nequeo: accurre huc. P. Una injuria est
Tecum. C. Lege agito ergo. P. Altera est tecum, Chreme.
D. Rape hunc. P. Itane agitis? enimvero voce est opus.
Nausistrata, exi. C. Os opprime. D. Impurum vide,
Quantum valet. P. Nausistrata, inquam. C. Non taces?
P. Taceam? D. Nisi sequitur, pugnos in ventrem ingere.
P. Vel oculum exclude: est, ubi vos ulciscar, probè.

ACTUS V. SCENA VIII.

Jambici senarij & trochaici octonarij.

Nausistrata, Chremes, Phormio, Demipho.

QUis nominat me? C. Heus! N. Quid isthuc turbæ est obsecro.

Mi vir? P. Hem, quid nunc obticuisti? N. Quis hic homo est?
Non mihi respondes? P. Hiccine ut tibi respondeat?
Qui hercle, ubi sit, nescit. C. Cave isti quicquam creduas.
P. Abi, tange: si non totus friget, me enica.
C. Nihil est. N. Quid ergo est? quid isthic narrat? P. Jam scies,
Auscultа. C. Pergin' credere. N. Quid ego obsecro
Huic credam, qui nil dixit? P. Delirat miser
Timore. N. Non pol temere est, quod tu tam times,
C. Ego timeo? P. Recte sanè, quando nihil times,
Et hoc nihil est, quod ego dico, tu narra. D. Scelus,
Tibi narret? P. Eho tu, factum est abs te sedulò.
Pro fratre. N. Mi vir, non mihi narras? C. At. Na. Quid ai?
C. Non opus est dicto. P. Tibi quidem: at scito huic opus est,
In Lemno. C. Hem, quid ais? D. Non taces? P. Clam te. C. Hei mihi.
P. Uxorem duxit. N. Mi homo, Dii melius duint:
P. Sic factum est. N. Perii, misera. P. Et inde filiam
Suscepit jam unam, dum tu dormis. C. Quid agimus?
N. Pro Dii immortales, facinus indignum, & malum?
P. Hoc actum est. N. An quicquam hodie est factum indignius?
Qui mihi, ubi ad uxores ventum est, tum fiunt senes?
Demipho, te appello: nam me cum hoc ipso distædet loqui.
Hæccine erant itiones crebræ, & mansiones diutinæ
Lemni; hæccine erat, quæ nostros fructus minuebat, vilitas?
D. Ego, Nausistrata, esse in hac re culpam meritam, non nego:
Sed eam, quæ sit ignoscenda. P. Verba fiunt mortuo.
D. Nam neque negligentia tua, neque odio id fecit tuo.
Vinolentus ferè, ab hinc annos quindecim, mulierculam
Eam compressit, unde hæc nata est, neque post illam unquam attigit.
Ea mortem obiit: è medio abiit: qui sit in re pulus?

Quamobrem, te oro, ut alia tua facta sunt, æquo anim
hoc feras.
N. Quid ego æquo animo? cupio misera in hac re ja
defungier.
Sed, quid sperem? ætate porro minus peccaturum p
tem?
Jam tum erat senex, senectus si verecundos facit.
An mea forma atque ætas nunc magis expetenda est
Demipho?
Quid mihi nunc affers, quamobrem expectem, aut spe
rem porro non fore?
P. Exequias Chremiti, quibus est commodum ire, hei
tempus est.
Sic dabo, age, age nunc, Phormionem qui volet, lace
sito.
Faxo tali eum mactatum, atque hic est infortunio.
Redeat sane in gratiam: jam supplicii satis est mihi.
Habeat hæc, ei quod, dum vivat, usque ad aurem d
ganniat.
N. At meo merito, credo? quid ego nunc commemorem
Demipho,
Singillatim: qualis ego in hunc fuerim? D. Novi æqu
omnia
Tecum. N. Meriton' hoc meo videtur factum? D. Mi
nimè gentium,
Verum, quando jam accusando infectum fieri non po
test.
Ignosce: orat, confitetur, purgat: quid vis amplius?
P. Enimvero, prius quam hæc dat veniam, mihi prospi
ciam & Phædriæ.
Heus Nausistrata, prius quam huic respondes temere,
audi. N. Quid est?
P. Ego minas triginta ab isto per fallaciam abstuli,
Eas dedi tuo gnato: is pro sua amica lenoni dedit.
C. Hem, quid ais? N. Adeon' hoc indignum tibi videtur,
filius
Homo adolescens unam si habet amicam: tu uxores
duas?
Nil pudere! quo illum ore objurgabis? responde
mihi.

D. Faciet

D. Facier, ut voles. N. Immo, ut jam scias meam sententiam,
Neque ego ignosco, neque promitto quicquam, neque respondeo,
Priusquam gnatum videro: ejus judicio permitto omnia: is
Quod jubebit, faciam. P. Mulier sapiens es, Nausistrata.
N. Satin' id est tibi. P. Immo vero pulchrè discedo & probè,
Et præter spem. N. Tu tuum nomen dic quod est. P. Mihin'? Phormio,
Vostræ familiæ herclè amicus: & tuo summus Phædriæ.
N. Phormio, at ego æcastor posthac tibi, quod potero, & quæ voles,
Faciamque, & dicam. P. Benignè dicis. N. Pol meritum est tuum.
P. Vin' primum hodie facere, quod ego gaudeam, Nausistrata.
Et quod tuo viro oculi doleant? N. Cupio. P. Me ad cœnam voca,
N. Pol verò voco. D. Eamus intro hinc. N. Fiat: sed ubi est Phædria,
Judex noster? P. Jam hic faxo aderit. Vos valete, & plaudite.

HECYRÆ

HECYRÆ PERSONÆ.

Philotis, *Meretrix.*	Phidippus, *ſenex.*
Syra, *Anus.*	Pamphilus, *Adoleſcens.*
Parmeno, *ſervus.*	Myrrhina, *Mulier matrona.*
Laches, *ſenex.*	Soſia, *ſervus.*
Soſtrata, *Mulier.*	Bacchis, Meretrix.

Sequentium hic tantum mentio fit.

Philumena, *Puella*, Scitus, *Puer.*

C. SULPITII APOLLINARIS PERIOCHA.

Uxorem duxit Pamphilus Philumenam:
Cui quondam ignorans virgini vitium obtulit:
Ejuſque, per vim quem detraxit, annulum,
Dederat amicæ Baccidi meretriculæ:
Dein profectus in Imbrum eſt: nuptam haud attigit.
Hanc mater utero gravidam, ne id ſciat ſocrus,
Ut ægram ad ſe transfert, revenit Pamphilus:
Deprehendit partum, celat: uxorem tamen
Retinere non vult. pater incuſat Bacchidis
Amorem; dum ſe purgat Bacchis, annulum,
Mater vitiatæ forte agnoſcit Myrrhina.
Uxorem recipit Pamphilus cum filio.

HECY-

HECYRA TERENTII.

Acta ludis Magalensib. Sex. Julio Cæsare, Cn. Cornelio Dolabella. Ædil. Curul. non placuit. Iterum data, Cn. Octavio, T. Manlio Coss. L. Æmili Pauli, Ludis Funebribus. non est placita. Tertio relata. Q Fulvio. L. Martio. Ædilib Curul. Egit. L. Ambivius Turpio. placuit.

PROLOGUS.

HEcyra est huic nomen fabulæ, hæc cum data est
nova, novum intervenit vitium, & calamitas:
Ut neque spectari hæc, neque cognosci potuerit:
Ita populus studio stupidus in funambulo
Animum occupârat, nunc hæc plane est pro nova:
Et is, qui scripsit hanc, ob eam rem noluit
Iterum referre, ut iterum possit vendere.
Alias cognôstis ejus: quæso hanc noscite.

ALTER PROLOGUS.

ORator ad vos venio, ornatu prologi,
Sinite exorator sim, eodem ut jure uti senem
Liceat, quo jure sum usus adolescentior.
Novas qui exactas feci ut inveterascerent,
Ne cum poëta scriptura evanesceret,
In his, quas primùm Cæcilî didici novas,
Partim sum earum exactus, partim vix steti.
Quia sciebam dubiam fortunam esse scenicam,
Spe incerta, certum mihi laborem sustuli,
Easdem agere cœpi, ut ab eodem alias discerem
Novas studiosè, ne illum ab studio abducerem,
Perfeci ut spectarentur, ubi sunt cognitæ,

Placitæ sunt, ita poëtam restitui in locum,
Prope jam remotum injuriâ adversariûm
Ab studio, atque ab labore, atque arte musicâ.
Quod si scripturam spreviſſem in præsentia, &
In deterrendo voluiſſem operam sumere,
Ut in otio esset, potius quàm in negotio:
Deterruiſſem facilè ne alias scriberet.
Nunc quid peram, mea causa, æquo animo attendite.
Hecyram ad vos refero quam mihi per silentium
Nunquam agere licitum est, ita eam oppreſſit calamitas.
Eam calamitatem vestra intelligentia
Sedabit, si erit adjutrix nostræ induſtriæ.
Cum primùm eam agere cœpi, pugilum gloria,
Funambuli eodem accessit expectatio:
Comitum conventus, strepitus: clamor mulierum
Fecêre, ut ante tempus exirem foras:
Vetere in nova cœpi uti consuetudine,
In experiundo ut essem: refero denuo:
Primo actu placeo: cum interea rumor venit,
Datum iri gladiatores: populus convolat,
Tumultuantur, clamant, pugnant de loco.
Interea ego meum non potui tutari locum:
Nunc turba nulla est, otium, & silentium est.
Agendi tempus mihi datum est: vobis datur
Potestas condecorandi ludos scenicos.
Nolite sinere per vos artem musicam
Recidere ad paucos: facite, ut vestra auctoritas
Meæ auctoritati fautrix, adjutrixque sit.
Si nunquam avarè statui pretium arti meæ,
Et eùm esse quæstum in animum induxi maxumum,
Quam maxumè servire vostris commodis:
Sinite impetrare me, qui in tutelam meam,
Studium suum, & se in vostram commisit fidem:
Ne eum circumventum iniquè iniqui irrideant.
Meâ causâ causam hanc recipite, & silentium
Date. ut lubeat, scribere aliis, mihique ut discere
Novas expediat, posthac pretio emptas meo.

ACTUS

ACTVS I. SCENA I.

Jambici Senarii.

Philotis, Syra.

PErpol quàm paucos reperias meretricibus
Fideleis evenire amatores, Syra,
Vel hic Pamphilus jurabat quoties Bacchidi,
Quam sanctè, ut quivis facile posset credere,
Nunquam illa vivâ ducturum uxorem domum,
Hem, duxit. S. Ergo propterea te sedulo
Et moneo, & hortor, ne cujusquam misereat,
Quin spolies, mutiles, laceres, quemque nacta sis.
P. Utin' eximium neminem habeam? S. Neminem:
Nam nemo illorum quisquam, scito, ad te venit,
Quin ita paret sese, abs te ut blanditiis suis
Quam minimo pretio suam voluptatem expleat.
Hiscine tu, amabo, non contra insidiabere?
P. Tamen pol eandem esse omnibus, injurium est.
S. Injurium autem est ulcisci adversarios?
Aut qua via captent te illi, eâdem ipsos capi?
Eheu, me miseram, cur non aut isthæc mihi
Ætas & forma est, aut tibi hæc sententia?

ACTVS I. SCENA II.

Ejusdem Metri.

Parmeno, Philotis, Syra.

SEnex si quæret me, modo isse dicito
Ad portum, percunctatum adventum Pamphili:
Audin, quid dicam, Scirte? si quæret me, uti
Tum dicas, si non quæret, nullus dixeris:
Aliàs ut uti possim causa hac integra.
Sed videon'ego Philotium; unde hæc advenit?
Philotis salve multum. Ph. O salve Parmeno.
S. Salue mecastor, Parmeno. Ph. Et tu ædepol, Syra.
Dic mihi, Philoti, ubi te oblectâsti tam diu?
Ph. Minime, equidem me oblectavi, quæ cum milite
Corinthum hinc sum profecta inhumanissimo:
Biennium ibi perpetuum misera illum tuli.
Pa. Ædepol te desiderium Athenarum arbitror
Philotium, cepisse sæpe, & te tuum
Consilium contempsisse. P. Non dici potest
Quàm cupida eram huc redeundi, abeundi à milite,

Vosque hic videndi, antiqua ut consuetudine
Agitarem inter vos liberè convivium :
Nam illi haud licebat, nisi præfinito, loqui
Quæ illi placerent. Pa. Haud opinor commodè
Finem statuisse orationi militem.
Ph. Sed quid hoc negoti est? modo quæ narravit mihi
Hic intus Bacchis? quod ego nunquam credidi,
Fore, ut ille viva hac posset animum inducere
Uxorem habere. Pa. Habere autem. Ph. Eho tu, an non
habet?
Pa. Habet, sed firmæ hæ vereor ut sint nuptiæ.
Ph. Ita dii deæque faxint, si in rem est Bacchidis,
Sed qui isthuc credam ita esse? dic mihi Parmeno.
Pa. Non est opus prolato: hoc percunctarier
Desiste. Ph. Nempe ea causa ut ne id fiat palam.
Ita me dii bene amabunt, haud propterea te rogo, ut
Hoc proferam, sed tacita ut mecum gaudeam.
Pa. Nunquam dices tam commodè, ut tergum meum
Tuam in fidem committam. Ph. Ah, noli Parmeno:
Quasi non tu multo malis narrare hoc mihi,
Quam ego, quæ percunctor, scire. Pa. Vera hæc Prædicas.
Et mihi illud vitium maxumum est, si mihi fidem
Das te taciturum, dicam. Ph. Ad ingenium redis:
Fidem do, loquere? Pa. Ausculta. Ph. Isthic sum. Pa.
Hanc Bacchidem
Amabat, ut cum maxumè, tum Pamphilus,
Cum pater, uxorem ut ducat, orare occipit,
Et hæc, communia omnium quæ sunt patrum,
Senem se dicere esse, illum autem esse unicum,
Præsidium velle se senectuti suæ.
Ille primò se negare: sed, postquam acrius
Pater instat, fecit animi ut incertus foret,
Pudorine anne amori obsequeretur magis.
Tandendo atque odio denique effecit senex:
Despondit ei gnatam hujus vicini proxumi,
Usque illud visum est Pamphilo neutiquam grave,
Donec jam in ipsis nuptiis, postquam videt
Paratas, nec moram ullam, quin ducat, dari:
Ibi demum ita ægre tulit, ut ipsam Bacchidem,
Si adesset, credo ibi ejus commiseresceret;

Ubicunque

Ubicunque datum erat ſpatium ſolitudinis,
Ut colloqui mecum unà poſſet: Parmeno,
Perii, quid ego egi? in quod me conjeci malum?
Non potero hoc ferre Parmeno: perii miſer.
Ph. At te dii deæque perduint; cum iſthoc odio Laches.
Pa. Ad pauca ut redeam, uxorem deducit domum:
Nocte illa prima virginem non attigit:
Quæ conſecuta eſt nox, eam nihilo magis.
Ph. Quid ais? cum virgine unà adoleſcens cubuerit,
Plus potus, illa ſe abſtinere ut potuerit?
Non verisimile dicis: nec verum arbitror.
Pa. Credo ita videri tibi; nam nemo ad te venit,
Niſi cupiens tui: ille invitus illam duxerat.
Ph. Quid deinde fit? Pa. Diebus ſanè pauculis
Poſt, pamphilus me ſolum ſeducit foras:
Narratque ut virgo à ſe integra etiam tum ſiet:
Seque ante, quam eam uxorem duxiſſet domum,
Speraſſe, eas tolerare poſſe nuptias.
Sed, quam decrêrim me non poſſe diutius
Habere, eam ludibrio haberi, Parmeno,
Quin integram itidem reddam ut accepi à ſuis,
Neque honeſtum mihi, neque utile ipſi virgini eſt.
Ph. Pium, ac pudicum ingenium narras Pamphili.
Pa. Hoc ego proferre, incommodum eſſe mihi arbitror
Reddi patri autem, cui tu nihil dicas vitii,
Superbum eſt: ſed illam ſpero, ubi hoc cognoverit,
Non poſſe ſe mecum eſſe, abituram denique.
Ph. Quid interea? ibatne ad Bacchidem? Pa. quotidie.
Sed, ut fit, poſtquam hunc alienum ab ſeſe videt.
Maligna multò, & magis procax facta illico eſt:
Ph. Non edepol mirum, P. atqui ea res multò maxumè.
Disjunxit illum ab illa, poſtquam & ipſe ſeſe,
Et illam, & hanc quæ domi erat, cognovit ſatis:
Ad exemplum ambarum mores earum exiſtumans,
Hæc, ita uti liberali eſſe ingenio decet,
Pudens, modeſta, incommoda atque injurias
Viri omnes ferre, & tegere contumelias.
Hic animus partim uxoris miſericordiâ
Devinctus, partim victus hujuſce injuriis,
Paulatim elapsu'ſt Bacchidi, atque huic tranſtulit

Amorem,

Amorem, postquam par ingenium nactus est.
Interea in Imbro moritur cognatus senex
Horunce: ea ad bos redibat lege hæreditas.
Eò amantem invitum Pamphilum extrudit pater.
Reliquit cum matre hic uxorem: nam senex
Rus abdidit se: huc rarò in urbem commeat,
Ph. Quid adhuc habent infirmitatis nuptiæ?
Pa. Nunc audies, primum dies compluſculos
Bene conveniebat sane inter eas: interim.
Miris modis odisse cœpit Soſtratam,
Neque lites ullæ inter eas: postulatio
Nunquam. Ph. Quid igitur? Pa. Si quando ad eam accesserat
Confabulatum, fugere è conspectu illico,
Videre nolle: denique, ubi non quit pati,
Simulat se à matre accersi ad rem divinam, abiit.
Ubi illic dies est complures, accersi jubet,
Dixere causam tunc nescio quam: iterum jubet:
Nemo remisit. Postquam accersunt sæpius,
Ægram esse simulant mulierem: nostra illico
It visere ad eam, admisit nemo, hoc ubi senex;
Resciuit, heri ea causa rure huc advenit:
Patrem continuo convenit Philumenæ.
Quid egerint inter se nondum etiam scio:
Nisi sanè curæ est, quorsum eventurum hoc fiet.
Habes omnem rem: pergam, quo cœpi hoc iter.
Ph. Et quidem ego: nam constitui cum quodam hospite
Me esse illum conventuram. Pa. Dii vortant benè
Quod agas. Ph. Vale. Pa. Et tu bene vale, Philotium.

ACTUS II. SCENA I.

Jambici octonarij, & pauci senarij admixti trochaicis octonariis.

Lachis, Soſtrata.

PRo Deûm atque hominum fidem! quod hoc genus est, quæ hæc conjuratio?
Ut omnes mulieres eadem æq; studeant, nolintq; omnia:
Neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio ullam reperias:
Itaq; adeo uno animo omnes socrus oderunt nurus: viris

Esse

Esse adversas, æque studium est, similis est pertina
In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ ad malitiam: &
Ei ludo, si ullus est, magistram hanc esse satis certo scio.
S. Me miseram,, quæ nunc, quamobrem accuser, nescio.
L. Hem!
Tu nescis! S. Non, ita me Dii bene ament, mi Laches:
Itaque unà inter nos agere ætatem liceat. L. Dii mala prohibeant.
S. Meque abs te immerito esse accusatam, postmodum rescisces. L. Scio.
Te immerito? an quicquam pro istis factis dignum te dici potest,
Quæ me, & te, & familiam dedecoras, filio luctum paras:
Tum autem, ex amicis inimici ut sint nobis affines, facis,
Qui illum decrêrunt dignum, suos cui liberos committerent,
Tu sola exorere, quæ perturbas hæc tua impudentia.
S. Egone? L. Tu inquam mulier, quæ me omnino lapidem, haud hominem, putas.
An, quia ruri esse crebrò soleò, nescire arbitramini,
Quo quæque pacto, hic vitam vostram exigat?
Multo melius hic quæ fiunt, quam illic, ubi sum assidue, scio:
Ideo quia ut vos mihi domi eritis, proinde ego ero famâ foris.
Jampridē equidē audivi cepisse odium tui Philumenā:
Minimeque adeo mirum: & ni id feciſſet, magis mirum foret.
Sed non credidi adeò, ut etiā totam hanc odiisset domū
Quod si sciſſem, illa hic maneret potius, tu hinc isses foras,
At vide, quàm immeritò ægritudo hæc oritur mihi abs te, Sostrata.
Rus habitatum abii, concedens vobis, & rei serviens:
Sumptus vostros, otiumque ut nostra res posset pati,
Meo labori haud parcens, præter æquom atque ætatem meam.
Non te pro his curâsse rebus, ne quid ægrè esset mihi?

S. Non

S. Non mea opera, neque pol culpa evenit. L. Im
maxumè
Sola hic fuisti: in te omnis hæret culpa sola, Sostra
Quæ hic erant, curares, cum ego vos solvi curis cæter
Cum puella anum suscepisse inimicitias non pudet:
Illius dices culpâ factū S. Haud equidem dico, mi Lache
L. Gaudeo, Ita me dii ament, gnati causa: nam de
quidem
Satis scio, peccando detrimenti nil fieri potest.
S. Qui scis, an ea causa mi vir, me odisse assimulaverit,
Ut cum matre unà plus esset? L. Quid ais? non figu
hoc sat est,
Quod heri nemo voluit visentē, te ad eam intromittere
S. Eam lassam oppidò tum ajebant, eò ad eam non ad
missa sum.
L. Tuos esse illi mores morbum magis; quam ullam
aliam rem, arbitror:
Et merito adeo: nam vostrarū nulla est, quin gnatū velit
Ducere uxorē, &, quæ vobis placita est conditio, datur.
Ubi duxêre impulsu vostro, vostro impulsu easdem
exigunt.

ACTUS II. SCENA II.

Jambici octonarij catalectici.

Phidippus, Laches, Sostrata.

ETsi scio, Philumena, meum jus esse, ut te cogam,
Quæ ego imperem, facere: ego tamen patrio animo victus, faciam
Ut tibi concedam, neque tuæ libidini advorsabor.
L. Atque eccum Phidippum optumè video: ex hoc
jam scibo, quid sit.
Phidippe, etsi ego meis omnibus scio me esse apprime
obsequentem:
Sed non adeo, ut facilitas mea illorū corrumpat animos.
Quod si tu idem faceres, magis in rem & nostram, &
vostram id esset.
Nunc video in illarum potestate esse te. P. Eia verò.
L. Adii te heri de filia: ut veni, itidem incertum amisti.
Haud ita decet, si perpetuam vis esse affinitatem hanc,
Celare te iras. si quid est peccatum à nobis, profer:
Aut ea, refellendo, aut purgando vobis, corrigemus,

Te

Te judice ipso, sin ea est causa retinendi apud vos,
Quia ægra est: te mihi injuriam facere arbitror, Phidippe,
Si metuis, satis ut meæ domi curetur diligenter.
At ita me Dii ament, haud tibi hoc concedo, etsi illi pater es,
Ut tu illam salvam magis velis, quam ego: id adeo gnati causâ,
Quem ego intellexi illam haud minus, quam se ipsum magnificare:
Neque adeo me clam est, quam esse eum graviter laturum credam,
Hoc si rescierit, eo domum, studeo hæc prius, quam ille, huc redeat.
P. Laches, & diligentiam vostram, & benignitatem
Novi: &, quæ dicis, omnia esse ut dicis, animum induco,
Et te hoc mihi cupio credere: illam ad vos redire studeo,
Si facere possim ullo modo. L. Quæ res te facere id prohibet
Eho, num quidnam accusat virum? P. Minimè, nam, postquam attendi
Magis, & vi cœpi cogere ut rediret, sanctè adjurat,
Non posse apud vos Pamphilo se absente perdurare.
Aliud fortasse aliis vitii est. Leni ego animo sum natus
Non possum advorsari meis. L. Hem, Sostrata. S. Hei me miseram.
L. Certumne est isthuc? P. Nunc quidem, ut videtur, sed nunquid vis?
Nam, est, quod me transire ad forum jam oporteat. L. eo tecum una.

ACTUS II. SCENA III.

Trochaici octonarii.

Sostrata.

Æ Depol næ nos sumus mulieres iniquè æquè invisæ viris
Propter paucas, quæ omnes faciunt, dignæ ut videamur malo.
Nam ita dii me ament, quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam.

Sed

Sed non facile est expurgatu: ita animum induxerunt socrus
Omnes esse iniquas, haud pol me equidem; nam non quam aecus
Habui illam, ac si ex me esset nata: nec, quî hoc mihi eveniat, scio.
Nisi pol filiũ multimodis jam expecto, ut redeat domum

ACTUS III. SCENA I.

Octonarij jambici & trochaici & jambici senarij.

Pamphilus, Parmeno, Mirrhina.

NEmini ego plura acerba esse credo, ex amore homini unquam oblata,
Quam mihi, heu me infelicem! hanccine ego vitam parsi perdere?
Haccine ego causa eram tantopere cupidus redeundi domum?
Cui quanto fuerat præstabilius, ubivis gentium ætatem agere
Quã huc redire; atq; hæc ita esse, miserum me resciscere.
Nam nos omnes, quibus alicunde aliquis objectus est labos,
Omne quod est interea tempus, prius quam id rescitum est, lucro est.
Par. At sic, citius qui te expedias his ærumnis, reperias.
Si non rediisses, hæ iræ factæ essent multo ampliores:
Sed nũc adventũ tuũ ambas, Pamphile, scio reverituras.
Rem cognosces, irã expedies: restitues rursũ in gratiam.
Levia sunt hæc, quæ tu pergravia esse in animum induxti tuum.
Pam. Quid consolare me? an quisquam usquam gentium est æque miser?
Prius, quam hanc uxorem duxi, habebam alibi animum, amori deditum:
Jam in hac re ut taceam, cuivis facile scitu est, quam fuerim miser.
Tamen nunquam ausus sum recusare eam, quam mihi obtrudit pater.
Vix me illinc abstraxi, atque impeditum in ea expedivi animum meum:
Vixque huc contuleram, hem nova res orta est, porro ab hac quæ me abstrahat.

Tum

Tum matrem ex ea re me, aut me uxorem in culpa inventurum arbitror:
Quod cum ira esse invenero, quid restat, nisi porro ut fiam miser.
Nam matris ferre injurias me, Parmeno, pietas jubet.
Tum uxori obnoxius sum: ita olim suo me ingenio pertulit,
Tot meas injurias, quæ nunquam in ullo patefecit loco.
Sed magnum, nescio quid, necesse est, evenisse, Parmeno,
Unde ira inter eas interceſſit, quæ tam permansit diu.
Par. Haud quidem hercle parvum est: si vis vero veram rationem exequi.
Non maximas, quæ maximæ sunt interdum iræ, injurias
Faciunt: nam sæpe est, quibus in rebus alius ne iratus quidem est,
Cum de eadem causa est iracundus factus inimicissimus.
Pueri inter sese quam pro levibus noxiis iras gerunt:
Qua propter? quia enim, qui eos gubernat animus, infirmum gerunt?
Itidem illæ mulieres sunt fermè, ut pueri, levi sententiâ?
Fortasse unum aliquod verbum hanc inter eas iram conciverit.
Pam. Abi Parmeno intrò, ac me venisse, nuncia. Par. Hem, quid hoc est? Pam. Tace.
Trepidari sentio, cursari sursum prorsùm. agedùm ad fores
Accede propius. Par. Hem, sensistin? Pam. Noli fabularier.
Pro Jupiter, audio clamorẽ? Par. tute loqueris, me vetas
M. Tace obsecro, mea gnata. Pa. Matris vox visa est Philumenæ.
Nullus sum. Par. Quî dum? Pa. Perii. Par. Quamobrem? Pa. Nescio quod magnum malum
Profectò, Parmeno, me celant. Par. uxorem Philumenam
Pavitare nescio quid, dixerunt: id si forte est, nescio
Pa. Interii, cur mihi id non dixti. Par. Quia non
teram unà omnia.
Pa. Quid morbi est? Par. Nescio. Pa. Quid? non
medicum adduxit? Par. Nescio:
Pa. Cesso hinc ire intro, ut hoc quamprimum
quid est, certò sciam?

Pa. Quonam modo, Philumena mea, nunc te offend
affectam?
Nam si periculum ullum in te est, periisse me unà, ha
dubium est.
Par. Non usus facto est mihi nunc, hunc intrò sequi,
Nam invisos omnes nos esse illis sentio:
Herè nemo voluit Sostratam intro admittere,
Si fortè morbus amplior factus siet,
Quod sanè nolim, maxume heri causa mei,
Servom illico introiisse dicent Sostratæ,
Aliquid tulisse comminiscentur mali
Capiti, atque ætati illorum, morbus quî auctus sit:
Hera in crimen veniet, ego vero in magnum malum.

ACTUS III. SCENA II.

Trochaici octonarii catalectici.

Sostrata, Parmeno, Pamphilus.

NEscio, quid jam dudum hic audio tumultuari
sera?
Malè metuo, ne Philumenæ magis morbus aggravesc
Quod te Æsculapi, & te Salus, ne quid sit hujus, oro
Nunc ad eam visam. Par. Heus Sostrata. S. Eho. Pa
iterum isthinc excludêre.
S. Ehem Parmeno; tune hic eras? perii, quid facia
misera!
Non visam uxorem Pamphili, cum in proxumo hi
sit ægra?
Par. Non visas, nec mittas quidem visendi cau
quenquam:
Nam, qui amat, cui odio ipsus est, bis facere stulte duct
Laborem inanem ipsus capit, & illi molestiam affert.
Tum autē filius tuus introiit videre, ut venit, quid ag
S. Quid ais? an venit Pamphilus? Par. Venit. S. Di
gratiam habeo.
Hem, isthoc verbo animus mihi rediit, & cura ex cord
excessit.
Pa. Jam ea te causa maxumè huc nunc introire nolo:
Nam, si remittent quippiam Philumenæ dolores,
Omnem rem narrabit, scio continuo sola soli;
Quæ inter vos intervenit, unde ortum est initium irę.
Atque eccum video ipsum egredi; quàm tristis est
S. O mi gnate! Pa. Mi

n. Mea mater, salve. S. Gaudeo venisse salvom: salvan'
hilumena est? Pa. Meliuscula est. S. Utinam isthuc
ita dii faxint?
uid tu igitur lacrumas? aut quid es tam tristis? Pa.
Rectè, mater.
Quid furit tumulti? dic mihi: an dolor repentè invasit?
a. Ita factum est. S. Quid morbi est? Pa. Febris. F. Quo-
tidiana? Pa. Ita aiunt.
sodes intro, consequar jam te, mea mater. S. Fiat;
a. Tu pueris curre, Parmeno, obviam, atque iis onera
adjuta
ar. Quid? non sciunt ipsi viam, domum quâ redeant?
Pa. Cessas?

ACTUS III. SCENA III.

Trochaici octonarii & jambici aliquot senarii.

Pamphilus.

NEqueo mearum rerum initium ullum invenire
idoneum,
Inde exordiar narrare, quæ nec opinanti accidunt.
Partim quæ perspexi his oculis, partim quæ accepi au-
ribus
Qua me propter exanimatum citius eduxi foras?
Nam, modo me intro, ut corripui timidus, alio suspicans
Morbo me visurum affectam, ac sensi esse, uxorem: hei
mihi!
Postquam me aspexere ancillæ adveniisse, illico omnes
simul,
Lætæ exclamant, venit, id quod me repente aspexerant.
Sed continuò voltum earum sensi immutari omnium;
Quia tam incommode illis fors obtulerat adventum
meum.
Forte una illarum interea properè præcurrit, nuncians
Me veniisse: ego ejus videndi cupidus, recta consequor:
Postquam introii, extemplo ejus morbū cognovi miser.
Nam neq; ut celari posset, tempus spatium ullum dabat:
Neque voce alia, ac res monebat, ipsa poterat conqueri.
Postquam aspexi, ô facinus indignum, inquam, & corripui illico.
Me inde, lacrumans, incredibili re, atque atroci percitus:
Mater consequitur: jam ut limen exirem, ad genua ac-
cidit

Lacru-

Lacrumans misera, misertum est. Profecto hoc sic est
puto:
Omnibus nobis, ut res dant sese, ita magni atque hu
les sumus:
Hanc habere orationem mecum à principio instituit:
O mi Pamphile, abs te quamobrem hæc abierit, caus
vides:
Nam vitium est oblatum virgini olim ab nescio quo i
probo:
Nunc huc confugit, te atq; alios partum ut celaret sum
Sed cum orata ejus reminiscor, nequeo quin lacrume
miser.
Quæque fors fortuna est, inquit, nobis quæ te hod
obtulit,
Per eam te obsecramus ambæ, si jus, si fas est, uti,
Advorsa ejus per te tecta taciteque apud omnes sient:
Si unquam erga te animo esse amico sensisti eam, m
Pamphile;
Sine labore hanc gratiã, te, uti sibi des pro illa nũc rog
Cæterum de reducenda id facias, quod, in rem sit tua
Parturire eam, neque gravidam esse ex te, solus consci
Nam ajunt, tecũ post duobus concubuisse eam mensibu
Tum postquam ad te venit, mensis hic agitur jam sep
timus:
Quod te scire, ipsa indicat res. nunc si potis es, Pamphil
Maxume volo, doque operam, ut clam partus evenia
patrem,
Atq; adeo omnes, sed, si fieri id non potest, quin sentiam
Dicam abortum esse: scio nemini aliter suspectum fore
Quin, quod verisimile est, ex te recte eum natum puten
Continuò exponetur: hic tibi nihil est quicquam in
commodi,
Et illi miseræ indignè factam injuriam contexeris.
Pollicitus sum, & servare in eo, certum est, quod dixi
fidem.
Nam de reducenda, id vero neutiquam honestum es
arbitror,
Nec faciam: etsi amor me graviter, consuetudoque
ejus tenent.
Lacrumo, quæ posthac futura est vita, cum in mentem
venit, Solitu

olitudoque, O fortuna. ut nunquam perpetuò es bona?
ed jam prior amor me ad hanc rem exercitatū reddidit.
Quem ego consilio missum feci, idem nunc huic operam dabo.
Adest Parmeno cum pueris, hunc minime est opus,
In hac re adesse: nam olim soli credidi,
Cà me abstinuisse in principio, cum data est.
Vereor, si clamorem ejus hic crebrò exaudiat,
Ne parturire eam intelligat: aliquò mihi est
Hinc ablegandus, dum parit Philumena.

ACTUS III. SCENA IV.

Jambici Senarij.

Parmeno, Sosia, Pamphilus.

Par. A In'tu, tibi hoc incommodum eveniſſe iter?
Non hercle, Parmeno, verbis dici poteſt
Tantum, quàm re ipſa navigare incommodum eſt.
Par. Itane eſt? S. O fortunate, neſcis, quid mali
Præterieris, qui nunquam es ingreſſus mare,
Nam, alias ut omittam miſerias, unam hanc vide:
Dies triginta, aut plus eo, in navi fui,
Cum interea ſemper mortem expectabam, miſer:
Ita uſque advorſa tempeſtate uſi ſumus.
Par. Odioſū. S. Haud clā me eſt: denique, hercle aufugerim
Potius quàm redeam, ſi eo mihi rédeundum ſciam.
Par. Olim quidem te cauſæ impellebant leves,
Quod nunc minitare facere, ut faceres Soſia.
Sed Pamphilum ipſum video, ſtare ante oſtium:
Ite intro: hunc ego adibo, ſi quid me velit.
Here, etiam tu hic ſtas! Pa. Equidem te expecto. Par. Quid eſt?
Pa. In arcem tranſeurſo opus eſt. Par. Cui homini? Pa. Tibi.
Par. In arcem? quid eo? Pa. Callidemidem hoſpitem
Phyconium, qui mecum unà advectu'ſt, conveni.
Par. Perii: voviſſe hunc dicam, ſi ſalvus domum
Redisſet unquam, ut me ambulando rumperet.
Pa. Quid ceſſas? Par. Quid vis nunciem? an conveniam modo?
Pa. Immo, quod conſtitui me hodie conventurum eum,
Non poſſe, ne me ſruſtra illic expectet: vola.

Par. At

Par. At non novi hominis faciem. Pa. At faciã ut noveri
Magnus, rubicundus, crispus, crassus, cæsius.
Par. Cadaverosa facie, dii illum perdant.
Quid si non veniet? maneamne usque ad vesperum?
Pa. Manero, curre. Par. Non queo: ita defessus sum
Pa. Ille abiit, quid agam, infelix? prorsus nescio
Quo pacto hoc celem, quod me oravit Myrrhina,
Suæ gnatæ partum: nam me miseret mulieris:
Quod potero faciam: tamen ut pietatem colam:
Nam me parenti potius, quàm amori obsequi
Oporter, at at eccum Phidippum, & patrem
Video, horsum pergunt, quid dicam hisce incertus sum

ACTUS III. SCENA V.

Trochaici octonarij & jambici Senarij.

Laches, Phidippus, Pamphilus.

L. Ph. DIxtin'dudum, dixisse illam, se expectare filium
Factum. L. Venisse aiunt: redeat. P. Quam
causam dicam patri.
Quamobrem non reducam, nescio. L. Quem ego
audivi loqui?
Pa. Certum obfirmare est viam me, quam decrevi
sequi.
L. Ipsus est, de quo hoc agebam tecum. Pa. salve mi
L. Gnate mi, salve. Ph Bene factũ, te advenisse, Pamphi
Atque adeo, quod maxumùm est, salvum atque
dum. Pa. Creditur.
L. Advenis modo? Pa. Admodum. L. Cedo, quid
quit Phania
Consobrinus noster? Pa. Sane hercle homo volup
obsequens
Fuit, dum vixit: &, qui sic sunt, haud multum
dem adjuvant:
Sibi vero hanc laudem relinquit: vixit, dum vixit, be
L. Tum tu igitur nihil attulisti huc plus unâ sente
Pa. Quicquid est id quod reliquit, profuit. L. Im
obfuit:
Nam illum vivom & salvom vellem. Pa. Impune opt
isthuc licet.
Ille reviviscet jam nunquam, & tamen, utrum malis, s
L. Heri Philumenam ad se accersi hic jussit, dic jussisse
Ph. Noli fodere, jussi. Sed jam eam remittet. Ph. Scilic

Pa. Om

Pa. Omnem rem scio, ut sit gesta: adveniens audivi omnia. L. At
istos invidos dii perdant, qui hæc libenter nunciant.
Pa. Ego me scio caviſſe, ne ulla meritò contumelia
fieri à vobis posset, idque si nunc memorare hic velim
quam fideli animo & benigno in illam & clementi fui,
vere possim: ne ni te ex ipsa id magis velim resciſere:
Jamque eo pacto maxume apud te meo erit ingenio fides.
tum illa, quæ nunc in me iniqua est, æqua de me dixerit.
Neque culpa hoc mea eveniſſe diſſidium, id testor Deos.
sed quando sese esse indignam deputat matri meæ,
cui concedat, cujusque mores toleret sua modestia:
Neque alio pacto potest componi inter eas gratia:
segreganda aut mater à me est, Phidippe, aut Philumena,
nunc me pietas, matris potius commodum suadet sequi,
Pamphile, ad aures haud invito sermo mihi acceſſit tuus
tum te postputasse omnes res præ parente intelligo.
verum vide, ne impulsus irâ, prave insistas, Pamphile.
Pa. Quibus iris nunc in illam impulsus iniquus sim?
quæ nunquam quicquam erga me commerita est, pater,
quod nollem: & sæpe quod vellem, meritam scio:
amoque, & laudo, & vehementer desidero:
tam fuisse erga me miro ingenio, expertus sum:
Nique exopto, ut reliquam vitam exigat
tum eo viro, me qui sit fortunatior:
quandoquidem illam à me distrahit necessitas.
Ph. Tibi id in manu est, ne fiat. L. Si sanus fies
jube illam redire. Pa. Non est consilium, pater:
matris servibo commodis. L. Quô abis? mane,
mane inquam: quo vadis? Ph. Quæ hæc pertinacia est?
Dixin' Phidippe hanc rem ægre laturum esse eum?
quamobrem te orabam, ut filiam remitteres.

Ph. Non

Ph. Non credidi ædepol, adeò inhumanum fore?
Ita nunc is sibi me supplicaturum putat?
Si est, ut velit reducere uxorem, licet:
Sin alio est animo, renumeret dotem huc: eat.
L. Ecce autem, tu quoque, protervè iracundus es.
Ph. Percontumax rediisti huc nobis, Pamphile.
L. Decedet jam ira hæc, etsi merito iratus est.
Ph. Quia paululum vobis accessit pecuniæ,
Sublati animi sunt. L. Etiam mecum litigas!
Ph. Deliberet, renuncietque hodie mihi,
Velitne an non, ut alii, si huic non sit, siet.
L. Phidippe, ades, audi paucis, abiit: quid meâ?
Postremo inter se transigant ipsi, ut lubet;
Quando nec gnatus, neque hic, mihi quicquam obtemperant,
Quæ dico, parvipendunt, porro hoc jurgium ad Uxorem; cujus fiunt consilio omnia hæc.
Atque in eam hoc omne, quod mihi agre est, evomam.

ACTUS IV. SCENA I.

Jambici octonarii catalectici & unus quaternarius, item Itrochaici octonarii catalectici & acatalectici.

Myrrhina, Phidippus.

M. PErii, quid agam? quò me vertam? quid meo respondebo viro,
Misera? nam audisse vocem pueri visu'st vagientis.
Ita corripuit derpente tacitus sese ad filiam:
Quòd si resciverit, peperisse eam, id qua causa clam habuisse me,
Dicam, non ædepol scio.
Sed ostium concrepuit: credo ipsum ad me exire: nulla sum.
Ph. Uxor ubi me ad filiam ire sensit, se duxit foras.
Atque eccam video, quid agis, Myrrhina? heus tibi dico. M. Mihinè,
Mi vir? P. Vir ego tuus sum? tu virum me, aut hominem a leò esse deputas?
Nam si utrumvis horum, mulier, unquam tibi visus forem;
Non sic ludibrio tuis factis habitus essem. M. Quibus P. At rogas?

Peperi

Peperit filia? hem, taces? ex quo? M. Isthuc rogare æquom est patrem?
Peri, ex quo censes, nisi ex illo, cui data est nuptum obsecro?
P. Credo: neque adeo arbitrari patris est aliter. Sed demiror,
Quid sit, quamobrem tantopere hunc omnes nos celare volueris
Partum, præsertim cum & recte, & suo peperit tempore.
Adeone pervicaci esse animo, ut puerum præoptares perire,
Ex quo inter nos scires posthac amicitiã fore firmiorem:
Potius quàm esset cum illo nupta adversus animi lubidinem
Tui? ego etiam illorum esse hanc culpam credidi, quæ te est penes.
M. Misera sum. P. Utinam sciam ita esse isthuc? sed nunc mihi in mentem venit,
De hac re quod locuta es olim, cum illum generum cepimus
Nam nuptam filiam negabas posse te pati tuam
Cum eo, qui meretrices amaret, qui pernoctaret foris.
M. Quamvis causam hunc suspicari, quam ipsam veram, mavolo.
P. Multo prius scivi, quam tu, illum habere amicam, Myrrhina:
Verum id vitium ego nunquam decrevi esse adolescentiæ:
Nam id omnibus innatum est. at pol jam aderit, cum se quoque oderit.
Sed, ut olim te ostendisti eandem esse, nihil cessasti usque adhuc,
Ut filiam ab eo abduceres, neu, quod ego egissem, esse ratum.
Id nunc res indicium hæc facit, quo pacto factum volueris.
M. Adeon'me esse pervicacem censes, cui mater fiem,
Ut eo essem animo, si ex usu esset nostro hoc matrimonium?

P. Tun' prospicere, aut judicare, nostram in rem quæ
sit, potes?
Audisti ex aliquo forte esse, qui vidisse eum diceret
Exeuntem, aut introeuntem ad amicam, quid tu
postea,
Si modestè aç rarò hoc fecit, nonne ea dissimulare tuæ
Magis humanum est, quam dare operam id scire, quæ
nos oderit?
Nam si is posset ab ea sese derepente avellere,
Quicum tot consuêsset annos, non eum hominem di
cerem,
Nec virum satis firmum gnatæ. M. Mitte adolescen
tem obsecro,
Et quæ me peccasse ais: abi solus solum conveni:
Roga, velitne, an non, uxorem: si est, ut dicat velle
Redde: sin est autem, ut nolit, rectè consului meæ.
P. Siquidem ille ipse non volt, & tu sen'sti esse in
Myrrhina
Peccatum; aderam, cujus consilio ea par fuerat prospi
Quamobrem incendor ira, te esse ausam hæc facere
jussu meo.
Interdico, ne extuliſſe extra ædes puerum usquam velis
Sed ego stultior, meis dictis parere hanc qui postulem:
Ibo intro, atque edicam servis, ne quoquam efferri
sinant.
M. Nullam pol credo mulierem me miseriorem vivere
Nam ut hic laturus hoc sit, si ipsam rem, ut fiet, ro
verit,
Non ædepol clam me est: cum hoc, quod levius di
tam animo iracundo tulit.
Nec, qua via, sententia ejus possit mutari, scio.
Hoc mihi unum ex plurimis miseriis reliquum fuerat
malum
Si, puerum ut tollam, cogit, cujus nos qui sit, nesci
mus pater:
Nam cum compressa est gnata, forma in tenebris nos
non quita est:
Neque detractum ei tum quicquam est, qui post pos
nosci, qui fiet:
Ipse eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abie
annulum; Sim

Simul vereor Pamphilū, ne orata noſtra nequeat diutiuſ
Celare, cum ſciet alienum puerum tolli pro ſuo.

ACTUS IV. SCENA II.

Iambici Octonarij.

Soſtrata, Pamphilus.

NOn clam me eſt, mi gnate, tibi me eſſe ſuſpectam, uxorem tuam
Propter meos mores hinc abiiſſe, etſi ea diſſimulas ſedulo,
Verum ita me dii ament, itaque obtingant ex te, quæ exopto, mihi, ut
Nunquam ſciens commerui, merito ut caperet odium illam mei?
Teque ante quam me amare rebar, ei rei firmaſti fidem:
Nam mihi intus tuus pater narravit modo, quo pacto me habueris.
Præpoſitam amori tuo: nunc tibi me certum eſt conti à gratiam
Referre, ut apud me præmium eſſe poſitum pieratis ſcias.
Mi Pamphile, & hoc vobis, & meæ commodum famæ arbitror:
Ego rus abituram hinc cum tuo me eſſe, certo decrevi, patre,
Ne mea præſentia obſtet, neu cauſa ulla reſtet reliqua,
Quin tua Philumena ad te redeat. P. Quæſo, quid iſthuc conſili eſt?
Illius ſtultitia victa, ex urbe tu rus habitatum migres?
Haud facies: neque ſinam, ut qui nobis, mater, maledictum velit,
Mea pertinacia dicat eſſe factum, haud tua modeſtia.
Tum, tuas amicas te, & cognatas deſerere, & feſtos dies,
Mea cauſa, nolo. S. Nihil pol jam mihi iſtæ res voluptatis ferunt:
Dum ætas, tempus tulit, perfuncta ſatis ſum: ſatietas jam tenet
Studiorum iſtorum: hæc mihi nunc cura eſt maxuma, ut ne cui meæ

Longinquitas ætatis obstet, mortemve exspectet meam?
Hic video me esse invisam immeritò, tempus est concedere:
Sic optime, ut ego opinor, omneis causas præcidam omnibus:
Et me hac suspicione exsolvam, & illis morem gessero.
Sine me obsecro hoc effugere, volgus quod malè audit mulierum.
P. Quam fortunatus cæteris sum rebus, absque una hac foret:
Hanc matrem habens talem, illam autem uxorem. S. Obsecro, mi Pamphile,
Non tute incommodam rem, ut quæque est, in animum inducas pati.
Si cætera sunt ita, ut tu vis, itaque ut esse ego illum existumo,
Mi gnate, da veniam hanc mihi, reduc illam. P. Væ misero mihi!
S. Et mihi quidem: nam hæc res non minus me male habet, quam te, gnate mi.

ACTUS IV. SCENA III.

Trochaici jambicique octonarii senarius & quaternarius unus.

Laches, Sostrata, Pamphilus.

QUem cum isthoc sermonem habueris, procul hinc stans accepi, uxor:
Isthuc est sapere, qui ubicunque opus sit, animum possis flectere,
Quod faciundum fortasse, sit post, idem hoc nunc si feceris.
S. Fors pol fuat. L. Abi rus ergo hinc: ibi ego te, & tu me feres.
S. Spero ecastor. L. I ergo intro, & compone, quæ tecum simul
Ferantur: dixi. S. Ita, ut jubes, faciam. P. Pater.
L. Quid vis, Pamphile? P. Hinc abire matrem! minime. L. Quid ita isthuc vis?
P. Quia de uxore incertus sum etiam, quid sim facturus. L. Quid est?

Quid vis facere nisi reducere? P. Equidem, cupio, & vix contineo:
Sed non minuam meum consilium: ex usu quod est, id persequar,
Credo, si non reducam, ea gratia concordes magis fore.
L. Nescias: verum tua refert nihil, utrum illæ fecerint.
Quando hæc aberet: odiosa hæc est ætas adolescentulis:
E medio æquom excedere est: postremò, jam nos fabulæ
Sumus, Pamphile, senex, atque anus.
Sed video Phidippum per tempus egredi; accedamus.

ACTUS IV. SCENA IV.

Jambici Senarii.

Phidippus, Laches, Pamphilus.

Ph. Tibi quoque ædepol sum iratus, Philumena,
Graviter quidem nam hercle abs te factum est turpiter:
Etsi tibi causa est de hac re? mater te impulit:
Huic vero nulla est. L. Opportune te mihi,
Phidippe, in ipso tempore ostendis. Ph. Quid est?
Pa. Quid respondebo his? aut quo pacto hoc aperiam?
L. Dic filiæ, rus concessuram hinc Sostratam:
Ne revereatur, minus jam quo redeat domum. Ph. Ah,
Nullam de his rebus culpam commeruit tua:
A Myrrhina hæc sunt mea uxore exorta omnia.
Pa. Mutatio fit. Ph. Ea nos perturbat, Laches.
Pa. Dum ne reducam, turbent porro, quam velint.
Ph. Ego, Pamphile, esse inter nos, si fieri potest,
Affinitatem hanc sane perpetuam volo:
Sin est, ut aliter tua fiet sententia,
Accipias puerum. Pa. sensit peperisse: occidi.
L. Puerum? quem puerum! Ph. natus est nobis nepos:
Nam adducta à vobis prægnans fuerat filia,
Neque fuisse prægnantem unquam ante hunc scivi diem
L. Bene ita me dii ament, nuncias, & gaudeo.
Natum illum, & tibi illam salvam: sed quid mulieris
Uxorem habes? aut quibus moratam moribus?
Nosne hoc celatos tamdiu? nequeo satis,
Quam hoc mihi videtur factum prave proloqui.

Ph. Non tibi illud factum minus placet, quam mihi Laches.
Pa. Etsi jam dudum fuerat ambiguum hoc mihi,
Nunc non est, cum eam consequitur alienus puer.
L. Nulla tibi, Pamphile, hic jam consultatio est.
Pa. Perii. L. Hunc videre sæpe optabamus diem,
Cum ex te esset aliquis, qui te appellaret patrem:
Evenit: habeo gratiam diis. P. nullus sum.
L. Reduc uxorem, ac noli advorsari mihi.
Pa. Pater, si illa ex me liberos vellet sibi,
Aut se esse mecum nuptam, satis certo scio,
Non me clam haberet, quæ celasse intelligo.
Nunc, cum ejus alienum esse à me animum sentiam,
Nec conventurum inter nos posthac arbitror,
Quamobrem reducam? L. Mater quod suasit tua,
Adolescens mulier fecit: mirandumne id est?
Censen'te posse reperire ullam mulierem,
Quæ careat culpa? an quia non delinquunt, viri?
Ph. Vosmet videte jam Lache, & tu Pamphile,
Remissam opus sit vobis, an reductam domum;
Uxor quid faciat, in manu non est mea:
Neutra in re vobis difficultas à me erit.
Sed quid faciemus puero? L. Ridicule rogas.
Quicquid futurum est, huic reddas, suum scilicet.
Ut alamus nostrum. Pa. Quem ipsa neglexit, pater,
Ego alam? L. Quid dixti? eho, an non alemus, Pamphile?
Prodemus, quæso potius, quæ hæc amentia est?
Enimvero prorsus jam tacere non queo.
Nam cogis, ea, quæ nolo ut præsente hoc loquar.
Ignarum censes tuarum lacrumarum esse me?
Aut, quid sit id, quod soliciret te ad hunc modum?
Primum, hanc ubi dixri causam, te Propter tuam
Matrem non posse habere hanc uxorem domi,
Pollicita est ea, se concessuram ex ædibus.
Nunc, postquam ademptam hanc quoque tibi causam vides,
Puer quia clam te est natus, nactus alteram es.
Erras, tui animi si me esse ignarum putas,
Aliquando tandem huc animum ut adjungas tuum,

Qua m

Quam longum ſpatium amandi amicam tibi dedi?
Sumptus, quos feciſti in eam, quam animo æquo tuli?
Egi atque oravi tecum, uxorem ut duceres:
Tempus dixi eſſe: impulſu duxiſti meo.
Quæ tum, obſecutus mihi, feciſti ut decuerat.
Nunc animum rurſum ad meretricem induxti tuum:
Cui tu obſecutus, facis huic adeo injuriam.
Nam in eandem vitam te revolutum denuo
Video eſſe. P. Mene. L. Te ipſum; & facis injuriam.
Cum fingis falſas cauſas ad diſcordiam.
Ut cum illa vivas, teſtem hanc cum abs te amoveris.
Senſitque adeo uxor; nam ei cauſa alia quæ ſnit.
Quamobrem abs te abiret? P. Plane hic divinat, nam id eſt
P. Dabo jusjurandum nihil eſſe iſtorum tibi. L. Ah,
Reduc uxorem, aut quamobrem non opus ſit, cedo.
Pa. Non eſt nunc tempus. L. Puerum accipias; nam is quidem.
In culpa non eſt, poſt de matre videro.
P. Omnibus modis miſer ſum; nec, quid agam, ſcio.
Tot nunc me rebus miſerum concludit pater:
Abibo hinc, præſens quando promoveo parum:
Nam puerum, credo injuſſu non tollent meo.
Præſertim in ea re cum ſit mihi adjutrix ſocrus:
L. Fugis? hem, nec quicquam certi reſpondes mihi?
Num tibi videtur eſſe apud ſeſe? ſine?
Puerum, Phidippe, mihi cedo, ego alam. Ph. Maxumè
Non mirum fecit uxor mea, ſi hoc ægrè tulit:
Amaræ mulieres ſunt, non facile hæc ferunt.
Propterea hæc ira eſt: nam ipſa narravit mihi.
Id ego præſente hoc tibi nolebam dicere:
Neque ei credebam primo: nunc vero palam eſt.
Nam omnino abhorrere animum huic video à nuptiis.
L. Quid ergo agam, Phidippe? quid das conſili?
Ph, Quid agas? meretricem hanc primum adeundam, cenſeo;
Oremus: accuſemus gravius: denique
Minitemur, ſi cum illo habuerit rem poſtea.
L. Faciam, ut mones, eho puer, curre ad Bacchidem hanc.

Vicinam

Vicinam noſtram: huc evoca verbis meis.
Et te oro porro, in hac re adjutor ſis mihi. Ph. Ah.
Jam dudum dixi, itidemque nunc dico, Lache,
Manere affinitatem hanc inter nos volo:
Si ullo modo eſt, ut poſſit, quod ſpero fore:
Sed viſne adeſſe me una, dum iſtam convenis?
L. Immo vero abi, aliquam puero nutricem para.

ACTUS V. SCENA I.

Jambici octonarii acatalectici & catalectici, trochaici octonarij & unus quaternarius.

Bacchis, Laches.

NOn hoc de nihilo eſt, quod Laches nunc me conventam eſſe expetit:
Nec pol me multum fallit, quin, quod ſuſpicor, ſit quod velit.
L. Videndum eſt, ne minus propter iram hanc impetrem, quam poſſiem,
Aut ne quid faciam plus, quod me poſt minus feciſſe ſatius ſit.
Aggrediar, Bacchis, ſalve.
B. Salve, Lache. L. Credo ædepol, te nonnihil mirari, Bacchis.
Quid ſit qua propter te huc foras puerum evocare juſſi.
B. Ego pol quoque etiam timida ſum, cum venit mihi in mentem, quæ ſim,
Ne nomen mihi quæſti obſtet apud te: nam mores facile tutor.
L. Si vera dicis, nihil tibi pericli à me eſt: mulier: nam
Jam ætate ea ſum, ut non fiet peccato mihi ignoſci æquom.
Quo magis, omnes res cautius ne temere faciam, accuro:
Nam, ſi id nunc facis facturave es, bonas quod par eſt facere:
Inſcitum offerre injuriam tibi me immerenti, iniquom eſt.
B. Eſt magna ecaſtor gratia de hac re quam tibi habeam, nam qui
Poſt factam injuriam ſe expurget, mihi parum profit. ſed
Quid iſthuc eſt? L. Meum receptas filium ad te Pamphilum. B Ah.

L. Sine

L. Sine dicam: uxorem hanc prius quam duxit, voſtrum amorem pertuli:
Mane, non dum etiam dixi id, quod volui, nunc hic uxorem habet,
Quære alium firmiorem amicum tibi, dum conſulendi tempus eſt.
Nam neque ille hoc animo erit ætatem, neque pol eadem iſtâ ætate tu.
B. Quis id ait. L. Socrus. B. Menè. L. Te ipſam: & filiam abduxit ſuam,
Puerumque ob eam rem clam voluit, natus qui eſt, extinguere.
B. Aliud ſi ſcirem, qui firmare meam apud vos poſſem fidem,
Sanctius quam jusjurandum, id pollicerer tibi, Lache;
Me ſegregatum habuiſſe, uxorem ut duxit, à me Pamphilum.
L. Lepida es, ſed ſcin', quid volo potius ſodes facias? B. Quid vis? cedo.
L. Eas ad mulieres huc intro, atque iſthuc jusjurandum idem
Polliceare illis, exple animũ iis, teq; hoc crimine expedi.
B. Faciam: quod pol, ſi eſſet alia ex hoc quæſtu, haud faceret, ſcio,
Ut de tali cauſa nuptæ mulieri ſe oſtenderet:
Sed falſa fama eſſe nolo gnatum ſuſpectum tuum:
Nec leviorem vobis, quibus eſt minimè æquom viderier
Immerito: nam meritus de me eſt, quod queam, illi ut commodem.
L. Facilem, benevolumq; lingua tua jam tibi me reddidit
Nam non ſunt ſolæ arbitratæ hæ: ego quoque hoc etiam credidi.
Nunc, cum ego te eſſe præter noſtram opinionem comperi,
Fac eadem ut ſis porro: noſtra utere amicitia, ut voles;
Aliter ſi facis: ſed reprimam me, ne ægre quicquam ex me audias.
Verum te hoc moneo unum, qualis ſim amicus, aut quid poſſiem;
Potius quam inimicus, periclum facias. B. Faciam ſedulo.

ACTUS

ACTUS V. SCENA II.

Jambici octonarii catalectici & unus quaternarius acatalecticus.

Phidippus, Laches, Bacchis.

NIhil apud me tibi defieri patiar, quin, quod opus
sit Benigne præbeatur.
Sed cum tu saturа, atque ebria eris, puer ut satur sit,
facito.
L. Noster socer, video venit: puero nutricem adduxit
Phidippe, Bacchis deierat persanctè. P. Hæccine ea est?
L Hæc est.
P. Nec pol istæ metuunt Deos: neque has respicere
Deos opinor.
B. Ancillas dedo: quo lubet cruciatu per me exquire.
Hæc res hic agitur: me facere Pamphilo ut uxor
redeat,
Oportet: quod si perficio: non pœnitet me famæ,
Solam fecisse id, quod aliæ meretrices facere fugitant.
L. Phidippe, nostras mulieres suspectas fuisse falsò
nobis
In re ipsa invenimus: porro hanc nunc experiamur:
nam si
Compererit falso crimini tua se uxor credidisse.
Missam irā faciet: sin autē est ob eam rem iratus gnatus,
Quod peperit uxor clam, id leve est: cito abs eo hæc
ira abscedet.
Profectò in hac re nihil mali est, quod sit dissidio dig-
num.
P. Velim quidem hercle. L. Exquire: adest: quod sa-
tis sit, faciet. B. Faciam.
P. Quid isthæc mihi narras? an quia non tute is audisti
dudum;
De hac re animus meus ut sit, Laches? illis exple mo-
dò animum.
L. Quæso ædepol, Bacchis, quod mihi es pollicita tute,
ut serves.
B. Ob eam rem vin'ergo introeam? L. I, atque exple
animum iis ut credant.
B. Eo, etsi scio pol, his fore meum conspectum invisum
hodie:

Nam

Nam nupta meretrici hostis est, à virò ubi segregata est.
L. At hæ amicæ erunt, ubi, quamobrem adveneris re-
sciscent. P. At
Easdem amicas fore tibi promitto, rem ubi cognorint:
Nam illas errore, & te simul suspicione exsolves.
B. Perii pudet Philumenæ: sequimini me intro huc ambæ.
L. Quid est, quod mihi malim, quam quod huic intelli-
go evenire,
Ut gratiam ineat sine suo dispendio, & mihi unà profit?
Nam si est ut hæc nunc Pamphilū verè ab se segregârit
Scit sibi nobilitatem ex eo, & rem natam, & gloriā esse.
Referetq; gratiam ei, unâq; operâ nos sibi amicos junget.

ACTVS V. SCENA III.

Trochaici jambicique octonarij catalectici.

Parmeno, Bacchis.

Æ Depol næ esse meam herus operam deputat parvi preti.
Qui ob rem nullam misit: frustra ubi totū desedi diem.
Myconium hospitē dum expecto in arce Callidemidem
Itaq; ineptus hodie dum illic sedeo, ut quisque venerat;
Accedebā, adolescens, dic dum quæso tun'es Myconius?
Non sum. At Callidemides? non, hospitem ecquem Pamphilum
Hic habes? omnes negabant: neque enim quenquam esse arbitror:
Denique hercle jam pudebat: abii. sed, quid Bacchidem
Ab nostro affine exeuntem video? quid huic hic rei est?
B. Parmeno, opportunè te offers: properè curre ad Pamphilum.
P. Quid eò? B. Dic me orare, ut veniat. P. Ad te? B. Immo ad Philomenam.
P. Quid rei est? B. Tuâ quod nihil refert, percunctari desinas.
P. Nil aliud dicam? B. Etiam; cognôsse annulum illum Myrrhinam,
Gnatæ suæ fuisse, quem ipsus olim mihi dederat. P. Scio
Tantumne est? B. Tantum; aderit continuo, hæc ubi ex te audiverit.

Sed

Sed cessas! P. Minimè equidem? nam hodie mihi potestas haud data est;
Ita cursando, atq; ambulando totum hunc contrivi diem.
B. Quantam obtuli adventu meo lætitiam Pamphilo hodie?
Quot commodas res attuli, quot autem ademi curas?
Gnatum ei restituo, qui pene harum, ipsiusque operâ periit.
Uxorem, quam nunquam est ratus posthac se habiturum reddo;
Qua re suspectus suo patri, & Phidippo fuit, exolvi.
Hic adeo his rebus annulus fuit initium inveniundis.
Nam memini, ab hinc menses decem fere ad me nocte prima.
Confugêre anhelantem domum, sine comite, vini plenum.
Cum hoc anulo, extimui illicò; mi Pamphile, inquam, amabò.
Quid exanimatus es obsecro? aut unde annulum istum nactus?
Dic mihi. Ille alias res agere se simulare, postquam id video,
Nescio quid suspicarier, magis cœpi instare, ut dicat.
Homo se fatetur vi, in via, nescio quam compressisse:
Dicitque sese illi annulum, dum luctat, detraxisse.
Eum hæc cognovit Myrrhina in digito modo me habentem:
Rogat, undè sit: narrò omnia hæc: inde est cognitio facta,
Philumenam esse compressam ab eo, & filium inde hunc natum.
Hæc tot propter me gaudia illi contigisse lætor:
Etsi hoc meretrices aliæ nolunt: neque enim est in rem nostram,
Ut quisquam amator nuptiis lætetur, verum ecastor
Nunquâ animum quæsti gratiâ ad malas adducam partes
Ego, dum illo licitum est, usa sum benigno, & lepido, & comi.
Incommodè mihi nuptiis evenit: factum fateor;
At pol me feciſſe arbitror, ne id meritò mihi eveniret.

Multa

Multa ex quo fuerint commoda, ejus incommoda a quom eſt ferre.

ACTUS V. SCENA IV.

Jambici octonarii & ſenarij quaternarius unus trochaici aliquot.

Pamphilus, Parmeno, Bacchis.

VIde, mi Parmeno, etiam ſodes, ut mihi hæc certa & clara attuleris,
Ne me in breve hoc conjicias tempus, gaudio hoc falſo frui.
Par. Viſum eſt. Pa. Certone? P. Certè. Pa. Deus ſum, ſi hoc ita eſt. Verum reperies.
P. Manedum, ſodes: timeo ne aliud eſſe credam, atque aliud nuncies.
Par. Maneo. Pa. Sic te dixiſſe opinor inveniſſe Myrrhinam,
Suum annulum habere Bacchidem. Par. Factum. Pa. eum, quem ego olim ei dedi:
Eaque hoc te mihi nunciare juſſit: Itane factum? Pa. Ita inquam.
Pa. Quis me eſt fortunatior, venuſtatiſque adeò plenior? cgon'té
Pro hoc nuncio quid donem? quid? quid? neſcio. Par. At ego ſcio. Pa. Quid?
Par. Nihil. nam neque etiam in nuncio, neque in me ipſo tibi quid ſit boni ſcio,
Pa. Egone, qui ab Orco mortuum me reducem in lucem feceris,
Sinam fine munere à me abire? ah, nimium me ingratum putas.
Sed Bacchidem eccam video ſtare ante oſtium:
Me expectat, credo: adibo. B. Salve, Pamphile.
Pa. O Bacchis, ô mea Bacchis, ſervatrix mea.
B. Benè factum, & volupe eſt. Pa. Factis, ut credam, facis:
Antiquamque adeo tuam venuſtatem obtines:
Ut voluptati obitus, ſermo, adventus tuus, quocunque adveneris,
Semper ſiet. B. At tu ecaſtor morem antiquum, atque ingenium obtines.

Ut

Ut unus hominum homo te vivat nunquam quisquam blandior.
Pa. Ha, ha, hæ, tun'mihi isthuc? B. Rectè amâsti, Pamphile, uxorem tuam:
Nam nunquam ante hunc diem meis oculis eam, quod nossem, videram:
Perliberalis, visa est. Pa. Dic verum. B Ita me dii ament Pamphile.
Pa. Dic mihi harum rerum nunquid dixti jam patri? B. Nihil. Pa. Neque opus est:
Adeo mutito, placet, hoc non fieri, itidē, ut in comœdiis
Omnia ubi omnes resciscunt, hi quos par fuerat resciscere
Sciunt; quos non autem scire æquom est, neque resciscunt, neque scient.
B. Immo etiam, hoc qui occultari posse facilius credas, dabo:
Myrrhina ita Phidippo dixit, jurijurando se meo
Fidem habuisse. & propterea te sibi purgarum. Par. optume est:
Speroque rem hanc esse eventuram nobis ex sententia.
Par. Here, licetne me scire ex te, hodie quid sit quod feci boni?
Aut quid isthuc est, quod vos agitis? Pa. Non licet. Par. Suspicor tamen.
Egone ab Orco hunc mortuum! quo pacto? Pa. Nescis Parmeno,
Quantum hodie profueris mihi, & ex quanta ærumnâ me extraxeris.
Par. Immo verò scio, neque hoc imprudens feci. Pa. Ego isthuc satis scio. Par. An.
Temerè quicquam Parmenonem prætereat, quod facto usus sit?
Pa. Sequere me intro, Parmeno. Par. Sequor, equidem plus hodie boni
Feci imprudens, quam sciens ante hunc diem unquam. PLAUDITE.

FINIS.

VOL-

VOLCATII SEDIGITI
de Comicis Latinis, Jambi.

Multos incertos certare hanc rem vidimus,
Palmam poëtæ comico cui deferant:
Hunc meo judicio errorem dißolvam tibi;
Ut, contra ſi quis ſentiat, nihil ſentiat.
Cæcilio palmam Statio do comico:
Plautus ſecundus facilè exuperat cæteros:
Dein Nævius, qui ſervet pretium, tertius eſt:
Si erit quod quarto detur, dabitur Licinio:
Poſt inſequi Licinium facio Atilium.
In ſexto conſequitur loco hos Terentius:
Turpilius ſeptimum, Trabea octavum obtinet,
Nono loco eße facilè facio Luſcium.
Antiquitatis cauſâ, decimum addo Ennium.

DE PUB. TERENTII
Vita, & ejuſdem Comœdiis ex ipſius perſona, Hexaſticon.

Natus in excelſis tectis Carthaginis altæ,
Romanis ducibus bellica præda fui,
Diſcripſi mores hominũ, juvenumque, ſenumque:
Qualiter & ſervi decipiunt dominos:
Quid meretrix, quid leno dolis confingat avarus
Hæc quicunque leget, ſic puto, cautus erit.

IN

IN LAUDEM EJUSDEM
Octonarius.

Aonides quisquis Musas, Latiumque decorem
Artibus ingenuis excoluisse cupit:
Quisquis lascivi fugisse Cupidinis arma,
Et quicquid suadet fœda libido mali:
Urbanos quisquis mores, vitamque probatam,
Aut magnum quicquam voce sonare cupit:
Huc sua convertat celeri vestigia gressu;
Hunc unum è multis edidicisse juvet.
Hic posuêre suos Nymphæ Libethrides hortos:
Hîc resonâ doctus ludit Apollo chely.
Hic est, occultas qui te transire Charybdes
Instruat, & placidas æquore reddat aquas.
Hic ille est, per quem tuto disrumpere vastos
Scortorum nisus & malefacta queas.
Ausculta monitis hujus, lenonis avari
A turpi tutus si cupis esse dolo.

JOANNES MURMELII
RUREMUNDENSIS ad Latinitatis studiosum Hendecasyllabi.

UNâ vis operâ polire linguam,
Pulchris moribus erudire pectus?
Vis tanquam speculo videre vitam
Humanam? legito Terentianas,
Atque ediscito fabulas ad unguem.

FINIS.

In my defend

F 166
1736
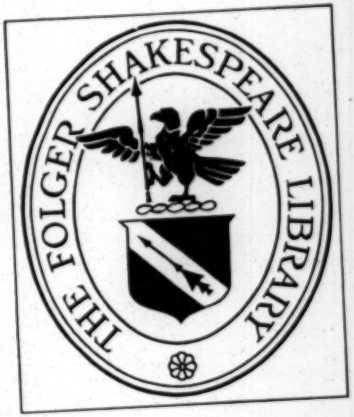
T736.2